Pānini Sutras

Study Guide to Laghu Siddhanta Kaumudi
Part 4 – Tinada Prakaranam
VERBS

Editor : Medhā Michika, AVG, Anaikatti

E-Published by:

Arsha Avinash Foundation
104 Third Street, Tatabad, Coimbatore 641012, India
Phone: + 91 9487373635
E mail: arshaavinash@gmail.com
www.arshaavinash.in

ॐ

The Study Guide to

Pāṇini-Sūtra

through Laghusiddhāntakaumudī

Volume 4

तिङन्ते भ्वादयः

Medhā Michika

AVG Anaikkatti, 2019

Copyright © 2019 by Medhā Michika
All rights reserved.

The contents of this work may not in any shape or form be reproduced without permission of Medhā Michika.

All profit from the sales of this book goes towards the activities initiated by Śrī Pūjya Svamī Dayānanda Sarasvatī.

Electronic version of this book is available at:
Arsha Avinash Foundation
www.arshaavinash.in

Printed version of this book is available at:
Arsha Vidya Gurukulam, Coimbatore, TN, India
www.arshavidya.in
Swami Dayananda Ashram, Rishikesh, UK, India
www.dayananda.org
Arsha Vidya Gurukulam, Saylorsburg, PA, USA
www.arshavidya.org
CreateSpace
www.createspace.com (Search by “Medha Michika”)
Amazon of your country
www.amazon.com etc. (Search by “Medha Michika”)

ओम्

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

This book is the fourth volume in a series titled
"The Study Guide to Pāṇini-Sūtra through Laghusiddhāntakaumudī"
As a traditional entry book into Pāṇinian Sanskrit grammar,
the Laghusiddhāntakaumudī of Varadarāja is studied widely, especially in India.
The "Study Guide to Pāṇini-Sūtra through Laghusiddhāntakaumudī" series of books
makes Laghusiddhāntakaumudī easily accessible to students and teachers alike who
desire to gain a good grasp of Pāṇinian Sanskrit grammar in a proper traditional manner.
In this series, each Pāṇinian sūtra is clearly explained in Laghusiddhāntakaumudī
sequence with a diagram, word by word translation,
and translation of the vṛtti (the short commentary on the sūtra).
This series of books has been developed as study material in 39-month Vedanta and
Sanskrit courses conducted under Sri Pujya Swami Dayananda Sarasvati
at Arsha Vidya Gurukulam, Anaikkatti, Tamil Nadu, India.

Study Guide to Pāṇini-Sūtra through Laghusiddhāntakaumudī Series

Volume 1. संज्ञाप्रकरणम्, सन्धिप्रकरणम्

Volume 2. षड्लिङ्गाः 1 अजन्तशब्दाः

Volume 3. षड्लिङ्गाः 2 हलन्तशब्दाः - अव्ययानि

Volume 4. तिङन्तप्रकरणम् 1 भ्वादयः

Volume 5. तिङन्तप्रकरणम् 2 अदादयः ~ जुहोत्यादयः

Volume 6. तिङन्तप्रकरणम् 3 दिवादयः ~ क्र्यादयः

Volume 7. तिङन्तप्रकरणम् 4 चुरादयः ~ लकारार्थप्रक्रियाः with complete सनादिप्रत्ययसूत्राणि

Volume 8. कृदन्तप्रकरणम्

Volume 9. विभक्त्यर्थप्रकरणम् with complete कारक-विभक्तिसूत्राणि

Volume 10. समासप्रकरणम्

Volume 11. तद्धितप्रकरणम्

Volume 12. स्त्रीप्रत्ययाः ~ लिङ्गानुशासनम्

Abbreviations:

AK – अव्ययकोशः Avyaya Kosa, a dictionary of indeclinables – Sri V. Srivatsankaracharya – Samskrit Education Society

Bh1 – भैमीव्याख्या प्रथम भाग – भीमसेन शास्त्री

SK – सिद्धान्तकौमुदी

B – बालमनोरमा

(KT) कर्मधारय-तत्पुरुष-समासः

(2-7T) तत्पुरुष-समासः

(NT) नञ्-तत्पुरुष-समासः

(UT) उपपद-तत्पुरुष-समासः

(116B) बहुव्रीहि-समासः

(ID) इतरेतर-द्वन्द्व-समासः

(SD) समाहार-द्वन्द्व-समासः

Table of Contents

Introduction to तिङन्त 7

अथ तिङन्ते भ्वादयः 13

भ्वादयः परस्मैपदिनः (1P) 16

1. भू सत्तायाम् (1PS) 16

1) लट् 16

2) लिट् 36

3) लुट् 50

4) लृट् 58

5) लोट् 61

6) लङ् 78

7) विधिलिङ् 82

8) आशीर्लिङ् 89

Summary of सार्वधातुक and आर्धधतुक 90

9) लुङ् 95

10) लृङ् 104

Summary of conjugation with परस्मैपद-प्रत्ययs 106

Modification of परस्मैपद-तिङ्-प्रत्ययs 107

2. अतँ सातत्यगमने (1PS) – अ-beginning धातु 108

3. षिधँ गत्याम् (1PS) to go - धातु with लघु-उपधा 123

4. चितीँ संज्ञाने (1PS) 133

5. शुचँ शोके (1PS) 134

6. गदँ व्यक्तायां वाचि (1PS) – धातु with अ in the middle 135

7. णदँ अव्यक्ते शब्दे (1PS) – धातु starting with ण, having अ in the middle 146

8. टुनदिँ समृद्धौ (1PS) – इदित् धातु 157

9. अर्चँ पूजायाम् (1PS) – इदित् धातु 164

10. व्रजँ गतौ (1PS) – वृद्धिनिषेध by 7.2.3 in लुङ् 170

11. कटँ वर्षावरणयोः (1PS) – एदित्-धातु....175

12. गुपूँ रक्षणे (1PV) अनुप्रयुज्यमानकृञ् in लिट् 182

13. क्षि क्षये (1PA)....209

Summary of the section starting from 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु । 223

14. तप् सन्तापे (1PA) to heat....225

15. क्रमुँ (1PS)....232

16. पा (1PA)....240

17. ग्लै (1PA)....252

18. ह्वृ कौटिल्ये (1PA) to be crooked; to deceive 266

19. श्रु श्रवणे (1PA) to hear....276

20. गमॄ गतौ (1PA) to go....290

भ्वादयः आत्मनेपदिनः (1A) 303

1. एध् (1AS)....303

Summary of टित्-लकार-आदेश....325

Summary of लोट्-लकार-आदेश 325

Summary of modification of लिङ्....336

2. कम् (1AS) 344

3. अय् (1AS)....366

4. द्युत् (1AS) 372

5. श्वित् (1AS) 378

6. मिद् (1AS)....379

7. स्विद् (1AS)....380

8. रुच् (1AS) 381

9. घुट् (1AS)....382

10. शुभ् (1AS) 383

11. क्षुभ् (1AS) 384

12. नभ् (1AS)....385

13. तुभ् (1AS)....386

14 ~ 16. स्रंस्, भ्रंस्, ध्वंस् (1AS) 387

17. स्रम्भ् (1AS).....388

18. वृत् (1AS) 389

19. दद् (1AS) 397

20. त्रपूँष् लज्जायाम् (1AV) 402

भ्वादयः उभयपदिनः (1U) 408

1. श्रिञ् सेवायाम् (1US) to serve 408

2. भृञ् भरणे (1UA) – ऋ-ending धातु.....413

3. हृ (1UA) 422

4. धृञ् धारणे (1UA) to support 426

5. णीञ् धारणे (1UA) to carry 428

6. डुपचँष् पाके (1UA) to cook 430

7. भजँ सेवायाम् (1UA) to serve 433

8. यजँ देवपूजासङ्गतिकरणदनेषु (1UA) - संप्रसारणम्.....435

9. वहँ प्रापणे (1UA) to carry - संप्रसारणम्.....444

Introduction to तिङन्त

Before commencing the study of तिङन्त through Laghusiddhāntakaumudī (LSK), one should study entire *Enjoyable Sanskrit Grammar Volume 1,* especially Topic IV *The Concept of Verbs*, Topic V *Conjugation in लट्*, and Topic VI *Conjugation in लकारs*.

LSK method of teaching

Each धातु introduced in LSK has a unique property with reference to other धातुs. Thus LSK is useful when the student wants to know how to conjugate a certain धातु in a certain लकार. Kāśikā does not have this feature.

In LSK each featured धातु, in sequential order from 1st गण (भ्वादि) through to 10th गण (चुरादि), is conjugated in every लकार from लट् through to लृङ्. Any sūtras which have not been previously introduced are introduced as required for the रूपसिद्धि process.

Before coming to LSK, students are expected to know the basic processes involved in conjugation. Conjugational suffixes and the अङ्ग which is common to all suffixes are prepared according to लकार, and they are joined together with any required sandhi rules. This is demonstrated in ESG Volume 1.

LSK assumes the student has sufficient capacity to independently analyse the patterns in conjugation.

Although sūtras are taught by the लकारs and पुरुष/वचनs one by one, one has to visualize and keep in mind the common अङ्ग and modified forms of the nine प्रत्ययs, and know how to combine them. Also, गण-आश्रित-लकारs (लट्, लोट्, लङ्, and विधिलिङ्) and गण-अनाश्रित-लकारs (लिट्, लुट्, लृट्, आशीर्लिङ्, लुङ्, and लृङ्) have to be kept in mind.

The following shows how to see the patterns and analyse तिङन्त.

Analysis of तिङन्त

Each of these four items is discussed in detail below;

1) Three components of तिङन्त – धातु, विकरण-प्रत्यय, and तिङ्-प्रत्यय.
2) टित्-लकार and ङित्-लकार for modifying तिङ्-प्रत्यय
3) Steps for making तिङन्त
4) अङ्ग with गण-विकरण-प्रत्ययs

1) The three components of तिङन्त

तिङन्त should be looked at as having three components: धातु, विकरण-प्रत्यय, and तिङ्-प्रत्यय.

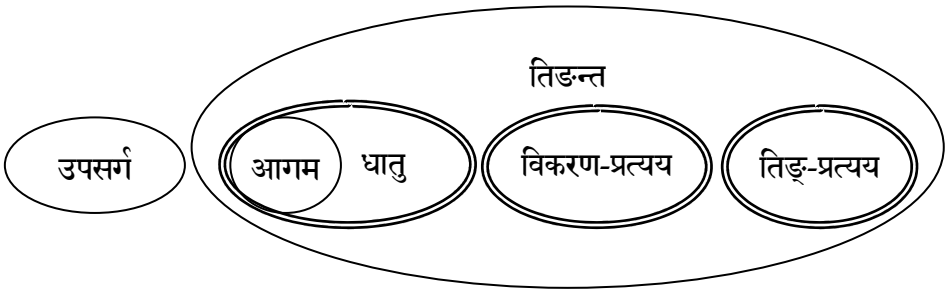

Figure 1: Three components of तिङन्त

- उपसर्ग – this is not a part of तिङन्त. Note that उपसर्ग comes before अट्/आट्-आगम.
- आगम – अट्/आट्-आगम is attached at the beginning of धातु in लङ्/लुङ्/लृङ्.
- धातु – गुण/वृद्धि/or absence of both can be the clue to identify लकार.
- विकरण-प्रत्यय – this is an additional suffix to धातु.
  - For लुट्/लृट्/लुङ्/लृङ्, the विकरण-प्रत्ययs are तास्/स्य/सिच् etc./स्य respectively.
  - There is no विकरण-प्रत्यय for लिट् or आशीर्लिङ्.
  - In कर्तरि प्रयोग; for गण-आश्रित-लकारs (लट्, लोट्, लङ्, and विधिलिङ्), the विकरण-प्रत्यय is decided by the गण of the धातु. Such विकरण-प्रत्ययs are called गण-विकरण-प्रत्ययs.
  - In कर्मणि and भावे प्रयोग; for गण-आश्रित-लकारs, the विकरण-प्रत्यय for any धातु is यक्-प्रत्यय; for the other six लकारs (गण-अनाश्रित-लकारs) there is no special विकरण-प्रत्यय such as यक्.
- तिङ्-प्रत्यय – this part identifies the word as तिङन्त. Even though there are 18 तिङ्-प्रत्ययs for 10 लकारs (thus there should be 180 types of तिङ्-प्रत्ययs), it is important to be aware that there are only two broad divisions of तिङ्-प्रत्ययs, which are discussed in the next topic.

2) टित्-लकार and ङित्-लकार for modifying तिङ्-प्रत्यय

The ten लकारs are divided into two types by Pāṇini: टित्-लकारs and ङित्-लकारs. टित्-लकारs are लट्, लिट्, लुट्, लृट्, and लोट्, and ङित्-लकारs are लङ्, लिङ्s, लुङ्, and लृङ्. They are called टित् and ङित् because of the इत्-letter being ट् and ङ्, respectively, by 1.3.3 हलन्त्यम्। . They are divided thus because of the way they are modified.

The Tables 1 and 2 below demonstrate the similarity of the forms among टित्-लकारs and among ङित्-लकारs. The प्रत्ययs in the first lines of the tables set the "besic" forms. The following lins show the difference from the basic in bold type.

Table 1: Basic forms of तिङ् for टित्-लकारs

टित् लकारs	परस्मैपदानि			आत्मनेपदानि		
लट् and लृट् (basic form)	ति	तस्	अन्ति	ते	आते	अन्ते
	सि	थस्	थ	से	आथे	ध्वे
	मि	वस्	मस्	ए	वहे	महे
लिट्	अ	अतुस्	उस्	ए	आते	इरे
	थ	अथुस्	अ	से	आथे	ध्वे
	अ	व	म	ए	वहे	महे
लुट्	डा	रौ	रस्	डा	रौ	रस्
	सि	थस्	थ	से	आथे	ध्वे
	मि	वस्	मस्	हे	वहे	महे

Table 2: Basic forms of तिङ् for ङित्-लकारs

ङित् लकारs	परस्मैपदानि			आत्मनेपदानि		
लङ्, लुङ् and लृङ् (basic form)	त्	ताम्	अन्	त	आताम्	अन्त
	स्	तम्	त	थास्	आथाम्	ध्वम्
	अम्	व	म	इ	वहि	महि
लोट् (लोटो लङ्वत्)	तु/तात्	ताम्	अन्तु	ताम्	आताम्	अन्ताम्
	-/हि	तम्	त	स्व	आथाम्	ध्वम्
	आनि	आव	आम	ऐ	आवहै	आमहै
लिङ्s (विधिलिङ् and आशीर्लिङ्)	त्	ताम्	उस्	त	आताम्	रन्
	स्	तम्	त	थास्	आथाम्	ध्वम्
	अम्	व	म	अ	वहि	महि

3) Steps for making तिङन्त

Here are the steps for formation of तिङन्त, and the sūtras giving injunctions for that in अष्टाध्यायी. After studying LSK for some time, it is essential for students to develop the ability to consult अष्टाध्यायी directly by the topic.

1) धातु-आदेशः (Before suffixing, some धातुs have to be modified.)
   - धात्वादि ष् and ण् are changed into स् and न्, respectively by 6.1.64 and 6.1.65
   - धात्वादेश-प्रकरणम् (2.4.35 आर्धधातुके। to 2.4.57)
2) लकार-विधानम् (लकारs in certain sense are enjoined after धातु)
   - लकारs in three tenses (past, present, future) are enjoined in भूतार्थक-प्रत्यय-प्रकरणम् (3.2.84 – 3.2.122), वर्तमानार्थक-प्रत्यय-प्रकरणम् (3.2.123 – 3.3.1), and भविष्यदर्थक-प्रत्यय-प्रकरणम् (3.3.3 – 3.3.15), respectively.
   - लकारs in various moods are enjoined in लकारार्थ-प्रकरणम् (3.3.131 – 3.4.17)
3) लकार-आदेशः (लकारs are replaced by तिङ्, and the तिङ् is modified)
   - At the beginning of लादेश-प्रकरणम् (3.4.77 – 3.4.112), any लकार is replaced by तिङ् by 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ्। ~ लस्य
   - तिङ् is further modified. In section 3.4, sūtras 79 and 80 are for टित्-लकारs, 81 and 82 for लिट्, 83 and 84 for certain धातुs in लट्, 85 to 93 for लोट्, 94 to 98 for लेट्, 99 to 101 for ङित्-लकारs, 102 to 108 for लिङ्, and 108 to 112 are for जुस्-आदेश for झि.
4) विकरण-प्रत्यय-विधानम् (विकरण suffix is enjoined according to लकार and धातु)
   - The section called विकरणाः (3.1.33 – 3.1.86) gives various विकरण-प्रत्ययs.
   - 3.1.33 gives स्य and तास् as विकरण-प्रत्ययs in लृट्, लृङ्, and लुट्.
   - 3.1.34 gives विकरण-प्रत्ययs in लेट्.
   - In लिट्, certain धातुs take आम्-प्रत्यय enjoined by 3.1.35 – 3.1.40.
   - 3.1.40 gives अनुप्रयोग-कृञ्.
   - 3.1.41 and 3.1.42 give special forms for special cases.
   - Five types of विकरण-प्रत्ययs for लुङ् are enjoined by 3.1.43 – 3.1.66.
   - In भावे and कर्मणि प्रयोग, 3.1.66 gives चिण् for लुङ् and 3.1.67 gives यक् when सार्वधातुक-प्रत्यय immediately follows धातु.
   - In कर्तरि प्रयोग, 3.1.68 – 3.1.86 gives गणविकरण-प्रत्ययs according to गण of धातु when सार्वधातुक immediately follows धातु.

- Note: By this time, only in लट्, लोट्, लङ्, and विधिलिङ्, the धातु is directly followed by their तिङ्-आदेश, which is सार्वधातुक. This is because other लकारs have already brought विकरणs, which are आर्धधातुक-प्रत्यय, or the तिङ्-आदेश for लिट् and आशीर्लिङ् themlseves are आर्धधातुक-प्रत्यय. See Table 3 in the following page.

5) अङ्गकार्यम् (द्वित्वम्) (modification of अङ्ग according to suffix)
   - अङ्ग-अधिकारः (6.4.1 – 7.4.97)
6) वर्णकार्यम् (सन्धिकार्यम्) (phonetic modification)
   - सन्धि-प्रकरणम् in 6th chapter (6.1.72 – 6.1.158) for अच्-सन्धि
   - त्रिपादी section (8.2.1 – 8.4.68) for हल्-सन्धि

4) अङ्ग with गण-विकरण-प्रत्यय

गण-विकरण-प्रत्यय, a sub-category of विकरण-प्रत्यय, are called because the गण to which the धातु belongs decides the प्रत्यय. गण-विकरण-प्रत्यय are taught by the sūtras starting from 3.1.67 सार्वधातुके यक्।, from which सार्वधातुके as निमित्त continues down to 3.1.82.

धातु will be directly followed by तिङ्-प्रत्ययs, which are सार्वधातुक, only in लट्, लोट्, लङ्, and विधिलिङ्. This is because लट्, लोट्, लङ्, and विधिलिङ् do not become निमित्त for bringing any विकरण-प्रत्यय, which are all आर्धधातुक-प्रत्यय. And also, तिङ्-आदेश for लिट् and आशीर्लिङ् are आर्धधातुक. This is why लट्, लोट्, लङ्, and विधिलिङ् are called सार्वधातुक-लकार. They can be called गण-आश्रित.

अङ्गs for these four लकारs are common because the process of making अङ्ग is the same among them as they all bring गणविकरण-प्रत्यय. Note that शित्-कृत्-प्रत्यय such as शतृ, शानच्, खश्, also bring गणविकरण.

In कर्तरि, when the गण is 1st, 4th, 6th and 10th, and in कर्मणि, irrespective to the गण, the अङ्ग ends with अ, as their गण-विकरण-प्रत्ययs are all ending with अ.

The process of combining अ-ending अङ्ग with तिङ्-प्रत्ययs in लट्, लोट्, लङ्, and विधिलिङ् is easy to learn, this is usually studied before/while studying लघुसिद्धान्तकौमुदी.

Table 3: सार्वधतुक-प्रत्यय and आर्धधातुक-प्रत्यय in relation to लकार

	अङ्ग			तिङ्-प्रत्ययः
	आगम	धातुः	विकरण-प्रत्ययः	
लट्	-		गण-विकरण-प्रत्ययः (यक् in कर्मणि/भावे, शप् etc. in कर्तरि)	सार्वधातुक (3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम्।)
लिट्	-		-	तिङ् for लिट् is आर्धधातुक (3.4.115 लिट् च । ~ आर्धधातुकम्)
लुट्	-		तास् आर्धधातुक (3.4.114 आर्धधातुकं शेषः।)	सार्वधातुक (3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम्।)
लृट्	-		स्य आर्धधातुक (3.4.114 आर्धधातुकं शेषः।)	सार्वधातुक (3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम्।)
लोट्	-		गण-विकरण-प्रत्ययः (यक् in कर्मणि/भावे, शप् etc. in कर्तरि)	सार्वधातुक (3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम्।)
लङ्	अट्/आट्		गण-विकरण-प्रत्ययः (यक् in कर्मणि/भावे, शप् etc. in कर्तरि)	सार्वधातुक (3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम्।)
विधिलिङ्	-		गण-विकरण-प्रत्ययः (यक् in कर्मणि/भावे, शप् etc. in कर्तरि)	सार्वधातुक (3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम्।)
आशीर्लिङ्	-		-	तिङ् for आशीर्लिङ् is आर्धधातुक (3.4.116 लिङाशिषि । ~ आर्धधातुकम्)
लुङ्	अट्/आट्		चिण् in कर्मणि/भावे, सिच्, etc. in कर्तरि आर्धधातुक (3.4.114 आर्धधातुकं शेषः।)	सार्वधातुक (3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम्।)
लृङ्	अट्/आट्		स्य आर्धधातुक (3.4.114 आर्धधातुकं शेषः ।)	सार्वधातुक (3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम्।)

अथ तिङन्ते भ्वादयः

Now, in the topic of verbs, conjugation of धातुs commencing with भू.

[LSK] लट् लिट् लुट् लृट् लेट् लोट् लङ् लिङ् लुङ् लृङ् ।

In the context of verbal conjugation there are ten types of suffixes which start with the letter ल्. These प्रत्ययs are termed *लकार*s.

In the sequence listed below, a vowel follows after ल्, and ट् or ङ् is the final letter.

1) लट् = ल् + अ + ट्
2) लिट् = ल् + इ + ट्
3) लुट् = ल् + उ + ट्
4) लृट् = ल् + ऋ + ट्
5) लेट् = ल् + ए + ट्
6) लोट् = ल् + ओ + ट्
7) लङ् = ल् + अ + ङ्
8) लिङ् = ल् + इ + ङ्
9) लुङ् = ल् + उ + ङ्
10) लृङ् = ल् + ऋ + ङ्

[LSK] एषु $^{7/3}$ पञ्चमः $^{1/1}$ लकारः $^{1/1}$ छन्दोमात्र-गोचरः $^{1/1}$ ।

Among these लकारs (suffixes starting with ल्), the fifth one (लेट्) has its scope only in the Vedas.

Now, in which sense these लकारs are used is taught in the कृत्प्रत्ययार्थप्रकरण section of अष्टाध्यायी.

[विधिसूत्रम्] 3.4.69 लः कर्मणि च भावे चाकर्मकेभ्यः । ~ कर्तरि धातोः

लकार is used in the sense of कर्मणि and कर्तरि after सकर्मक-धातु. Also, लकार is used in the sense of भावे and कर्तरि after अकर्मक-धातु.

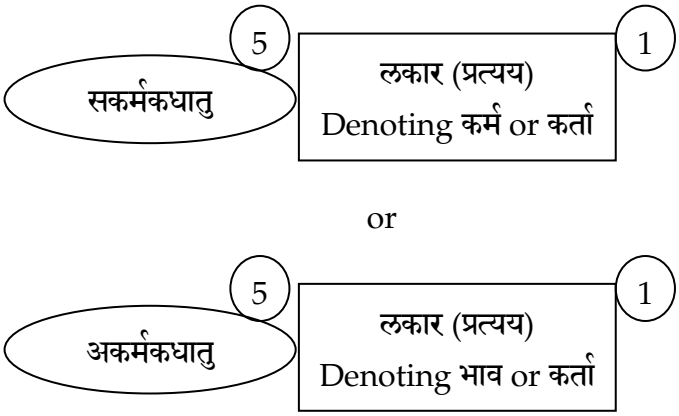

लः $^{1/3}$ कर्मणि $^{7/1}$ च ^{0} भावे $^{7/1}$ च ^{0} अकर्मकेभ्यः $^{5/3}$ । ~ कर्तरि $^{7/1}$ धातोः $^{5/1}$

6 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- लः 1/3 – These ten लकारs. This is समानाधिकरण to 3.1.1 प्रत्ययः $^{1/1}$ ।.
- कर्मणि 7/1 – प्रातिपदिक is कर्मन्; the कर्म-संज्ञा defined in the कारक section; in विषयसप्तमी.
- च 0 – Connecting "कर्तरि" with "कर्मणि" for "धातोः", which is inferred as सकर्मक by the context.
- भावे 7/1 – प्रातिपदिक is भाव; action, the meaning of धातु; in विषयसप्तमी.
- च 0 – Connecting "कर्तरि" with "भावे" for "धातोः", which is "अकर्मकेभ्यः".
- अकर्मकेभ्यः 5/3 – This is समानाधिकरण to धातोः.
- कर्तरि 7/1 – From 3.4.67 कर्तरि कृत् ।.

  प्रातिपदिक is कर्तृ; the कर्तृ-संज्ञा defined in the कारक section; in विषयसप्तमी.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः ।; in दिग्योगे पञ्चमी to परः in अधिकारसूत्र 3.1.2 परश्च।.

[LSK] लकाराः $^{1/3}$ सकर्मकेभ्यः $^{5/3}$ कर्मणि $^{7/1}$ कर्तरि $^{7/1}$ च ^{0} स्युः $^{III/3}$ अकर्मकेभ्यः $^{5/3}$ भावे $^{7/1}$ कर्तरि $^{7/1}$ च ^{0} ।

लकारs are suffixed after सकर्मक-धातु in the sense of कर्मणि and कर्तरि. They are suffixed after अकर्मक-धातु in the sense of भावे and कर्तरि.

This sūtra should be understood in two parts.

One is: लकारs (लः) are in the sense of कर्तरि (अनुवृत्ति) and कर्मणि (कर्मणि च).

The other is: After अकर्मकधातुs (अकर्मकेभ्यः), लकारs are in the sense of कर्तरि (अनुवृत्ति) and भावे (भावे च).

Since अकर्मकधातु is specified in the second meaning, सकर्मकधातु is understood in the first sentence.

The quality of सकर्मकधातु, transitive root, is said to be: फल-व्यधिकरण-व्यापार-वाचकत्वम् सकर्मकत्वम्, that which denotes action whose result occurs in somewhere else than the agent.

The quality of अकर्मकधातु, intransitive root, is said to be: फल-समानाधिकरण-व्यापार-वाचकत्वम् अकर्मकत्वम्, that which denotes action whose result occurs in the agent.

The sense of लकार in terms of कारक and भाव is defined. Some other senses such as tense and mood are also expressed by लकार. लघुसिद्धान्तकौमुदी introduces विधिसूत्रs enjoining लकारs in commonly known senses.

भ्वादयः परस्मैपदिनः (1P)

1. भू सत्तायाम् (1PS)

1) लट्

Now, भू-धातु is conjugated in लट्-लकार.

The next विधिसूत्र ordains लट् in present tense.

[विधिसूत्रम्] 3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः प्रत्ययः परश्च

लट् is suffixed after धातु indicating action in the present time.[1]

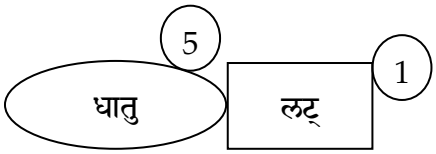

In the sense of present tense

वर्तमाने $^{7/1}$ लट् $^{1/1}$ । ~ धातोः $^{5/1}$ प्रत्ययः $^{1/1}$ परः $^{1/1}$ च ^{0}

2 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- वर्तमाने 7/1 – वर्तमान, the present time; in विषयसप्तमी.
- लट् 1/1 – This is समानाधिकरण to 3.1.1 प्रत्ययः $^{1/1}$ ।.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः ।; in दिग्योगे पञ्चमी to परः in अधिकारसूत्र 3.1.2 परश्च।.

[LSK] वर्तमान-क्रिया-वृत्तेः $^{5/1}$ धातोः $^{5/1}$ लट् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

लट् is suffixed after a धातु indicating action in the present.

[LSK] अटौ $^{1/2}$ इतौ $^{1/2}$ ।

अ and ट् of लट् are इत् letters by 1.3.2 उपदेशेऽजननुनासिक इत्। and 1.3.3 हलन्त्यम्।, respectively.

[LSK] उच्चारण-सामर्थ्यात् $^{5/1}$ लस्य $^{6/1}$ न ^{0} इत्त्वम् $^{1/1}$।

Even though 1.3.8 लशक्वतद्धिते। is applicable, ल् is not इत् letter, because of the efficacy of the sūtra. Otherwise it would become व्यर्थ, meaningless.

---

[1] There are two opinions. In one view, धातुs denote only action, while लकारs denote tense and mood. The other opinion is like this one in LSK.

Some other sūtras enjoining लट् are:

3.2.118 लट् स्मे । ~ परोक्षे भूते

स्मयोगे लिड्-विषये लट् । यजति स्म युधिष्ठिरः ।

When स्म is used, in the sense of लिट् (परोक्षे भूते), unseen past, लट् is suffixed. [SK] लिटः अपवादः ।

3.2.119 अपरोक्षे च । ~ लट् स्मे भूते

भूत-अनद्यतने लट् स्यात् स्मयोगे । एवं स्म पिता ब्रवीति ।

When स्म is used, also in the sense of seen past (अपरोक्षे भूते), लट् is suffixed.

The first धातु to be studied is introduced with the meaning given in धातुपाठ.

[LSK] भू सत्तायाम्$^{7/1}$ ॥१॥

भू in the sense of being

Note: Hignlighting each धातु in Gītapress book is recommended.

Now, suppose there is विवक्षा (desire to express), for a finite verb denoting an action of being at present time by a third person.

In this विवक्षा, the action is being, the tense is वर्तमान (present), the प्रयोग (voice) is कर्तरि (active voice, in the sense of the agent), the पुरुष (person) is प्रथम (third person) and the वचन (number) is एकवचन (singular).

According to this विवक्षा, action can be expressed by भू-धातु, which is अकर्मकधातु, and the tense can be expressed by लट् since लकार after अकर्मकधातु denotes कर्ता or भाव.

In given condition, लट् is suffixed after भू-धातु,.

भू + लट् 3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः प्रत्ययः परश्च

with 3.4.69 लः कर्मणि च भावे चाकर्मकेभ्यः । ~ कर्तरि धातोः

भू + ल् अ and ट् are इत, thus elided by 1/3/9 तस्य लोपः।.

[LSK] कर्तृ-विवक्षायाम्$^{7/1}$ "भू ल्" इति^{0} स्थिते$^{7/1}$ –

When agent is to be denoted (active voice), in the state of भू + ल् –

Then, the लकार is replaced by तिङ् to become a finite verb (तिङ् is finite verbal suffix) by the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् ।

These eighteen प्रत्ययs are substitutes for लकार. ~ लस्य प्रत्ययः

तिप्-तस्-झि-सिप्-थस्-थ-मिप्-वस्-मस्-त-आताम्-झ-थास्-आथाम्-ध्वम्-इट्-वहि-महिङ् $^{1/1}$ । ~ लस्य $^{6/1}$ प्रत्ययः $^{1/1}$

1 word in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- तिप्-तस्-झि-सिप्-थस्-थ-मिप्-वस्-मस्-त-आताम्-झ-थास्-आथाम्-ध्वम्-इट्-वहि-महिङ् 1/1 – They are in समाहारद्वन्द्वसमास (SD). This is समानाधिकरण to प्रत्ययः.
- लस्य 6/1 – प्रातिपदिक is ल, indicating all the लकारs; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- प्रत्ययः 1/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.1 प्रत्ययः ।.

[LSK] एते $^{1/3}$ अष्टादश $^{1/3}$ लकार-आदेशाः $^{1/3}$ स्युः $^{III/3}$ ।

These eighteen suffixes are substitutes for लकारs.

Here, आदेशs are eighteen while स्थान is one. To solve this situation, there is न्याय – "प्रतिप्रधानं गुण-आवृत्तिः" (For each item in predominance, subordinate should repeat.) – in this conext, आदेश is प्रधान, while स्थान is गुण.

By this, "लस्य" is repeated eighteen times to have eighteen suffixes.

Now, these eighteen तिङ्-प्रत्ययs are termed uniquely so that they can be used to express the विवक्षा.

Firstly, these eighteen तिङ्-प्रत्ययs are divided into two पदs by giving two संज्ञाs, i.e., परस्मैपद and आत्मनेपद. The following two संज्ञासूत्रs give these terms.

[संज्ञासूत्रम्] 1.4.99 लः परस्मैपदम्।

The आदेश for ल् is termed परस्मैपद.

लः $^{6/1}$ परस्मैपदम् $^{1/1}$ ।

2 words in the सूत्र. No अनुवृत्ति is required.

- लः 6/1 – प्रातिपदिक is ल्; in स्थानेयोगा षष्ठी.

  "(लः स्थाने) आदेशः" is understood, which is the संज्ञी.
- परस्मैपदम् 1/1 – This is संज्ञा.

[LSK] ल-आदेशाः $^{1/3}$ परस्मैपद-संज्ञाः $^{1/3}$ स्युः $^{III/3}$ ।

आदेशs for ल् are termed परस्मैपद.

आदेश for लकार can be 21 in number:

- 18 तिङ्-प्रत्ययs by 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
- 2 शतृ and शानच् by 3.2.124 लटः शतृशानचावप्रथमासमानाधिकरणे ।
- 1 कानच् by 3.2.106 लिटः कानज्वा ।

All these 21 suffixes are termed परस्मैपद by this sūtra.

The next sūtra gives आत्मनेपदसंज्ञा as अपवाद for this sūtra.

The next sūtra is अपवाद to परस्मैपद-संज्ञा.

[संज्ञासूत्रम्] 1.4.100 तङानावात्मनेपदम् । ~ लः

तङ् (त आताम् झ थास् आथाम् ध्वम् इट् वहि महिङ्, nine suffixes) and आन (शानच् and कानच्) are termed आत्मनेपद.

तङ्-आनौ $^{1/2}$ आत्मनेपदम् $^{1/1}$ ।

2 words in the सूत्र. No अनुवृत्ति is required.

- तङ्-आनौ 1/2 – तङ् च आनः च तङानौ (ID) । This is संज्ञी.

  प्रत्याहारः तङ्, indicating the last half of तिङ्, and आन indicates शानच् and कानच् by (प. 81) निरनुबन्धकग्रहणे न सानुबन्धस्य।, the mentioning of the word without इत् letters indicates the word without इत् letters.
- आत्मनेपदम् 1/1 – This is संज्ञा.

[LSK] तङ् $^{1/1}$ प्रत्याहारः $^{1/1}$ शानच्-कानचौ $^{1/2}$ च ^{0} एतत्-संज्ञाः $^{1/3}$ स्युः $^{III/3}$ ।

The प्रत्याहार तङ् (त आताम् झ थास् आथाम् ध्वम् इट् वहि महिङ्), शानच्, and कानच् are termed आत्मनेपद.

Note: Since these sūtras are under एकासंज्ञा-अधिकार starting from 1.4.1. आकडारादेकसंज्ञा, only one संज्ञा is given to one suffix.

- Out of 18 तिङ्-प्रत्ययs, the last 9 are आत्मनेपदसंज्ञकप्रत्ययs.

			त		
					महिङ्

- Out of शतृ and शानच्, शानच् isआत्मनेपदसंज्ञक.

	शानच्

- कानच् isआत्मनेपदसंज्ञक.

कानच्

The remaining 10 suffixes remain as परस्मैपदसंज्ञक.

The following sūtras are संज्ञाप्रदेश for परस्मैपद-संज्ञा and आत्मनेपद-संज्ञा.

In the section of आत्मनेपद-प्रकरण and परस्मैपद-प्रकरण from 1.3.12 to 1.3.93 in अष्टाध्यायी gives विधिसूत्रs enjoin these two types of प्रत्ययs after certain धातुs in certain sense.

The next sūtra ordains आत्मनेपद-संज्ञक-प्रत्यय after धातु with most basic conditions.

[विधिसूत्रम्] 1.3.12 अनुदात्तङित आत्मनेपदम् । ~ धातोः

After a धातु which has अनुदात्त vowel or ङ् as इत्, आत्मनेपद-संज्ञक-प्रत्यय is to be suffixed.

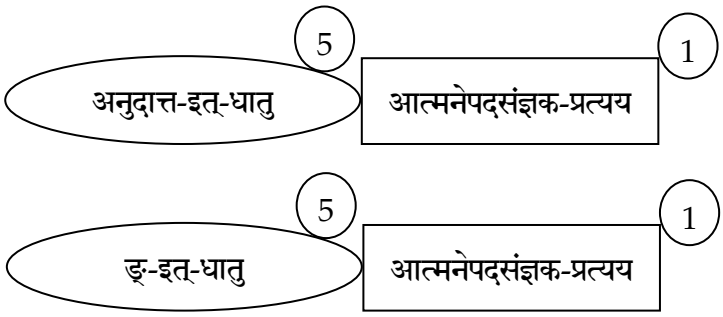

अनुदात्त-ङितः $^{5/1}$ आत्मनेपदम् $^{1/1}$ । ~ धातोः $^{5/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- अनुदात्त-ङितः 5/1 – अनुदात्तः च ङ् च अनुदात्तङौ (ID), तौ इतौ यस्य सः अनुदात्तङित् (116B) = धातुः, that धातु whose इत् is अनुदत्त or ङ्, तस्माद् अनुदात्तङितः ।; this is an adjective to धातोः.
- धातोः 5/1 – From 1.3.1 भूवादयो धातवः ।, with विभक्तिविपरिणाम; in दिग्योगे पञ्चमी.
- आत्मनेपदम् 1/1 – The संज्ञा termed by 1.4.100 तङानावात्मनेपदम्।.

[LSK] अनुदात्त-इतः $^{5/1}$ ङितः $^{5/1}$ च ^{0} धातोः $^{5/1}$ आत्मनेपदम् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ॥

After a धातु whose इत् is अनुदात्त or ङ्, आत्मनेपद is suffixed.

For example, of the धातु एधँ वृद्धौ, अँ is इत् by 1.3.2 उपदेशेऽजनुनासिक इत्।, and it is अनुदात्त. By this sūtra, this धातु takes only आत्मनेपद-संज्ञक-प्रत्यय. Similarly, the धातु शीङ् स्वप्ने, whose इत् is ङ् by 1.3.3 हलन्त्यम्।, takes only आत्मनेपद-संज्ञक-प्रत्यय by this sūtra.

Another basic conditions for आत्मनेपद-संज्ञक-प्रत्यय to be suffixed is in कर्मणि and भावे, which is told by 1.3.13 भावकर्मणोः। ~ आत्मनेपदम्.

The next sūtra also ordains आत्मनेपद-संज्ञक-प्रत्यय, but under one condition.

[विधिसूत्रम्] 1.3.72 स्वरितञितः कर्त्रभिप्राये क्रियाफले । ~ आत्मनेपदम् धातोः

After a धातु which has स्वरित vowel or ञ् as इत्, आत्मनेपद-संज्ञक-प्रत्यय is to be suffixed, when the result of the action goes to the agent.

स्वरित-ञितः $^{5/1}$ कर्तृ-अभिप्राये $^{7/1}$ क्रियाफले $^{7/1}$ । ~ आत्मनेपदम् $^{1/1}$ धातोः $^{5/1}$

3 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- स्वरित-ञितः 5/1 – स्वरितः च ञ् च स्वरितञितौ (ID), तौ इतौ यस्य सः स्वरितञित् (116B) = धातुः, that धातु whose इत् is स्वरित or ञ्, तस्माद् स्वरितञितः ।; this is an adjective to धातोः.
- कर्तृ-अभिप्राये 7/1 – कर्तारम् अभिप्रैति गच्छति इति कर्त्रभिप्रायम् = फलम् (UT), तस्मिन् । कर्तृ + अम् + अभि + प्र + इण् + अण् 3.2.1 कर्मण्यण् ।, that which goes to the agent, the result of action; in सति सप्तमी.
- क्रियाफले 7/1 – क्रियायाः फलं क्रियाफलम् (6T) ।, the result of action; in सति सप्तमी.
- धातोः 5/1 – From 1.3.1 भूवादयो धातवः ।, with विभक्तिविपरिणाम; in दिग्योगे पञ्चमी.
- आत्मनेपदम् 1/1 – From 1.3.12 अनुदात्तङित आत्मनेपदम्।.

[LSK] स्वरित-इतः $^{5/1}$ ञितः $^{5/1}$ च ^{0} धातोः $^{5/1}$ आत्मनेपदम् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ कर्तृ-गामिनि $^{7/1}$ क्रियाफले $^{7/1}$ ॥

After a धातु whose इत् is स्वरित or ञ्, आत्मनेपद is suffixed when the result of the action goes to the agent.

For example, of the धातु डुपचष् पाके, डु is इत् by 1.3.4 आदिर्ञिटुडवः।, and it is स्वरित. By this sūtra, this धातु takes आत्मनेपद-संज्ञक-प्रत्यय when the result of the action goes to the agent. The same thing applies to the धातु श्रिञ् सेवायाम, whose इत् is ञ् by 1.3.3 हलन्त्यम्। by this sūtra.

Even when the धातु is स्वरितेत् or ञित्, if the result of the action does not go to the agent, it does not take आत्मनेपद. As a result, it takes परस्मैपद by the next sūtra.

"उभयपदी" is the धातु which takes both आत्मनेपद and परस्मैपद-संज्ञक-प्रत्ययs. To understand what is "उभयपदी", "कर्त्रभिप्राये क्रियाफले" can be taken as an extra condition to other conditions told in the section starting from this sūtra to 1.3.77. धातुs which meet the other conditions given by this section only take आत्मनेपद only when the extra condition "कर्त्रभिप्राये क्रियाफले" is met. When "कर्त्रभिप्राये क्रियाफले" is not met, the same धातु takes परस्मैपद. That is why such धातुs are commonly called उभयपदी, not taking the extra condition into consideration.

However, it is important to note that in usage this condition is not strictly observed.

The next sūtra ordains परस्मैपद-संज्ञक-प्रत्यय after धातु with most basic conditions.

[विधिसूत्रम्] 1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम् । ~ धातोः

After the धातु which has not been specified so far, परस्मैपद-संज्ञक-प्रत्यय is to be suffixed, in कर्तरि प्रयोग.

शेषात्$^{5/1}$ कर्तरि$^{7/1}$ परस्मैपदम्$^{1/1}$ । ~ धातोः$^{5/1}$

3 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- शेषात् 5/1 – उक्तात् अन्यः शेषः ।, that which is other than what has been said is शेष. This is an adjective to धातोः.
- कर्तरि 7/1 – In active voice. कर्ता as defined in कारक section; in विषयसप्तमी.
  If the धातु is used in कर्मणि or भावे, आत्मनेपद is enjoined by 1.3.13 भावकर्मणोः । ~ आत्मनेपदम्.
- परस्मैपदम् 1/1 – The suffixes termed परस्मैपद by 1.4.99 लः परस्मैपदम्।.
- धातोः 5/1 – From 1.3.1 भूवादयो धातवः ।, with विभक्तिविपरिणाम; in दिग्योगे पञ्चमी.

[LSK] आत्मनेपद-निमित्त-हीनात्$^{5/1}$ धातोः$^{5/1}$ कर्तरि$^{7/1}$ परस्मैपदम्$^{1/1}$ स्यात्$^{III/1}$ ॥

After a धातु which is devoid of any conditions necessary for enjoining आत्मनेपद, परस्मैपद-संज्ञक-प्रत्यय is to be suffixed, in कर्तरि प्रयोग.

For example, of the धातु असँ भुवि, अँ is इत् by 1.3.2 उपदेशेऽजनुनासिक इत्।, and it is उदात्त. Because there is no reason for this धातु to take आत्मनेपद-संज्ञक-प्रत्यय, by this sūtra this धातु takes only परस्मैपद-संज्ञक-प्रत्यय in active voice. The same thing applies to the धातु जृष् वयोहानौ, whose इत् is ष् by 1.3.3 हलन्त्यम्।, and धातु भू सत्तायाम्, which does not have इत्.

In dictionaries, even though धातुs are classified into three पद categories (परस्मैपदी, आत्मनेपदी, and उभयपदी), which पद is to be suffixed is not completely fixed. As seen in this section of अष्टाध्यायी, factors such as the presence of उपसर्ग, the sense in which the धातु is used, etc. also decide which पद should be suffixed to the धातु.

Now, in the example, भू-धातु is neither अनुदात्तेत्, ङित्, स्वरितेत्, nor ञित्. Thus परस्मैपद-प्रत्यय is to be suffixed. However, there are still nine of them. They have to be further termed and specified according to विवक्षा.

The next sūtra gives पुरुष-संज्ञा (प्रथम, मध्यम and उत्तम) to तिङ्.

[संज्ञासूत्रम्] 1.4.101 तिङस्त्रीणि त्रीणि प्रथममध्यमोत्तमाः। ~ परस्मैपदस्य आत्मनेपदस्य

Of तिङ्, for both परस्मैपद and आत्मनेपद, the three triads are termed प्रथम, मध्यम, and उत्तम, respectively.

तिङः $^{6/1}$ त्रीणि $^{1/3}$ त्रीणि $^{1/3}$ प्रथम-मध्यम-उत्तमाः $^{1/3}$ । ~ परस्मैपदस्य $^{6/1}$ आत्मनेपदस्य $^{6/1}$

4 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- तिङः 6/1 – प्रातिपदिक is तिङ्, the eighteen suffixes as substitute for लकारs; in सम्बन्धषष्ठी.
- त्रीणि 1/3 – Three. This is connected to परस्मैपदस्य.
- त्रीणि 1/3 – Three. This is connected to आत्मनेपदस्य.
- प्रथम-मध्यम-उत्तमाः 1/3 – This is संज्ञा. Three संज्ञाs, प्रथम, मध्यम, and उत्तम are compounded in ID.
- परस्मैपदस्य 6/1 – From 1.4.99 लः परस्मैपदम् । with विभक्तिविपरिणाम.
- आत्मनेपदस्य 6/1 – From 1.4.100 तङानावात्मनेपदम् । with विभक्तिविपरिणाम.

[LSK] तिङः $^{6/1}$ उभयोः $^{6/2}$ पदयोः $^{6/2}$ त्रयः $^{1/3}$ त्रिकाः $^{1/3}$ क्रमात् ^{0} एतत्-संज्ञाः $^{1/3}$ स्युः $^{III/3}$ ।

Of तिङ्, for both परस्मैपद and आत्मनेपद, three triads are termed प्रथम, मध्यम, and उत्तम, respectively.

	परस्मैपदानि			आत्मनेपदानि		
प्रथमाः	तिप्	तस्	झि	त	आताम्	झ
मध्यमाः	सिप्	थस्	थ	थास्	आथाम्	ध्वम्
उत्तमाः	मिप्	वस्	मस्	इट्	वहि	महिङ्

The first triad (त्रिक) consisting of तिप् तस् झि is termed प्रथम.

The second triad (त्रिक) consisting of सिप् थस् थ is termed मध्यम.

The third triad (त्रिक) consisting of मिप् वस् मस् is termed उत्तम.

These are the three (त्रीणि) triads of परस्मैपद.

Of आत्मनेपद, three (त्रीणि) triads are termed in the same manner.

The next sūtra gives वचन-संज्ञा (एकवचन, द्विवचन and बहुवचन) to तिङ्.

[संज्ञासूत्रम्] 1.4.102 तान्येकवचनद्विवचनबहुवचनान्येकशः । ~ तिङः त्रीणि त्रीणि

Of तिङ्, for both परस्मैपद and आत्मनेपद, each triad member is termed in sequence एकवचन, द्विवचन, and बहुवचन.

तानि $^{1/3}$ एकवचन-द्विवचन-बहुवचनानि $^{1/3}$ एकशः ^{0} । ~ तिङः $^{6/1}$ त्रीणि $^{1/3}$ त्रीणि $^{1/3}$

3 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- तानि 1/3 – प्रातिपदिक is तद्, pointing to these two sets of three triads. This is adjective to त्रीणि त्रीणि.
- एकवचन-द्विवचन-बहुवचनानि 1/3 – This is संज्ञा. Three संज्ञाs, एकवचन, द्विवचन, and बहुवचन are compounded in ID.
- एकशः 0 – For each one of the three.
- तिङः 6/1 – प्रातिपदिक is तिङ्, the eighteen suffixes as substitute for लकारs; in सम्बन्धषष्ठी.
- त्रीणि 1/3 – Three. This is connected to परस्मैपदस्य.
- त्रीणि 1/3 – Three. This is connected to आत्मनेपदस्य.

[LSK] लब्ध-प्रथमादि-संज्ञानि $^{1/3}$ तिङः $^{6/1}$ त्रीणि $^{1/3}$ त्रीणि $^{1/3}$ प्रत्येकम् ^{0} एकवचनादि-संज्ञानि $^{1/3}$ स्युः $^{III/3}$ ।

Of तिङ्, for both परस्मैपद and आत्मनेपद, the triad members which have been termed प्रथम, etc. are termed sequentially एकवचन, द्विवचन, and बहुवचन.

So far, three types of संज्ञा are given to तिङ्-प्रत्ययs so that each of 18 तिङ्-प्रत्ययs are termed uniquely.

	परस्मैपदानि			आत्मनेपदानि		
	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमाः	तिप्	तस्	झि	त	आताम्	झ
मध्यमाः	सिप्	थस्	थ	थास्	आथाम्	ध्वम्
उत्तमाः	मिप्	वस्	मस्	इट्	वहि	महिङ्

Now, the following three sūtras are विधिसूत्रs which ordain प्रथम-मध्यम-उत्तम-संज्ञक-प्रत्ययs in certain occasions.

[विधिसूत्रम्] 1.4.105 युष्मद्युपपदे समानाधिकरणे स्थानिन्यपि मध्यमः ।

When युष्मद् is denoted by तिङ्, expressed or not expressed, the suffix termed मध्यम is to be used.

युष्मदि $^{7/1}$ उपपदे $^{7/1}$ समानाधिकरणे $^{7/1}$ स्थानिनि $^{7/1}$ अपि ^{0} मध्यमः $^{1/1}$ ।

6 words in the सूत्र, no अनुवृत्ति is required.

- युष्मदि 7/1 – प्रातिपदिक is युष्मद्, you; in सतिसप्तमी.
- उपपदे 7/1 – उप = समीपे उच्चारितं पदम् उपपदम् (UT), the word which is uttered near, तस्मिन् ।.[2]
- समानाधिकरणे 7/1 – समानम् अधिकरणम् = वाच्यं यस्य तत् समानाधिकरणम् (116B), तस्मिन् । being in apposition. Here, apposition is of युष्मद् with लकार (कर्तरि/कर्मणि).
- स्थानिनि 7/1 – स्थानं प्रसङ्गः occasion, सः अस्य अस्ति इति स्थानी, that which has occasion. If something has an occation to be used, that means it is not used. That is why this word is paraphrased as अप्रयुज्यमानः, that (word) which is not used, इत्यर्थः, तस्मिन् ।.
- अपि 0 – "Also"; by this word, "प्रयुज्यमाने" is understood.
- मध्यमः 1/1 – This is a संज्ञा defined by 1.4.101 तिङस्त्रीणि त्रीणि प्रथममध्यमोत्तमाः।.

[LSK] तिङ्-वाच्य-कारक-वाचिनि $^{7/1}$ युष्मदि $^{7/1}$ प्रयुज्यमाने $^{7/1}$ अप्रयुज्यमाने $^{7/1}$ च ^{0} मध्यमः $^{1/1}$ ।

When the word "युष्मद्" is the word which expresses the कारक (कर्ता or कर्म) denoted by तिङ्, expressed or not expressed, the suffix termed मध्यम is used.

---

[2] युष्मदि and समानाधिकरणे are enough to communicate the conditions. However, उपपदे is used for eliminating the possibility of being in परसप्तमी. By providing उपपदे, the युष्मद् word can be anywhere.

[विधिसूत्रम्] 1.4.107 अस्मद्युत्तमः। ~ उपपदे समानाधिकरणे स्थानिनि अपि

When अस्मद् is denoted by तिङ्, expressed or not expressed, the suffix termed उत्तम is to be used.

अस्मदि $^{7/1}$ उत्तमः $^{1/1}$ । ~ उपपदे $^{7/1}$ समानाधिकरणे $^{7/1}$ स्थानिनि $^{7/1}$ अपि ^{0}

2 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- अस्मदि 7/1 – प्रातिपदिक is अस्मद्, the speaker; in सतिसप्तमी.
- उत्तमः 1/1 – This is a संज्ञा defined by 1.4.101 तिङस्त्रीणि त्रीणि प्रथममध्यमोत्तमाः।.

[LSK] तथा-भूते $^{7/1}$ अस्मदि $^{7/1}$ उत्तमः $^{1/1}$ ।

When the word "अस्मद्" is the word which expresses the कारक (कर्ता or कर्म) denoted by तिङ्, expressed or not expressed, the suffix termed उत्तम is to be used.

[विधिसूत्रम्] 1.4.108 शेषे प्रथमः । ~ उपपदे समानाधिकरणे स्थानिनि अपि

When something other than युष्मद् or अस्मद् is denoted, expressed or not expressed, the suffix termed प्रथम is to be used.

शेषे $^{7/1}$ प्रथमः $^{1/1}$ । ~ उपपदे $^{7/1}$ समानाधिकरणे $^{7/1}$ स्थानिनि $^{7/1}$ अपि ^{0}

2 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- शेषे 7/1 – उक्तादन्यः शेषः। That which is other than what has been told is शेष. Since युष्मद् and अस्मद् have been told in the previous sūtras, शेष here indicates anything other than युष्मद् or अस्मद्.
- प्रथमः 1/1 – This is a संज्ञा defined by 1.4.101 तिङस्त्रीणि त्रीणि प्रथममध्यमोत्तमाः।.

[LSK] मध्यम-उत्तमयोः $^{6/2}$ अविषये $^{7/1}$ प्रथमः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

When it is not subject to मध्यम or उत्तम, the suffix termed प्रथम is to be used.

[LSK] "भू ति" इति ^{0} जाते $^{7/1}$ ।

In the example, since भू in कर्तरि does not have reson for आत्मनेपद to come, परस्मैपद is to be suffixed by 1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम्।. Among nine परस्मैपद-प्रत्ययs, since the विवक्षा for the person is third person, तिप्, तस्, or झि is to be used. Since the number in the विवक्षा is singular, by 1.4.22 द्व्येकयोर्द्विवचनैकवचने।, एकवचन-संज्ञक-प्रत्यय among these three, which is तिप्, is to be used.

Summary of संज्ञा-सूत्रs and विधि-सूत्रs regarding तिङ्

	पदम्	पुरुषः	वचनम्
संज्ञासूत्रम्	1.4.99 लः परस्मैपदम् । 1.4.100 तङानावात्मनेपदम् ।	1.4.101 तिङस्त्रीणि त्रीणि प्रथममध्यमोत्तमाः।	1.4.102 तान्येकवचनद्विवचन-बहुवचनान्येकशः।
विधिसूत्रम्	1.3.12 अनुदात्तङित आत्मनेपदम् । to 1.3.77 (From 1.3.72 to 1.3.77, there is an extra condition: "कर्त्राभिप्राये क्रियाफले", which makes the applicable धातु called उभयपदी.) 1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम् । to 1.3.93	1.4.105 युष्मद्युपपदे समानाधिकरणे स्थानिन्यपि मध्यमः। 1.4.107 अस्मद्युत्तमः । 1.4.108 शेषे प्रथमः ।	1.4.21 बहुषु बहुवचनम् । 1.4.22 द्व्येकयोर्द्विवचनैकवचने।

Any प्रत्यय suffixed after धातु is to be categorized as either सार्वधातुक or आर्धधातुक by the sūtras in the section सार्वधातुकार्धधातुकसंज्ञाप्रकरण starting from the next sūtra in अष्टाध्यायी.

[संज्ञासूत्रम्] 3.4.113 तिङ्शित्सार्वधातुकम् । ~ धातोः

तिङ् and शित् after धातु are termed सार्वधातुक.

तिङ् $^{1/1}$ शित् $^{1/1}$ सार्वधातुकम् $^{1/1}$ । ~ धातोः $^{5/1}$

3 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- तिङ् 1/1 – प्रत्याहारः तिङ्; this is संज्ञी.
- शित् 1/1 – श् इत् यस्य सः शित् (116B) ।; this is संज्ञी.
- सार्वधातुकम् 1/1 – This is संज्ञा.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः।, in दिग्योगे पञ्चमी connected to परः, प्रत्ययः, तिङ्, and शित्.

[LSK] तिङः $^{1/3}$ शितः $^{1/3}$ च ^{0} धातु-अधिकार-उक्ताः $^{1/3}$ एतत्-संज्ञः $^{1/3}$ स्युः $^{III/3}$ ।

The suffixes तिङ् and शित्, which are told under the topic of धातु are termed सार्वधातुक.

In certain लकारs, extra प्रत्यय can be suffixed after धातु. Such प्रत्ययs are called विकरण. विकरण-प्रत्ययs are taught in the section starting from 3.1.33 स्यतासी लृलुटोः।.

When सार्वधातुक-प्रत्यय is immediately following a धातु in कर्तरि-प्रयोग, which happens in लट्, लोट्, लङ्, and विधिलिङ्, an extra प्रत्यय called गण-विकरण-प्रत्यय is suffixed after धातु. There are several different गण-विकरण-प्रत्ययs. Which गण-विकरण-प्रत्यय is to be suffixed is determined by which गण the धातु belongs to. The next sūtra gives a उत्सर्ग, by default, गण-विकरण-प्रत्यय, which is शप्, without any conditions to the धातु.

[विधिसूत्रम्] 3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

When सार्वधातुक in active voice follows, शप् is suffixed after धातु.

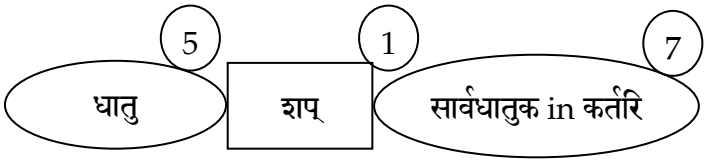

कर्तरि $^{7/1}$ शप् $^{1/1}$ । ~ धातोः $^{5/1}$ सार्वधातुके $^{7/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- कर्तरि 7/1 – कर्तृ as defined in कारक section; in विषयसप्तमी. This qualifies सार्वधातुके.
- शप् 1/1 – This is the प्रत्यय.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः।, in दिग्योगे पञ्चमी connected to परः.
- सार्वधातुके 7/1 – As defined by 3.4.113 तिङ्शित्सार्वधातुकम्।; in परसप्तमी.

[LSK] कर्तृ-अर्थे $^{7/1}$ सार्वधातुके $^{7/1}$ परे $^{7/1}$ धातोः $^{5/1}$ शप् $^{1/1}$ ॥

शप् is the suffix after धातु when सार्वधातुक suffix denoting कर्तृ follows.

After प्रत्यय-विधि (ordaining of suffix), अङ्ग-कार्य (modification on अङ्ग) is to be done.

[विधिसूत्रम्] 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य

When सार्वधातुक-प्रत्यय or आर्धधातुक-प्रत्यय follows, गुण takes place in अङ्ग.

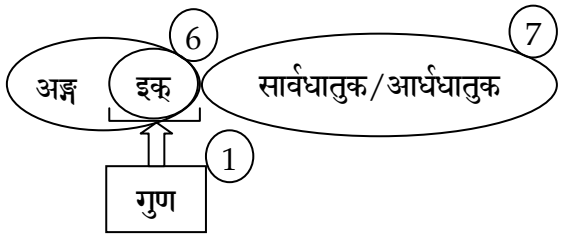

सार्वधातुक-आर्धधातुकयोः $^{7/2}$ । ~ गुणः $^{1/1}$ अङ्गस्य $^{6/1}$

1 word in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- सार्वधातुक-आर्धधातुकयोः 7/2 – सार्वधातुक and आर्धधातुक are संज्ञाs given to प्रत्ययs enjoined under धातोः अधिकार starting from 3.1.91 धातोः।. सार्वधातुक is defined by 3.4.113 तिङ्शित्सार्वधातुकम् ।. आर्धधातुक is defined by the sūtras from 3.4.114 आर्धधातुकं शेषः। to 3.4.117.
- गुणः 1/1 – From 7.3.82 मिदेर्गुणः ।. This is the आदेश.

  The word गुणः, when the स्थानिन् is not specified, brings the word "इकः $^{6/1}$" by परिभाषा 1.1.3 इको गुणवृद्धी । (See Volume 1 for detail.) With "अङ्गस्य", it is understood as "इगन्त-अङ्गस्य", for the इक्-ending अङ्ग, by तदन्तविधि. Finally, the place of substitution is specified by 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य ।.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।, in स्थानेयोगा षष्ठी.

[LSK] अनयोः $^{7/2}$ परयोः $^{7/2}$ इक्-अन्त-अङ्गस्य $^{6/1}$ गुणः $^{1/1}$ ॥

When these two (सार्वधातुक-प्रत्यय and आर्धधातुक-प्रत्यय) are following, गुण is the substitute in the place of the last letter of इक्-ending अङ्ग.

[LSK] अव्-आदेशः $^{1/1}$ ।

After गुण, अव् is the आदेश for that गुण letter, ओ, by 6.1.78 एचोऽयवायावः।.

[LSK] भवति [III/1] ।

भू + लट्/कर्तरि/III/1

भू सत्तायाम् भू is in the sense of existence.

धातु-संज्ञा for भू is given by 1.3.1 भूवादयो धातवः ।

In कर्तरि, लकार can be used. This is taught by 3.4.69 लः कर्मणि च भावे चाकर्मकेभ्यः । ~ कर्तरि

भू + लट् 3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः

भू + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम् ।, 1.4.108 शेषे प्रथमः ।, 1.4.22 द्व्येकयोर्द्विवचनैकवचने ।

तिप् is सार्वधातुक by 3.4.113 तिङ्शित्सार्वधातुकम् ।.

भू + शप् + ति 3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

शप् is सार्वधातुक by 3.4.113 तिङ्शित्सार्वधातुकम् ।.

भो + अ + ति 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य

भव् + अ + ति 6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ अचि संहितायाम्

भवति

The process of modifying अङ्ग is the same for all the पुरुष and वचन. Thus, different तिङ्-प्रत्ययs depending of पुरुष/वचन are to be combined with the common अङ्ग.

In this example, the common अङ्ग is "भव".

[LSK] भवतः [III/2] ॥

भू + लट्/कर्तरि/III/2

भू + लट् 3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः

भू + तस् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम् ।, 1.4.108 शेषे प्रथमः ।, 1.4.22 द्व्येकयोर्द्विवचनैकवचने ।

भव + तस् The process of modifying अङ्ग is the same as above.

भवतः 8.2.66, 8.3.15

भू + लट्/कर्तरि/III/3

भू + लट् 3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः

भू + झि 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम् ।, 1.4.108 शेषे प्रथमः ।, 1.4.21 बहुषु बहुवचनम् ।

[विधिसूत्रम्] 7.1.3 झोऽन्तः । ~ प्रत्ययस्य

झ् of प्रत्यय is replaced by अन्त्.

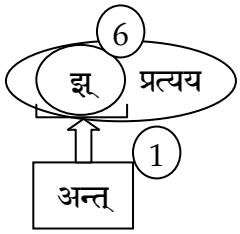

झः $^{6/1}$ अन्तः $^{1/1}$ । ~ प्रत्ययस्य $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- झः 6/1 – प्रातिपदिक is झ्, in स्थानेयोगा षष्ठी.
- अन्तः 1/1 – This is the आदेश. The last अ is for उच्चारण. The last त् is not considered to be इत् because of विभक्ति-संज्ञा for तिङ् by 1.4.104 विभक्तिश्च । and 1.3.4 न विभक्तौ तुस्माः।
- प्रत्ययस्य 6/1 – From 7.1.2 आयनेयीनीयियः फढखछघां प्रत्ययादीनाम्।, एकदेश, one part, is brought down; in अवयवषष्ठी to झः.

[LSK] प्रत्यय-अवयवस्य $^{6/1}$ झस्य $^{6/1}$ अन्त्-आदेशः $^{1/1}$ ।

अन्त् is the substitute in the place of झ् which is a part of प्रत्यय्.

[LSK] "अतो गुणे" (6.1.97)। भवन्ति $^{III/3}$ ।

अपदान्त-अकार followed by गुण together becomes one पररूप-आदेश.

भू + झि

भू + अन्त् + इ	7.1.3 झोऽन्तः । ~ प्रत्ययस्य
भव + अन्ति	The process of modifying अङ्ग is the same as above.
भव् + अन्ति	6.1.97 अतो गुणे । ~ अपदान्तात् पररूपम् एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्
भवन्ति	

[LSK] भवसि $^{II/1}$ । भवथः $^{II/2}$ । भवथ $^{II/3}$ ॥

For second person, 1.4.105 युष्मद्युपपदे समानाधिकरणे स्थानिन्यपि मध्यमः । is used.

For combining the common अङ्ग with उत्तमपुरुष-प्रत्यय, the next sūtra is required.

[विधिसूत्रम्] 7.3.101 अतो दीर्घो यञि। ~ अङ्गस्य सार्वधातुके

दीर्घ takes place for the last letter of अत्-ending अङ्ग when यञ्-beginning सार्वधातुक follows.

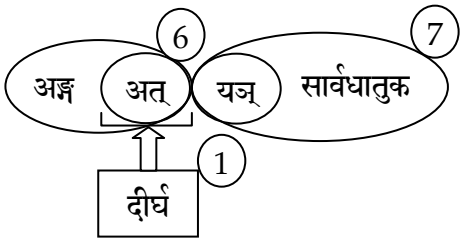

अतः $^{6/1}$ दीर्घः $^{1/1}$ यञि $^{7/1}$ । ~ अङ्गस्य $^{6/1}$ सार्वधातुके $^{7/1}$

3 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- अतः 6/1 – प्रातिपदिक is अत्; the तपरकरण is for कालनियम by 1.1.70 तपरस्तत्कालस्य।; by तदन्तविधि with अङ्गस्य, it is understood as "अदन्त-अङ्गस्य".
- दीर्घः 1/1 – This is the आदेश.
- यञि 7/1 – प्रत्याहारः यञ्; being अल्-ग्रहण, by तदादिविधि with सार्वधातुके, it is understood as "यञादि-सार्वधातुके परे".
- सार्वधातुके 7/1 – From 7.3.87 नाभ्यस्तस्याचि पिति सार्वधातुके; in परसप्तमी.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।, in स्थानेयोगा षष्ठी.

[LSK] अतः $^{6/1}$ अङ्गस्य $^{6/1}$ दीर्घः $^{1/1}$ यञ्-आदौ $^{7/1}$ सार्वधातुके $^{7/1}$ ।

दीर्घ is the substitute in the place of the last letter of short अ-ending अङ्ग when यञ्-beginning सार्वधातुक suffix follows.

[LSK] भवामि $^{I/1}$ ।

भू + लट्/कर्तरि/I/1

भू + लट्	3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः
भू + मिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
	1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम् ।, 1.4.107 अस्मद्युत्तमः ।, 1.4.22 द्व्येकयोर्द्विवचनैकवचने ।
भव + मि	The process of modifying अङ्ग is common.
भवा + मि	7.3.101 अतो दीर्घो यञि। ~ अङ्गस्य सार्वधातुकेभवन्ति
	With 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य। and 1.1.50 स्थानेऽन्तरतमः ।

[LSK] भवावः $^{I/2}$ । भवामः $^{I/3}$ ।

In the same manner, 7.3.101 अतो दीर्घो यञि। ~ अङ्गस्य सार्वधातुके is applied to these यञादि प्रत्ययs.

[LSK] सः $^{1/1}$ भवति $^{III/1}$ । तौ $^{1/2}$ भवतः $^{III/2}$ । ते $^{1/3}$ भवन्ति $^{III/3}$ ।

[LSK] त्वम् $^{1/1}$ भवसि $^{II/1}$ । युवाम् $^{1/2}$ भवथः $^{II/2}$ । यूयम् $^{1/3}$ भवथ $^{II/3}$ ।

[LSK] अहम् $^{1/1}$ भवामि $^{I/1}$ । आवाम् $^{1/2}$ भवावः $^{I/2}$ । वयम् $^{1/3}$ भवामः $^{I/3}$ ॥

[LSK टिप्पणी *]

सः $^{1/1}$ त्वम् $^{1/1}$ भवथः $^{II/2}$ ।

When सः and त्वम् are कर्तृs, because of the presence of युष्मद्-शब्द, मध्यम-संज्ञक-तिङ्-प्रत्यय is ordained by the sūtra 1.4.105 युष्मद्युपपदे समानाधिकरणे स्थानिन्यपि मध्यमः ।.

सः $^{1/1}$ त्वम् $^{1/1}$ अहम् $^{1/1}$ भवामः $^{I/3}$ ।

When सः, त्वम्, and अहम् are कर्तृs, because of the presence of अस्मद्-शब्द, उत्तम-संज्ञक-तिङ्-प्रत्यय is ordained by the sūtra the पर sūtra 1.4.107 अस्मद्युत्तमः ।.

Among प्रथम, मध्यम, and उत्तम, when two or all of these three पुरुषs are used, the पर पुरुष in that order has to be used. Compared to प्रथम, मध्यम is पर. Compared to मध्यम, उत्तम is पर.

Note that this परत्व is understood by observing sūtra. उत्तम is given by the परसूत्र to मध्यम. When neither युष्मद् nor अस्मद् is present, the situation is शेष, thus प्रथम is ordained by 1.4.108 शेषे प्रथमः ।.

अनया रीत्या, in this manner, व्यत्ययेन अपि, when the word order is reverse, as like अहम्, त्वम्, सः भवामः।, this arrangement of परत्व should be observed.

Summary of conjugation of भू (1P) in लट्/कर्तरि

The common अङ्ग for तिङ् is "भव"; the गणविकरण suffix is शप् by 3.1.68 कर्तरि शप्। ~ सार्वधातुके, then due to शप् the धातु takes गुण by 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुण, then अवादेश takes place by 6.1.78 एचोऽयवायावः। ~ अचि.

The तिङ्-प्रत्ययs are not modified from the original except for in III/3, with 7.1.3 झोऽन्तः।. Then पररूप by 6.1.97 अतो गुणे । ~ अपदान्तात् takes place to combine "भव" and "अन्ति".

For उत्तमपुरुष, being अदन्त-अङ्ग followed by यञादि-प्रत्यय, दीर्घ takes place by 7.3.101 अतो दीर्घो यञि । ~ सार्वधातुके.

(अङ्गम्)

भव +

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	ति	तस्	अन्ति 7.1.3 झोऽन्तः।
मध्यमः	सि	थस्	थ
उत्तमः	मि	वस्	मस्

Conjugation of भू (1P) in लट्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	भवति	भवतः	भवन्ति 6.1.97
मध्यमपुरुषः	भवसि	भवथः	भवथ
उत्तमपुरुषः	भवामि 7.3.101	भवावः 7.3.101	भवामः 7.3.101

2) लिट्

[विधिसूत्रम्] 3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः प्रत्ययः परश्च

लिट् is suffixed after a धातु which indicates an action in the past which is not of today, and not witnessed by the narrator.

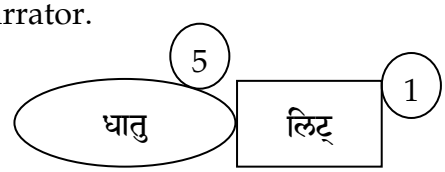

In the sense of past, not of today and not witnessed by the narrator.

परोक्षे $^{7/1}$ लिट् $^{1/1}$ । ~ अनद्यतने $^{7/1}$ भूते $^{7/1}$ धातोः $^{5/1}$ प्रत्ययः $^{1/1}$ परः $^{1/1}$ च ^{0}

2 words in the सूत्र; 6 words as अनुवृत्ति

- परोक्षे 7/1 – अक्ष्णः परं परोक्षम्, that which is not in the scope of senses, indirect; in विषयसप्तमी.
- लिट् 1/1 – This is समानाधिकरण to 3.1.1 प्रत्ययः $^{1/1}$ ।.
- अनद्यतने 7/1 – Not of today. अद्य भवम् अद्यतनम् । that which is of today; अद्य + तुट् + ट्यु by 4.3.23 सायंचिरंप्राह्णेप्रगेऽव्ययेभ्यष्ट्युट्युलौ तुट् च । न अद्यतनम् अनद्यतनम् (NT) ।
- भूते 7/1 – From अधिकारसूत्र 3.2.84 भूते ।; in विषयसप्तमी. "in the sense of past"
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः ।; in दिग्योगे पञ्चमी to परः in अधिकारसूत्र 3.1.2 परश्च।.

[LSK] भूत-अनद्यतन-परोक्ष-अर्थ-वृत्तेः $^{5/1}$ धातोः $^{5/1}$ लिट् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

लिट् is the suffix after धातु which presents the sense of indirect past not of today.

Other sūtra which ordains लिट्

3.2.105 छन्दसि लिट् । ~ भूते

छन्दसि भूत-सामान्ये ।

In the Veda, in the sense of general past (without the sense of indirect, or not of today), लिट् is suffixed.

[LSK] लस्य $^{6/1}$ तिप्-आदयः $^{1/3}$ ।

In the place of ल्, तिप् etc. are enjoined by 3.4.78.

In the विवक्षा of the action of being, whose agent is not the speaker or listener, and is one in number, in active voice:

भू + लिट् 3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः

भू + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम् ।, 1.4.108 शेषे प्रथमः ।, 1.4.22 द्व्येकयोर्द्विवचनैकवचने ।

Among तिङ्, परस्मैपद is used. For that परस्मैपद-प्रत्यय, the next sūtra gives आदेशs.

[विधिसूत्रम्] 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

णल् अतुस् उस् थल् अथुस् अ णल् व and म are substitutes for परस्मैपद suffixes for लिट्.

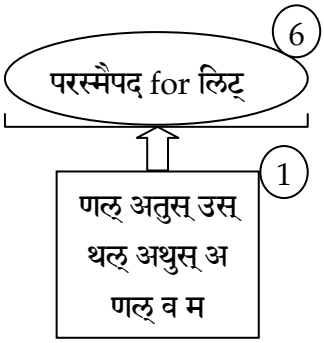

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	णल् (अ)	अतुस्	उस्
मध्यमः	थल् (थ)	अथुस्	अ
उत्तमः	णल् (अ)	व	म

परस्मैपदानाम् $^{6/3}$ णल्-अतुस्-उस्-थल्-अथुस्-अ-णल्-व-माः $^{1/3}$ । ~ लिटः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- परस्मैपदानाम् 6/3 – Of the परस्मैपद-प्रत्ययs of तिङ् as आदेश for लिट्.
- णल्-अतुस्-उस्-थल्-अथुस्-अ-णल्-व-माः 1/3 – णल् for तिप्, अतुस् for तस्... म for मस्.
- लिटः 6/1 – From 3.4.81 लिटस्तझयोरेशिरेच् ।; लिट् in सम्बन्धषष्ठी.

[LSK] लिटः $^{6/1}$ तिप्-आदीनाम् $^{6/3}$ नवानाम् $^{6/3}$ णल्-आदयः $^{1/3}$ स्युः $^{III/3}$ ।

णल् etc. are the substitutes in the place of तिप् etc. nine suffixes for लिट्.

[LSK] "भू अ" इति ^{0} स्थिते $^{7/1}$ ।

भू + तिप्

भू + णल् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

भू + अ 1.3.7 चुटू ।, 1.3.3 हलन्त्यम् । 1.3.9 तस्य लोपः ।

[विधिसूत्रम्] 6.4.88 भुवो वुग् लुङ्लिटोः। ~ अचि

भू takes वुक् आगम when अच् of लुङ् or लिट् follows.

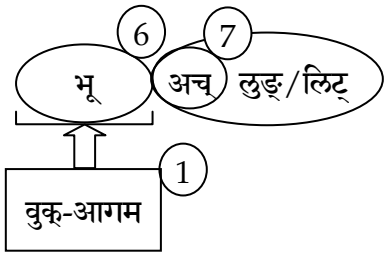

भुवः $^{6/1}$ वुक् $^{1/1}$ लुङ्-लिटोः $^{6/2}$ । ~ अचि $^{7/1}$

3 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- भुवः 6/1 – Of भू; in स्थानेयोगा षष्ठी. In the place of ऊ of भू, उवङ्-आदेश is प्राप्त by 6.4.77 अचि श्नुधातुभ्रुवां य्वोरियङुवङौ।, which is negated by 6.4.83 ओः सुपि। ~ यण्, but again negated by 6.4.85 न भूसुधियोः । ~ यण्. Thus उवङ्-आदेश takes place.
- वुक् 1/1 – कित् आगम which has to be अन्त-अवयव of स्थानिन् by 1.1.46 आद्यन्तौ टकितौ।. उ is for उच्चारण.
- लुङ्-लिटोः 6/2 – Of लुङ् and लिट्; in सम्बन्धषष्ठी to अचि.
- अचि 7/1 – From 6.4.77 अचि श्नुधातुभ्रुवां य्वोरियङुवङौ ।; in परसप्तमी.

[LSK] भुवः $^{6/1}$ वुक् $^{1/1}$ आगमः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ लुङ्-लिटोः $^{6/2}$ अचि $^{7/1}$ ॥

वुक् is attached at the end of भू when अच् of लुङ् or लिट् follows.

भू + तिप्

भू + णल् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

भू + अ 1.3.7 चुटू ।, 1.3.3 हलन्त्यम् । 1.3.9 तस्य लोपः ।

भूव् + अ 6.4.88 भुवो वुग् लुङ्लिटोः। ~ अचि

Now, the topic of द्वित्व, duplication, starts.

In अष्टाध्यायी, from 6.1.1 एकाचो द्वे प्रथमस्य । to 6.1.12 is the द्वित्वप्रकरण. The first three sūtras are अधिकारसूत्रs and teach what is to be duplicated. The next three संज्ञासूत्रs give अभ्यास and अभ्यस्त-संज्ञा. Sūtras 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासय।, 6.1.9 सन्यङोः।, 6.1.10 श्लौ।, and 6.1.11 चङि । are विधिसूत्रs and teach that धातु has to be duplicated when लिट्, सन्, यङ्, श्लु (गणविकरण for जुहोत्यादिगण) and चङ् (one of the विकरण in लुङ्) follow.

Before studying the next sūtra 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासय।, the first two अधिकारसूत्रs in the section, i.e., 6.1.1 एकाचो द्वे प्रथमस्य । and 6.1.2 अजादेर्द्वितीयस्य। have to be well understood.

6.1.1 एकाचः $^{6/1}$ द्वे $^{1/2}$ प्रथमस्य $^{6/1}$ ।

The first एकाच् is be duplicated.

- एकाचः 6/1 – एकः अच् यस्मिन् सः एकाच् (117B), any group of letters which consists of one vowel, तस्य ।; in स्थानेयोगा षष्ठी. Details follow.
- द्वे 1/2 – This is आदेश.
- प्रथमस्य 6/1 – This is adjective to एकाचः.

6.1.2 अजादेः $^{6/1}$ द्वितीयस्य $^{6/1}$ । ~ एकाचः $^{6/1}$ द्वे $^{1/2}$

The second एकाच् of अच्-beginning धातु is be duplicated.

This is applicable only when the धातु is अजादि as well as having the second एकाच्.

- अजादेः 6/1 – This is adjective to धातोः. धातोः is understood when this अनुवृत्ति is read together with the विधिसूत्रs starting form 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासय।. अच् आदिः यस्य सः धातुः अजादिः (116B), तस्य ।.
- द्वितीयस्य 6/1 – This is adjective to एकाचः, when the धातु is अजादि.

Here in this अधिकार, एकाच् is a group of letters which has one अच् as its core. Any number of consonants before and after up to the next vowel are included in one एकाच्. See the diagrams in the following examples. When धातु is to be duplicated –

Ex 1) Any धातु which consists of only one syllable, whether it starts with vowel or consonant.

The whole धातु is एकाच्, and is duplicated.

Ex 2) Consonant-beginning धातु with more than one syllable.

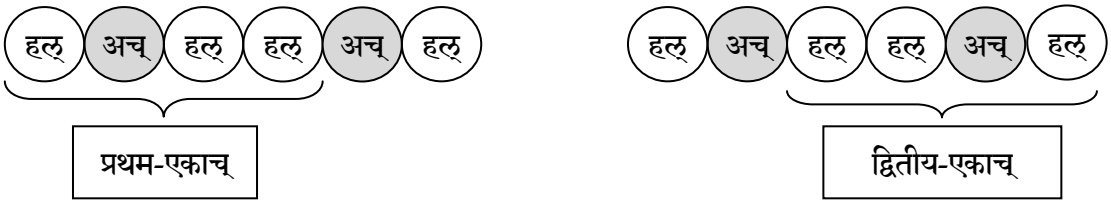

The first एकाच् is to be duplicated.

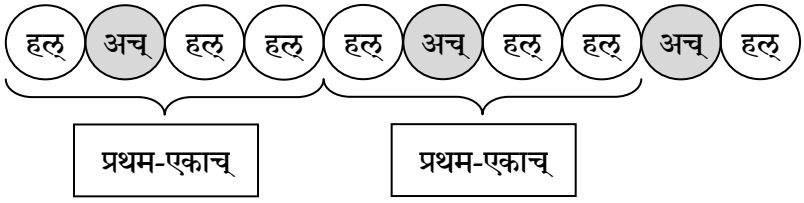

Ex 3) Vowel-beginning धातु with more than one syllable.

The second एकाच् is to be duplicated.

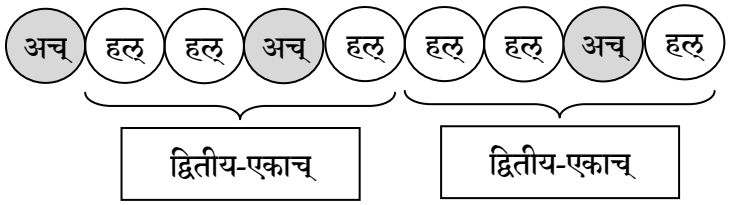

With this understanding, the next sūtra is easy to understand.

[विधिसूत्रम्] 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य अजादेः द्वितीयस्य

When लिट् follows the धातु which is not yet duplicated is duplicated.

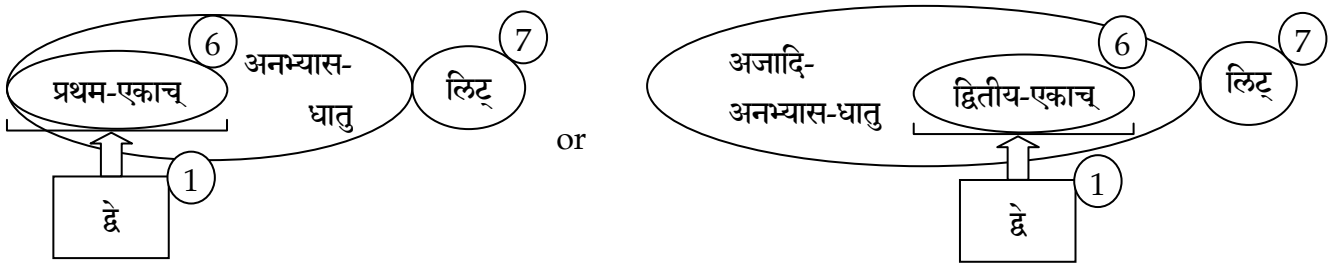

लिटि $^{7/1}$ धातोः $^{6/1}$ अनभ्यासस्य $^{6/1}$ । ~ एकाचः $^{6/1}$ द्वे $^{1/2}$ प्रथमस्य $^{6/1}$ अजादेः $^{6/1}$ द्वितीयस्य $^{6/1}$

3 words in the सूत्र; 5 words as अनुवृत्ति

- लिटि 7/1 – लिट्-प्रत्यय; in परसप्तमी.
- धातोः 6/1 – In अवयवषष्ठी to एकाचः.
- अनभ्यासस्य 6/1 – अविद्यमानः अभ्यासः यस्मिन् सः अनभ्यासः (N17B) = धातुः। A धातु which does not have अभ्यास, a संज्ञा which is defined by 6.1.4 पूर्वोऽभ्यासः।; this is adjective to धातोः.
- अनुवृत्तिs are already explained in the introduction.

[LSK] लिटि $^{7/1}$ परे $^{7/1}$ अनभ्यास-धातु-अवयवस्य $^{6/1}$ एकाचः $^{6/1}$ प्रथमस्य $^{6/1}$ द्वे $^{1/2}$ स्तः $^{III/2}$, आदि-भूतात् $^{5/1}$ अचः $^{5/1}$ परस्य $^{6/1}$ तु ^{0} द्वितीयस्य $^{6/1}$।

The first एकाच्, a unit of letters consisting of one vowel and its adjacent consonants, of a धातु which does not has अभ्यास is duplicated when लिट् follows. If the धातु begins with अच् and has more than one एकाच्, the second एकाच् is to be duplicated.

[LSK] "भूव् भूव् अ" इति ^{0} स्थिते $^{7/1}$ ॥

As for भूव्, the whole धातु is एकाच्. Thus it is considered as प्रथमस्य एकाचः द्वे.

भूव् + अ

भूव् भूव् + अ 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

After duplication, अभ्यास-कार्य, modification of the duplicated, takes place. The next संज्ञासूत्र gives अभ्यास-संज्ञा.

[संज्ञासूत्रम्] 6.1.4 पूर्वोऽभ्यासः ।

Of the duplicated, the first one is termed अभ्यास.

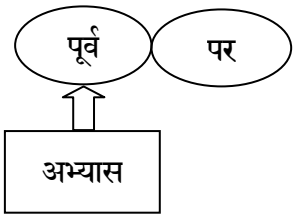

पूर्वः $^{1/1}$ अभ्यासः $^{1/1}$ ।

2 words in the सूत्र; no अनुवृत्ति is required.

- पूर्वः 1/1 – This is संज्ञी.
- अभ्यासः 1/1 – This is संज्ञा.

[LSK] अत्र ^{0} ये $^{1/2}$ द्वे $^{1/2}$ विहिते $^{1/2}$ तयोः $^{6/2}$ पूर्वः $^{1/1}$ अभ्यास-संज्ञः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ॥

Here, in this section of द्वित्व (duplication), of these two which are enjoined, the first is termed अभ्यास.

भू + तिप्

भू + णल् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

भू + अ 1.3.7 चुटू ।, 1.3.3 हलन्त्यम् । 1.3.9 तस्य लोपः ।

भू + व् + अ 6.4.88 भुवो वुग् लुङ्लिटोः। ~ अचि

भूव् भूव् + अ 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

The first "भूव्" is termed अभ्यास by 6.1.4 पूर्वोऽभ्यासः ।.

The main संज्ञा-प्रदेश for अभ्यास-संज्ञा is the section "अभ्यास-प्रकरण" starting from 7.4.58 अत्र लोपोऽभ्यासस्य । to the end of the पाद.

[विधिसूत्रम्] 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

Of अभ्यास, the beginning हल् remains. Other consonants are removed.

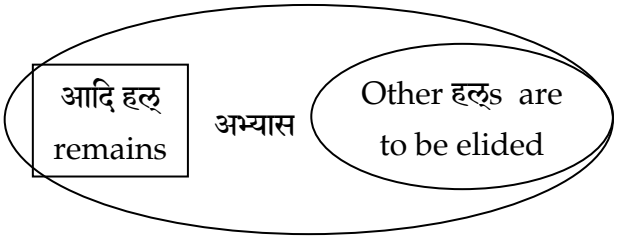

हल् $^{1/1}$ आदिः $^{1/1}$ शेषः $^{1/1}$ । ~ अभ्यासस्य $^{6/1}$

3 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- हल् 1/1 – प्रत्याहारः हल्. This is उद्देश, presented as a subject.
- आदिः 1/1 – This is an adjective to हल्.
- शेषः 1/1 – This is विधेय, as a predicate, to be done. शिष्यते इति शेषः, कर्मणि व्युत्पत्तिः।; what is left is called शेष. (शिष् + कर्मणि घञ्)
- अभ्यासस्य 6/1 – From 7.4.58 अत्र लोपोऽभ्यासस्य । in अवयवषष्ठी to हल्.

[LSK] अभ्यासस्य $^{6/1}$ आदिः $^{1/1}$ हल् $^{1/1}$ शिष्यते $^{III/1}$ अन्ये $^{1/3}$ हलः $^{1/3}$ लुप्यन्ते $^{III/3}$ ।

The consonant at the beginning of अभ्यास remains. Other consonants are elided.

[LSK] इति ^{0} वलोपः $^{1/1}$॥

Thus the व् is elided.

भूव् भूव् + अ

भू भूव् + अ 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

Here, आदिः हल् indicates the consonant at the beginning of अभ्यास. It is not about the first consonant among other consonants. Therefore, if the अभ्यास starts with vowel, all the consonants in the अभ्यास will be elided because they all are not आदिः हल्.

[विधिसूत्रम्] 7.4.59 ह्रस्वः । ~ अभ्यासस्य

Of अभ्यास, vowel becomes ह्रस्व.

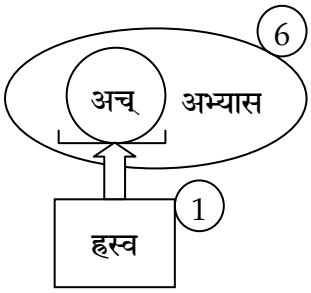

ह्रस्वः $^{1/1}$ । ~ अभ्यासस्य $^{6/1}$

1 word in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- ह्रस्वः 1/1 – This is आदेश. By the presence of the word ह्रस्व, अचः $^{6/1}$ is brought by परिभाषा 1.2.28 अचश्च।.
- अभ्यासस्य 6/1 – Of अभ्यास; in अवयवषष्ठी to अचः.

[LSK] अभ्यासस्य $^{6/1}$ अचः $^{6/1}$ ह्रस्वः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$॥

ह्रस्व is the substitute in the place of the vowel of अभ्यास.

भूव् भूव् + अ

भू भूव् + अ 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

भु भूव् + अ 7.4.59 ह्रस्वः । ~ अभ्यासस्य

[विधिसूत्रम्] 7.4.73 भवतेरः । ~ अभ्यासस्य लिटि

The last letter of अभ्यास of भू धातु becomes अ when लिट् follows.

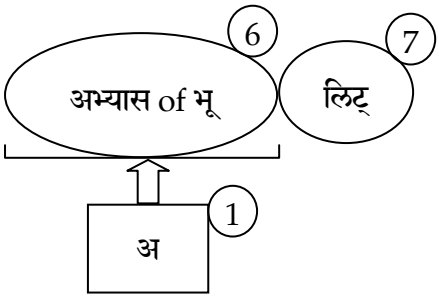

भवतेः $^{6/1}$ अः $^{1/1}$ । ~ अभ्यासस्य $^{6/1}$ लिटि $^{7/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- भवतेः 6/1 – प्रातिपदिक is भवति; भू-धातु with शितप्-प्रत्यय told by (वा.) इक्-शितपौ धातुनिर्देशे ।; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- अः 1/1 – This is आदेश. By 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य।, the last letter उ is to be replaced.
- अभ्यासस्य 6/1 – Of अभ्यास; in अवयवषष्ठी to हल्.
- लिटि 7/1 – From 7.4.68 व्यथो लिटि।; in परसप्तमी.

[LSK] भवतेः $^{6/1}$ अभ्यास-उकारस्य $^{6/1}$ अः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ लिटि $^{7/1}$ ॥

अ is the substitute in the place of उ (the last letter) of अभ्यास of भू धातु when लिट् follows.

भूव् भूव् + अ

भू भूव् + अ 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

भु भूव् + अ 7.4.59 ह्रस्वः । ~ अभ्यासस्य

भ भूव् + अ 7.4.73 भवतेरः । ~ अभ्यासस्य लिटि

[विधिसूत्रम्] 8.4.54 अभ्यासे चर्च । ~ झलाम् जश्

In अभ्यास, झल् is replaced by जस्/चर्.

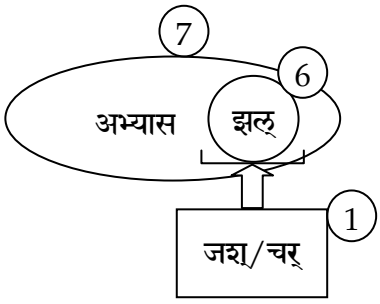

अभ्यासे $^{7/1}$ चर् $^{1/1}$ च ^{0} । ~ झलाम् $^{6/3}$ जश् $^{1/1}$

3 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- अभ्यासे 7/1 – अभ्यास, as defined by 6.1.4 पूर्वोऽभ्यासः।. In अधिकरणे सप्तमी.
- चर् 1/1 – प्रत्याहारः चर्. This is आदेश.
- च 0 – This brings जश् from 8.4.53 झलां जश् झशि ।.
- झलाम् 6/3 – प्रत्याहारः झल् in स्थानेयोगा षष्ठी. From 8.4.53 झलां जश् झशि ।.
- जश् 1/1 – प्रत्याहारः चर्. This is also आदेश. From 8.4.53 झलां जश् झशि ।.

[LSK] अभ्यासे $^{7/1}$ झलाम् $^{6/3}$ चरः $^{1/3}$ स्युः $^{III/3}$ जशः $^{1/3}$ च ^{0} ।

चर् and जश् are the substitutes in the place of झल् in अभ्यास.

[LSK] झशाम् $^{6/3}$ जशः $^{1/3}$ खयाम् $^{6/3}$ चरः $^{1/3}$ इति ^{0} विवेकः $^{1/1}$।

जश् is for झल्, and चर् is for खय्. This is the distinction by 1.1.50 स्थानेऽन्तरतमः।. [3]

[LSK] बभूव $^{III/1}$ ।

भ भूव् + अ

ब भूव् + अ 8.4.54 अभ्यासे चर्च । ~ झलाम् जश्

The common अङ्ग is बभूव्, which can be just combined with the modified तिङ्s, such as अतुस् and उस्.

[LSK] बभूवतुः $^{III/2}$ । बभूवुः $^{III/3}$ ॥

---

[3] Comparing झल् and जश्/चर्, it can be said that 4th and 3rd of झल् are reduced to 3rd (जश्). 2nd and 1st of झल् are reduced to 1st (चर्). शर् in both are matching. ह् in झल् is taken care of by 7.4.62 कुहोश्चुः।.

To थल् $^{II/1}$, इट्-आगम will be attached and for this operation आर्धधातुक-संज्ञा is required.

At the end of 4th पाद of 3rd अध्याय of अष्टाध्यायी, there is a section called सार्वधातुकार्धधातुक-संज्ञा-प्रकरण. Here, प्रत्ययs ordained after धातु are termed either सार्वधातुक or आर्धधातुक, as seen in the following.

3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम्।

तिङ् and शित्-प्रत्यय are termed सार्वधातुक.

3.4.114 आर्धधातुकं शेषः।

प्रत्ययs other than तिङ् or शित् are termed आर्धधातुक.

3.4.115 लिट् च। ~ आर्धधातुकम्

लिट् is also termed आर्धधातुक.

3.4.116 लिङ् आशिषि। ~ आर्धधातुकम्

लिङ् in the sense of आशिष् is termed आर्धधातुक..

The next sūtra gives आर्धधातुक-संज्ञा to तिङ् for लिट् as an अपवाद to सार्वधातुक-संज्ञा which was given by 3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम् ।.

[संज्ञासूत्रम्] 3.4.115 लिट् च । ~ तिङ् आर्धधातुकम्

तिङ् which is the आदेश for लिट् is termed आर्धधातुक.

लिट् $^{6/1}$ च ^{0} । ~ तिङ् $^{1/1}$ आर्धधातुकम् $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- लिट् 6/1 – This is लुप्त-षष्ठ्यन्त, the word whose 6th case suffix is elided. The 6th case is सम्बन्धषष्ठी to आदेश, which is implied.
- च 0 – This brings आर्धधातुकम् from the previous sūtra.
- तिङ् 1/1 – From 3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम्।. This is संज्ञी.
- आर्धधातुकम् 1/1 – From 3.4.114 आर्धधातुकं शेषः। This is संज्ञा.

[LSK] लिट्-आदेशः $^{1/1}$ तिङ् $^{1/1}$ आर्धधातुक-संज्ञः $^{1/1}$ ॥

तिङ् which is the substitute for लिट् is termed आर्धधातुक.

The संज्ञा-प्रदेश of आर्धधातुक is the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।

इट्-आगम is attached to the beginning of वल्-आदि आर्धधातुक suffix.

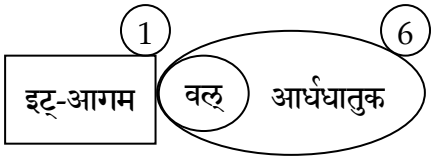

आर्धधातुकस्य $^{6/1}$ इट् $^{1/1}$ वलादेः $^{6/1}$ ।

3 words in the सूत्र, no अनुवृत्ति is required.

- आर्धधातुकस्य 6/1 – Suffix termed as आर्धधातुक; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- इट् 1/1 – This is आगम. Being टित्, it becomes आदि-अवयव of the स्थानिन् by 1.1.46 आद्यन्तौ टकितौ ।.
- वलादेः 6/1 – प्रत्याहारः वल्, consisting of all the consonants other than य्. This is an अल्-ग्रहण and adjective to आर्धधातुकस्य, thus वलादि-आर्धधातुकस्य is understood by तदादिविधि.
  वल् आदिः यस्य तत् वलादि (116B) आर्धधातुकम्, that whose beginning is वल्, तस्य।.

[LSK] वलादेः $^{6/1}$ आर्धधातुकस्य $^{6/1}$ इट्-आगमः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

इट् is the augment attached at the beginning of वल्-beginning आर्धधातुक suffix.

[LSK] बभूविथ $^{II/1}$ ।

भू + थ थ is a वलादि आर्धधातुक-प्रत्यय.

भू + इट् + थ 7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।

Now, the suffix became अजादि. The rest of रूपसिद्धि is the same as for III/1.

भू + व् + इथ 6.4.88 भुवो वुग् लुङ्लिटोः। ~ अचि

भूव् भूव् + इथ 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

भू भूव् + इथ 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

भु भूव् + इथ 7.4.59 ह्रस्वः । ~ अभ्यासस्य

भ भूव् + इथ 7.4.73 भवतेरः । ~ अभ्यासस्य लिटि

ब भूव् + इथ 8.4.54 अभ्यासे चर्च । ~ झलाम् जश्

[LSK] बभूवथुः $^{II/2}$ । बभूव $^{II/3}$ । बभूव $^{I/1}$ । बभूविव $^{I/2}$ । बभूविम $^{I/3}$ ॥

Because of इट्-आगम, all प्रत्ययs come अजादि. Thus वुक् comes to all the forms.

Conjugation of भू (1P) in लिट्/कर्तरि

तिङ्-आदेश for लिट् are replaced by णल् etc., and termed आर्धधातुक. Being आर्धधातुक, वलादि-प्रत्यय (थ$^{II/1}$, व$^{I/2}$, म$^{I/3}$) takes इट्-आगम.

The common अङ्ग for all is "बभूव्" after द्वित्व and अभ्यास-कार्यs. Because of इट्-आगम, all the suffixes are अजादि. Thus वुक्-आगम is attached to धातु in all forms.

(अङ्गम्)

बभूव् +

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	अ	अतुस्	उस्
मध्यमः	इ थ	अथुस्	अ
उत्तमः	अ	इ व	इ म

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	बभूव	बभूवतुः	बभूवुः
मध्यमपुरुषः	बभूविथ	बभूवथुः	बभूव
उत्तमपुरुषः	बभूव	बभूविव	बभूविम

3) लुट्

[विधिसूत्रम्] 3.3.15 अनद्यतने लुट् । ~ भविष्यति धातोः

लुट् is suffixed after a धातु which indicates an action in the future which is not of today.

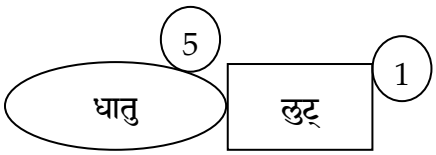

In the sense of future, which is not of today.

अनद्यतने $^{7/1}$ लुट् $^{1/1}$ । ~ भविष्यति $^{7/1}$ धातोः $^{5/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- अनद्यतने 7/1 – In the sense of not of today.

  Today indicates time including the last half of last night and first half of tonight.
- लुट् 1/1 – This is समानाधिकरण to 3.1.1 प्रत्ययः $^{1/1}$ ।.
- भविष्यति 7/1 – प्रातिपदिक is भविष्यत्, future; from 3.3.3 भविष्यति गम्यादयः।; in विषयसप्तमी.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः ।; in दिग्योगे पञ्चमी to परः in अधिकारसूत्र 3.1.2 परश्च।.

[LSK] भविष्यति $^{7/1}$ अनद्यतने $^{7/1}$ अर्थे $^{7/1}$ धातोः $^{5/1}$ लुट् $^{1/1}$ ।

लुट् is the suffix after a धातु which presents the sense of future not of today.

भू + लुट्	3.3.15 अनद्यतने लुट् । ~ भविष्यति धातोः
भू + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
	1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम् ।, 1.4.108 शेषे प्रथमः ।, 1.4.22 द्व्येकयोर्द्विवचनैकवचने ।

After placing लकार and its आदेश, the next step is to bring विकरण-प्रत्यय, if applicable. विकरण-प्रत्ययs are ordained in the section starting from the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 3.1.33 स्यतासी लृलुटोः । ~ धातोः प्रत्ययौ परौ च

In लृट्/लृङ्, स्य is the विकरण-प्रत्यय after a धातु. In लुट्, तास् is the विकरण-प्रत्यय.

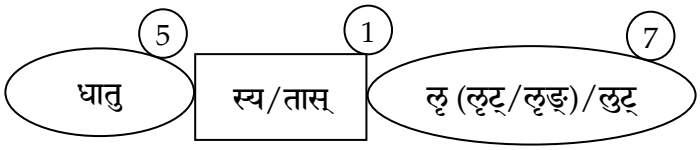

स्य-तासी $^{1/2}$ लृलुटोः $^{7/2}$ । ~ धातोः $^{5/1}$ प्रत्ययौ $^{1/2}$ परौ $^{1/2}$ च ^{0}

2 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- स्य-तासी 1/2 – स्यः च तासिः च स्यतासी (ID) ।. स्य and तास् are विकरण-प्रत्यय. इ after तास् is for उच्चारण. By 1.3.10 यथासङ्ख्यमनुदेशः समानाम्।, स्य for लृट् and लृङ्, and तास् for लुट्.
- लृलुटोः 7/2 – लृः च लुट् च लृलुटौ (ID), तयोः ।. लृ represents लृट् and लृङ्, since लृ is common for both.
- प्रत्ययौ 1/2 – From अधिकारसूत्र 3.1.1 प्रत्ययः।; with वचनपरिणाम.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः।; in दिग्योगे पञ्चमी to परः in अधिकारसूत्र 3.1.2 परश्च।.

[LSK] धातोः $^{5/1}$ स्य-तासी $^{1/2}$ एतौ $^{1/2}$ प्रत्ययौ $^{1/2}$ लृलुटोः $^{7/2}$ परतः ^{0} ।

स्य and तास् are the प्रत्ययs after a धातु, when लृ (लृट् and लृङ्) and लुट् follow, respectively.

They are अपवाद to शप् etc., which are उत्सर्ग.

भू + लुट्	3.3.15 अनद्यतने लुट् । ~ भविष्यति धातोः
भू + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
	1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम् ।, 1.4.108 शेषे प्रथमः ।, 1.4.22 द्व्येकयोर्द्विवचनैकवचने ।
भू + तास् + ति	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः

[संज्ञासूत्रम्] 3.4.114 आर्धधातुकं शेषः । ~ धातोः

A प्रत्यय after a धातु, which is other than तिङ् and शित् is termed आर्धधातुक.

आर्धधातुकम्$^{1/1}$ शेषः$^{1/1}$ । ~ धातोः$^{5/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- आर्धधातुकम् 1/1 – This is संज्ञा.
- शेषः 1/1 – This is संज्ञी. That which is other than what has been said, in the previous sūtra 3.4.113 तिङ्शित् सार्वधातुकम् ।, i.e., तिङ् and शित्-प्रत्यय.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्रs "धातोः" of 3.1.22 धातोरेकाचोहलादेः क्रियासमभिहारे यङ्। and 3.1.91 धातोः।, in दिग्योगे पञ्चमी connected to परः प्रत्ययः.

  Two of "धातोः" are to indicate the प्रत्ययs which are in the scope for आर्धधातुकs are:

  1) प्रत्ययs which are taught with the word "धातोः" (this excludes प्रत्ययs taught in the sūtras 3.1.5, 3.1.6, and 4.1.1 onwards) [4]

  2) प्रत्ययs which are enjoined after धातु (this exludes प्रत्ययs such as क्यच् which are enjoined after प्रातिपदिकs)

[LSK] तिङ्-शिद्भ्यः$^{5/3}$ अन्यः$^{1/1}$ धातोः$^{5/1}$ इति^{0} विहितः$^{1/1}$ प्रत्ययः$^{1/1}$ एतत्-संज्ञः$^{1/1}$ स्यात्$^{III/1}$ ।

The प्रत्यय ordained by the word "धातोः", but other than तिङ् or शित्, is termed आर्धधातुक.

भू + तासिँ + ति 3.1.33 स्यतासी लृलुटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः

The तास् is given by sūtra having the word "धातोः" as अनुवृत्ति, and is other than तिङ् or शित्. Thus it is termed आर्धधातुक by this sūtra 3.4.114 आर्धधातुकं शेषः।.

प्रयोजन, utility, of the आर्धधातुक-संज्ञा is to bring इट्-आगम by 7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।.

[LSK] इट्$^{1/1}$ ॥

By being वलादि आर्धधातुक, तास् takes इट्-आगम by 7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।.

भू + इट् तास् + ति 7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।

---

[4] सन् taught in 3.1.5 and 3.1.6 are not considered to be आर्धधातुक, while सन् taught in 3.1.7 is आर्धधातुक, as "धातोः" is heard in the sūtra itself. As for प्रत्यय taught after 4.1.1, सुप्-प्रत्यय after प्रातिपदिक लू (लूञ् + क्विप्) is not considered to be आर्धधातुक, even though क्विप्-ending प्रातिपदिक retains धातुत्व.

[विधिसूत्रम्] 2.4.85 लुटः प्रथमस्य डारौरसः ।

Of लुट्, the suffix termed प्रथम (तिप्/तस्/झि, त/आताम्/झ) is replaced by डा/रौ/रस् for each पद.

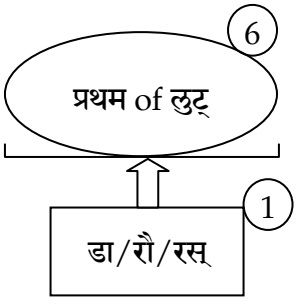

लुटः $^{6/1}$ प्रथमस्य $^{6/1}$ डारौरसः $^{1/3}$ ।

3 words in the सूत्र, no अनुवृत्ति is required.

- लुटः 6/1 – लुट् in सम्बन्धषष्ठी to प्रथमस्य.
- प्रथमस्य 6/1 – तिङ्-प्रत्यय which are termed प्रथम (तिप्/तस्/झि, त/आताम्/झ) by 1.4.101 तिङस्त्रीणि त्रीणि प्रथममध्यमोत्तमाः। ~ परस्मैपदस्य आत्मनेपदस्य.
- डारौरसः 1/3 – This is आदेश. डा, रौ, and रस् are compounded by ID. By 1.3.10 यथासङ्ख्यमनुदेशः समानाम् ।, डा is for एकवचन (तिप् and त), रौ is for द्विवचन (तस् and आताम्), and रस् is for बहुवचन (झि and झ).

[LSK] "डा रौ रस्" इति ^{0} एते $^{1/3}$ स्युः $^{III/3}$ ।

डा, रौ, and रस् are the substitutes for suffixes termed प्रथम, namely, तिप्, तस्, झि for परस्मैपद, and त, आताम्, झ for आत्मनेपद, respectively.

[LSK] (प.) डित्त्व-सामर्थ्यात् $^{5/1}$ अभस्य $^{6/1}$ अपि ^{0} टेः $^{6/1}$ लोपः $^{1/1}$। भविता $^{III/1}$ ॥

By the strength of डा being डित, even though the अङ्ग is not भ, still टि is elided. This परिभाषा is connected to 6.4.143 टेः। ~ भस्य डिति लोपः.

भू + इतास् + ति	
भू + इतास् + डा	2.4.85 लुटः प्रथमस्य डारौरसः ।
ड् is इत्	1.3.7 चुटू । ~ प्रत्ययस्य आदिः इत् उपदेशे
भू + इत् + आ	(प.) डित्त्वसामर्थ्यादभस्यापि टेर्लोपः।
भो + इत् + आ	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य
भव् + इत् + आ	6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ अचि संहितायाम्
भविता $^{III/1}$	

The common अङ्ग is "भवितास्".

The last स् is elided when followed by स् or र्-beginning प्रत्यय, which are रौ $^{III/2}$, रस् $^{III/3}$, and सि $^{II/1}$. This is taught by the following two sūtras.

[विधिसूत्रम्] 7.4.50 तासस्त्योर्लोपः । ~ सि सः

The last letter of तास् and अस्-धातु is elided when स्-beginning प्रत्यय follows.

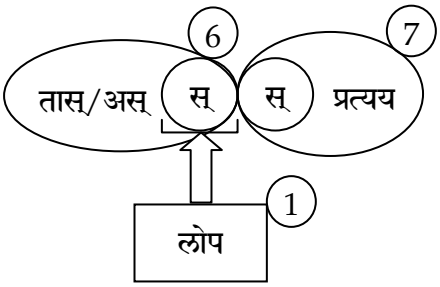

तास्-अस्त्योः $^{6/2}$ लोपः $^{1/1}$ । ~ सि $^{7/1}$ सः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- तास्-अस्त्योः 6/2 – तास् is the विकरणप्रत्यय enjoined by 3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः ।. अस्ति is अस्-धातु with श्तिप्-धातुनिर्देश-प्रत्यय by (वा.) इक्-श्तिपौ धातुनिर्देशे ।. तास् च अस्तिः च तासस्ती (ID), तयोः ।
- लोपः 1/1 – This is आदेश. Since the स्थानिन् is specified as स्, 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य । is not used.
- सः 6/1 – From 7.4.49 सः स्यार्धधातुके ।; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- सि 7/1 – From 7.4.49 सः स्यार्धधातुके ।. This sūtra being under अङ्गस्य-अधिकार, प्रत्यये 7/1 is implied. By तदादिविधि, these two 7th case-ending words are understood as "सकारादौ प्रत्यये".

[LSK] तासेः $^{6/1}$ अस्तेः $^{6/1}$ च ^{0} सस्य $^{6/1}$ लोपः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ सादौ $^{7/1}$ प्रत्यये $^{7/1}$ परे $^{7/1}$ ।

लोप is the substitute in the place of the last letter of तास्-प्रत्यय and अस्-धातु, when स्-beginning suffix follows.

[विधिसूत्रम्] 7.4.51 रि च । ~ तासस्त्योः लोपः

The last letter of तास् and अस्-धातु is elided when र्-beginning प्रत्यय follows as well.

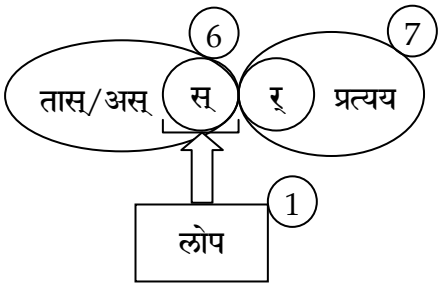

रि $^{7/1}$ । ~ तास्-अस्त्योः $^{6/2}$ लोपः $^{1/1}$

1 word in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- रि 7/1 – With प्रत्यये 7/1 which is implied, it is understood as "रेफादौ प्रत्यये", with तदादिविधि.
- तास्-अस्त्योः 6/1 – From the previous sūtra.
- लोपः 1/3 – This is आदेश. From the previous sūtra.

[LSK] रादौ $^{7/1}$ प्रत्यये $^{7/1}$ तथा ^{0} ।

लोप is the substitute in the place of the last letter of तास्-प्रत्यय and अस्-धातु, when रेफ-beginning suffix follows.

[LSK] भवितारौ $^{III/2}$ ।

भू + लुट्	3.3.15 अनद्यतने लुट् । ~ भविष्यति धातोः
भू + तस्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
	1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम् ।, 1.4.108 शेषे प्रथमः ।, 1.4.22 द्व्येकयोर्द्विवचनैकवचने ।
भू + तास् + तस्	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः
भू + इतास् + तस्	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
भू + इतास् + रौ	2.4.85 लुटः प्रथमस्य डारौरसः ।
भू + इता + रौ	7.4.51 रि च । ~ तासस्तियोः लोपः
भो + इता + रौ	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य
भव् + इता + रौ	6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ अचि संहितायाम्
भवितारौ	

[LSK] भवितारः III/3 ।

भू + इतास् + झि	3.3.15, 3.4.78, 3.1.33, 7.2.35
भू + इतास् + रस्	2.4.85 लुटः प्रथमस्य डारौरसः ।
भू + इता + रस्	7.4.51 रि च । ~ तासस्त्योः लोपः
भवितारः	7.3.84, 6.1.78, 8.2.66, 8.3.15

[LSK] भवितासि II/1 ।

भू + इतास् + सिप्	3.3.15, 3.4.78, 3.1.33, 7.2.35
भू + इता + सि	7.4.50 तासस्त्योर्लोपः। ~ सि
भवितासि	7.3.84, 6.1.78

[LSK] भवितास्थः II/2 ।

भू + इतास् + थस्	3.3.15, 3.4.78, 3.1.33, 7.2.35
भवितास्थः	7.3.84, 6.1.78, 8.2.66, 8.3.15

[LSK] भवितास्थ II/3 ।

भू + इतास् + थ	3.3.15, 3.4.78, 3.1.33, 7.2.35
भवितास्थ	7.3.84, 6.1.78

[LSK] भवितास्मि I/1 ।

भू + इतास् + मिप्	3.3.15, 3.4.78, 3.1.33, 7.2.35
भवितास्मि	7.3.84, 6.1.78

[LSK] भवितास्वः I/2 । भवितास्मः I/3 ।

भू + इतास् + वस्	3.3.15, 3.4.78, 3.1.33, 7.2.35
भवितास्वः	7.3.84, 6.1.78, 8.2.66, 8.3.15

Summary of conjugation of भू (1P) in लुट्/कर्तरि

The common अङ्ग for तिङ् is "भवितास्". The विकरण suffix is तास् by 3.1.33 with इट्-आगम by 7.2.35. Due to the विकरण, the धातु takes गुण then अवादेश takes place.

The तिङ् are the same as for लट्. तिङ् in प्रथम are replaced by डा, रौ, and रस् by 2.4.85 लुटः प्रथमस्य डारौरसः ।.

The टि of the अङ्ग is elided when डा follows. The last स् is elided when followed by स् or र्-beginning प्रत्यय, which are रौ[III/2], रस्[III/3], and सि[II/1].

(अङ्गम्)

भवितास् +

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	(टिलोप) आ 2.4.85, (प.)	(स्-लोप) + रौ 2.4.85, 7.4.51	(स्-लोप) + रस् 2.4.85, 7.4.51
मध्यमः	(स्-लोप) + सि 7.4.50	थस्	थ
उत्तमः	मि	वस्	मस्

Conjugation of भू (1P) in लुट्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	भविता	भवितारौ	भवितारः
मध्यमपुरुषः	भवितासि	भवितास्थः	भवितास्थ
उत्तमपुरुषः	भवितास्मि	भवितास्वः	भवितास्मः

4) लृट्

[विधिसूत्रम्] 3.3.13 लृट् शेषे च । ~ भविष्यति धातोः क्रियार्थायाम् क्रियायाम्

लृट् is suffixed after a धातु which indicates an action in the future in general, and also when there is another action performed for the purpose of that future action.

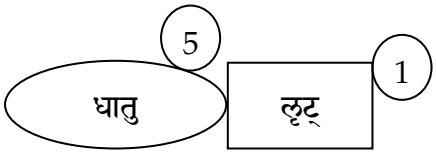

In the sense of general future. Also, when क्रियार्थ-क्रिया is present.

लृट् $^{1/1}$ शेषे $^{7/1}$ च ^{0} । ~ भविष्यति $^{7/1}$ धातोः $^{5/1}$ क्रियार्थायाम् $^{7/1}$ क्रियायाम् $^{7/1}$

3 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- लृट् 1/1 – This is समानाधिकरण to 3.1.1 प्रत्ययः $^{1/1}$ ।.
- शेषे 7/1 – शेष is that which is other than what has been said, which is "क्रियार्थ-क्रिया". Details follow. In विषयसप्तमी. The meaning is "in the sense other than क्रियार्थक्रिया", that is "in the sense of future in general".
- च 0 – This allows both शेषे (when there is absence of क्रियार्थक्रिया) and क्रियायां क्रियार्थायाम् (when there is presence of क्रियार्थक्रिया).
- भविष्यति 7/1 – प्रातिपदिक is भविष्यत्, future; from 3.3.3 भविष्यति गम्यादयः।; in विषयसप्तमी.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः ।; in दिग्योगे पञ्चमी to परः in अधिकारसूत्र 3.1.2 परश्च।.
- क्रियार्थायाम् 7/1 – From 3.3.10 तुमुन्ण्वुलौ क्रियायां क्रियार्थायाम् ।. This is adjective to क्रियायाम् in उपपदसप्तमी. "When there is action which is meant for another action."

  क्रिया $^{1/1}$ अर्थः $^{1/1}$ = प्रयोजनम् $^{1/1}$ यस्याः $^{6/1}$ सा $^{1/1}$ क्रियार्था $^{1/1}$ = क्रिया। that for which the purpose is an action. The अन्यपदार्थ is क्रिया.

  For example, "पठिष्यामि" इति गच्छति ।, the गमन-क्रिया, action of going, is क्रियार्थ-क्रिया because गमनक्रिया has another action (पठनक्रिया) as its purpose.
- क्रियायाम् 7/1 – "Action" in उपपदसप्तमी.

  Note that when लृट् is used with क्रियार्थ-क्रिया, the word "इति" has to be used.

[LSK] भविष्यद्-अर्थात्$^{5/1}$ धातोः$^{5/1}$ लृट्$^{1/1}$ क्रिया-अर्थायाम्$^{7/1}$ क्रियायाम्$^{7/1}$ सत्याम्$^{7/1}$ असत्याम्$^{7/1}$ वा^{0} ।

लृट् is the suffix after a धातु in the sense of future, with or without the presence of क्रियार्थ-क्रिया.

Thus, लृट् is used in two senses:

1) In general future which is expressed by "शेषे".
2) When a क्रियार्थ-क्रिया is उपपद, an action whose purpose is for another action expressed by a धातु. In this usage, "इति" has to be used.

[LSK] "स्य" । "इट्" । भविष्यति$^{III/1}$ ।

By being लृट्, विकरण-प्रत्यय स्य is suffixed by 3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः ।. स्य is आर्धधातुक. Thus इट्-आगम comes by 7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।.

भू + लृट्	3.3.13 लृट् शेषे च । ~ भविष्यति धातोः
भू + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
	1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम् ।, 1.4.108 शेषे प्रथमः ।, 1.4.22 द्व्येकयोर्द्विवचनैकवचने ।
भू + स्य + ति	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः
भू + इस्य + ति	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
भो + इस्य + ति	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य
भव् + इस्य + ति	6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ अचि संहितायाम्
भविष्यति	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः

The common अङ्ग is "भविष्य", an अदन्त-अङ्ग. All the तिङ्s are the same as in लट्. The अङ्ग and तिङ् are combined in the same manner as in लट्.

[LSK] भविष्यतः$^{III/2}$ । भविष्यन्ति$^{III/3}$ । भविष्यसि$^{II/1}$ । भविष्यथः$^{II/2}$ । भविष्यथ$^{II/3}$ । भविष्यामि$^{I/1}$ । भविष्यावः$^{I/2}$ । भविष्यामः$^{I/3}$ ॥

Summary of conjugation of भू (1P) in लृट्/कर्तरि

The common अङ्ग for तिङ् is "भविष्य". The विकरण suffix is स्य by 3.1.33 with इट्-आगम by 7.2.35. मूर्धन्त्यत्व for स् of स्य also takes place by 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः।. Due to the विकरण, the धातु takes गुण then अवादेश takes place.

The तिङ् are the same as for लट् all the way.

The process of combining the अङ्ग and the तिङ् is also the same all the way, because the अङ्ग is अदन्त. When अन्ति follows, पररूप by 6.1.97 अतो गुणे। takes place. For उत्तमपुरुष, being अदन्त-अङ्ग, दीर्घ takes place by 7.3.101 अतो दीर्घो यञि ।.

(अङ्गम्)

भविष्य +

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	ति	तस्	अन्ति
मध्यमः	सि	थस्	थ
उत्तमः	मि	वस्	मस्

Conjugation of भू (1P) in लृट्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	भविष्यति	भविष्यतः	भविष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	भविष्यसि	भविष्यथः	भविष्यथ
उत्तमपुरुषः	भविष्यामि	भविष्यावः	भविष्यामः

5) लोट्

[विधिसूत्रम्] 3.3.162 लोट् च । ~ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु धातोः

लोट् is suffixed after a धातु in the sense of विधि etc.

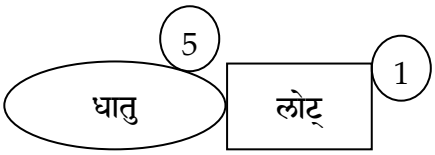

In the sense of विधि, etc.

लोट् $^{1/1}$ च ^{0} । ~ विधि-निमन्त्रण-आमन्त्रण-अधीष्ट-सम्प्रश्न-प्रार्थनेषु $^{7/3}$ धातोः $^{5/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- लोट् 1/1 – This is समानाधिकरण to 3.1.1 प्रत्ययः $^{1/1}$ ।.
- च 0 – This brings विधि-निमन्त्रण-आमन्त्रण-अधीष्ट-सम्प्रश्न-प्रार्थनेषु from the previous sūtra.
- विधि-निमन्त्रण-आमन्त्रण-अधीष्ट-सम्प्रश्न-प्रार्थनेषु 7/3 – From 3.3.161; in विषयसप्तमी.
  1) विधिः – प्रेरणम् order, command to subordinate

     E.g., कटम् आनय । Bring the mat. वस्त्राणि भवान् प्रक्षालयेत् । Wash the clothes.
  2) निमन्त्रणम् – compulsory invitation (It may incur pāpa if rejected.)

     E.g., इह भवान् भुञ्जीत । (At śrāddha ceremony,) please have food.
  3) आमन्त्रणम् – non-compulsory invitation, giving choice

     E.g., उद्याने विहरेथाः । Please enjoy the garden. इह आसीत । Please have a seat here.
  4) अधीष्टम् – respectful request to superior

     E.g., पुत्रम् अध्यापयेत् भवान् । Please teach my son.
  5) सम्प्रश्नः – question for ascertainment

     E.g., व्याकरणं शिक्षेय उत काव्यम् । Shall I study grammar or poetry?
  6) प्रार्थनम् – requesting

     E.g., भोजनं लभै । भिक्षां लभेय । May I get bikṣā.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः ।; in दिग्योगे पञ्चमी to परः in अधिकारसूत्र 3.1.2 परश्च।.

[LSK] विधि-आदि-अर्थेषु $^{7/3}$ धातोः $^{5/1}$ लोट् $^{1/1}$ ।

लोट् is the suffix after a धातु in the sense of विधि etc.

लोट् is suffixed in other sense also.

[विधिसूत्रम्] 3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ । ~ धातोः

लिङ् and लोट् are suffixed after धातु in the sense of blessing.

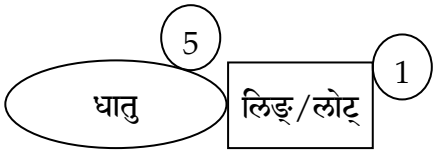

In the sense of blessing.

आशिषि $^{7/1}$ लिङ्-लोटौ $^{1/2}$ । ~ धातोः $^{5/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- आशिषि 7/1 – प्रातिपदिक is आशिष्; in विषयसप्तमी.
- लिङ्-लोटौ 1/2 – This is समानाधिकरण to 3.1.1 प्रत्ययः $^{1/1}$ ।.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः ।; in दिग्योगे पञ्चमी to परः in अधिकारसूत्र 3.1.2 परश्च।.

When लोट् is used in the sense of आशिष्, there are optional forms in III/1 and II/1.

Now, तिङ्-आदेशs for लोट् are to be modified. The section starting from 3.4.85 लोटो लङ्वत्। in अष्टाध्यायी teaches modifications on तिङ्-आदेशs for लोट्-लकार.

[विधिसूत्रम्] 3.4.86 एरुः। ~ लोटः

Of लोट्-आदेश, इ is replaced by उ.

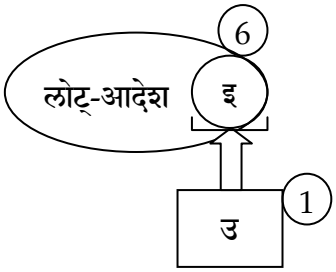

एः $^{6/1}$ उः $^{1/1}$ । ~ लोटः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- एः 6/1 – प्रातिपदिक is इ; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- उः 1/1 – This is आदेश.
- लोटः 6/1 – From 3.4.85 लोटो लङ्वत् ।. Up to 3.4.93 are आदेश for लोट्.

[LSK] लोटः $^{6/1}$ इकारस्य $^{6/1}$ उः $^{1/1}$ ।

उ is the substitute in the place of इ of लोट्-आदेश.

By this sūtra, III/1 and III/3 are modified into तु and अन्तु, respectively.

[LSK] भवतु $^{III/1}$।

भू + लोट्	3.3.162 लोट् च । ~ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु धातोः
भू + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
	1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम् ।, 1.4.108 शेषे प्रथमः ।, 1.4.22 द्व्येकयोर्द्विवचनैकवचने ।
भू + तु	3.4.86 एरुः। ~ लोटः
भू + शप् + तु	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
भो + अ + तु	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य
भव् + अ + तु	6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ अचि संहितायाम्
भवतु	

[विधिसूत्रम्] 7.1.35 तुह्योस्तातङ्ङाशिष्यन्यतरस्याम् । ~ लोटः

तु and हि in the sense of आशिष् are optionally replaced by तात्.

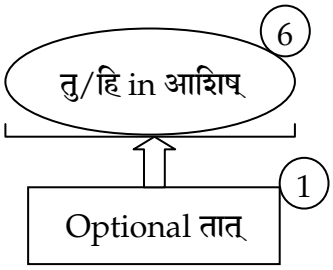

तु-ह्योः $^{6/2}$ तातङ् $^{1/1}$ आशिषि $^{7/1}$ अन्यतरस्याम् ^{0} । ~ लोटः $^{6/1}$

4 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- तु-ह्योः 6/2 – Of तु $^{III/1}$ and हि $^{II/1}$ in लोट्; प्रातिपदिक is तुहि; तुः च हिः च तुही (ID), तयोः।; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- तातङ् 1/1 – This is आदेश. ङ् is इत् for गुणनिषेध. अ is उच्चारणार्थ.
- आशिषि 7/1 – प्रातिपदिक is आशिष्; in विषयसप्तमी.
- अन्यतरस्याम् 0 – The तातङ् आदेश is optional.

[LSK] आशिषि $^{7/1}$ तु-ह्योः $^{6/2}$ तातङ् $^{1/1}$ वा ^{0} ।

तातङ् is the optional substitute in the place of all the letters of तु and हि (of लोट्) in the sense of आशिष्.

[LSK] परत्वात् $^{6/2}$ सर्व-आदेशः $^{1/1}$ ।

This ङ् as इत् serves the purpose of गुणनिषेध by 1.1.5 क्ङिति च ।. Once its purpose has been served, ङित्व for 1.1.53 ङिच्च । does not have to be served. Thus, the परसूत्र 1.1.55 अनेकाल्शित् सर्वस्य । takes precedence.

[LSK] भवतात् $^{III/1}$ ॥

This is an optional form of लोट् in आशिष्.

भू + लोट्	3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ । ~ धातोः
भू + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
भू + तु	3.4.86 एरुः। ~ लोटः
भू + तातङ्	7.1.35 तुह्योस्तातङ्ङाशिष्यन्यतरस्याम् । ~ लोटः
भव + तात्	3.1.68 कर्तरि शप् ।, 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः ।, 6.1.78 एचोऽयवायावः ।

For III/2, II/2, II/3, I/2 and I/3 तिङ्-प्रत्ययs are modified like in ङित्-लकारs. To make sūtras for ङित्-लकारs avaible for लोट्, the next sūtra extends the scope of लोट्.

[अतिदेशसूत्रम्] 3.4.85 लोटो लङ्वत् ।

आदेशs for लोट् are like the ones for लङ्.

लोटः $^{6/1}$ लङ्वत् ^{0} ।

2 words in the सूत्र; no अनुवृत्ति is required.

- लोटः 6/1 – In स्थानेयोगा षष्ठी. आदेश for लोट्.
- लङ्वत् 0 – लङः इव लङ्वत् ।, like the substitute for लङ्.

[LSK] लोटः $^{6/1}$ ताम्-आदयः $^{1/3}$ सु-लोपः $^{1/1}$ च ^{0} ।

In the place of लोट्, ताम् etc. (by 3.4.101 तस्थस्थमिपां तान्तन्तामः। ~ ङितः) and the elision of स् (by 3.4.99 नित्यं ङितः।) take place.

लङ् is ङित्. These sūtras applicable to ङित्-लकार are applicable to लोट्.

[विधिसूत्रम्] 3.4.101 तस्थस्थमिपां तान्तन्तामः। ~ ङितः

तस्/थस्/थ/मिप् are replaced by ताम्/तम्/त/अम् in ङित्-लकार.

(of ङित् परस्मैपद-प्रत्ययs)

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः		तस्	
मध्यमपुरुषः		थस्	थ
उत्तमपुरुषः	मि		

⇨

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः		ताम्	
मध्यमपुरुषः		तम्	त
उत्तमपुरुषः	अम्		

तस्-थस्-थ-मिपाम् $^{6/3}$ ताम्-तम्-त-अमः $^{1/3}$ । ~ ङितः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- तस्-थस्-थ-मिपाम् 6/3 –प्रातिपदिक is तस्-थस्-थ-मिप्. In स्थानेयोगा षष्ठी.
- ताम्-तम्-त-अमः 1/3–This is आदेश. 1.3.10 यथासंख्यमनुदेशः समानाम् । is used.
- ङितः 6/1 – From 3.4.99 नित्यं ङितः, in सम्बन्धषष्ठी to तस्-थस्-थ-मिपाम्.

[LSK] ङितः $^{6/1}$ चतुर्णाम् $^{1/3}$ ताम्-आदयः $^{1/3}$ क्रमात् ^{0} स्युः $^{III/3}$ ।

ताम् etc. are the substitutes in the place of the four suffixes of ङित्, respectively.

[LSK] भवताम् $^{III/2}$ ।

भू + लोट् 3.3.162 लोट् च । ~ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु धातोः

भू + तस् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

आदेश of लोट् should be like आदेश of लङ्, which is ङित्, by 3.4.85 लोटो लङ्वत् ।

भू + ताम् 3.4.101 तस्थस्थमिपां तान्तन्तामः। ~ ङितः

The rest is the same operation.

भवताम्

[LSK] भवन्तु $^{III/3}$ ।

भू + लोट् 3.3.162 लोट् च । ~ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु धातोः

भू + झि 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम् ।, 1.4.108 शेषे प्रथमः ।, 1.4.21 बहुषु बहुवचनम् ।

भू + अन्त् इ 7.1.3 झोऽन्तः ।

भू + अन्तु 3.4.86 एरुः। ~ लोटः

भव + अन्तु 3.1.68 कर्तरि शप् ।, 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः ।, 6.1.78 एचोऽयवायावः ।

भवन्तु 6.1.97 अतो गुणे । ~ पररूपम् संहितायाम्

[विधिसूत्रम्] 3.4.87 सेर्ह्यपिच्च । ~ लोटः

Of लोट्, सिप् is replaced by हि, and it is not पित्.

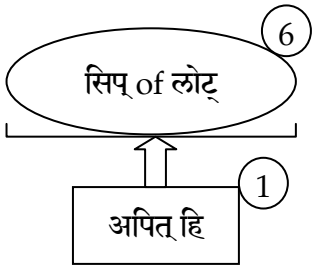

सेः $^{6/1}$ हि $^{1/1}$ अपित् $^{1/1}$ च ^{0} । ~ लोटः $^{6/1}$

4 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- सेः 6/1 – प्रातिपदिक is सि, II/1 of परस्मैपद; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- हि 1/1 – This is आदेश.
- अपित् 1/1 – प् इति यस्य सः पित् (116B) । न पित् इति अपित् (NT) ।.
- च 0 – This brings two कार्यs, हि-आदेश and अपित् status for that.
- लोटः 6/1 – From 3.4.85 लोटो लङ्वत् ।. in सम्बन्धे षष्ठी to सेः.

[LSK] लोटः $^{6/1}$ सेः $^{6/1}$ हि $^{1/1}$ सः $^{1/1}$ अपित् $^{1/1}$ च ^{0} ।

हि is the substitute in the place of सि of लोट्, and that is अपित्.

भू + लोट्	3.3.162 लोट् च । ~ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु धातोः
भू + सिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
भू + हि	3.4.87 सेर्ह्यपिच्च । ~ लोटः

Continue to the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 6.4.105 अतो हेः । ~ लुक् अङ्गात्

After अ-ending अङ्ग, हि is elided by लुक्.

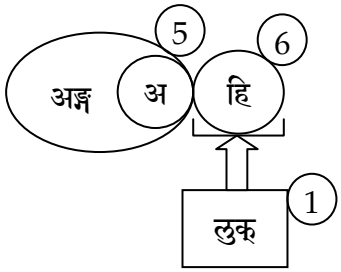

अतः $^{5/1}$ हेः $^{6/1}$ । ~ लुक् $^{1/1}$ अङ्गात् $^{5/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- अतः 5/1 – By तदन्तविधि with अङ्गात्, विभक्तिविपरिणाम of the अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।, it is understood "अदन्त-अङ्गात् परस्य".
- हेः 6/1 – प्रातिपदिक is हि, II/1 of परस्मैपद; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- लुक् 1/1 – By 1.1.61 प्रत्ययस्य लुक्श्लुलुपः।, the whole प्रत्यय is elided. Thus 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य ।, or 1.1.54 आदेः परस्य। is not required.
- अङ्गात् 5/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य। with विभक्तिविपरिणाम, matching with अतः.

[LSK] अतः $^{5/1}$ परस्य $^{6/1}$ हेः $^{6/1}$ लुक् $^{1/1}$ ।

लुक् elision is the substitute in the place of हि after अ-ending अङ्ग.

[LSK] भव $^{II/1}$ ।

भू + लोट्	3.3.162 लोट् च । ~ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु धातोः
भू + सिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
भू + हि	3.4.87 सेर्ह्यपिच्च । ~ लोटः
भव + हि	3.1.68 कर्तरि शप् ।, 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः ।, 6.1.78 एचोऽयवायावः ।
भव	6.4.105 अतो हेः । ~ लुक् अङ्गात्

[LSK] भवतात् $^{II/1}$ ।

This is the optional form in आशिष् by 7.1.35 तुह्योस्तातङ्ङाशिष्यन्यतरस्याम् । ~ लोटः. The रूपसिद्धि is the exactly the same as for III/1.

[LSK] भवतम् $^{II/2}$ । भवत $^{II/3}$ ॥

थस् and थ are replaced by तम् and त by 3.4.101 तस्थस्थमिपां तान्तन्तामः। ~ ङितः with the अतिदेशसूत्र 3.4.85 लोटो लङ्वत् ।.

[विधिसूत्रम्] 3.4.89 मेर्निः । ~ लोटः

Of लोट्, मिप् is replaced by नि.

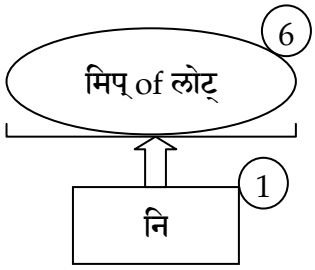

मेः $^{6/1}$ निः $^{1/1}$ । ~ लोटः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- मेः 6/1 – प्रातिपदिक is मि, I/1 of परस्मैपद; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- निः 1/1 – This is आदेश.
- लोटः 6/1 – From 3.4.85 लोटो लङ्वत् ।. in सम्बन्धे षष्ठी to मेः.

[LSK] लोटः $^{6/1}$ मेः $^{6/1}$ निः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

नि is the substitute in the place of मि of लोट्.

भू + लोट्	3.3.162 लोट् च । ~ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु धातोः
भू + मिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
भू + नि	3.4.89 मेर्निः । ~ लोटः

Continue with the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 3.4.92 आडुत्तमस्य पिच्च । ~ लोटः

Of लोट्, उत्तमपुरुष takes आट्-आगम, and it is treated as पित्.

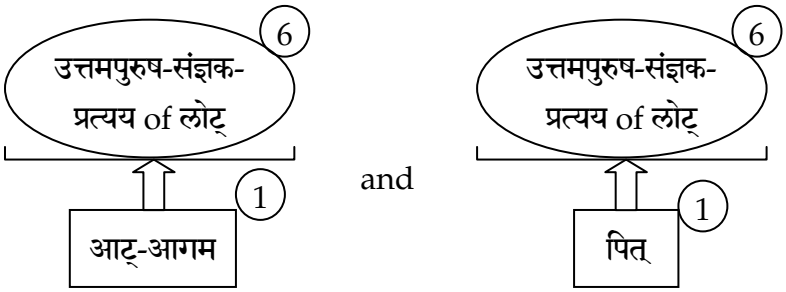

आट् $^{1/1}$ उत्तमस्य $^{6/1}$ पित् $^{1/1}$ च ^{0} । ~ लोटः $^{6/1}$

4 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- आट् 1/1 – This is आगम. By 1.1.46 आद्यन्तौ टकितौ।, this टित्-आगम becomes आदि-अवयव of the suffix.
- उत्तमस्य 6/1 – प्रातिपदिक is उत्तम, a संज्ञा defined by 1.4.101 तिङस्त्रीणी त्रीणि प्रथम-मध्यमोत्तमाः।; in स्थानेयोगा षष्ठी. This applies to both परस्मैपद and आत्मनेपद.
- पित् 1/1 – प् इत् यस्य सः पित् (116B)।. वस् and मस्, which are not पित्, gain the status of पित्.
- च 0 – This brings two कार्यs, आट् आगम and पित् status.
- लोटः 6/1 – From 3.4.85 लोटो लङ्वत् ।. in सम्बन्धे षष्ठी to उत्तमस्य.

[LSK] लोट्-उत्तमस्य $^{6/1}$ आट् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ पित् $^{1/1}$ च ^{0} ।

आट् is the augment for उत्तम-पुरुष of लोट्. And it becomes पित्.

भू + लोट्	3.3.162 लोट् च । ~ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु धातोः
भू + मिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
भू + नि	3.4.89 मेर्निः । ~ लोटः
भू + आट् नि	3.4.92 आडुत्तमस्य पिच्च । ~ लोटः
भव + आनि	3.1.68 कर्तरि शप् ।, 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः ।, 6.1.78 एचोऽयवायावः ।
भवानि	6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः । ~ एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

Even though मिप् is पित् by origin, the ordain of पित्-status if for other प्रत्ययs. For example, with स्तु (2U) स्तवानि, स्तवाव, स्तवाम; कृ (8U) करवाणि, करवाव, करवाम, etc.

[LSK] हिन्योः $^{6/2}$ उत्वम् $^{1/1}$ न ^{0}, इकार-उच्चारण-सामर्थ्यात् $^{5/1}$ ।

Of हि and नि, इ does not become उ by 3.4.86 एरुः। ~ लोटः, because इ is told as a part of injunction in the सूत्र. Otherwise, teaching of हि or नि becomes व्यर्थ.

This नि can be subject to णत्व caused by उपसर्ग.

In Pāṇini grammar, उपसर्ग is an independent पद. When being a meaningful particle, प्रादि word gains प्रातिपदिक-संज्ञा by 1.2.45 अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम् ।. Being connected to धातु meaningfully, it also gains उपसर्ग-संज्ञा as well as निपात-संज्ञा. By being निपात, it gains अव्यय-संज्ञा. By being प्रातिपदिक, सुप्-उत्पत्ति and elision of सुप् by 2.4.82 अव्ययादाप्सुपः ।. Being सुबन्त, उपसर्ग is पद by 1.4.14 सुप्तिङन्तं पदम् ।. The णत्व-विधि is only within the same पद, as told in 8.4.1 रषाभ्यां णो नः समानपदे ।. Thus, र् or ष् in उपसर्ग cannot cause णत्व to न् in the following तिङन्त-पद.

The next set of sūtras show some exceptions to this arrangement: even र्/ष् in another पद can cause णत्व.

प्र + भवानि

प्र is प्रातिपदिक	1.2.45 अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम् ।
प्र is निपात	1.4.58 प्रादयः । ~ असत्त्वे निपाताः
प्र is उपसर्ग	1.4.59 उपसर्गाः क्रियायोगे । ~ प्रादयः
प्र is अव्यय	1.1.37 स्वरादिनिपातमव्ययम् ।
प्र + सुँ + भवानि	4.1.2 स्वौजस्...। ~ ङ्याप्प्रातिपदिकात् प्रत्ययः परश्च
प्र + भवानि	2.4.82 अव्ययादाप्सुपः । ~ लुक्
प्र is पद	1.4.14 सुप्तिङन्तं पदम् ।

[विधिसूत्रम्] 1.4.80 ते प्राग्धातोः ।

उपसर्ग and गति are to be placed before धातु.

ते $^{1/3}$ प्राक् ^{0} धातोः $^{5/1}$ ।

3 words in the सूत्र; no अनुवृत्ति is required.

- ते 1/3 – प्रातिपदिक is pronoun तद्, pointing to उपसर्गs and गति-संज्ञक words.
- प्राक् 0 – "Before".
- धातोः 5/1 – In दिग्योगे पञ्चमी.

[LSK] ते $^{1/3}$ गति-उपसर्ग-संज्ञाः $^{1/3}$ धातोः $^{5/1}$ प्राक् ^{0} एव ^{0} प्रयोक्तव्याः $^{1/3}$ ॥

Those which have गति and उपसर्ग as their संज्ञा are to be placed before धातु.

Because of this sūtra, उपसर्गs and गति-संज्ञक words (चि-ending, पुरस्, अस्तम्, तिरस्, साक्षात्, etc.) are always seen before धातु, except in Vedas, where they can also come after the धातु. This is told by the next sūtra: 1.4.81 छन्दसि परेऽपि ।.

Moreover, उपसर्गs and गति-संज्ञक words and धातु can be intervened by other words. This is told by the subsequent sūtra: 1.4.82 व्यवहिताश्च ।.

[विधिसूत्रम्] 8.4.16 आनि लोट्। ~ उपसर्गात् रषाभ्याम् नः णः

In लोट्-लकार, the न् of आनि (I/1) takes णत्व caused by र्/ष् which obtains in उपसर्ग.

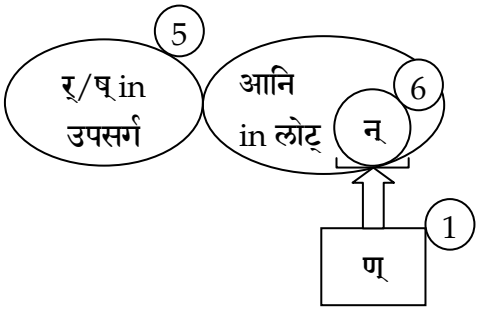

आनि $^{6/1}$ लोट् $^{6/1}$ । ~ उपसर्गात् $^{5/1}$ रषाभ्याम् $^{5/2}$ णः $^{1/1}$ नः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- आनि 6/1 – प्रातिपदिक "आनि" in लुप्त-षष्ठी-एकवचनम्.
- लोट् 6/1 – In लुप्त-षष्ठी-एकवचनम्. The two words together mean "तिङ्-suffix for I/1 in लोट्" in सम्बन्धे षष्ठी.
- उपसर्गात् 5/1 – From 8.4.14 उपसर्गादसमासेऽपि णोपदेशस्य ।; in the sense of "उपसर्गस्थाभ्याम्" , qualifying रषाभ्याम्.
- रषाभ्याम् 5/2 – From 8.4.1 रषाभ्यां नो णः समानपदे।; in पूर्वपञ्चमी.
- नः 6/1 – From 8.4.1 रषाभ्यां नो णः समानपदे।; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- णः 1/1 – From 8.4.1 रषाभ्यां नो णः समानपदे।; this is आदेश.

[LSK] उपसर्ग-स्थात् $^{5/1}$ निमित्तात् $^{5/1}$ परस्य $^{6/1}$ लोट्-आदेशस्य $^{6/1}$ "आनि" इति ^{0} अस्य $^{6/1}$ नस्य $^{6/1}$ णः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

ण् is the substitute in the place of न् of आनि which is the आदेश of लोट्, after the cause (र्/ष्) which obtains in उपसर्ग.

[LSK] प्रभवाणि $^{I/1}$ ।

प्र + भवानि

प्र + भवाणि 8.4.16 आनि लोट्। ~ उपसर्गात् रषाभ्याम् नः णः

(वार्त्तिकम्) दुरः षत्वणत्वयोरुपसर्गत्वप्रतिषेधो वक्तव्यः ।

In the context of षत्व and णत्व, the prohibition of the status of उपसर्ग for दुर् has to be told.

दुरः $^{6/1}$ षत्व-णत्वयोः $^{7/2}$ उपसर्गत्व-प्रतिषेधः $^{1/1}$ वक्तव्यः $^{1/1}$ ।

4 words in the वार्त्तिक; no अनुवृत्ति is required.

- दुरः 6/1 – दुर्, found in प्रादिगण; in सम्बन्धषष्ठी to उपसर्गत्व.
- षत्व-णत्वयोः 7/2 – In विषयसप्तमी.
  1) षत्व here is about स् becoming मूर्धन्य caused by इण् and कु obtaining in उपसर्ग, which is told in the section starting from 8.3.65 उपसर्गात् सुनोति-सुवति...।, from which अनुवृत्ति "उपसर्गात्" in apposition to "इण्कोः" goes down to 8.3.77.
  2) णत्व here is about न् becoming ण् caused by र्/ष् obtaining in उपसर्ग, which is told in the section starting from 8.4.14 उपसर्गादसमासेऽपि णोपदेशस्य।, from which अनुवृत्ति "उपसर्गात्" in apposition to "रषाभ्याम्" of अधिकार 8.4.1 goes down to 8.4.23
- उपसर्गत्व-प्रतिषेधः 1/1 – Prohibition for the status of उपसर्ग.
- वक्तव्यः 1/1 – That which has to be told.

[LSK] दुःस्थितिः $^{1/1}$ । ill-condition.

दुर् + स्थितिः

दुः + स्थितिः 8.3.15 खरवसानयोर्विसर्जनीयः । ~ रः

दुस् + स्थितिः 8.3.36 वा शरि । ~ विसर्जनीयस्य सः

Here, with 8.3.58 नुम्-विसर्जनीय-शर्-व्यवायेऽपि।, the उ, which is intervened by the following स्, can cause ष् on स् of स्थितिः by 8.3.65 उपसर्गात् सुनोति-सुवति-स्यति-स्तौति-स्तोभति-स्था-सेनय-सेध-सिच-सञ्ज-स्वञ्जाम् ।. However, the उपसर्ग status for दुर् is denied by this वार्त्तिक. Thus, the दुर् cannot cause मूर्धन्यत्व for स्था-धातु.

[LSK] दुर्भवानि $^{I/1}$ ।

दुर् + भवानि

For the same reason as stated above, the उपसर्ग दुर् is not considered to be उपसर्ग for 8.4.16 आनि लोट्। ~ उपसर्गात् रषाभ्याम् नः णः.

(वार्त्तिकम्) अन्तश्शब्दस्याङ्किविधिणत्वेषूपसर्गत्वं वाच्यम् ।

With reference to the injunction of अङ्-प्रत्यय and कि-प्रत्यय, and णत्व, the status of उपसर्ग is given for अन्तर्.

अन्तर्-शब्दस्य $^{6/1}$ अङ्-कि-विधि-णत्वेषु $^{7/3}$ उपसर्गत्वम् $^{1/1}$ वाच्यम् $^{1/1}$ ।

4 words in the वार्त्तिक; no अनुवृत्ति is required.

- अन्तर्-शब्दस्य 6/1 – अन्तर् is not found in प्रादिगण. Thus उपसर्गत्व is not given even when connected to धातु.
- अङ्-कि-विधि-णत्वेषु 7/3 – Towards the विधिसूत्र enjoining अङ् and कि कृत्-प्रत्ययs, and णत्व.
  1) अङ् is a कृत्-प्रत्यय enjoined to an आ-ending धातु when there is उपसर्ग-उपपद by 3.3.106 आतश्चोपसर्गे। ~ अङ्. For this sūtra, अन्तर् can act as उपसर्ग by this वार्त्तिक.
  2) कि is a कृत्-प्रत्यय enjoined to a घु-संज्ञक-धातु (दा, धा, etc.) when there is उपसर्ग-उपपद by 3.3.92 उपसर्गे घोः किः।. For this sūtra, अन्तर् can act as उपसर्ग by this वार्त्तिक.
  3) णत्व which is caused by र्/ष् found in उपसर्ग.
- उपसर्गत्वम् 1/1 – The status of उपसर्ग.
- वाच्यम् 1/1 – That which has to be told.

Example for 1) अन्तर्धा । disappearance

अन्तर् + धा + अङ् 3.3.106 आतश्चोपसर्गे। ~ अङ्

with the help of (वा.) अन्तश्शब्दस्याङ्किविधिणत्वेषूपसर्गत्वं वाच्यम् ।

अन्तर् + ध् + अ 6.4.64 आतो लोप इटि च । ~ आर्धधातुके

अन्तर्ध + टाप् 4.1.4 अजाद्यतष्टाप् । ~ स्त्रियाम्

Example for 2) अन्तर्धिः । disappearance

अन्तर् + धा + कि 3.3.92 उपसर्गे घोः किः।

with the help of (वा.) अन्तश्शब्दस्याङ्किविधिणत्वेषूपसर्गत्वं वाच्यम् ।

अन्तर् + ध् + इ 6.4.64 आतो लोप इटि च । ~ आर्धधातुके

[LSK] अन्तर्भवाणि $^{I/1}$ ॥

अन्तर् + भवानि

अन्तर् + भवाणि 8.4.16 आनि लोट्। ~ उपसर्गात् रषाभ्याम् नः णः

with the help of (वा.) अन्तश्शब्दस्याङ्किविधिणत्वेषूपसर्गत्वं वाच्यम् ।

[विधिसूत्रम्] 3.4.99 नित्यं ङितः । ~ लस्य सः उत्तमस्य लोपः

For स्-ending उत्तमपुरुष of ङित्-लकार, there is लोप of the last letter.

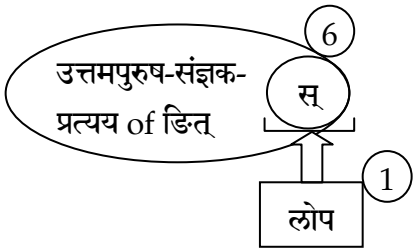

नित्यम्^{0} ङितः$^{6/1}$ । ~ लस्य$^{6/1}$ सः$^{6/1}$ उत्तमस्य$^{6/1}$ लोपः$^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- नित्यम् 0 – This is to negate "वा" from 3.4.96 वैतोऽन्यत्र।.
- ङितः 6/1 – प्रातिपदिक is ङित्; ङ् इत् यस्य सः ङित् (116B), तस्य।; adjective to लस्य.

  This sūtra is applicable to लोट् because of 3.4.85 लोटो लङ्वत् ।.
- लस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 3.4.77 लस्य ।; in सम्बन्धे षष्ठी to उत्तमस्य.
- सः 6/1 – प्रातिपदिक is स्. By तदन्तविधि with उत्तमस्य, it is understood as "सकारान्त-उत्तमस्य".
- उत्तमस्य 6/1 – In स्थानेयोगा षष्ठी.
- लोपः 1/1 – This is आदेश.

[LSK] सकार-अन्तस्य$^{6/1}$ ङित्-उत्तमस्य$^{6/1}$ नित्यम्^{0} लोपः$^{1/1}$।

लोप is always the substitute in the place of the last letter of the स्-ending suffixes termed उत्तम of ङित्.

[LSK] "अलोऽन्त्यस्य" इति^{0} सलोपः$^{1/1}$।

With the help of 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य।, the last स् is elided.

[LSK] भवाव$^{I/2}$ । भवाम$^{I/3}$ ॥

भू + लोट्	3.3.162 लोट् च । ~ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु धातोः
भू + वस्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
भू + व	3.4.99 नित्यं ङितः । ~ लस्य सः उत्तमस्य लोपः with 3.4.85 लोटो लङ्वत् ।
भू + आट् व	3.4.92 आडुत्तमस्य पिच्च । ~ लोटः
भव + आव	3.1.68 कर्तरि शप् ।, 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः ।, 6.1.78 एचोऽयवायावः ।
भवाव	6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः । ~ एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

Summary of conjugation of भू (1P) in लोट्/कर्तरि

The common अङ्गम् for तिङ् is "भव", exactly as for लट्.

There is a लोट्-आदेश section starting from 3.4.85 लोटो लङ्वत् । to 3.4.92 आडुत्तमस्य पिच्च।.

By default, तिङ् is modified like लङ् by 3.4.85 लोटो लङ्वत् ।. If there is a specific आदेश for लोट्, that is taken as अपवाद. In the chart below, the suffixes in bold are लङ्वत् because there is no लोट्-आदेश for them.

(अङ्गम्)

भव +

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	तु/तात् 3.4.86/7.1.35	**ताम्** 3.4.85, 3.4.101	अन्तु 7.1.3, 3.4.86
मध्यमः	(हि)/तात् 3.4.87, 6.4.105 /7.1.35	**तम्** 3.4.85, 3.4.101	**त** 3.4.85, 3.4.101
उत्तमः	आ नि 3.4.89, 3.4.92	आ **व** 3.4.85, 3.4.99, 3.4.92	आ **म** 3.4.85, 3.4.99, 3.4.92

Conjugation of भू (1P) in लृट्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	भवतु/भवतात्	भवताम्	भवन्तु 6.1.97
मध्यमपुरुषः	भव/भवतात्	भवतम्	भवत
उत्तमपुरुषः	भवानि 6.1.101	भवाव 6.1.101	भवाम 6.1.101

6) लङ्

[विधिसूत्रम्] 3.2.111 अनद्यतने लङ् । ~ भूते धातोः

लङ् is suffixed after a धातु which indicates an action in the past which is not of today.

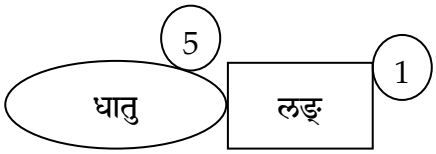

In the sense of past not of today.

अनद्यतने $^{7/1}$ लङ् $^{1/1}$ । ~ भूते $^{7/1}$ धातोः $^{5/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- अनद्यतने 7/1 – Not of today. अद्य भवम् अद्यतनम् । that which is of today; अद्य + तुट् + ट्यु by 4.3.23 सायंचिरंप्राह्णेप्रगेऽव्ययेभ्यष्ट्युट्युलौ तुट् च । न अद्यतनम् अनद्यतनम् (NT) ।
- लङ् 1/1 – This is समानाधिकरण to 3.1.1 प्रत्ययः $^{1/1}$ ।.
- भूते 7/1 – Past; in विषयसप्तमी. From अधिकारसूत्र 3.2.84 भूते ।.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः ।; in दिग्योगे पञ्चमी to परः in अधिकारसूत्र 3.1.2 परश्च।.

[LSK] अनद्यतन-भूत-अर्थ-वृत्तेः $^{5/1}$ धातोः $^{5/1}$ लङ् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ॥

लङ् is the suffix after a धातु which presents the sense of past not of today.

Other sūtras which enjoin लङ्

3.2.116 ह शश्वतोर्लङ् च। ~ परोक्षे भूते

When ह or शश्वत् is उपपद, in the sense of लिट्, लङ् is also used.

3.3.176 स्मोत्तरे लङ् च। ~ माङि

मा स्म करोत् । मा स्म कार्षीत् । See लुङ् section for details.

3.4.6 छन्दसि लुङ्-लङ्-लिटः । ~ धातुसम्बन्धे प्रत्ययाः

धात्वर्थानां सम्बन्धे सर्वकालेष्वेते वा स्युः छन्दसि ।

[विधिसूत्रम्] 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः । ~ अङ्गस्य

When लुङ्, लङ्, and लृङ् are प्रत्यय, the अङ्ग (धातु) takes अट्-आगम.

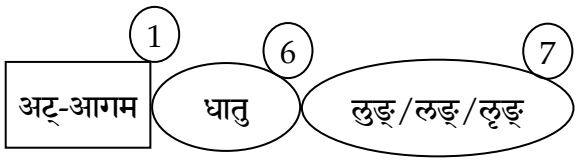

लुङ्लङ्लृङ्क्षु $^{7/3}$ अट् $^{1/1}$ उदात्तः $^{1/1}$ । ~ अङ्गस्य $^{6/1}$

3 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- लुङ्लङ्लृङ्क्षु 7/3 – प्रातिपदिक is लुङ्लङ्लृङ् (ID) ; in परसप्तमी. By the addition of सुप्, कुक्-आगम is added by 8.3.28 ङ्णोः कुक्टुक् शरि ।.
- अट् 1/1 – This is आगम, attached to धातु as an अङ्ग to suffixes लुङ्, लङ्, and लृङ्.
  Note that the आगम is to be attached immediately before धातु, not उपसर्ग.
- उदात्तः 1/1 – The आगम will be उदात्त.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।; in स्थानेयोगा षष्ठी.

[LSK] एषु $^{7/3}$ अङ्गस्य $^{6/1}$ अट् $^{1/1}$ ॥

अट् is the augment attached at the beginning of अङ्ग when लुङ्, लङ्, and लृङ् follow.

Note that अट्-आगम is to be added at the end of the steps of रूपसिद्धि.

[विधिसूत्रम्] 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

For इ-ending परस्मैपद of ङित्-लकार, there is लोप on the last letter.

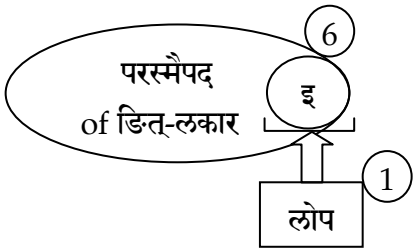

इतः $^{6/1}$ च ^{0} । ~ ङितः $^{6/1}$ लस्य $^{6/1}$ परस्मैपदस्य $^{6/1}$ लोपः $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- इतः 6/1 – प्रातिपदिक is इत्. By तदन्तविधि with परस्मैपदस्य, it is understood as "इकारान्त-परस्मैपदस्य".
- च 0 – This is to connect the topic of लोप of ङित्-आदेश.
- ङितः 6/1 – From 3.4.99 नित्यं ङितः ।. प्रातिपदिक is ङित्; ङ् इत् यस्य सः ङित् (116B), तस्य।; adjective to लस्य.
- लस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 3.4.77 लस्य ।; in सम्बन्धे षष्ठी to ङितः.
- परस्मैपदस्य 6/1 – From 3.4.97 इतश्च लोपः परस्मैपदेषु। with विभक्तिविपरिणाम. In स्थानेयोगा षष्ठी.
- लोपः 1/1 – This is आदेश.

[LSK] ङितः $^{6/1}$ लस्य $^{6/1}$ परस्मैपदम् $^{1/1}$ इकार-अन्तम् $^{1/1}$ यत् $^{1/1}$ तदन्तस्य $^{6/1}$ (6T) लोपः $^{1/1}$ ।

लोप is the substitute in the place of the last letter of the इ-ending परस्मैपद of ङित्-लकार suffixes.

[LSK] अभवत् $^{III/1}$।

भू + लङ्	3.2.111 अनद्यतने लङ् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
भू + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
भू + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
भू + शप् + त्	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
भो + अ + त्	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य
भव् + अ + त्	6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ अचि संहितायाम्
अभवत्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

[LSK] अभवताम् $^{III/2}$।

[LSK] अभवन् $^{III/3}$।

भू + झि

भू + अन्ति 7.1.3 झोऽन्तः ।

भू + अन्त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

भू + अन् 8.2.23 संयोगान्तस्य लोपः । ~ पदस्य

[LSK] अभवः $^{II/1}$ । अभवतम् $^{II/2}$ । अभवत $^{II/3}$ । अभवम् $^{I/1}$। अभवाव $^{I/2}$। अभवाम $^{I/3}$ ॥

Summary of conjugation of भू (1P) in लङ्/कर्तरि

The common अङ्गम् for तिङ् is "भव", exactly as for लट्.

The modification of तिङ्-प्रत्ययs for लङ् is the standard for other ङित्-लकारs.

(अङ्गम्)

भव +

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	त् 3.4.100	ताम् 3.4.101	अन् 7.1.3, 3.4.100, 8.2.23
मध्यमः	स् 3.4.100	तम् 3.4.101	त 3.4.101
उत्तमः	अम् 3.4.101	व 3.4.99	म 3.4.99

Conjugation of भू (1P) in लङ्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अभवत्	अभवताम्	अभवन् 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अभवः	अभवतम्	अभवत
उत्तमपुरुषः	अभवम् 6.1.97	अभवाव 7.3.101	अभवाम 7.3.101

7) विधिलिङ्

[विधिसूत्रम्] 3.3.161 विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु लिङ् । ~ धातोः

लिङ् is suffixed after a धातु in the sense of विधि etc.

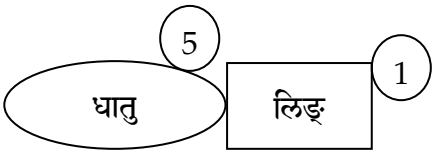

In the sense of विधि, etc.

विधि-निमन्त्रण-आमन्त्रण-अधीष्ट-सम्प्रश्न-प्रार्थनेषु $^{7/3}$ लिङ् $^{1/1}$ । ~ धातोः $^{5/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- लिङ् 1/1 – This is समानाधिकरण to 3.1.1 प्रत्ययः $^{1/1}$ ।.
- विधि-निमन्त्रण-आमन्त्रण-अधीष्ट-सम्प्रश्न-प्रार्थनेषु 7/3 – Refer back to 3.3.162 लोट् च। for details.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः ।; in दिग्योगे पञ्चमी to परः in अधिकारसूत्र 3.1.2 परश्च।.

[LSK] एषु $^{7/3}$ अर्थेषु $^{7/3}$ धातोः $^{5/1}$ लिङ् $^{1/1}$ ॥

लिङ् is the suffix after a धातु in the sense of विधि etc.

Because of this sūtra, लिङ् in general is conventionally called "विधिलिङ्" to distinguish from आशीर्लिङ्, whose forms are different from general लिङ्.

Other sūtras which enjoin लिङ्

3.3.156 हेतुहेतुमतोर्लिङ् । ~ विभाषा

हेतुभूते फलभूते वार्थे वर्तमानधातोर्लिङ् वा । पक्षे लृट् ।

The cause and the result of the cause are optionally in लिङ्. The other option is लृट्.

कृष्णं नमेत् चेत् सुखं यायात् । कृष्णं नंस्यति चेत्सुखं यास्यति ।

3.3.172 शकि लिङ् च ।

शक्तौ लिङ्, चात् कृत्याः ।

In the sense of possibility, लिङ् is used. By the च, the other option is कृत्य.

भारं त्वं वहेः । You can carry the load. त्वया भारः वोढव्यः ।

The modification of तिङ् for लिङ् also follows the basic process for ङित्-लकारs as seen in लङ्. Further modification by addition of आगम is studied in the following.

[विधिसूत्रम्] 3.4.103 यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो ङिच्च । ~ लिङः

An augment यासुट् is attached to परस्मैपद of लिङ्. The suffix is उदात्त as well as ङित्.

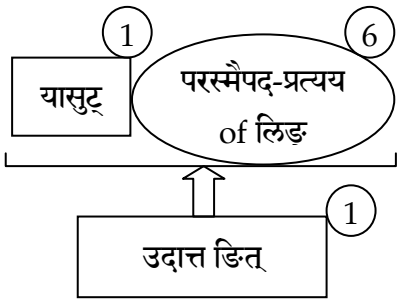

यासुट् $^{1/1}$ परस्मैपदेषु $^{6/3}$ उदात्तः $^{1/1}$ ङित् $^{1/1}$ च ^{0} । ~ लिङः $^{6/1}$

5 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- यासुट् 1/1 – This is आगम which is to be attached to तिङ् of परस्मैपद for लिङ्.
- परस्मैपदेषु 6/3 – By विभक्तिविपरिणाम, this has to be taken as 6th case-ending in स्थानेयोगा षष्ठी.
- उदात्तः 1/1 – The intonation of the suffix has to be उदात्त.
- ङित् 1/1 – This gives अतिदेश to the suffix. ङ् इत् यस्य सः ङित् (116B) । The प्रयोजन of being ङित् is गुणवृद्धि-निषेध. Note that ङ् of लिङ् does not give गुणनिषेध.
- च 0 – This is to teach three कार्यs together.
- लिङः 6/1 – From 3.4.102 लिङः सीयुट् ।. Up to 3.4.108 are लिङ्-आदेश.

[LSK] लिङः $^{6/1}$ परस्मैपदानाम् $^{6/3}$ यासुट् $^{1/1}$ आगमः $^{1/1}$ ङित् $^{1/1}$ च ^{0} ॥

यासुट् is the augment for परस्मैपद of लिङ्. It also becomes ङित्.

भू + लिङ्	3.3.161 विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु लिङ् । ~ धातोः
भू + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
भू + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
भू + यास् त्	3.4.103 यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो ङिच्च । ~ लिङः
भव + यास्त्	3.1.68 कर्तरि शप् ।, 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः ।, 6.1.78 एचोऽयवायावः ।

Since गणविकरण is to come, the अङ्ग is the same for लट्, लोट् and लङ्.

[विधिसूत्रम्] 7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । ~ सार्वधातुकस्य

For सार्वधातुक लिङ्, there is लोप of स् which is not at the end.

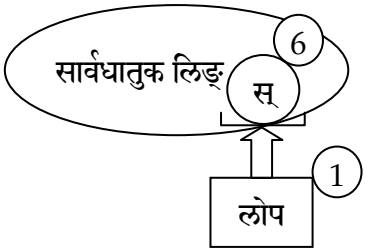

लिङः $^{6/1}$ स $^{6/1}$ लोपः $^{1/1}$ अनन्त्यस्य $^{6/1}$ । ~ सार्वधातुकस्य $^{6/1}$

4 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- लिङः 6/1 – सन्बन्धे षष्ठी to अनन्त्यस्य.
- स 6/1 – लुप्तषष्ठी-एकवचन-अन्त-शब्दः. Single letter स् in 6th case, connected to लोप, is intended.
- लोपः 1/1 – This is आदेश.
- अनन्त्यस्य 6/1 – अन्ते भवः अन्त्यः।, that which is at the end is अन्त्य. न अन्त्यः अनन्त्यः (6T), तस्य।; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- सार्वधातुकस्य 6/1 – This is an adjective to लिङः. लिङ् can be आर्धाधातुक when it is in the sense of आशिष् by 3.4.106 लिङाशिषि । ~ आर्धधातुकम्.

[LSK] सार्वधातुक-लिङः $^{6/1}$ अनन्त्यस्य $^{6/1}$ सस्य $^{6/1}$ लोपः $^{1/1}$ ॥

There is लोप of स् which is not at the end of सार्वधातुक लिङ्.

[LSK] इति ^{0} प्राप्ते $^{7/1}$ ।

भव + यास्त्

The स् of यास्त् is not at the end. Thus 7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । is applicable. However, this is to be negated by the next sūtra.

Note that आगम is a part of the entity to which it is attached by the परिभाषा "यदागमास्तद्गुणीभूतास्तद्ग्रहणेन गृह्यन्ते।".

[विधिसूत्रम्] 7.2.80 अतो येयः । ~ अङ्गात् सार्वधातुकस्य

After अत्-ending अङ्ग, यास् of सार्वधातुक is replaced by इय्.

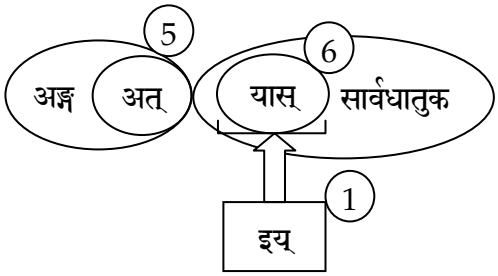

अतः $^{5/1}$ याः $^{6/1}$ इयः $^{1/1}$ । ~ अङ्गात् $^{5/1}$ सार्वधातुकस्य $^{6/1}$

3 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- अतः 5/1 – तपरकरण is for कालनियम. By तदन्तविधि with अङ्गात्, it is understood as "अदन्त-अङ्गात्".
- याः 6/1 – प्रातिपदिक is यास्; लुप्त-षष्ठी-एकवचनम्; in स्थानेयोगा षष्ठी.

  The last स् of यास् takes रुँत्व (8.2.66) and यत्व (8.3.17 भोभगोअघोअपूर्वस्य योऽशि।), then elided by 8.3.19 लोपः शाकल्यस्य।. The गुण-सन्धि in the sūtra with इयः is आर्ष.
- इयः 1/1 – This is आदेश. The अ after इय् is for उच्चारण. By 1.1.55 अनेकाल्-शित् सर्वस्य।, the entire स्थानिन् is replaced by इय्.
- अङ्गात् 5/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य। with विभक्तिविपरिणाम, matching with अतः.
- सार्वधातुकस्य 6/1 – From 7.2.76 रुदादिभ्यः सार्वधातुके। with विभक्तिविपरिणाम; in अवयवषष्ठी to यास्.

[LSK] अतः $^{5/1}$ परस्य $^{6/1}$ सार्वधातुक-अवयवस्य $^{6/1}$ "यास्" इति ^{0} अस्य $^{6/1}$ इय् $^{1/1}$ ॥

इय् is the substitute in the place of यास् which is a part of सार्वधातुक after अ-ending अङ्ग.

[LSK] गुणः $^{1/1}$ ।

भव + यास्त्

भव + इय् त् 7.2.80 अतो येयः । ~ अङ्गात् सार्वधातुकस्य

Since this happens to अदन्त-अङ्ग, the same operation will be done for those धातुs which have अ-ending गणविकरण, which are in 1st, 4th, 6th, and 10th conjugation.

Continue to the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।

व्/य् is elided when followed by वल्.

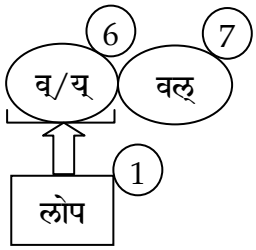

लोपः $^{1/1}$ व्योः $^{6/2}$ वलि $^{7/1}$ ।

3 words in the सूत्र; no अनुवृत्ति is required.

- लोपः 1/1 – This is आदेश.
- व्योः 6/2 – व् च य् च व्यौ (ID), तयोः।; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- वलि 7/1 – प्रत्याहारः वल्; all the consonants except for य्; in परसप्तमी.

[LSK] भवेत् $^{III/1}$।

भव + इय् त्	7.2.80 अतो येयः । ~ अङ्गात् सार्वधातुकस्य
भव + इ त्	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
भवेत्	6.1.87 आद्गुणः । ~ अचि पूर्वपरयोः एकः संहितायाम्

Among तिङ्-प्रत्यय in लिङ्, if it is वलादि, the य् of इय् is elided by 6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।. वलादि-तिङ् in विधिलिङ् are: त्, ताम्, स्, तम्, त, व, and म. For the rest, i.e., III/3 and I/1, य् remains.

[LSK] भवेताम् $^{III/2}$।

भू + ताम्	3.4.101 तस्थस्थमिपां तान्तन्तामः। ~ ङितः
भव + यास् ताम्	3.4.103 यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो ङिच्च । ~ लिङः
भव + इय् ताम्	7.2.80 अतो येयः । ~ अङ्गात् सार्वधातुकस्य
भव + इ ताम्	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
भवेताम्	6.1.87 आद्गुणः । ~ अचि पूर्वपरयोः एकः संहितायाम्

[विधिसूत्रम्] 3.4.108 झेर्जुस् । ~ लिङः

Of लिङ्, झि is replaced by जुस्.

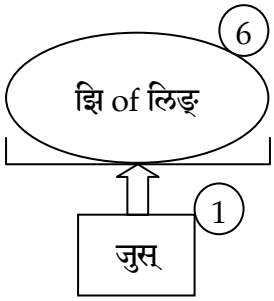

झेः $^{6/1}$ जुस् $^{1/1}$ । ~ लिङः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- झेः 6/1 – झि-प्रत्यय for III/3 in परस्मैपद; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- जुस् 1/1 – This is आदेश. Being अनेकाल्, it replaces all the letters of स्थानिन् by 1.1.55 अनेकाल्शित् सर्वस्य ।. ज् is इत् by 1.3.7 चुटू ।. The content is उस्.
- लिङः 6/1 – From 3.4.102 लिङः सीयुट् ।. Up to 3.4.108 are लिङ्-आदेश.

[LSK] लिङः $^{6/1}$ झेः $^{6/1}$ जुस् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

जुस् is the substitute in the place of all the letters of झि of लिङ्.

[LSK] भवेयुः $^{III/3}$ ।

भू + लिङ्	3.3.161 विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु लिङ् । ~ धातोः
भू + झि	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
भू + जुस्	3.4.108 झेर्जुस् । ~ लिङः
भू + यास् उस्	3.4.103 यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो ङिच्च । ~ लिङः
भू + शप् + यास् उस्	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
भो + अ + यास् उस्	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य
भव् + अ + यास् उस्	6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ अचि संहितायाम्
भव + इय् उस्	7.2.80 अतो येयः । ~ अङ्गात् सार्वधातुकस्य
भवेयुस्	6.1.87 आद्गुणः । ~ अचि पूर्वपरयोः एकः संहितायाम्

[LSK] भवेः $^{II/1}$ । भवेतम् $^{II/2}$ । भवेत $^{II/3}$ ।

[LSK] भवेयम्$^{I/1}$ ।

य् of इय् remains as अम्, तिङ् for I/1, is not वलादि thus 6.1.66 लोपो व्योर्वलि । is not applied.

भव + इय् अम् 7.2.80 अतो येयः । ~ अङ्गात् सार्वधातुकस्य

भवेयम् 6.1.87 आद्गुणः । ~ अचि पूर्वपरयोः एकः संहितायाम्

[LSK] भवेव$^{I/2}$ । भवेम$^{I/3}$ ॥

Summary of conjugation of भू (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

The common अङ्गम् for तिङ् is "भव", exactly as for लट्.

On top of the basic modification of तिङ्-प्रत्ययs for ङित्-लकारs, यासुट्-आगम is attached by 3.4.103 यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो ङिच्च । ~ लिङः, which is further modified into इय् by 7.2.80 अतो येयः । ~ अङ्गात् सार्वधातुकस्य because the अङ्ग is अदन्त. The य् of इय् will be elided by 6.1.66 लोपो व्योर्वलि । when तिङ् is वलादि. If not, य् remains.

(अङ्गम्)

भव +

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	इ त् 3.4.100, 6.1.66	इ ताम् 3.4.101, 6.1.66	इय् उस् 3.4.108
मध्यमः	इ स् 3.4.100, 6.1.66	इ तम् 3.4.101, 6.1.66	इ त 3.4.101, 6.1.66
उत्तमः	इय् अम् 3.4.101	इ व 3.4.99, 6.1.66	इ म 3.4.99, 6.1.66

Conjugation of भू (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

Between the अ at the end of the common अङ्ग and इ of इय् of तिङ्, गुण-सन्धि takes place.

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	भवेत्	भवेताम्	भवेयुः
मध्यमपुरुषः	भवेः	भवेतम्	भवेत
उत्तमपुरुषः	भवेयम्	भवेव	भवेम

8) आशीर्लिङ्

लिङ् is suffixed to a धातु to express आशिष्, blessings by the sūtra 3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ । ~ धातोः, which has been studied in लोट् section.

When लिङ् is used in the sense of आशिष्, it is treated differently from the general लिङ्. The following sūtras teach how लिङ् in आशिष् is treated.

[संज्ञासूत्रम्] 3.4.116 लिङाशिषि । ~ तिङ् आर्धधातुकम्

तिङ् which is the आदेश for लिङ् in the sense of आशिष्, blessing, is termed आर्धधातुक.

लिङ् $^{6/1}$ आशिषि $^{7/1}$ । ~ तिङ् $^{1/1}$ आर्धधातुकम् $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- लिङ् 6/1 – This is लुप्त-षष्ठ्यन्त. The 6th case is सम्बन्धषष्ठी to तिङ् as आदेश.
- आशिषि 7/1 – In sense of आशिष्, blessing, which is told by 3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ । ~ धातोः. This qualifies लिङ्.
- तिङ् 1/1 – From 3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम्। . This is संज्ञी.
- आर्धधातुकम् 1/1 – From 3.4.114 आर्धधातुकं शेषः। This is संज्ञा.

[LSK] आशिषि $^{7/1}$ लिङः $^{6/1}$ तिङ् $^{1/1}$ आर्धधातुक-संज्ञः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ॥

तिङ् which is the substitute for लिङ् in the sense of आशिष्, blessing, is termed आर्धधातुक.

भू + लिङ् 3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।

भू + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

The तिङ् is आर्धधातुक by 3.4.116 लिङाशिषि । ~ तिङ् आर्धधातुकम्

The modification of तिङ् for आशीर्लिङ् also follows the basic process for ङित्-लकारs as seen in लङ्.

भू + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

Being लिङ्, यासुट्-आगम is to come just as विधिलिङ्. However, there is अपवाद for ङित्त्व taught by the next sūtra.

Summary of सार्वधातुक and आर्धधतुक

सार्वधातुक and आर्धधातुक are संज्ञाs which are given to प्रत्यय taught in the 3rd chapter. As mentioned in the section of 3.4.114 आर्धधातुकं शेषः।, to be called as सार्वधातुक or आर्धधातुक, the प्रत्यय has to conform two criteria:

1) प्रत्यय has to be ordained after धातु.

This excludes those प्रत्ययs which are ordained after सुबन्तs and प्रातिपदिकs, i.e. क्यच्, काम्यच्.

2) प्रत्यय has to be ordained by the word "धातोः" in injunction.

This excludes सन् ordained in 3.1.5 and 3.1.6. In these sūtras, सन् is suffixed after धातु, but the word "धातोः" is missing.

सार्वधातुक-संज्ञा and आर्धधतुक-संज्ञा are defined in the last section of 3rd अध्याय 4th पाद.

3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम् ।	तिङ् and शित् are termed सार्वधातुक.
3.4.114 आर्धधातुकं शेषः।	Anything other than तिङ् or शित् are termed आर्धधातुक.
3.4.115 लिट् च । ~ आर्धधातुकम्	तिङ् for लिट् is also termed आर्धधातुक.

This is अपवाद for 3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम् ।

3.4.116 लिङाशिषि । ~ आर्धधातुकम्	तिङ् for लिङ् in the sense of आशिष् is termed आर्धधातुक.

This is also अपवाद for 3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम् ।

[विधिसूत्रम्] 3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट् परस्मैपदेषु

An augment यासुट् is attached to लिङ् in आशिष्. The suffix is उदात्त as well as कित्.

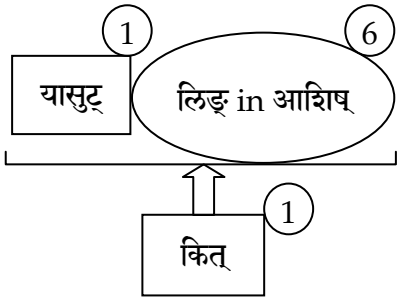

कित्$^{1/1}$ आशिषि$^{7/1}$ । ~ लिङः$^{6/1}$ यासुट्$^{1/1}$ परस्मैपदेषु$^{6/3}$

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- कित् 1/1 – This gives अतिदेश to the suffix. क् इत् यस्य सः कित् (116B) । The प्रयोजन of giving कित् is सम्प्रसारण by 6.1.15 वचिस्वपियजादीनां किति । for "इज्यात्".
- आशिषि 7/1 – In sense of आशिष्, blessing, which is told by 3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ । ~ धातोः.
- लिङः 6/1 – From 3.4.102 लिङः सीयुट् ।. Up to 3.4.108 are लिङ्-आदेश.
- यासुट् 1/1 – This is आगम which is to be attached to लिङ् in आशिष्.

[LSK] आशिषि$^{7/1}$ लिङः$^{6/1}$ यासुट्$^{1/1}$ कित्$^{1/1}$ ।

यासुट् is the augment for लिङ् in आशिष् sense. It also becomes कित्.

This is अपवाद to ङित् of यासुट् in विधिलिङ्.

भू + त्

भू + यास् त् 3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्

Since the तिङ् is not सार्वधातुक in आशिष्, neither 7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । ~ सार्वधातुकस्य nor 7.2.80 अतो येयः । ~ अङ्गात् सार्वधातुकस्य are applicable.

[LSK] "स्कोः संयोगाद्योः" (8.2.29) इति^{0} सलोपः$^{1/1}$ ॥

भू + या त् 8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः

This तिङ् being आर्धधातुक by 3.4.116 लिङाशिषि।, शप् by 3.1.68 कर्तरि शप् । ~ सार्वधातुके does not come.

Here, गुण for भू is प्राप्त by 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य इकः. Being कित्, this is negated by the next sūtra.

[निषेधसूत्रम्] 1.1.5 क्ङिति च । ~ इकः गुणवृद्धी न

गुण and वृद्धि do not take place in the place of इक्, which is told by 1.1.3 इको गुणवृद्धी।, when caused by गित्, कित्, or ङित्.

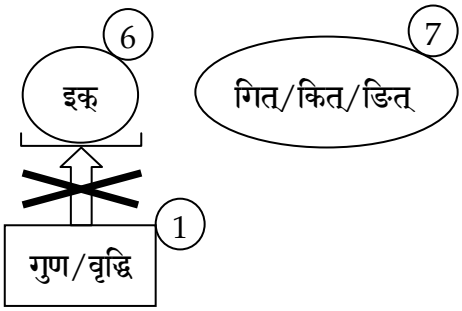

क्ङिति $^{7/1}$ च ^{0} । ~ इकः $^{6/1}$ गुणवृद्धी $^{1/2}$ न ^{0}

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- क्ङिति 7/1 – ग् च क् च ङ् च क्ङः (ID)। क्ङः इतः यस्य सः क्ङित् (116B), तस्मिन् ।; in निमित्तसप्तमी (सतिसप्तमी); "when गुण and वृद्धि are caused by गित्, कित्, or ङित्"[5]. The ग् becomes क् by 8.4.55 खरि च ।, and the second क् gets an optional लोप by 8.4.65 झरो झरि सवर्णे । ~ हलः लोपः.
- च 0 – This brings न down from 1.1.4 न धातुलोप आर्धधातुके।.
- इकः 6/1 – From 1.1.3 इको गुणवृद्धी।; in स्थानेयोगा षष्ठी. This निषेध of गुण/वृद्धि is only in the situation where the परिभाषा 1.1.3 इको गुणवृद्धी is used. This is called "इग्लक्षण"[6].
- गुणवृद्धी 1/2 – From 1.1.3 इको गुणवृद्धी।.
- न 0 – This is to negate गुणand वृद्धि.

[LSK] गित्-कित्-ङित्-निमित्ते $^{1/2}$ इक्-लक्षणे $^{1/2}$ गुण-वृद्धी $^{1/2}$ न ^{0} स्तः $^{III/2}$ ।

गुण and वृद्धि which are told for इक् by the परिभाषा 1.1.3 इको गुणवृद्धी। are prohibited when गित्, कित्, or ङित् is the cause for गुण and वृद्धि.

By this sūtra, गुण by 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य इकः (from परिभाषा 1.1.3 इको गुणवृद्धी।) is prohibited because यात् is कित्.

---

[5] If it was in परसप्तमी, गित्, कित्, or ङित् should immediately follow the इक्, which is not the case in 7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च ।. Cf. the वृत्ति of 1.1.66 तस्मिन्निति निर्दिष्टे पूर्वस्य । as "वर्णान्तरेणाव्यवहितस्य".

[6] In the case of लिगोः अपत्यं लैगवायनः।, (लिगु + ङस् + फक्) फक्-प्रत्यय is the निमित्त for आदिवृद्धि by 7.2.118 किति च। and गुण by 6.4.146 ओर्गुणः।, both of which do not require परिभाषा 1.1.3 इको गुणवृद्धी।. Thus फक् is not subject to 1.1.5 क्ङिति च।, even though it is कित्.

[LSK] भूयात् $^{III/1}$ ।

भू + लिङ्	3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।
भू + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
भू + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
भू + यास् त्	3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्
भू + या त्	8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः
भूयात्	

[LSK] भूयास्ताम् $^{III/2}$ ।

भू + लिङ्	3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।
भू + तस्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
भू + ताम्	3.4.101 तस्थस्थमिपां तान्तन्तामः। ~ ङितः
भू + यास् ताम्	3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्

Because स् is not the beginning of संयोग which is at the end, or followed by झल्, स्-लोप by 8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः does not take place.

[LSK] भूयासुः $^{III/3}$ । 3.4.108 झेर्जुस् । ~ लिङः

[LSK] भूयाः $^{II/1}$ । 8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः

[LSK] भूयास्तम् $^{II/2}$ । भूयास्त $^{II/3}$ । भूयासम् $^{I/2}$ । भूयास्व $^{I/2}$ । भूयास्म $^{I/3}$ ॥

Summary of conjugation of भू (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

The common अङ्गम् for तिङ् is "भू", as गणविकरण was denied by तिङ् being आर्धधातुक, and गुण was denied by तिङ् being कित् by 3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्.

On top of the basic modification of तिङ्-प्रत्ययs for ङित्-लकारs, यासुट्-आगम is attached by 3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्. If the स् of यासुट् is attached to a single consonant, 8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः becomes applicable.

(अङ्गम्)

भू +

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	या त् 3.4.100, 8.2.29	यास् ताम् 3.4.101	यास् उस् 3.4.108
मध्यमः	या स् 3.4.100, 8.2.29	यास् तम् 3.4.101	यास् त 3.4.101
उत्तमः	यास् अम् 3.4.101	यास् व 3.4.101	यास् म 3.4.101

Conjugation of भू (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	भूयात्	भूयास्ताम्	भूयासुः
मध्यमपुरुषः	भूयाः	भूयास्तम्	भूयास्त
उत्तमपुरुषः	भूयासम्	भूयास्व	भूयास्म

9) लुङ्

[विधिसूत्रम्] 3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः

लुङ् is suffixed after a धातु which indicates an action in the past in general.

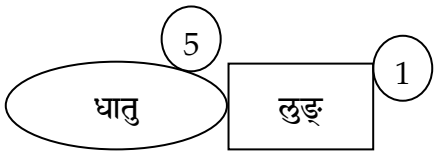

In the sense of general past.

लुङ् $^{1/1}$ । ~ भूते $^{7/1}$ धातोः $^{5/1}$

1 word in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- लुङ् 1/1 – This is समानाधिकरण to 3.1.1 प्रत्ययः $^{1/1}$ ।.
- भूते 7/1 – Past; in विषयसप्तमी. From अधिकारसूत्र 3.2.84 भूते ।.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः ।; in दिग्योगे पञ्चमी to परः in अधिकारसूत्र 3.1.2 परश्च।.

[LSK] भूत-अर्थे $^{7/1}$ धातोः $^{5/1}$ लुङ् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ॥

लुङ् is the suffix after a धातु which presents the sense of past.

[विधिसूत्रम्] 3.3.175 माङि लुङ् । ~ धातोः

When माङ्, a negative particle, is उपपद, लुङ् is suffixed.

माङि $^{7/1}$ लुङ् $^{1/1}$ । ~ धातोः $^{5/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- माङि 7/1 – प्रातिपदिक is माङ्, a negative particle; in उपपदसप्तमी.
- लुङ् 1/1 – This is प्रत्यय.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः।.

[LSK] सर्व-लकार-अपवादः $^{1/1}$ ॥

लुङ् is अपवाद of all लकारs when माङ् comes as उपपद.

[विधिसूत्रम्] 3.3.176 स्मोत्तरे लङ् च । ~ माङि लुङ् धातोः

When माङ् उपपद is followed by स्म, लङ् is also suffixed, as well as लुङ्.

स्म-उत्तरे $^{7/1}$ लङ् $^{1/1}$ च ^{0} । ~ माङि $^{7/1}$ लुङ् $^{1/1}$ धातोः $^{5/1}$

3 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- स्म-उत्तरे 7/1 – स्म उत्तरः यस्मात् सः स्मोत्तरः (115B) माङ्, तस्मिन् ।. That which has स्म as its उत्तर, following, an adjective to माङि.
- लङ् 1/1 – This is प्रत्यय.
- च 0 – This connects the topics of the previous sūtra.
- माङि 7/1 – From 3.3.175 माङि लुङ् ।
- लुङ् 1/1 – From 3.3.175 माङि लुङ् ।
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः।.

[LSK] स्म-उत्तरे $^{7/1}$ माङि $^{7/1}$ लङ् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ लुङ् $^{1/1}$ ॥

When माङ् is followed by स्म, लङ्, as well as लुङ्, is suffixed.[7]

[7] न्यास and पदमञ्जलिकार say that the उत्तर here means "additional word". According to them, स्म can be anywhere and does not necessarily have to be immediately after माङ्.

भू + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
भू + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
भू + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

[विधिसूत्रम्] 3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

च्लि is the extra suffix after a धातु when लुङ् follows.

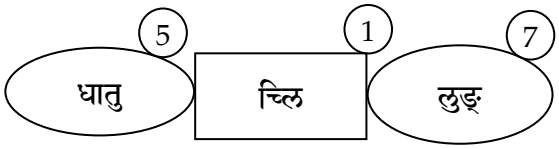

च्लि $^{1/1}$ लुङि $^{7/1}$ । ~ धातोः $^{5/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- च्लि 1/1 – This is प्रत्यय.
- लुङि 7/1 – In परसप्तमी.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः।; in दिग्योगे पञ्चमी to परः in अधिकारसूत्र 3.1.2 परश्च।.

[LSK] शप्-आदि-अपवादः $^{1/1}$ ।

This is अपवाद to शप् etc., the गणविकरणs.

Regardless of the गण of the धातु, when लुङ् is the लकार, च्लि is the विकरण suffix.

This च्लि is further modified according to the type of धातु.

[विधिसूत्रम्] 3.1.44 च्लेः सिँच् ।

च्लि is replaced by सिँच्.

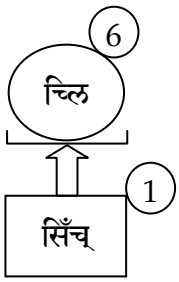

च्लेः $^{6/1}$ सिँच् $^{1/1}$ ।

2 words in the सूत्र; no अनुवृत्ति is required.

- च्लेः 6/1 – प्रातिपदिक is च्लि, the विकरण for लुङ्; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- सिच् 1/1 – This is आदेश.

[LSK] इँचौ $^{1/2}$ इतौ $^{1/2}$ ।

इँ and च् of सिँच् are इत्s.

भू + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
भू + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
भू + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
भू + च्लि + त्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
भू + सिच् + त्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।

Continue to the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 2.4.77 गातिस्थाघुपाभूभ्यः सिचः परस्मैपदेषु । ~ लुक्

सिच् after गा/स्था/घु/पा/भू gets लुक् elision when परस्मैपद suffix follows.

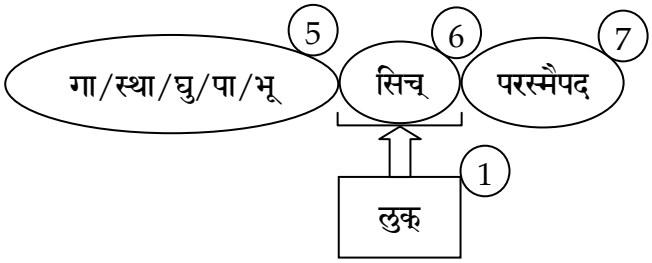

गाति-स्था-घु-पा-भूभ्यः $^{5/3}$ सिचः $^{6/1}$ परस्मैपदेषु $^{7/3}$ । ~ लुक् $^{1/1}$

3 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- गाति-स्था-घु-पा-भूभ्यः 5/3 – Five types of धातुs are compounded in ID.
  1) गाति – आदेश गा for इण् गतौ धातु by 2.4.45 इणो गा लुङि ।
  2) स्था – ष्ठा गतिनिवृत्तौ । (1P) to stay
  3) घु – घु-संज्ञक धातु defined by 1.1.20 दाधाघ्वदाप् ।
  4) पा – पा पाने । (1P) to drink
  5) भू – भू सत्तायाम् । (1P) to be
- सिचः 6/1 – सिच् which has been told by 3.1.44 च्लेः सिँच् ।; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- परस्मैपदेषु 7/3 – Suffixes termed परस्मैपद; in परसप्तमी.
- लुक् 1/1 – This is आदेश; from 2.4.58 ण्यक्षत्रियार्त्वञितो यूनि लुगणिञोः ।.

[LSK] एभ्यः $^{5/3}$ सिचः $^{6/1}$ लुक् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

There is लुक् elision in the place of सिच् after these धातुs, when परस्मैपद follows.

[LSK] गा-पौ $^{1/2}$ इह ^{0} इण्-आदेश-पिबती $^{1/2}$ गृह्येते $^{III/2}$ ॥

Here in this sūtra, गा and पा are understood respectively as इण्-आदेश and the धातु meaning to drink, not to protect.

भू + सिच् + त् 3.1.44 च्लेः सिँच् ।

भू + त् 2.4.77 गातिस्थाघुपाभूभ्यः सिचः परस्मैपदेषु । ~ लुक्

Here, त् being सार्वधातुक, it can cause गुण to the इक् of भू. This is to be negated by the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 7.3.88 भूसुवोस्तिङि। ~ सार्वधातुके न गुणः

गुण is prohibited for भू and सू धातुs when सार्वधातुक तिङ् follows.

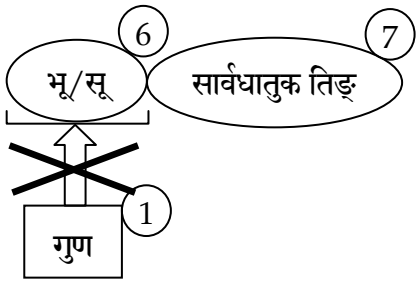

भूसुवोः $^{6/2}$ तिङि $^{7/1}$ । ~ सार्वधातुके $^{7/1}$ न ^{0} गुणः $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- भूसुवोः 6/2 – भू सत्तायाम् and षूङ् प्राणिगर्भविमोचने (2A) to beget; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- तिङि 7/1 – प्रत्याहारः तिङ्; in परसप्तमी.
- सार्वधातुके 7/1 – This is adjective to तिङ्; in परसप्तमी.
- न 0 – This is to negate गुण.
- गुण 1/1 – This is आदेश; from 7.3.82 मिदेर्गुणः।.

[LSK] भू सू एतयोः $^{6/2}$ सार्वधातुके $^{7/1}$ तिङि $^{7/1}$ परे $^{7/1}$ गुणः $^{1/1}$ न ^{0} ।

गुण is prohibited for भू and सू धातुs when सार्वधातुक तिङ् follows.

[LSK] अभूत् $^{III/1}$ ।

भू + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
भू + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
भू + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
भू + च्लि + त्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
भू + सिच् + त्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
भू + त्	2.4.77 गातिस्थाघुपाभूभ्यः सिचः परस्मैपदेषु । ~ लुक्

गुण on अङ्ग is negated by 7.3.88 भूसुवोस्तिङि। ~ सार्वधातुके न गुणः

अ + भू + त्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः । ~ अङ्गस्य

[LSK] अभूताम् $^{III/2}$ ।

[LSK] अभूवन्[III/3] ।

When तिङ् begins with अच्, वुक् आगम comes in लुङ् by 6.4.88 भुवो वुग् लुङ्लिटोः। ~ अचि.

भू + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
भू + झि	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
भू + अन्ति	7.1.3 झोऽन्तः ।
भू + अन्त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
भू + अन्	8.2.23 संयोगान्तस्य लोपः । ~ पदस्य
भू + च्लि + अन्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
भू + सिच् + अन्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
भू + अन्	2.4.77 गातिस्थाघुपाभूभ्यः सिचः परस्मैपदेषु । ~ लुक्
भू + व् + अन्	6.4.88 भुवो वुग् लुङ्लिटोः। ~ अचि
अट् + भूव् + अन्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः । ~ अङ्गस्य

अभूवन्

[LSK] अभूः[II/1] । अभूतम्[II/2] । अभूत[II/3] । अभूवम्[I/1] । अभूव[I/2] । अभूम[I/3] ।

Summary of conjugation of भू (1P) in लुङ्/कर्तरि

The common अङ्गम् for तिङ् is "अभू", as सिच् was elided and गुण was denied. When तिङ् is अजादि, वुक् आगम is attached

The तिङ् are modified in exactly the same manner as for लङ्.

(अङ्गम्)

अभू +

(वुक् आगम before अजादि तिङ्)

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	त् 3.4.100	ताम् 3.4.101	अन् 7.1.3, 3.4.100, 8.2.23
मध्यमः	स् 3.4.100	तम् 3.4.101	त 3.4.101
उत्तमः	अम् 3.4.101	व 3.4.99	म 3.4.99

Conjugation of भू (1P) in लुङ्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अभूत्	अभूताम्	अभूवन् 6.4.88
मध्यमपुरुषः	अभूः	अभूतम्	अभूत
उत्तमपुरुषः	अभूवम् 6.4.88	अभूव	अभूम

[विधिसूत्रम्] 6.4.74 न माङ्योगे । ~ अङ्गस्य अट् आट् ।

When माङ् is used, the अङ्ग does not take अट्-आगम or आट्-आगम.

न^{0} माङ्योगे$^{7/1}$ । ~ अङ्गस्य$^{6/1}$ अट्$^{1/1}$ आट्$^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- न 0 – This is to negate the आगमs अट् and आट्.
- माङ्योगे 7/1 – माङः योगः माङ्योगः (6T), तस्मिन् ।; in सति सप्तमी.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- अट् 1/1 – This is आगम; from 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः ।.
- आट् 1/1 – This is आगम; from 6.4.72 आडजादीनाम् ।.

[LSK] अड्-आटौ$^{1/2}$ न^{0} स्तः$^{III/2}$ ।

अट् or आट् augment does not take place when माङ् is used.

[LSK] मा^{0} भवान्$^{1/1}$ भूत्$^{III/1}$ ।

Because of the presence of माङ्, the अङ्ग of लुङ् does not take आगम.

The following are examples of 3.3.176 स्मोत्तरे लङ् च । ~ माङि लुङ् धातोः. In both लङ् and लुङ्, अट्-आगम is not used because of the presence of माङ्.

[LSK] मा^{0} स्म^{0} भवत्$^{III/1}$ ।

[LSK] मा^{0} स्म^{0} भूत्$^{III/1}$ ।

10) लृङ्

[विधिसूत्रम्] 3.3.139 लिङ्निमित्ते लृङ् क्रियातिपत्तौ । ~ भविष्यति धातोः

लृङ् is suffixed after a धातु in the sense which brings लिङ्, in the sense of future when the absence of the action is to be understood.

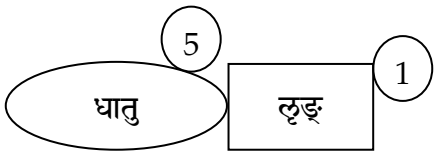

In the sense which brings लिङ्, in the sense of future
when absence of the action is to be understood.

लिङ्-निमित्ते $^{7/1}$ लृङ् $^{1/1}$ क्रियातिपत्तौ $^{7/1}$ । ~ भविष्यति $^{7/1}$ धातोः $^{5/1}$

3 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- लिङ्-निमित्ते 7/1 – लिङः निमित्तम् (6T) adjective to हेतु-हेतुमद्-भाव-आदि; in विषयसप्तमी. "In the sense of the cause which brings लिङ्, such as हेतु-हेतुमद्भाव".
- लृङ् 1/1 – This is समानाधिकरण to 3.1.1 प्रत्ययः 1/1 ।.
- क्रियातिपत्तौ 7/1 – अतिपत्तिः = अनिष्पत्तिः impossibility. क्रियायाः अतिपत्तिः (6T) impossibility, absence of action.
- भविष्यति 7/1 – In the sense of future.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः ।; in दिग्योगे पञ्चमी to परः in अधिकारसूत्र 3.1.2 परश्च।.

[LSK] हेतु-हेतुमद्-भाव-आदि $^{1/1}$ लिङ्-निमित्तम् $^{1/1}$ तत्र ^{0} भविष्यति $^{7/1}$ अर्थे $^{7/1}$ लृङ् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ क्रियायाः $^{6/1}$ अनिष्पत्तौ $^{7/1}$ गम्यमानायाम् $^{7/1}$ ।

लृङ् is suffixed after a धातु in the sense which brings लिङ्, such as हेतु-हेतुमद्भाव, in the sense of future, when it is understood that the action will not happen.

[LSK] अभविष्यत् $^{III/1}$ ।

भू + लृङ्	3.3.139 लिङ्निमित्ते लृङ् क्रियातिपत्तौ । ~ भविष्यति धातोः प्रत्ययः परश्च
भू + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झि… । ~ लस्य
भू + त्	3.4.100 इतश्च । ~ लस्य ङितः परस्मैपदस्य लोपः
भू + स्य + त्	3.1.33 स्यतासी लृलुटोः । (अपवाद of 3.1.68 कर्तरि शप् । ~ सार्वधातुके)

भू + इ स्य + त् 7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।

भो + इस्य + त् 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुण अङ्गस्य इकः

भव् + इस्य + त् 6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ अचि संहितायाम्

भव् + इष्य + त् 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः ।

अट् + भविष्यत् 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः । ~ अङ्गस्य

[LSK] अभविष्यताम् $^{III/2}$ । अभविष्यन् $^{III/3}$ । अभविष्यः $^{II/1}$ । अभविष्यतम् $^{II/2}$ । अभविष्यत $^{II/3}$ । अभविष्यम् $^{I/1}$ । अभविष्याव $^{I/2}$ । अभविष्याम $^{I/3}$ ।

[LSK] सुवृष्टिः $^{1/1}$ चेत् ^{0} अभविष्यत् $^{III/1}$ तदा ^{0} सुभिक्षम् $^{1/1}$ अभविष्यत् $^{III/1}$, इत्यादि $^{1/1}$ ज्ञेयम् $^{1/1}$ ॥

If there were to be a good rain, there would be a good distribution of the food. Such should be understood.

Summary of conjugation of भू (1P) in लृङ्/कर्तरि

The common अङ्गम् for तिङ् is "अभविष्य", अ-ending, with स्य-विकरणप्रत्यय, इट्-आगम, गुण, अव्-आदेश, and अट्-आगम.

The तिङ् are modified in exactly the same manner as for लङ्.

(अङ्गम्)

अभविष्य +

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	त् 3.4.100	ताम् 3.4.101	अन् 7.1.3, 3.4.100, 8.2.23
मध्यमः	स् 3.4.100	तम् 3.4.101	त 3.4.101
उत्तमः	अम् 3.4.101	व 3.4.99	म 3.4.99

Conjugation of भू (1P) in लृङ्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अभविष्यत्	अभविष्यताम्	अभविष्यन् 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अभविष्यः	अभविष्यतम्	अभविष्यत
उत्तमपुरुषः	अभविष्यम् 6.1.97/6.1.107	अभविष्याव 7.3.101	अभविष्याम 7.3.101

Summary of conjugation with परस्मैपद-प्रत्ययs

	आगमः to अङ्गम्	धातुः	विकरण-प्रत्ययः	आगमः to तिङ्	तिङ्-प्रत्ययः
लट्	-		गण-विकरण	-	टित्-लकार standard
लिट्	-	द्वित्वम्	-	-	णलतुसुस्-थलथुस-णल्वमाः ।
लुट्	-		(इ) तास्	-	लुटः प्रथमस्य डारौरसः।+ टित्-लकार standard
लृट्	-		(इ) स्य	-	टित्-लकार standard
लोट्	-		गण-विकरण	आडुत्तमस्य	एरुः।सेर्ह्यपिच्च । मेर्निः । + ङित्-लकार standard
लङ्	अट्/आट्		गण-विकरण	-	ङित्-लकार standard
विधिलिङ्	-		गण-विकरण	यास् (इय्)	झेर्जुस् । + ङित्-लकार standard
आशीर्लिङ्	-	no गुण	-	यास्	झेर्जुस् । + ङित्-लकार standard
लुङ्	अट्/आट्		च्लि-आदेश	- *	* ङित्-लकार standard
लृङ्	अट्/आट्		(इ) स्य	-	ङित्-लकार standard

Modification of परस्मैपद-तिङ्-प्रत्ययs

टित्-लकार (लट्, लुट्, लृट्) standard

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	ति	तस्	अन्ति
मध्यमः	सि	थस्	थ
उत्तमः	मि	वस्	मस्

In लुट्, the प्रथम are replaced by डा, रौ, रस्.

लिट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	अ	अतुस्	उस्
मध्यमः	(इ) थ	अथुस्	अ
उत्तमः	अ	(इ) व	(इ) म

लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	त/तात्	ताम्	अन्तु
मध्यमः	- (हि)/तात्	तम्	त
उत्तमः	आनि	आव	आम

ङित्-लकार (लङ्, लिङ्, लुङ्, लृङ्) standard

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	त्	ताम्	अन्
मध्यमः	स्	तम्	त
उत्तमः	अम्	व	म

In लिङ्, III/3 is उस्.

2. अतँ सातत्यगमने (1PS) – अ-beginning धातु

[LSK] अतँ सातत्यगमने ॥२॥ (1PS) to go straight

The content of the धातु is अत् and the इत् letter is अँ by 1.3.2 उपदेशेऽजनुनासिक इत् ।. Since there is no reason for taking आत्मनेपद, as taught in the section starting from 1.3.12, it takes परस्मैपद by 1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम्।.

== लट् ==

[LSK] अतति III/1 ॥

अत् + लट् 3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः

अत् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झि… । ~ लस्य

अत् + शप् + ति 3.1.68 कर्तरि शप् । ~ सार्वधातुके

अत् + अ + ति

Conjugation of अत् (1P) in लट्/कर्तरि

अत + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अतति	अततः	अतन्ति
मध्यमपुरुषः	अतसि	अतथः	अतथ
उत्तमपुरुषः	अतामि	अतावः	अतामः

== लिट् ==

अत् + लिट् 3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः

अत् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

अत् + णल् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

अत् अत् + अ 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

अ अत् + अ 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

Here, पररूप by 6.1.97 अतो गुणे । is प्राप्त. The next sūtra gives अपवाद for that.

[विधिसूत्रम्] 7.4.70 अत आदेः । ~ अभ्यासस्य दीर्घः

Of अभ्यास, the beginning अ is elongated.

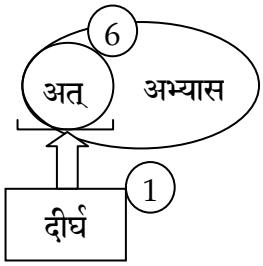

अतः $^{6/1}$ आदेः $^{6/1}$ । ~ अभ्यासस्य $^{6/1}$ दीर्घः $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- अतः 6/1 – A short अ, with तपरकरण for कालनियम; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- आदेः 6/1 – This is an adjective to अतः.

  If this adjective आदि were not there, तदन्तविधि would be applied and the form such as पपाठ would not be arrived at.
- अभ्यासस्य 6/1 – From 7.4.58 अत्र लोपोऽभ्यासस्य।; in अवयवषष्ठी to आदेः.
- दीर्घः 1/1 – This is आदेश; from 7.4.69 दीर्घ इणः किति।.

[LSK] अभ्यासस्य $^{6/1}$ आदेः $^{6/1}$ अतः $^{6/1}$ दीर्घः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

दीर्घ is the substitute in the place of short अ at the beginning of अभ्यास.

This sūtra is अपवाद for 6.1.97 अतो गुणे । as well as 6.1.87 आद्गुणः। in the case of आनृजे.[8]

[LSK] आत $^{III/1}$ ।

अत् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
अत् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
अत् + णल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
अत् अत् + अ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
अ अत् + अ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
आ अत् + अ	7.4.70 अत आदेः । ~ अभ्यासस्य दीर्घः
आत् + अ	6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः । ~ एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

[8] ऋज् (1A) to earn in लिट् in III/1. नुट् by 7.4.51 तस्मान्नुड् द्विहलः।. ऋ is considered to be हल् according to सिद्धान्तकौमुदी. [S] नुड्विधौ ऋकारैकदेशो रेफो हल्त्वेन गृह्यते । तेन द्विहल्त्वान्नुट् ।

[LSK] आततुः $^{III/2}$ । आत् + अतुस्

[LSK] आतुः $^{III/3}$ । आत् + उस्

[LSK] आतिथ $^{II/1}$ ।

अत् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
अत् + सिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
अत् + थल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
अत् + इट् + थ	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
अत् अत् + इथ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
अ अत् + इथ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
आ अत् + इथ	7.4.70 अत आदेः । ~ अभ्यासस्य दीर्घः
आत् + इथ	6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः । ~ एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

आतिथ

[LSK] आतथुः $^{II/2}$ । आत् + अथुस्

[LSK] आत $^{II/3}$ । आत् + अ

[LSK] आत $^{I/1}$ । आत् + अ

[LSK] आतिव $^{I/2}$ । आत् + इव

[LSK] आतिम $^{I/3}$ । आत् + इम

Conjugation of अत् (1P) in लिट्/कर्तरि

आत् + तिङ् for लिट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	आत	आततुः	आतुः
मध्यमपुरुषः	आतिथ	आतथुः	आत
उत्तमपुरुषः	आत	आतिव	आतिम

== लुट् ==

[LSK] अतिता [III/1] ।

अत् + लुट्	3.3.15 अनद्यतने लुट् । ~ भविष्यति धातोः
अत् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
अत् + तास् + ति	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः
अत् + इतास् + ति	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
अत् + इतास् + डा	2.4.85 लुटः प्रथमस्य डारौरसः ।
अत् + इत् + आ	(प.) डित्त्वसामर्थ्यादभस्यापि टेर्लोपः।

Conjugation of अत् (1P) in लुट्/कर्तरि

अतितास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अतिता	अतितारौ	अतितारः
मध्यमपुरुषः	अतितासि	अतितास्थः	अतितास्थ
उत्तमपुरुषः	अतितास्मि	अतितास्वः	अतितास्मः

== लृट् ==

[LSK] अतिष्यति [III/1] ।

अत् + लृट्	3.3.13 लृट् शेषे च । ~ भविष्यति धातोः
अत् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
अत् + स्य + ति	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः
अत् + इस्य + ति	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
अतिष्यति	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः

Conjugation of अत् (1P) in लृट्/कर्तरि

अतिष्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अतिष्यति	अतिष्यतः	अतिष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	अतिष्यसि	अतिष्यथः	अतिष्यथ
उत्तमपुरुषः	अतिष्यामि	अतिष्यावः	अतिष्यामः

== लोट् ==

[LSK] अततु[III/1] ।

अत् + लोट् 3.3.162 लोट् च । ~ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु धातोः

अत् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

अत् + तु 3.4.86 एरुः। ~ लोटः

अत् + शप् + तु 3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

अततु

Conjugation of अत् (1P) in लोट्/कर्तरि

अत + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अततु/अततात्	अतताम्	अतन्तु
मध्यमपुरुषः	अत/अततात्	अततम्	अतत
उत्तमपुरुषः	अतानि	अताव	अताम

== लङ् ==

अत् + लङ् 3.2.111 अनद्यतने लङ् । ~ अनद्यतने भूते धातोः

अत् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

अत् + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

अत् + शप् + त् 3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

Here, अट्-आगम by 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः । ~ अङ्गस्य is applicable. The next sūtra gives आट्-आगम, which is an अपवाद for अट्.

[विधिसूत्रम्] 6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु उदात्तः अङ्गानाम्

Vowel-beginning अङ्ग (धातु) takes आट्-आगम, when लुङ्, लङ्, and लृङ् are प्रत्यय.

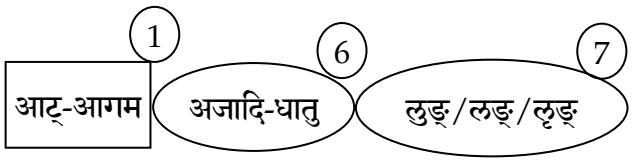

आट् $^{1/1}$ अजादीनाम् $^{6/3}$। ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु $^{7/3}$ उदात्तः $^{1/1}$ अङ्गानाम् $^{6/3}$

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- आट् 1/1 – This is आगम, attached to धातु as an अङ्ग to suffixes लुङ्, लङ्, and लृङ्.
- अजादीनाम् 6/3 – अच् आदिः येषां ते अजादयः (116B), तेषाम् ।; this is adjective to अङ्गानाम्.
- लुङ्लङ्लृङ्क्षु 7/3 – From 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्ङ्क्ष्वडुदात्तः ।; in परसप्तमी.
- उदात्तः 1/1 – From 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्ङ्क्ष्वडुदात्तः ।. The आगम will be उदात्त.
- अङ्गानाम् 6/3 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य । with विभक्तिविपरिणाम; in स्थानेयोगा षष्ठी.

[LSK] अजादेः $^{6/1}$ अङ्गस्य $^{6/1}$ आट् $^{1/1}$ लुङ्लङ्लृङ्क्षु $^{7/3}$ ॥

आट् is the augment attached at the beginning of अच्-beginning अङ्ग when लुङ्, लङ्, and लृङ् follow.

[LSK] आतत् $^{III/1}$।

अत् + शप् + त्	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
आट् + अतत्	6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु उदात्तः अङ्गानाम्
आतत्	6.1.90 आटश्च । ~ वृद्धिः एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

Conjugation of अत् (1P) in लङ्/कर्तरि

आत + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	आतत्	आतताम्	आतन्
मध्यमपुरुषः	आतः	आततम्	आतत
उत्तमपुरुषः	आतम्	आताव	आताम

== विधिलिङ् ==

[LSK] अतेत्[III/1]।

अत् + लिङ्	3.3.161 विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु लिङ् । ~ धातोः
अत् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
अत् + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
अत् + यास् त्	3.4.103 यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो ङिच्च । ~ लिङः
अत् + शप् + यास्त्	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
अत + इय् त्	7.2.80 अतो येयः । ~ अङ्गात् सार्वधातुकस्य
अत + इ त्	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
अतेत्	6.1.87 आद्गुणः । ~ अचि पूर्वपरयोः एकः संहितायाम्

Conjugation of अत् (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

अत + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अतेत्	अतेताम्	अतेयुः
मध्यमपुरुषः	अतेः	अतेतम्	अतेत
उत्तमपुरुषः	अतेयम्	अतेव	अतेम

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] अत्यात्[III/1]।

अत् + लिङ् 3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।

अत् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

अत् + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

अत् + यास् त् 3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्

अत् + या त् 8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः

अत्यात्

[LSK] अत्यास्ताम्[III/2]।

अत् + लिङ् 3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।

अत् + तस् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

अत् + ताम् 3.4.101 तस्थस्थमिपां तान्तन्तामः। ~ ङितः

अत् + यास् ताम् 3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्

अत्यास्ताम्

Conjugation of अत् (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

अत् + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अत्यात्	अत्यास्ताम्	अत्यासुः
मध्यमपुरुषः	अत्याः	अत्यास्तम्	अत्यास्त
उत्तमपुरुषः	अत्यासम्	अत्यास्व	अत्यास्म

== लुङ् ==

[LSK] लुङि $^{7/1}$ सिचि $^{7/1}$ इट्-आगमे $^{7/1}$ कृते $^{7/1}$।

अत् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
अत् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
अत् + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
अत् + च्लि + त्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
अत् + सिच् + त्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
अत् + इ स् + त्	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।

Continue to the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्

ईट् आगम is attached to अपृक्त when अस्-धातु or सिच् precedes it.

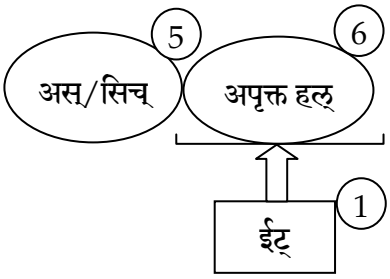

अस्ति-सिचः $^{5/1}$ अपृक्ते $^{7/1}$ । ~ हलि $^{7/1}$ ईट् $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- अस्ति-सिचः 5/1 – अस्ति = अस्-धातु with धातुनिर्देशे श्तिप्. अस्तिः च सिच् च अस्तिसिच् (SD), तस्मात् ।; in पूर्वपञ्चमी.
- अपृक्ते 7/1 – Single lettered suffix defined by 1.2.41 अपृक्त एकाल् प्रत्ययः।; adjective to हलि.
- हलि 7/1 – From 7.3.89 उतो वृद्धिर्लुकि हलि ।; प्रत्याहारः हल्; in परसप्तमी.
- ईट् 1/1 – From 7.3.93 ब्रुव ईट् ।; this is आगम; आदि-अवयव for अपृक्त हल् by 1.1.46 आद्यन्तौ टकितौ।. Here in this sūtra, there is no word in स्थानेयोगा षष्ठी. In this case, पूर्वपञ्चमी being more powerful by "उभयनिर्देशे पञ्चमीनिर्देशो बलीयान्", the आगम becomes a part of that which is after अस्ति/सिच्.

[LSK] विद्यमानात् $^{5/1}$ सिचः $^{5/1}$ अस्तेः $^{5/1}$ च ^{0} परस्य $^{6/1}$ अपृक्तस्य $^{6/1}$ हलः $^{6/1}$ ईट् $^{1/1}$ आगमः $^{1/1}$ ॥

ईट् is the augment to the beginning of single-consonant suffix which comes after सिच् which is not elided, or अस्-धातु.

अत् + इ स् + त्

अत् + इ स् + ईट् त् 7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्

Continue to the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 8.2.28 इट ईटि । ~ सस्य लोपः

Between इट् and ईट्, स् is to be elided.

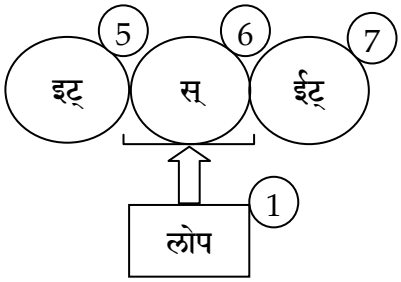

इटः $^{5/1}$ ईटि $^{7/1}$ । ~ सस्य $^{6/1}$ लोपः $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- इटः 5/1 – इट् आगम enjoined for सिच् by 7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः।; in पूर्वपञ्चमी.
- ईटि 7/1 – ईट् आगम enjoined for अपृक्त हल् by 7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्; in परसप्तमी.
- सस्य 6/1 – From 8.2.24 रात् सस्य।; the अ after स् in the प्रातिपदिक is for उच्चारण; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- लोपः 1/1 – From 8.2.23 संयोगान्तस्य लोपः।; this is आदेश.

[LSK] इटः $^{5/1}$ परस्य $^{6/1}$ सस्य $^{6/1}$ लोपः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ईटि $^{7/1}$ परे $^{7/1}$ ।

There is लोप in the place of स् after इट् when ईट् follows.

अत् + इ स् + त्

अत् + इ स् + ईट् त् 7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्

अत् + इ + ईट् त् 8.2.28 इट ईटि । ~ सस्य लोपः

Now, between इ and ई, दीर्घ is applicable by 6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः।, but the elision of स् by 8.2.28 इट ईटि । is असिद्ध because of 8.2.1 पूर्वत्रासिद्धम् ।. The next वार्त्तिक gives an exception for the असिद्धवत्त्वम्.

(वार्त्तिकम्) सिज्लोप एकादेशे सिद्धो वाच्यः ।

It has to be said that the elision of स् of सिच् by 8.2.28 इट ईटि । is सिद्ध for एकादेश (दीर्घ).

सिच्-लोपः $^{1/1}$ एकादेशे $^{7/1}$ सिद्धः $^{1/1}$ वाच्यः $^{1/1}$ ।

4 words in the वार्त्तिक; no अनुवृत्ति is required.

- सिच्-लोपः 1/1 – सिचः लोपः सिज्लोपः (6T); लोप of सिच् by 8.2.28 इट ईटि ।.
- एकादेशे 7/1 – Here, एकादेश implies दीर्घ by 6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः।. In विषयसप्तमी.
- सिद्धः 1/1 – This is अपवाद for असिद्धत्व by 8.2.1 पूर्वत्रासिद्धम् ।.
- वाच्यः 1/1 – That which has to be told.

[LSK] आतीत् $^{III/1}$।

अत् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
अत् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
अत् + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
अत् + च्लि + त्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
अत् + सिच् + त्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
अत् + इ स् + त्	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
अत् + इ स् + ईट् त्	7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्
अत् + इ + ई त्	8.2.28 इट ईटि । ~ सस्य लोपः
अत् + ई त्	6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः। with the help of (वा.) सिज्लोप एकादेशे सिद्धो वाच्यः ।
आट् + अतीत्	6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु उदात्तः अङ्गानाम्
आतीत्	6.1.90 आटश्च । ~ वृद्धिः एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

[LSK] आतिष्टाम् $^{III/2}$।

अत् + ताम्	3.4.101 तस्थस्थमिपां तान्तन्तामः। ~ ङितः
...	
अत् + इ स् + ताम्	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
अत् + इ ष् + ताम्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ इण्कोः सः मूर्धन्यः
अत् + इ ष् + टाम्	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः
आट् + अत् इष् टाम्	6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु उदात्तः अङ्गानाम्
आतिष्टाम्	6.1.90 आटश्च । ~ वृद्धिः एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

[विधिसूत्रम्] 3.4.109 सिजभ्यस्तविदिभ्यश्च । ~ झेः जुस् ङितः

After सिच्/अभ्यस्त/विद्-धातु also, झि of ङित्-लकार is replaced by जुस्.

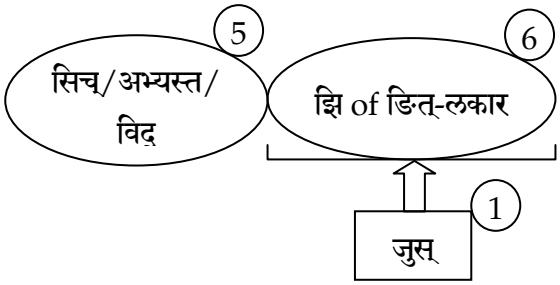

सिच्-अभ्यस्त-विदिभ्यः $^{5/3}$ च ^{0} । ~ झेः $^{6/1}$ जुस् $^{1/1}$ ङितः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- सिच्-अभ्यस्त-विदिभ्यः 5/3 – सिच् is the आदेश for च्लि; अभ्यस्त is a संज्ञा defined by 6.1.5 उभे अभ्यस्तम् । and 6.1.6 जक्षित्यादयः षट् ।; विद् (2P) to know; in ID; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- च 0 – This is to connect with the previous sūtra.
- झेः 6/1 – From 3.4.108 झेर्जुस् ।; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- जुस् 1/1 – From 3.4.108 झेर्जुस् ।; this is आदेश. Being अनेकाल्, it replaces all the letters of स्थानिन् by 1.1.55 अनेकाल्शित् सर्वस्य ।. ज् is इत् by 1.3.7 चुटू ।. The content is उस्.
- ङितः 6/1 – From 3.4.99 नित्यं ङितः ।; adjective to लस्य; in सम्बन्धषष्ठी to झेः.

[LSK] सिचः $^{5/1}$ अभ्यस्तात् $^{5/1}$ विदेः $^{5/1}$ च ^{0} ङित्-सम्बन्धिनः $^{6/1}$ झेः $^{6/1}$ जुस् $^{1/1}$ ।

जुस् is the substitute in the place of झि which is connected to ङित्-लकार when सिच्, अभ्यस्त, or विद्-धातु precedes.

[LSK] आतिषुः $^{III/3}$।

अत् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
अत् + झि	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
अत् + उस्	3.4.109 सिजभ्यस्तविदिभ्यश्च । ~ झेः जुस् ङितः
अत् + च्लि + उस्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
अत् + सिच् + उस्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
अत् + इ स् + उस्	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
अत् + इ ष् + उस्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ इण्कोः सः मूर्धन्यः
आट् + अतिषुस्	6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु उदात्तः अङ्गानाम्
आतिषुस्	6.1.90 आटश्च । ~ वृद्धिः एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

[LSK] आतीः [II/1]।

Almost in the same manner as आतीत् [III/1].

[LSK] आतिष्टम् [II/2]। आतिष्ट [II/3]।

Almost in the same manner as आतिष्टाम् [III/2].

[LSK] आतिषम् [I/1]।

आट् + अत् + इ स् + अम्

[LSK] आतिष्व [I/2]। आतिष्म [I/3]।

आट् + अत् + इ स् + व/म

Conjugation of अत् (1P) in लुङ्/कर्तरि

आती/आतिष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	आतीत्	आतिष्टाम्	आतिषुः
मध्यमपुरुषः	आतीः	आतिष्टम्	आतिष्ट
उत्तमपुरुषः	आतिषम्	आतिष्व	आतिष्म

[LSK] आतिष्यत् [III/1] ॥

Conjugation of अत् (1P) in लृङ्/कर्तरि

आतिष्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	आतिष्यत्	आतिष्यताम्	आतिष्यन्
मध्यमपुरुषः	आतिष्यः	आतिष्यतम्	आतिष्यत
उत्तमपुरुषः	आतिष्यम्	आतिष्याव	आतिष्याम

अटँ गतौ (1PS) to wander in कर्तरि –

लट्		
अटति	अटतः	अटन्ति
अटसि	अटथः	अटथ
अटामि	अटावः	अटामः
लिट् 7.4.70 अत आदेः । ~ दीर्घः		
आट	आटतुः	आटुः
आटिथ	आटथुः	आट
आट	आटिव	आटिम
लुट्		
अटिता	अटितारौ	अटितारः
अटितासि	अटितास्थः	अटितास्थ
अटितास्मि	अटितास्वः	अटितास्मः
लृट्		
अटिष्यति	अटिष्यतः	अटिष्यन्ति
अटिष्यसि	अटिष्यथः	अटिष्यथ
अटिष्यामि	अटिष्यावः	अटिष्यामः
लोट्		
अटतु/अटतात्	अटताम्	अटन्तु
अट/अटतात्	अटतम्	अटत
अटानि	अटाव	अटाम

लङ् 6.4.72 आडजादीनाम् ।		
आटत्	आटताम्	आटन्
आटः	आटतम्	आटत
आटाम्	आटाव	आटाम
विधिलिङ्		
अटेत्	अटेताम्	अटेयुः
अटेः	अटेतम्	अटेत
अटेयम्	अटेव	अटेम
आशीर्लिङ्		
अट्यात्	अट्यास्ताम्	अट्यासुः
अट्याः	अट्यास्तम्	अट्यास्त
अट्यासम्	अट्यास्व	अट्यास्म
लुङ्		
आटीत्	आटिष्टाम्	आटिषुः
आटीः	आटिष्टम्	आटिष्ट
आटिषम्	आटिष्व	आटिष्म
लृङ्		
आटिष्यत्	आटिष्यताम्	आटिष्यन्
आटिष्यः	आटिष्यतम्	आटिष्यत
आटिष्यम्	आटिष्याव	आटिष्याम

अवँ रक्षणगतिकान्तिप्रीतितृप्त्यवगमप्रवेशश्रवणस्वाम्यर्थयाचनक्रियेच्छादीप्त्यवाप्त्यालिङ्गनहिंसादानभागवृद्धिषु (1PS) to protect, etc. in कर्तरि –

लट्		
अवति	अवतः	अवन्ति
अवसि	अवथः	अवथ
अवामि	अवावः	अवामः
लिट् 7.4.70 अत आदेः । ~ दीर्घः		
आव	आवतुः	आवुः
आविथ	आवथुः	आव
आव	आविव	आविम
लुट्		
अविता	अवितारौ	अवितारः
अवितासि	अवितास्थः	अवितास्थ
अवितास्मि	अवितास्वः	अवितास्मः
लृट्		
अविष्यति	अविष्यतः	अविष्यन्ति
अविष्यसि	अविष्यथः	अविष्यथ
अविष्यामि	अविष्यावः	अविष्यामः
लोट्		
अवतु/अवतात्	अवताम्	अवन्तु
अव/अवतात्	अवतम्	अवत
अवानि	अवाव	अवाम

लङ् 6.4.72 आडजादीनाम् ।		
आवत्	आवताम्	आवन्
आवः	आवतम्	आवत
आवाम्	आवाव	आवाम
विधिलिङ्		
अवेत्	अवेताम्	अवेयुः
अवेः	अवेतम्	अवेत
अवेयम्	अवेव	अवेम
आशीर्लिङ्		
अव्यात्	अव्यास्ताम्	अव्यासुः
अव्याः	अव्यास्तम्	अव्यास्त
अव्यासम्	अव्यास्व	अव्यास्म
लुङ्		
आवीत्	आविष्टाम्	आविषुः
आवीः	आविष्टम्	आविष्ट
आविषम्	आविष्व	आविष्म
लृङ्		
आविष्यत्	आविष्यताम्	आविष्यन्
आविष्यः	आविष्यतम्	आविष्यत
आविष्यम्	आविष्याव	आविष्याम

3. षिधँ गत्याम् (1PS) to go - धातु with लघु-उपधा

[LSK] षिधँ गत्याम् ॥३॥

The content of the धातु is षिध् and the इत् letter is अँ by 1.3.2 उपदेशेऽजनुनासिक इत्। . Since there is no reason for taking आत्मनेपद, as taught in the section starting from 1.3.12, it takes परस्मैपद by 1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम्. By 6.1.64 धात्वादेः षः सः।, the beginning letter ष् of धातु becomes स्. Finally, the content is सिध्.

== लट् ==

सिध्	6.1.64 धात्वादेः षः सः।
सिध् + लट्	3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः
सिध् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झि… । ~ लस्य
सिध् + शप् + ति	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ सार्वधातुके

For the next step, a संज्ञा called लघु is required.

The next three sūtras define लघु and गुरु संज्ञाs.

[संज्ञासूत्रम्] 1.4.10 ह्रस्वं लघु ।

A short vowel is termed लघु.

ह्रस्वम् $^{1/1}$ लघु $^{1/1}$ ।

2 words in the सूत्र; no अनुवृत्ति is required.

- ह्रस्वम् 1/1 – This is संज्ञी. A short vowel defined by 1.2.27 ऊकालोऽज्झ्रस्वदीर्घप्लुतः।.
- लघु 1/1 – This is संज्ञा.

Because of being in the same topic, the other संज्ञा गुरु is defined by the following two sūtras.

[संज्ञासूत्रम्] 1.4.11 संयोगे गुरु । ~ ह्रस्वम्

A short vowel followed by conjunct consonants is termed गुरु.

संयोगे $^{7/1}$ गुरु $^{1/1}$ । ~ ह्रस्वम् $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- संयोगे 7/1 – Conjunct consonants defined by 1.1.7 हलोऽनन्तराः संयोगः ।; qualifying ह्रस्वम्; in परसप्तमी.
- गुरु 1/1 – This is संज्ञा.
- ह्रस्वम् 1/1 – From the previous sūtra. This is संज्ञी.

[LSK] संयोगे $^{7/1}$ परे $^{7/1}$ ह्रस्वम् $^{1/1}$ गुरु $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

ह्रस्व which is followed by संयोग is termed गुरु.

Being under the अधिकार 1.4.1 आकडारादेकसंज्ञा।, only गुरु-संज्ञा is taken.

[संज्ञासूत्रम्] 1.4.12 दीर्घं च । ~ गुरु

A long vowel is also termed गुरु.

दीर्घम् $^{1/1}$ च ^{0} । ~ गुरु $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- दीर्घम् 1/1 – This is संज्ञी. A long vowel defined by 1.2.27 ऊकालोऽज्झ्रस्वदीर्घप्लुतः।.
- च 0 – This is to bring गुरु from the previous sūtra.
- गुरु 1/1 – This is संज्ञा.

[LSK] गुरु $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

दीर्घ is also termed गुरु.

[विधिसूत्रम्] 7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च । ~ अङ्गस्य गुणः सार्वधातुकार्धधातुकयोः

For पुक्-ending अङ्ग and अङ्ग whose उपधा is लघु, गुण takes place in the place of इक् when सार्वधातुक/आर्धधातुक follow.

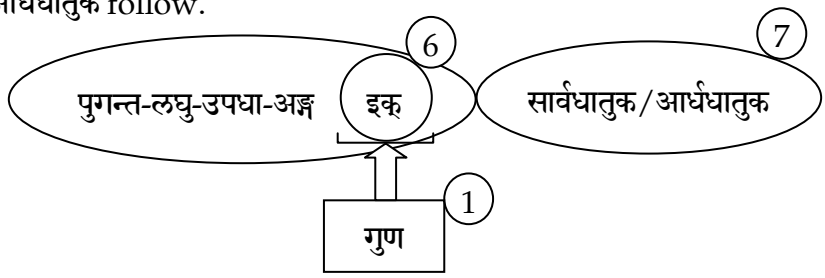

पुक्-अन्त-लघु-उपधस्य $^{6/1}$ च ^{0} । ~ अङ्गस्य $^{6/1}$ गुणः $^{1/1}$ सार्वधातुक-आर्धधातुकयोः $^{7/2}$

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- पुक्-अन्त-लघु-उपधस्य 6/1 – पुगन्त and लघूपध are adjective to अङ्ग. They are in ID.
  1) पुक् अन्ते यस्य तत् पुगन्तम् (176B) that which has पुक् at the end = अङ्गम्.
  2) लघु उपधा यस्य तत् लघूपधम् (116B) that which has लघु as its उपधा = अङ्गम्.
- च 0 – This is to bring down गुण.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य।; in सम्बन्धषष्ठी to इकः.
- गुणः 1/1 – From 7.3.82 मिदेर्गुणः ।. This is the आदेश.

  The word गुणः, when the स्थानिन् is not specified, brings the word "इकः $^{6/1}$" by परिभाषा 1.1.3 इको गुणवृद्धी । (See Volume 1 for detail.) This 6th case is understood as स्थानेयोगा षष्ठी.
- सार्वधातुक-आर्धधातुकयोः 7/2 – From 7.3.84 सार्वधातुक-आर्धधातुकयोः।; in परसप्तमी.

[LSK] पुगन्तस्य $^{6/1}$ लघु-उपधस्य $^{6/1}$ च ^{0} अङ्गस्य $^{6/1}$ इकः $^{6/1}$ गुणः $^{1/1}$ सार्वधातुक-आर्धधातुकयोः $^{7/2}$ ।

गुण is the substitute in the place of इक् of अङ्ग which ends with पुक्, or whose उपधा is लघु, when सार्वधातुक or आर्धधातुक follows.

[LSK] "धात्वादेः" इति ^{0} सः $^{1/1}$ । सेधति $^{III/1}$ ।

सिध्	6.1.64 धात्वादेः षः सः।
सिध् + लट्	3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः
सिध् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झि… । ~ लस्य
सिध् + शप् + ति	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ सार्वधातुके

शप् is सार्वधातुक-प्रत्यय by 3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम् ।.

सेध् + अ + ति	7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च । ~ अङ्गस्य गुणः सार्वधातुकार्धधातुकयोः

Note that लघु-उपध is an adjective to अङ्ग, in सम्बन्धषष्ठी to इकः, not in स्थानेयोगा षष्ठी. The अन्वय is: लघूपधस्य = अङ्गस्य (अवयवस्य) इकः स्थाने गुणः स्यात् सार्वधातुक-आर्धधातुकयोः ।. सार्वधातुक-आर्धधातुकयोः is in परसप्तमी to इकः. Then there will be a problem in interpreting the परसप्तमी as वरदराज says: "वर्णान्तरेण अव्यवहितस्य (इकः स्थाने)". To solve this, there is a वाक्य "येन (हला) अव्यवधानं तेन व्यवहितेऽपि", by which consonant it is unavoidable to be intervened. In the case of भि न द् + तिप्, after adding श्नम् to भिद्, the अङ्ग is लघूपध, but इक् is not followed by सार्वधातुक. Thus 7.3.86 is not applicable.

Conjugation of सिध् (1P) in लट्/कर्तरि

सेध + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	सेधति	सेधतः	सेधन्ति
मध्यमपुरुषः	सेधसि	सेधथः	सेधथ
उत्तमपुरुषः	सेधामि	सेधावः	सेधामः

== लिट् ==

[LSK] षत्वम् $^{1/1}$ । सिषेध $^{III/1}$ ।

सिध् 6.1.64 धात्वादेः षः सः।

सिध् + लिट् 3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः

सिध् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

सिध् + णल् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

सिध् सिध् + अ 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

सि सिध् + अ 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

लिट् is आर्धधातुक by 3.4.115 लिट् च । ~ तिङ् आर्धधातुकम्

सि सेध् + अ 7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च । ~ अङ्गस्य गुणः सार्वधातुकार्धधातुकयोः

सि षेध् + अ 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः

स् of सिध् is आदेश by 6.1.64 धात्वादेः षः सः।.

सिषेध

In dual, the गुण does not take place in the अङ्ग because of the next sūtra.

[अतिदेशसूत्रम्] 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् । ~ अपित्

अपित् लिट्, which is not preceded by संयोग, is treated like कित्.

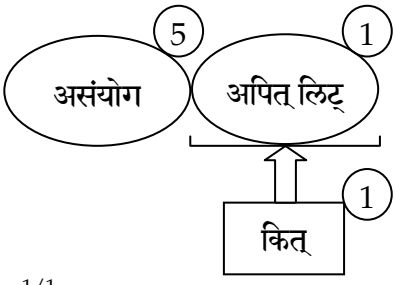

असंयोगात्$^{5/1}$ लिट्$^{1/1}$ कित्$^{1/1}$ । ~ अपित्$^{1/1}$

3 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- असंयोगात् 5/1 – न संयोगः असंयोगः (NT), तस्मात् ।; in पूर्वपञ्चमी.
- लिट् 1/1 – This is उद्देश, that which is pointed to.
- कित् 1/1 – This is विधेय, that which is predicated, enjoined.
- अपित् 1/1 – प् इत् यस्य सः पित् (116B) । न पित् इति अपित् (NT) ।.

[LSK] असंयोगात्$^{5/1}$ परः$^{1/1}$ अपित्$^{1/1}$ लिट्$^{1/1}$ कित्$^{1/1}$ स्यात्$^{III/1}$ ।

लिट् which does not have प् as इत्, which is not after conjunct consonant, is like कित्.

[LSK] सिषिधतुः$^{III/2}$ ।

सिध्	6.1.64 धात्वादेः षः सः।
सिध् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
सिध् + तस्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
सिध् + अतुस्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
सिध् सिध् + अतुस्	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
सि सिध् + अतुस्	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

Since अतुस् is लिट्-आदेश and अपित्, and not preceded by संयोग, it is कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् । ~ अपित्

7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च । is applicable, but negated by 1.1.5 क्ङिति च । ~ न गुणवृद्धी because this लिट् is कित्.

सि षिध् + अतुस्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः

[LSK] सिषिधुः$^{III/3}$ । सिषिध् + उस्

[LSK] सिषेधिथ $^{II/1}$ । सिप् is पित्, सिषेध् + इ थ

[LSK] सिषिधथुः $^{II/2}$ । सिषिध् + अथुस्

[LSK] सिषिध $^{II/3}$ । सिषिध् + अ

[LSK] सिषेध $^{I/1}$ । मिप् is पित्, सिषेध् + अ

[LSK] सिषिधिव $^{I/2}$ । सिषिध् + इव

[LSK] सिषिधिम $^{I/3}$ । सिषिध् + इम

Conjugation of सिध् (1P) in लिट्/कर्तरि

सिषिध्/सिषेध् + तिङ् for लिट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	सिषेध	सिषिधतुः	सिषिधुः
मध्यमपुरुषः	सिषेधिथ	सिषिधथुः	सिषिध
उत्तमपुरुषः	सिषेध	सिषिधिव	सिषिधिम

== लुट् ==

[LSK] सेधिता $^{III/1}$ ।

Conjugation of सिध् (1P) in लुट्/कर्तरि

सेधितास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	सेधिता	सेधितारौ	सेधितारः
मध्यमपुरुषः	सेधितासि	सेधितास्थः	सेधितास्थ
उत्तमपुरुषः	सेधितास्मि	सेधितास्वः	सेधितास्मः

== लृट् ==

[LSK] सेधिष्यति III/1 ।

Conjugation of सिध् (1P) in लृट्/कर्तरि

सेधिष्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	सेधिष्यति	सेधिष्यतः	सेधिष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	सेधिष्यसि	सेधिष्यथः	सेधिष्यथ
उत्तमपुरुषः	सेधिष्यामि	सेधिष्यावः	सेधिष्यामः

== लोट् ==

[LSK] सेधतु III/1 ।

सिध्	6.1.64 धात्वादेः षः सः।
सिध् + लोट्	3.3.162 लोट् च । ~ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु धातोः
सिध् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
सिध् + तु	3.4.86 एरुः। ~ लोटः
सिध् + शप् + तु	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
सेध् + अ + तु	7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च । ~ अङ्गस्य गुणः सार्वधातुकार्धधातुकयोः

Conjugation of सिध् (1P) in लोट्/कर्तरि

सेध + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	सेधतु/सेधतात्	सेधताम्	सेधन्तु
मध्यमपुरुषः	सेध/सेधतात्	सेधतम्	सेधत
उत्तमपुरुषः	सेधानि	सेधाव	सेधाम

== लङ् ==

[LSK] असेधत्[III/1] ।

Conjugation of सिध् (1P) in लङ्/कर्तरि

असेध + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	असेधत्	असेधताम्	असेधन्
मध्यमपुरुषः	असेधः	असेधतम्	असेधत
उत्तमपुरुषः	असेधम्	असेधाव	असेधाम

== विधिलिङ् ==

[LSK] सेधेत्[III/1]।

सिध्	6.1.64 धात्वादेः षः सः।
सिध् + लिङ्	3.3.161 विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु लिङ् । ~ धातोः
सिध् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
सिध् + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
सिध् + यास् त्	3.4.103 यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो ङिच्च । ~ लिङः
सिध् + शप् + यास्त्	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
सेध् + अ + यास्त्	7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च । ~ अङ्गस्य गुणः सार्वधातुकार्धधातुकयोः
सेध + इय् त्	7.2.80 अतो येयः । ~ अङ्गात् सार्वधातुकस्य
सेध + इ त्	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
सेधेत्	6.1.87 आद्गुणः । ~ अचि पूर्वपरयोः एकः संहितायाम्

Conjugation of सिध् (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

सेध + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	सेधेत्	सेधेताम्	सेधेयुः
मध्यमपुरुषः	सेधेः	सेधेतम्	सेधेत
उत्तमपुरुषः	सेधेयम्	सेधेव	सेधेम

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] सिध्यात्[III/1]।

सिध्	6.1.64 धात्वादेः षः सः।
सिध् + लिङ्	3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।
सिध् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
सिध् + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
सिध् + यास् त्	3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्
सिध् + या त्	8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः

Conjugation of सिध् (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

सिध् + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	सिध्यात्	सिध्यास्ताम्	सिध्यासुः
मध्यमपुरुषः	सिध्याः	सिध्यास्तम्	सिध्यास्त
उत्तमपुरुषः	सिध्यासम्	सिध्यास्व	सिध्यास्म

== लुङ् ==

[LSK] असेधीत्[III/1]।

सिध्	6.1.64 धात्वादेः षः सः।
सिध् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
सिध् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
सिध् + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
सिध् + च्लि + त्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
सिध् + सिच् + त्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
सिध् + इट् स् + त्	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
सिध् + इ स् + ईट् त्	7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्
सिध् + इ + ई त्	8.2.28 इट ईटि । ~ सस्य लोपः
सिध् + ई त्	6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः। ~ एकः पूर्वपरयोः संहितायाम् with वार्त्तिक
सेध् + ई त्	7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च । ~ अङ्गस्य गुणः सार्वधातुकार्धधातुकयोः
अट् + सेधीत्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

Conjugation of सिध् (1P) in लुङ्/कर्तरि

असेधी/असेधिष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	असेधीत्	असेधिष्टाम्	असेधिषुः
मध्यमपुरुषः	असेधीः	असेधिष्टम्	असेधिष्ट
उत्तमपुरुषः	असेधिषम्	असेधिष्व	असेधिष्म

[LSK] असेधिष्यत्[III/1] ॥

अट् + सेध् + इट् + स्य + ङित् standard तिङ्

Conjugation of सिध् (1P) in लृङ्/कर्तरि

असेधिष्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	असेधिष्यत्	असेधिष्यताम्	असेधिष्यन्
मध्यमपुरुषः	असेधिष्यः	असेधिष्यतम्	असेधिष्यत
उत्तमपुरुषः	असेधिष्यम्	असेधिष्याव	असेधिष्याम

4. चितीँ संज्ञाने (1PS)

[LSK] एवम्[0] – चितीँ संज्ञाने ॥४॥ to know clearly

The content of the धातु is चित् and the इत् letter is ईँ by 1.3.2 उपदेशेऽजनुनासिक इत्। . Since there is no reason for taking आत्मनेपद, as taught in the section starting from 1.3.12, it takes परस्मैपद by 1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम्। . It conjugates exactly like सिध्.

लट्		
चेतति	चेततः	चेतन्ति
चेतसि	चेतथः	चेतथ
चेतामि	चेतावः	चेतामः
लिट्		
चिचेत	चिचिततुः	चिचितुः
चिचेतिथ	चिचितथुः	चिचित
चिचेत	चिचितिव	चिचितिम
लुट्		
चेतिता	चेतितारौ	चेतितारः
चेतितासि	चेतितास्थः	चेतितास्थ
चेतितास्मि	चेतितास्वः	चेतितास्मः
लृट्		
चेतिष्यति	चेतिष्यतः	चेतिष्यन्ति
चेतिष्यसि	चेतिष्यथः	चेतिष्यथ
चेतिष्यामि	चेतिष्यावः	चेतिष्यामः
लोट्		
चेततु/चेततात्	चेतताम्	चेतन्तु
चेत/चेततात्	चेततम्	चेतत
चेतानि	चेताव	चेताम

लङ्		
अचेतत्	अचेतताम्	अचेतन्
अचेतः	अचेततम्	अचेतत
अचेतम्	अचेताव	अचेताम
विधिलिङ्		
चेतेत्	चेतेताम्	चेतेयुः
चेतेः	चेतेतम्	चेतेत
चेतेयम्	चेतेव	चेतेम
आशीर्लिङ्		
चित्यात्	चित्यास्ताम्	चित्यासुः
चित्याः	चित्यास्तम्	चित्यास्त
चित्यासम्	चित्यास्व	चित्यास्म
लुङ्		
अचेतीत्	अचेतिष्टाम्	अचेतिषुः
अचेतीः	अचेतिष्टम्	अचेतिष्ट
अचेतिषम्	अचेतिष्व	अचेतिष्म
लृङ्		
अचेतिष्यत्	अचेतिष्यताम्	अचेतिष्यन्
अचेतिष्यः	अचेतिष्यतम्	अचेतिष्यत
अचेतिष्यम्	अचेतिष्याव	अचेतिष्याम

5. शुचँ शोके (1PS)

[LSK] शुचँ शोके ॥५॥ to be sad

The content of the धातु is शुच् and the इत् letter is अँ by 1.3.2 उपदेशेऽजनुनासिक इत्। . Since there is no reason for taking आत्मनेपद, as taught in the section starting from 1.3.12, it takes परस्मैपद by 1.3.78 शेषात् कर्तरि परस्मैपदम्। . It conjugates exactly like सिध्. The only difference is इ and उ.

लट्		
शोचति	शोचतः	शोचन्ति
शोचसि	शोचथः	शोचथ
शोचामि	शोचावः	शोचामः
लिट्		
शुशोच	शुशुचतुः	शुशुचुः
शुशोचिथ	शुशुचथुः	शुशुच
शुशोच	शुशुचिव	शुशुचिम
लुट्		
शोचिता	शोचितारौ	शोचितारः
शोचितासि	शोचितास्थः	शोचितास्थ
शोचितास्मि	शोचितास्वः	शोचितास्मः
लृट्		
शोचिष्यति	शोचिष्यतः	शोचिष्यन्ति
शोचिष्यसि	शोचिष्यथः	शोचिष्यथ
शोचिष्यामि	शोचिष्यावः	शोचिष्यामः
लोट्		
शोचतु/शोचतात्	शोचताम्	शोचन्तु
शोच/शोचतात्	शोचतम्	शोचत
शोचानि	शोचाव	शोचाम

लङ्		
अशोचत्	अशोचताम्	अशोचन्
अशोचः	अशोचतम्	अशोचत
अशोचम्	अशोचाव	अशोचाम
विधिलिङ्		
शोचेत्	शोचेताम्	शोचेयुः
शोचेः	शोचेतम्	शोचेत
शोचेयम्	शोचेव	शोचेम
आशीर्लिङ्		
शुच्यात्	शुच्यास्ताम्	शुच्यासुः
शुच्याः	शुच्यास्तम्	शुच्यास्त
शुच्यासम्	शुच्यास्व	शुच्यास्म
लुङ्		
अशोचीत्	अशोचिष्टाम्	अशोचिषुः
अशोचीः	अशोचिष्टम्	अशोचिष्ट
अशोचिषम्	अशोचिष्व	अशोचिष्म
लृङ्		
अशोचिष्यत्	अशोचिष्यताम्	अशोचिष्यन्
अशोचिष्यः	अशोचिष्यतम्	अशोचिष्यत
अशोचिष्यम्	अशोचिष्याव	अशोचिष्याम

बुधँ अवगमने (1PS) to know; conjugates in the same manner.

6. गदँ व्यक्तायां वाचि (1PS) – धातु with अ in the middle

[LSK] गदँ व्यक्तायां वाचि ॥६॥ to speak clearly

The content of the धातु is गद् and the इत् letter is अँ by 1.3.2 उपदेशेऽजनुनासिक इत्। . Being neither अनुदात्तेत् nor स्वरितेत्, it is परस्मैपदी धातुः.

== लट् ==

[LSK] गदति III/1 ।

गद् + लट्	3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः
गद् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झि… । ~ लस्य
गद् + शप् + ति	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ सार्वधातुके

Conjugation of गद् (1P) in लट्/कर्तरि

गद् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गदति	गदतः	गदन्ति
मध्यमपुरुषः	गदसि	गदथः	गदथ
उत्तमपुरुषः	गदामि	गदावः	गदामः

[विधिसूत्रम्] 8.4.17 नेर्गदनदपतपदघुमास्यतिहन्तियातिवातिद्रातिप्सातिवपतिवहति-शाम्यतिचिनोतिदेग्धिषु च । ~ उपसर्गात् रषाभ्याम् नः णः

न् of नि-उपसर्ग, which is preceded by र्/ष् in उपसर्ग, is replaced by ण् when गद/नद/पद, etc. धातु follows.

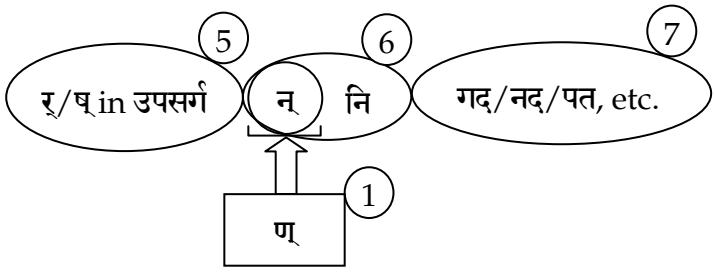

नेः $^{6/1}$ गद-नद-पत-पद-घु-मा-स्यति-हन्ति-याति-वाति-द्राति-प्साति-वपति-वहति-शाम्यति-चिनोति-देग्धिषु $^{7/3}$ च ^{0} । ~ उपसर्गात् $^{5/1}$ रषाभ्याम् $^{5/2}$ नः $^{6/1}$ णः $^{1/1}$

3 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- नेः 6/1 – उपसर्ग नि; in अवयवषष्ठी to नः.
- गद-नद-पत-पद-घु-मा-स्यति-हन्ति-याति-वाति-द्राति-प्साति-वपति-वहति-शाम्यति-चिनोति-देग्धिषु 7/3 – Seventeen धातुs; in परसप्तमी.
- च 0 – This is to bring down णत्व, रषाभ्याम्, नः and णः.
- उपसर्गात् 5/1 – In the sense of "उपसर्गस्थाभ्याम्", qualifying रषाभ्याम्.
- रषाभ्याम् 5/2– From 8.4.1 रषाभ्यां नो णः समानपदे।; in पूर्वपञ्चमी.
- नः 6/1 – From 8.4.1 रषाभ्यां नो णः समानपदे।; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- णः 1/1 – From 8.4.1 रषाभ्यां नो णः समानपदे।; this is आदेश.

[LSK] उपसर्गस्थात् $^{5/1}$ निमित्तात् $^{5/1}$ परस्य $^{6/1}$ नेः $^{6/1}$ नस्य $^{6/1}$ णः $^{1/1}$ गदादिषु $^{7/3}$ परेषु $^{7/3}$ ।

ण् is the substitute in the place of न् of नि after र्/ष् which is in उपसर्ग, when गदादि धातु follows.

[LSK] प्रणिगदति $^{III/1}$ ।

प्र + नि + गदति

प्र + णि + गदति 8.4.17 नेर्गदनदपतपदघुमास्यतिहन्तियातिवातिद्रातिप्सातिवपतिवहतिशाम्यतिचिनोतिदेग्धिषु च । ~ उपसर्गात् रषाभ्याम् नः णः

== लिट् ==

गद् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
गद् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
गद् + णल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
गद् गद् + अ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
ग गद् + अ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

Now, the next sūtra is to be applied.

[विधिसूत्रम्] 7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य

Of अभ्यास, कवर्ग and ह् is replaced by चवर्ग.

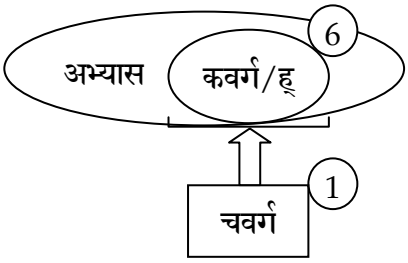

कुहोः $^{6/2}$ चुः $^{1/1}$ । ~ अभ्यासस्य $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- कुहोः 6/2 – कुः च ह् च कुहौ (ID), तयोः।; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- चुः 1/1 – This is आदेश.
- अभ्यासस्य 6/1 – From 7.4.58 अत्र लोपोऽभ्यासस्य । in अवयवषष्ठी to हल्.

[LSK] अभ्यास-कवर्ग-हकारयोः $^{6/2}$ चवर्ग-आदेशः $^{1/1}$ ॥

चवर्ग is the substitute in the place of कवर्ग and हकार which is a part of अभ्यास.

ग गद् + अ

ज गद् + अ	7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य with the help of 1.1.52 स्थानेऽन्तरतमः।

Then, the next sūtra is required.

[विधिसूत्रम्] 7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः ञ्णिति अङ्गस्य

वृद्धि takes place for the उपधा short अ of अङ्ग when ञित्-प्रत्यय or णित्-प्रत्यय follows.

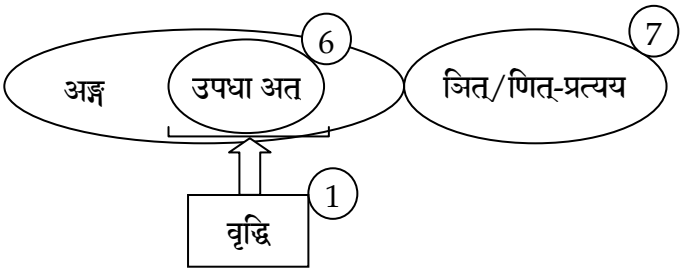

अतः $^{6/1}$ उपधायाः $^{6/1}$ । ~ वृद्धिः $^{1/1}$ ञ्णिति $^{7/1}$ अङ्गस्य $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- अतः 6/1 – A short अ; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- उपधायाः 6/1 – This is an adjective to अतः.
- वृद्धिः 1/1 – This is आदेश.
- ञ्णिति 7/1 – ञ् च ण् च ञ्णौ (ID)। ञ्णौ इतौ यस्य प्रत्ययस्य सः ञ्णित् (116B), तस्मिन् ।; this is an adjective to प्रत्यये, which is implied by the अधिकार अङ्गस्य.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।, in अवयव-षष्ठी to अतः.

[LSK] उपधायाः $^{6/1}$ अतः $^{6/1}$ वृद्धिः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ञिति $^{7/1}$ णिति $^{7/1}$ च ^{0} प्रत्यये $^{7/1}$ परे $^{7/1}$ ।

वृद्धि is the substitute in the place of short अ, which is उपधा of अङ्ग when ञित्-प्रत्यय or णित्-प्रत्यय follows.

[LSK] जगाद् $^{III/1}$ ।

गद् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
गद् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
गद् + णल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
गद् गद् + अ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
ग गद् + अ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
ज गद् + अ	7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य with the help of 1.1.52 स्थानेऽन्तरतमः।
ज गाद् + अ	7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः ञ्णिति अङ्गस्य

[LSK] जगदतुः III/2 ।

गद् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
गद् + तस्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
गद् + अतुस्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
गद् गद् + अतुस्	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
ग गद् + अतुस्	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
ज गद् + अतुस्	7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य with the help of 1.1.52 स्थानेऽन्तरतमः।

अतुस् not being ञित् or णित्, वृद्धि does not apply.

[LSK] जगदुः III/3 । जगदिथ II/1 । जगदथुः II/2 । जगद II/3 ॥

गद् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
गद् + मिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
गद् + णल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

मिप् is replaced by णल्. However, the णित्त्व, the status of being णित् is optional by the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 7.1.91 णलुत्तमो वा । ~ णित्

णित्त्व is optional for णल् of उत्तमपुरुष.

णल्$^{1/1}$ उत्तमः$^{1/1}$ वा^{0} । ~ णित्$^{1/1}$

3 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- णल् 1/1 – आदेश for मिप् in लिट्.
- उत्तमः 1/1 – This is an adjective to णल्.
- वा 0 – This gives option to the status of णित्.
- णित् 1/1 – From 7.1.90 गोतो णित्.

[LSK] उत्तमः$^{1/1}$ णल्$^{1/1}$ वा^{0} णित्$^{1/1}$ स्यात्$^{III/1}$ ।

The status of णित् is optional for णल् of उत्तम.

[LSK] जगाद्, जगद्$^{I/1}$ ।

गद् + मिप्

गद् + णल् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

...

ज गाद् + अ 7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः ञ्णिति अङ्गस्य

जगाद्

णित्-अभाव-पक्षे by 7.1.91 णलुत्तमो वा । ~ णित्

जगद् वृद्धि by 7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः ञ्णिति अङ्गस्य does not take place.

[LSK] जगदिव$^{I/2}$ । जगदिम$^{I/3}$ ।

Conjugation of गद् (1P) in लिट्/कर्तरि

जगद्/जगाद् + तिङ् for लिट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	जगाद्	जगदतुः	जगदुः
मध्यमपुरुषः	जगदिथ	जगदथुः	जगद
उत्तमपुरुषः	जगाद्/जगद्	जगदिव	जगदिम

== लुट् ==

[LSK] गदिता III/1 ।

Conjugation of गद् (1P) in लुट्/कर्तरि

गदितास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गदिता	गदितारौ	गदितारः
मध्यमपुरुषः	गदितासि	गदितास्थः	गदितास्थ
उत्तमपुरुषः	गदितास्मि	गदितास्वः	गदितास्मः

== लृट् ==

[LSK] गदिष्यति III/1 ।

Conjugation of गद् (1P) in लृट्/कर्तरि

गदिष्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गदिष्यति	गदिष्यतः	गदिष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	गदिष्यसि	गदिष्यथः	गदिष्यथ
उत्तमपुरुषः	गदिष्यामि	गदिष्यावः	गदिष्यामः

== लोट् ==

[LSK] गदतु III/1 ।

Conjugation of गद् (1P) in लोट्/कर्तरि

गद + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गदतु/गदतात्	गदताम्	गदन्तु
मध्यमपुरुषः	गद/गदतात्	गदतम्	गदत
उत्तमपुरुषः	गदानि	गदाव	गदाम

== लङ् ==

[LSK] अगदत्[III/1] ।

Conjugation of गद् (1P) in लङ्/कर्तरि

अगद् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अगदत्	अगदताम्	अगदन्
मध्यमपुरुषः	अगदः	अगदतम्	अगदत
उत्तमपुरुषः	अगदम्	अगदाव	अगदाम

== विधिलिङ् ==

[LSK] गदेत्[III/1] ।

Conjugation of गद् (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

गद् + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गदेत्	गदेताम्	गदेयुः
मध्यमपुरुषः	गदेः	गदेतम्	गदेत
उत्तमपुरुषः	गदेयम्	गदेव	गदेम

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] गद्यात्[III/1] ।

Conjugation of गद् (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

गद् + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गद्यात्	गद्यास्ताम्	गद्यासुः
मध्यमपुरुषः	गद्याः	गद्यास्तम्	गद्यास्त
उत्तमपुरुषः	गद्यासम्	गद्यास्व	गद्यास्म

== लुङ् ==

गद् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
गद् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
गद् + त्	3.4.100 इतश्च। ~ ङितः लोपः
गद् + च्लि + त्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
गद् + सिच् + त्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
गद् + इ स् + त्	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
गद् + इ स् + ईट् त्	7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्

Continue to the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 7.2.7 अतो हलादेर्लघोः । ~ इटि सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु अङ्गस्य विभाषा

When सिच् with इट्-आगम followed by परस्मैपद follows, लघु अ of हल्-beginning अङ्ग optionally takes वृद्धि.

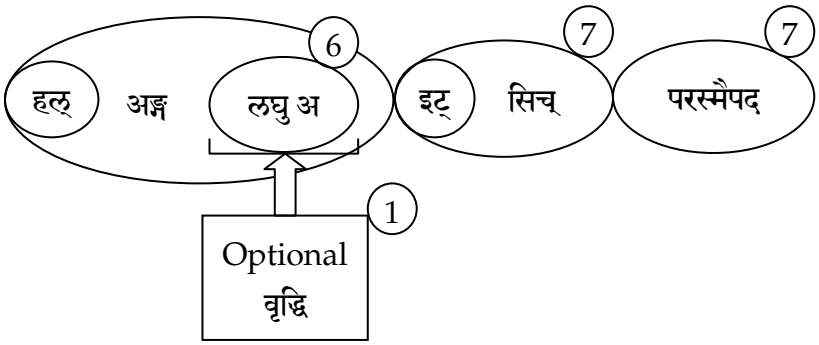

अतः $^{6/1}$ हलादेः $^{6/1}$ लघोः $^{6/1}$ । ~ इटि $^{7/1}$ सिचि $^{7/1}$ वृद्धिः $^{1/1}$ परस्मैपदेषु $^{7/3}$ अङ्गस्य $^{6/1}$ विभाषा ^{0}

3 words in the सूत्र; 6 words as अनुवृत्ति

- अतः 6/1 – A short अ; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- हलादेः 6/1 – हल् आदिः यस्य अङ्गस्य सः हलादिः (116B), तस्य।; an adjective to अङ्गस्य.
- लघोः 6/1 – As defined by 1.4.10 ह्रस्वं लघु ।; an adjective to अतः. Note that conjunct consonants cannot follow the short अ as it gets गुरु-संज्ञा by 1.4.11 संयोगे गुरु । ~ ह्रस्वम्.
- इटि 7/1 – By तदादिविधि with सिचि, it is understood as "इट्-आदौ सिचि परे".
- सिचि 7/1 – आदेश for च्लि in लुङ्; in परसप्तमी; from 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।
- वृद्धिः 1/1 – This is आदेश; from 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।

- परस्मैपदेषु 7/3 – This is adjective to तिङि; in परसप्तमी; from 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।, in स्थानेयोगा षष्ठी.
- विभाषा 0 – This rule is optional.

[LSK] हलादेः $^{6/1}$ (अङ्गस्य $^{6/1}$) लघोः $^{6/1}$ अकारस्य $^{6/1}$ वृद्धिः $^{1/1}$ वा ^{0} इट्-आदौ $^{7/1}$ परस्मैपदे $^{7/1}$ सिचि $^{7/1}$ ।

वृद्धि is optionally the substitute in the place of a short अ, which is लघु, of a consonant-beginning अङ्ग, when सिच् beginning with इट् and परस्मैपद follow.

[LSK] अगादीत्, अगदीत् $^{III/1}$ ।

गद् + इ स् + ईट् त्

गाद् + इ स् + ईट् त्	7.2.7 अतो हलादेर्लघोः । ~ इटि सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु अङ्गस्य विभाषा
गाद् + इ + ई त्	8.2.28 इट ईटि । ~ सस्य लोपः
गाद् + ई त्	6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः। ~ एकः पूर्वपरयोः संहितायाम् with वार्त्तिक
अट् + गादीत्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

अगादीत्

वृद्धि-अभाव-पक्षे अगदीत्

Here also, there can be a doubt: if there is more than one लघु अ letter in the हलादि-अङ्ग, which लघु अ letter is to be modified. The same answer "येन (हला) अव्यवधानं तेन व्यवहितेऽपि" as seen in 7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च । is used in this case as well. Thus the अ before the last consonant, in other words, the closest to the निमित्त in परसप्तमी, in the अङ्ग takes वृद्धि.

All the sūtras in this section from 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु । to 7.2.7 अतो हलादेर्लघोः । have to be studied together to see the relationship among them. This will be done when a few more sūtras in this section have been studied.

Conjugation of गद् (1P) in लुङ्/कर्तरि

With वृद्धि - अगादी/अगादिष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अगादीत्	अगादिष्टाम्	अगादिषुः
मध्यमपुरुषः	अगादीः	अगादिष्टम्	अगादिष्ट
उत्तमपुरुषः	अगादिषम्	अगादिष्व	अगादिष्म

Without वृद्धि - अगदी/अगदिष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अगदीत्	अगदिष्टाम्	अगदिषुः
मध्यमपुरुषः	अगदीः	अगदिष्टम्	अगदिष्ट
उत्तमपुरुषः	अगदिषम्	अगदिष्व	अगदिष्म

== लृङ् ==

[LSK] अगदिष्यत्[III/1] ।

Conjugation of गद् (1P) in लृङ्/कर्तरि

अगदिष्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अगदिष्यत्	अगदिष्यताम्	अगदिष्यन्
मध्यमपुरुषः	अगदिष्यः	अगदिष्यतम्	अगदिष्यत
उत्तमपुरुषः	अगदिष्यम्	अगदिष्याव	अगदिष्याम

7. णदँ अव्यक्ते शब्दे (1PS) – धातु starting with ण्, having अ in the middle

[LSK] णदँ अव्यक्ते शब्दे ॥७॥ to make indistinctive sound

The content of the धातु is णद् and the इत् letter is अँ by 1.3.2 उपदेशेऽजनुनासिक इत्।. Being neither अनुदात्तेत् nor स्वरितेत्, it is परस्मैपदी धातुः.

Before any process, the first letter ण् of the धातु is to be replaced by न् by the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 6.1.65 णो नः । ~ धात्वादेः

ण् at the beginning of धातु is replaced by न्.

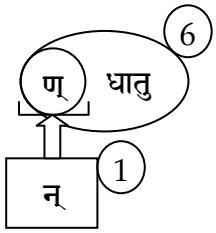

णः $^{6/1}$ नः $^{1/1}$ । ~ धातु-आदेः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word is required as अनुवृत्ति.

- णः 6/1 – In स्थानेयोगा षष्ठी.
- नः 1/1 – The अ after न् is उच्चारणार्थ. This is आदेश.
- धातु-आदेः 6/1 – From 6.1.64 धात्वादेः षः सः ।; धातोः आदिः धात्वादिः (6T) तस्य ।; adjective to णः.

[LSK] धातु-आदेः $^{6/1}$ णस्य $^{6/1}$ नः $^{1/1}$ ।

न् is the substitute in the place of ण् at the beginning of धातु.

[LSK] ण-उपदेशाः $^{1/3}$ तु ^{0} अनर्द-नाटि-नाथ्-नाध्-नन्द-नक्क-नॄ-नृतः $^{1/3}$ ।

The धातुs which have ण् as originally taught (उपदेश) in धातुपाठ are those which are not नर्द्, नाट्, नाथ्, नाध्, नन्द्, नक्क्, नॄ, and नृत्.

Why does it have to be known which धातुs are णोपदेश, those which have ण् at the beginning in धातुपाठ? The answer is given in the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 8.4.14 उपसर्गादसमासेऽपि णोपदेशस्य । ~ रषाभ्याम् नः णः

ण् is the substitute in the place of न् of धातु which has ण् as an original उपदेश in धातुपाठ, and which is after the cause (र्/ष्) which obtains in उपसर्ग.

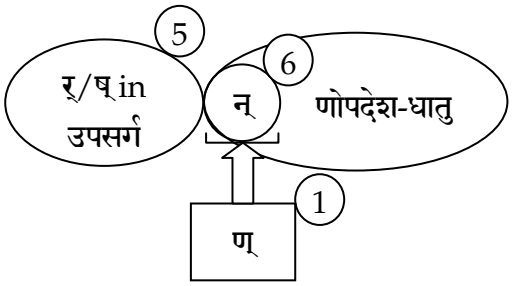

उपसर्गात्$^{5/1}$ असमासे$^{7/1}$ अपि^{0} णोपदेशस्य$^{6/1}$ । ~ रषाभ्याम्$^{5/2}$ नः$^{6/1}$ णः$^{1/1}$

4 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- उपसर्गात् 5/1 – In the sense of "उपसर्गस्थाभ्याम्", qualifying रषाभ्याम्.
- असमासे 7/1 – न समासः असमासः (NT), तस्मिन् ।, in अधिकरणे सप्तमी; "not in समास". Here, समास is by 2.2.18 कु-गति-प्रादयः।, such as प्रणादः. असमास is to bring उपसर्ग and तिङन्त.
- अपि 0 – "Even"; this is to tell both the cases of प्रादि/गति-समास and उपसर्ग with तिङन्त. This "असमासेऽपि" is to stop the restriction that the निमित्त should be in पूर्वपद of a समास, made by 8.4.3 पूर्वपदात् संज्ञायाम् ।, which goes up to 8.4.13 कुमति च ।.
- णोपदेशस्य 6/1 – णः (णकारः) उपदेशः यस्य सः णोपदेशः = धातुः (116B) ।; a धातु which has ण् as an उपदेश; that धातु which has ण् in the status in the धातुपाठ.
- रषाभ्याम् 5/2– From 8.4.1 रषाभ्यां नो णः समानपदे।; in पूर्वपञ्चमी.
- नः 6/1 – From 8.4.1 रषाभ्यां नो णः समानपदे।; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- णः 1/1 – From 8.4.1 रषाभ्यां नो णः समानपदे।; this is आदेश.

[LSK] उपसर्ग-स्थात्$^{5/1}$ निमित्तात्$^{5/1}$ परस्य$^{6/1}$ ण-उपदेशस्य$^{6/1}$ धातोः$^{6/1}$ नस्य$^{6/1}$ णः$^{1/1}$ ।

ण् is the substitute in the place of न् of धातु which has ण् as an original उपदेश in धातुपाठ, and which is after the cause (र्/ष्) which obtains in उपसर्ग.

[LSK] प्रणदति$^{III/1}$ ।

प्र + नदति

प्रणदति 8.4.14 उपसर्गादसमासेऽपि णोपदेशस्य । ~ रषाभ्याम् नः णः

[LSK] प्रणिनदति III/1 ।

प्र + नि + नदति

प्र + णि + नदति 8.4.17 नेर्गदनदपतपदघुमास्यतिहन्तियातिवातिद्रातिप्सातिवपतिवहतिशाम्यतिचिनोतिदेग्धिषु च ।

~ उपसर्गात् रषाभ्याम् नः णः

== लट् ==

[LSK] नदति III/1 ।

नद् 6.1.65 णो नः । ~ धात्वादेः

नद् + लट् 3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः

नद् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झि… । ~ लस्य

नद् + शप् + ति 3.1.68 कर्तरि शप् । ~ सार्वधातुके

Conjugation of नद् (1P) in लट्/कर्तरि

नद + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	नदति	नदतः	नदन्ति
मध्यमपुरुषः	नदसि	नदथः	नदथ
उत्तमपुरुषः	नदामि	नदावः	नदामः

== लिट् ==

[LSK] ननाद III/1 ॥

नद् + लिट् 3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः

नद् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

नद् + णल् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

नद् नद् + अ 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

न नद् + अ 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

न नाद् + अ 7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः ञ्णिति अङ्गस्य

In dual, the तिङ्-प्रत्यय is कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् । ~ अपित्. Then the next sūtra becomes applicable.

[विधिसूत्रम्] 6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि । ~ अङ्गस्य एत् अभ्यासलोपः च किति

When कित् लिट् follows, for the अङ्ग whose beginning letter does not undergo any change caused by लिट्, the short अ between single हल्s is replaced by ए, and अभ्यास is elided.

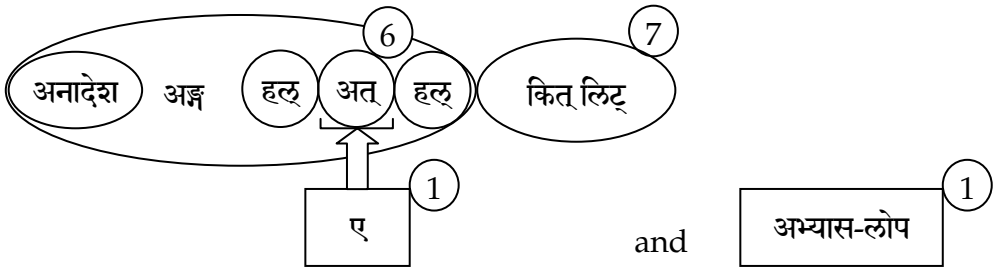

अतः $^{6/1}$ एक-हल्-मध्ये $^{7/1}$ अनादेश-आदेः $^{6/1}$ लिटि $^{7/1}$ । ~ अङ्गस्य $^{6/1}$ एत् $^{1/1}$ अभ्यास-लोपः $^{1/1}$ च ^{0} किति $^{7/1}$

4 words in the सूत्र; 5 words as अनुवृत्ति

- अतः 6/1 – A short अ; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- एक-हल्-मध्ये 7/1 – एकयोः हलोः मध्ये एकहल्मध्ये (6T); in अधिकरणे सप्तमी.
- अनादेश-आदेः 6/1 – अविद्यमानः आदेशः आदिः यस्य अङ्गस्य तत् अनादेशादि (N17B), तस्य।; this is an adjective to अङ्गस्य. The निमित्त for this आदेश should be लिट्, taking लिटि as निमित्तसप्तमी. An example for आदेशादि-अङ्ग is जगदतुः, for which अङ्ग begins with आदेश by 7.4.62 कुहोश्चुः।, whose cause is लिट्. In the case of ननदतुः, the आदेश न् for ण् by 6.1.65 णो नः। is not caused by लिट्.
- लिटि 7/1 – This word is repeated twice. One is in निमित्त-सप्तमी, connected to अनादेश. The other is in परसप्तमी.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।, in स्थानेयोगा षष्ठी.
- एत् 1/1 – This is आदेश; from 6.4.119 ध्वसोरेद्धावभासलोपश्च।.
- अभ्यास-लोपः 1/1 – This is another आदेश; from 6.4.119 ध्वसोरेद्धावभासलोपश्च।.
- च 0 – This is to show there are two कार्यs; from 6.4.119 ध्वसोरेद्धावभासलोपश्च।.
- किति 7/1 – This is adjective to लिटि; from 6.4.98 गमहनजनखनघसां लोपः क्ङित्यनङि।.

[LSK] लिट्-निमित्त-आदेश-आदिकम् $^{1/1}$ (लिट् निमित्तं यस्य सः लिण्निमित्तः (116B) = आदेशः । लिण्निमित्त-आदेशः (KT) आदिः यस्य तत् लिण्निमित्तादेशादिकम् (116B) = अङ्गम्) न ^{0} भवति $^{III/1}$ यत् $^{1/1}$ अङ्गम् $^{1/1}$ तद्-अवयवस्य $^{6/1}$ (तस्य अङ्गस्य अवयवस्य (6T)) असंयुक्त (असंयोग)-हल्-मध्यस्थस्य $^{6/1}$ अतः $^{6/1}$ एत्त्वम् $^{1/1}$ अभ्यास-लोपः $^{1/1}$ च ^{0} किति $^{7/1}$ लिटि $^{7/1}$ ।

ए is the substitute in the place of अ which exists in between two हल्s which are not conjunct consonants, and which is a part of अङ्ग which does not start with आदेश caused by लिट्, when कित् लिट् follows. And the elision of अभ्यास also takes place.

[LSK] नेदतुः $^{III/2}$ । नेतुः $^{III/3}$ ॥

नद् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
नद् + तस्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
नद् + अतुस्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
अतुस् is कित्	1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् । ~ अपित्
नद् नद् + अतुस्	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
न नद् + अतुस्	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
न नेद् + अतुस्	6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि । ~ अङ्गस्य एत् अभ्यासलोपः च किति
नेद् + अतुस्	6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि । ~ अङ्गस्य एत् अभ्यासलोपः च किति

नद् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
नद् + सिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
नद् + थल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
नद् + इथ	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
नद् नद् + इथ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
न नद् + इथ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

Even though थल् is not कित्, when इट्-आगम comes, एत्व and अभ्यासलोप are applied by the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 6.4.121 थलि च सेटि ।

~ अतः एकहल्मध्ये अनादेशादेः लिटि अङ्गस्य एत् अभ्यासलोपः च

When थल् with इट् follows also, for the अङ्ग whose beginning letter does not undergo any change caused by लिट्, the short अ between single हल्s is replaced by ए, and अभ्यास is elided.

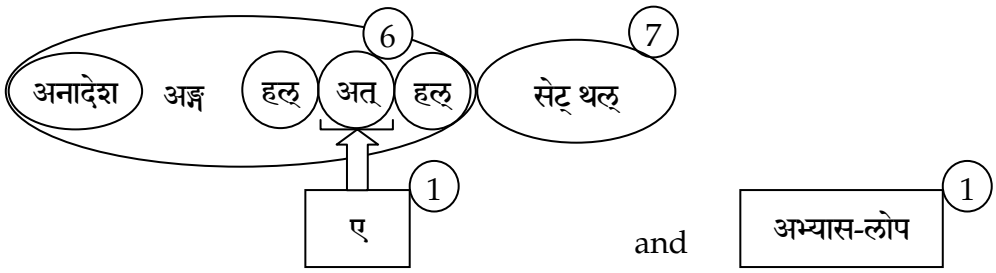

थलि $^{7/1}$ च ^{0} सेटि $^{7/1}$। ~ अतः $^{6/1}$ एक-हल्-मध्ये $^{7/1}$ अनादेश-आदेः $^{6/1}$ लिटि $^{7/1}$ अङ्गस्य $^{6/1}$ एत् $^{1/1}$ अभ्यास-लोपः $^{1/1}$ च ^{0}

3 words in the सूत्र; 8 words as अनुवृत्ति

- थलि 7/1 – थल् is the आदेश for सिप् in लिट्; in परसप्तमी.
- च 0 – This is to bring the context from the previous sūtra: 6.4.120 अत एकहल्मध्ये-ऽनादेशादेर्लिटि । ~ अङ्गस्य एत् अभ्यासलोपः च किति. As 7th case words are specified here, लिटि and किति are not necessary here.
- सेटि 7/1 – इटा सह वर्तते इति सेट् (SB), तस्मिन्।; adjective to थलि.
- The rest is the same as for the previous sūtra.

[LSK] प्राक् ^{0} उक्तम् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

It should be as it was told in the previous sūtra.

[LSK] नेदिथ $^{II/1}$ ।

न नद् + इथ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
न नेद् + इथ	6.4.121 थलि च सेटि । ~ अतः एकहल्मध्ये अनादेशादेः लिटि अङ्गस्य एत् अभ्यासलोपः च
नेद् + इथ	6.4.121 थलि च सेटि । ~ अतः एकहल्मध्ये अनादेशादेः लिटि अङ्गस्य एत् अभ्यासलोपः च

[LSK] नेदथुः $^{II/2}$ । नेद $^{II/3}$ । ननाद, ननद $^{I/1}$ । नेदिव $^{I/2}$ । नेदिम $^{I/3}$ ॥

In I/1, 7.1.91 णलुत्तमो वा । ~ णित् is applied optionally.

Conjugation of नद् (1P) in लिट्/कर्तरि

ननाद् + णल् (ननाद्/ननद् + णल् in उत्तम)

नेद् + कित् लिट् / सेट् थल्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ननाद	नेदतुः	नेदुः
मध्यमपुरुषः	नेदिथ	नेदथुः	नेद
उत्तमपुरुषः	ननाद/ननद	नेदिव	नेदिम

== लुट् ==

[LSK] नदिता III/1 ।

Conjugation of नद् (1P) in लुट्/कर्तरि

नदितास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	नदिता	नदितारौ	नदितारः
मध्यमपुरुषः	नदितासि	नदितास्थः	नदितास्थ
उत्तमपुरुषः	नदितास्मि	नदितास्वः	नदितास्मः

== लृट् ==

[LSK] नदिष्यति III/1 ।

Conjugation of नद् (1P) in लृट्/कर्तरि

नदिष्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	नदिष्यति	नदिष्यतः	नदिष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	नदिष्यसि	नदिष्यथः	नदिष्यथ
उत्तमपुरुषः	नदिष्यामि	नदिष्यावः	नदिष्यामः

== लोट् ==

[LSK] नदतु[III/1] ।

Conjugation of नद् (1P) in लोट्/कर्तरि

नद + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	नदतु/नदतात्	नदताम्	नदन्तु
मध्यमपुरुषः	नद/नदतात्	नदतम्	नदत
उत्तमपुरुषः	नदानि	नदाव	नदाम

== लङ् ==

[LSK] अनदत्[III/1] ।

Conjugation of नद् (1P) in लङ्/कर्तरि

अनद + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अनदत्	अनदताम्	अनदन्
मध्यमपुरुषः	अनदः	अनदतम्	अनदत
उत्तमपुरुषः	अनदम्	अनदाव	अनदाम

== विधिलिङ् ==

[LSK] नदेत्[III/1] ।

Conjugation of नद् (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

नद + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	नदेत्	नदेताम्	नदेयुः
मध्यमपुरुषः	नदेः	नदेतम्	नदेत
उत्तमपुरुषः	नदेयम्	नदेव	नदेम

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] नद्यात्[III/1] ।

Conjugation of नद् (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

नद् + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	नद्यात्	नद्यास्ताम्	नद्यासुः
मध्यमपुरुषः	नद्याः	नद्यास्तम्	नद्यास्त
उत्तमपुरुषः	नद्यासम्	नद्यास्व	नद्यास्म

== लुङ् ==

[LSK] अनादीत्, अनदीत्[III/1] ।

Conjugation of नद् (1P) in लुङ्/कर्तरि

With वृद्धि - अनादी/अनादिष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अनादीत्	अनादिष्टाम्	अनादिषुः
मध्यमपुरुषः	अनादीः	अनादिष्टम्	अनादिष्ट
उत्तमपुरुषः	अनादिषम्	अनादिष्व	अनादिष्म

Without वृद्धि - अनदी/अनदिष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अनदीत्	अनदिष्टाम्	अनदिषुः
मध्यमपुरुषः	अनदीः	अनदिष्टम्	अनदिष्ट
उत्तमपुरुषः	अनदिषम्	अनदिष्व	अनदिष्म

== लृङ् ==

[LSK] अनदिष्यत्[III/1] ।

Conjugation of नद् (1P) in लृङ्/कर्तरि

अनदिष्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अनदिष्यत्	अनदिष्यताम्	अनदिष्यन्
मध्यमपुरुषः	अनदिष्यः	अनदिष्यतम्	अनदिष्यत
उत्तमपुरुषः	अनदिष्यम्	अनदिष्याव	अनदिष्याम

The following धातुs conjugate in the same manner.

पठँ व्यक्तायां वाचि (1PS) to read

लट्		
पठति	पठतः	पठन्ति
पठसि	पठथः	पठथ
पठामि	पठावः	पठामः
लिट्		
पपाठ	पेठतुः	पेठुः
पेठिथ	पेठथुः	पेठ
पपाठ/पपठ	पेठिव	पेठिम
लुट्		
पठिता	पठितारौ	पठितारः
पठितासि	पठितास्थः	पठितास्थ
पठितास्मि	पठितास्वः	पठितास्मः
लृट्		
पठिष्यति	पठिष्यतः	पठिष्यन्ति
पठिष्यसि	पठिष्यथः	पठिष्यथ
पठिष्यामि	पठिष्यावः	पठिष्यामः
लोट्		
पठतु/पठतात्	पठताम्	पठन्तु
पठ/पठतात्	पठतम्	पठत
पठानि	पठाव	पठाम

लङ्		
अपठत्	अपठताम्	अपठन्
अपठः	अपठतम्	अपठत
अपठम्	अपठाव	अपठाम
विधिलिङ्		
पठेत्	पठेताम्	पठेयुः
पठेः	पठेतम्	पठेत
पठेयम्	पठेव	पठेम
आशीर्लिङ्		
पठ्यात्	पठ्यास्ताम्	पठ्यासुः
पठ्याः	पठ्यास्तम्	पठ्यास्त
पठ्यासम्	पठ्यास्व	पठ्यास्म
लुङ्		
अपाठीत्	अपाठिष्टाम्	अपाठिषुः
अपाठीः	अपाठिष्टम्	अपाठिष्ट
अपाठिषम्	अपाठिष्व	अपाठिष्म
लृङ्		
अपठिष्यत्	अपठिष्यताम्	अपठिष्यन्
अपठिष्यः	अपठिष्यतम्	अपठिष्यत
अपठिष्यम्	अपठिष्याव	अपठिष्याम

जपँ व्यक्तायां वाचि मानसे च (1PS) to do japa; रद विलेखने (1PS) to split; णटँ वृतौ (1PS) to dance; लप व्यक्तायां वाचि (1PS) to lament; रट परिभाषणे (1PS) to call out; दल विशरणे (1PS) to expand; चर गतौ भक्षणे च (1PS) to go, to eat;

8. टुनदिँ समृद्धौ (1PS) – इदित् धातु

[LSK] टुणदिँ समृद्धौ ॥८॥ to prosper

The content of the धातु is णद् and the इत् letters are टु by 1.3.5 आदिर्ञिटुडवः।, which is introduced next in LSK, and इँ by 1.3.2 उपदेशेऽजनुनासिक इत्।, whose purpose is introduced after that. Being neither अनुदात्तेत् nor स्वरितेत, it is परस्मैपदी धातुः.

[संज्ञासूत्रम्] 1.3.5 आदिर्ञिटुडवः । ~ उपदेशे इत् धातोः

In the original texts of grammar, ञि, टु, डु at the beginning of धातु are इत्s.

आदिः $^{1/1}$ ञि-टु-डवः $^{1/3}$ । ~ उपदेशे $^{7/1}$ इत् $^{1/1}$ धातोः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- धातोः 6/1 – From 1.3.1 भूवादयो धातवः। by मण्डूकप्लुतगतिः, अनुवृत्ति like the jump of a frog; the 1st case of the original is changed into 6th case by the force of the context; this is called विभक्तिविपरिणाम (modification of the case); in सम्बन्धषष्ठी to आदिः.
- आदिः 1/1 – Beginning (of the धातु); adjective to ञि-टु-डवः.
- ञि-टु-डवः 1/3 – ञि, टु, and डु; they are combinations of two letters each; टु is not उँदित, abbreviation for टवर्ग. ञिः च टुः च डुः च ञिटुडवः (ID); this is संज्ञी.
- उपदेशे 7/1 – उपदेश means "the original texts of grammar"; in अधिकरणे सप्तमी.
- इत् 1/1 – This is संज्ञा.

[LSK] उपदेशे $^{7/1}$ धातोः $^{6/1}$ आद्याः $^{1/3}$ एते $^{1/3}$ (ञि-टु-डवः $^{1/3}$) इतः $^{1/3}$ स्युः $^{III/3}$।

In the grammar teaching, ञि, टु, and डु at the beginning of धातु are termed इत्s.

प्रयोजन for टु being इत् is 3.3.89 द्वितोऽथुच्।, which tells that कृत्-प्रत्यय अथुच् in the sense of भावे is suffixed after द्वित्-धातु.

The प्रयोजन, usefulness, of इँ as इत् for धातु is taught by the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 7.1.58 इदितो नुम् धातोः।

इदित् धातु takes नुम्-आगम.

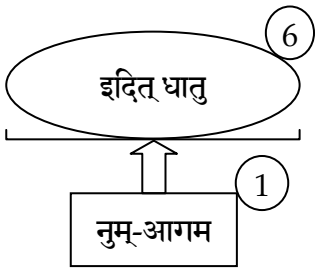

इदितः $^{6/1}$ नुम् $^{1/1}$ धातोः $^{6/1}$ ।

3 words in the सूत्र; no अनुवृत्ति is required.

- इदितः 6/1 – इत् इत् यस्य सः इदित् (116B), तस्य । This is adjective to धातोः.
- नुम् 1/1 – This is आगम. म् is इत् and उ is for उच्चारण. Being मित्, it is placed after the last अच् by 1.1.47 मिदचोऽन्त्यात्परः।.
- धातोः 6/1 – In स्थानेयोगा षष्ठी.

Since there is no वृत्ति in LSK, टिप्पणीकार writes a description.

[LSK टिप्पणी २] ह्रस्व-इकारः $^{1/1}$ इत्-संज्ञकः $^{1/1}$ यस्य $^{6/1}$ धातोः $^{6/1}$ तस्य $^{6/1}$ नुम्-आगमः $^{1/1}$॥

नुम् is the augment for a धातु whose short इ has इत्-संज्ञा.

नद्

न नुम् द् 7.1.58 इदितो नुम् धातोः। with the help of 1.1.47 मिदचोऽन्त्यात्परः।

This process precedes the suffixing of लकार.

== लट् ==

[LSK] नन्दति $^{III/1}$ ।

Conjugation of नन्द् (1P) in लट्/कर्तरि

नन्द् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	नन्दति	नन्दतः	नन्दन्ति
मध्यमपुरुषः	नन्दसि	नन्दथः	नन्दथ
उत्तमपुरुषः	नन्दामि	नन्दावः	नन्दामः

== लिट् ==

[LSK] ननन्द III/1 ॥

नन्द्	7.1.58 इदितो नुम् धातोः। with the help of 1.1.47 मिदचोऽन्त्यात्परः।
नन्द् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
नन्द् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
नन्द् + णल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
नन्द् नन्द् + अ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
न नन्द् + अ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

Note that 7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः ञ्णिति अङ्गस्य does not apply because the उपधा is not अ.

Being a संयोग-ending धातु, अपित् प्रत्यय does not become like कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् ।, and also एत्व does not take place by 6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि । ~ एत् अभ्यासलोपः च किति.

Conjugation of नन्द् (1P) in लिट्/कर्तरि

ननन्द् + तिङ् for लिट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ननन्द	ननन्दतुः	ननन्दुः
मध्यमपुरुषः	ननन्दिथ	ननन्दथुः	ननन्द
उत्तमपुरुषः	ननन्द	ननन्दिव	ननन्दिम

== लुट् ==

[LSK] नन्दिता III/1 ।

Conjugation of नन्द् (1P) in लुट्/कर्तरि

नन्दितास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	नन्दिता	नन्दितारौ	नन्दितारः
मध्यमपुरुषः	नन्दितासि	नन्दितास्थः	नन्दितास्थ
उत्तमपुरुषः	नन्दितास्मि	नन्दितास्वः	नन्दितास्मः

== लृट् ==

[LSK] नन्दिष्यति III/1 ।

Conjugation of नन्द् (1P) in लृट्/कर्तरि

नन्दिष्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	नन्दिष्यति	नन्दिष्यतः	नन्दिष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	नन्दिष्यसि	नन्दिष्यथः	नन्दिष्यथ
उत्तमपुरुषः	नन्दिष्यामि	नन्दिष्यावः	नन्दिष्यामः

== लोट् ==

[LSK] नन्दतु III/1 ।

Conjugation of नन्द् (1P) in लोट्/कर्तरि

नन्द + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	नन्दतु/नन्दतात्	नन्दताम्	नन्दन्तु
मध्यमपुरुषः	नन्द/नन्दतात्	नन्दतम्	नन्दत
उत्तमपुरुषः	नन्दानि	नन्दाव	नन्दाम

== लङ् ==

[LSK] अनन्दत् III/1 ।

Conjugation of नन्द् (1P) in लङ्/कर्तरि

अनन्द + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अनन्दत्	अनन्दताम्	अनन्दन्
मध्यमपुरुषः	अनन्दः	अनन्दतम्	अनन्दत
उत्तमपुरुषः	अनन्दम्	अनन्दाव	अनन्दाम

== विधिलिङ् ==

[LSK] नन्देत्[III/1] ।

Conjugation of नन्द् (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

नन्द् + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	नन्देत्	नन्देताम्	नन्देयुः
मध्यमपुरुषः	नन्देः	नन्देतम्	नन्देत
उत्तमपुरुषः	नन्देयम्	नन्देव	नन्देम

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] नन्द्यात्[III/1] ।

Conjugation of नन्द् (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

नन्द् + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	नन्द्यात्	नन्द्यास्ताम्	नन्द्यासुः
मध्यमपुरुषः	नन्द्याः	नन्द्यास्तम्	नन्द्यास्त
उत्तमपुरुषः	नन्द्यासम्	नन्द्यास्व	नन्द्यास्म

== लुङ् ==

[LSK] अनन्दीत्[III/1] ।

Being followed by संयोग, the अ of नन्द् is termed गुरु by 1.4.11 संयोगे गुरु । ~ ह्रस्वम्. The अ being not लघु, the optional वृद्धि by 7.2.7 अतो हलादेर्लघोः । ~ इटि सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु अङ्गस्य विभाषा is not applicable here.

Conjugation of नन्द् (1P) in लुङ्/कर्तरि

अनन्दी/अनन्दिष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अनन्दीत्	अनन्दिष्टाम्	अनन्दिषुः
मध्यमपुरुषः	अनन्दीः	अनन्दिष्टम्	अनन्दिष्ट
उत्तमपुरुषः	अनन्दिषम्	अनन्दिष्व	अनन्दिष्म

== लृङ् ==

[LSK] अनन्दिष्यत्[III/1] ।

Conjugation of नन्द् (1P) in लृङ्/कर्तरि

अनन्दिष्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अनन्दिष्यत्	अनन्दिष्यताम्	अनन्दिष्यन्
मध्यमपुरुषः	अनन्दिष्यः	अनन्दिष्यतम्	अनन्दिष्यत
उत्तमपुरुषः	अनन्दिष्यम्	अनन्दिष्याव	अनन्दिष्याम

इदित्-धातुs such as णिदिँ कुत्सायाम् (1PS) to criticize; क्रदिँ आह्वाने रोदने च (1PS) to call, to cry; वाछिँ इच्छायाम् (1PS) to desire; काङ्क्षिँ काङ्क्षायाम् (1PS) to long for; चुबिँ वक्त्रसंयोगे (1PS) to kiss; conjugate in the same manner.

काङ्क्षिँ काङ्क्षायाम् (1PS) to long for

लट्		
काङ्क्षति	काङ्क्षतः	काङ्क्षन्ति
काङ्क्षसि	काङ्क्षथः	काङ्क्षथ
काङ्क्षामि	काङ्क्षावः	काङ्क्षामः
लिट्		
चकाङ्क्ष	चकाङ्क्षतुः	चकाङ्क्षुः
चकाङ्क्षिथ	चकाङ्क्षथुः	चकाङ्क्ष
चकाङ्क्ष	चकाङ्क्षिव	चकाङ्क्षिम
लुट्		
काङ्क्षिता	काङ्क्षितारौ	काङ्क्षितारः
काङ्क्षितासि	काङ्क्षितास्थः	काङ्क्षितास्थ
काङ्क्षितास्मि	काङ्क्षितास्वः	काङ्क्षितास्मः
लृट्		
काङ्क्षिष्यति	काङ्क्षिष्यतः	काङ्क्षिष्यन्ति
काङ्क्षिष्यसि	काङ्क्षिष्यथः	काङ्क्षिष्यथ
काङ्क्षिष्यामि	काङ्क्षिष्यावः	काङ्क्षिष्यामः
लोट्		
काङ्क्षतु/काङ्क्षतात्	काङ्क्षताम्	काङ्क्षन्तु
काङ्क्ष/काङ्क्षतात्	काङ्क्षतम्	काङ्क्षत
काङ्क्षाणि	काङ्क्षाव	काङ्क्षाम

लङ्		
अकाङ्क्षत्	अकाङ्क्षताम्	अकाङ्क्षन्
अकाङ्क्षः	अकाङ्क्षतम्	अकाङ्क्षत
अकाङ्क्षम्	अकाङ्क्षाव	अकाङ्क्षाम
विधिलिङ्		
काङ्क्षेत्	काङ्क्षेताम्	काङ्क्षेयुः
काङ्क्षेः	काङ्क्षेतम्	काङ्क्षेत
काङ्क्षेयम्	काङ्क्षेव	काङ्क्षेम
आशीर्लिङ्		
काङ्क्ष्यात्	काङ्क्ष्यास्ताम्	काङ्क्ष्यासुः
काङ्क्ष्याः	काङ्क्ष्यास्तम्	काङ्क्ष्यास्त
काङ्क्ष्यासम्	काङ्क्ष्यास्व	काङ्क्ष्यास्म
लुङ्		
अकाङ्क्षीत्	अकाङ्क्षिष्टाम्	अकाङ्क्षिषुः
अकाङ्क्षीः	अकाङ्क्षिष्टम्	अकाङ्क्षिष्ट
अकाङ्क्षिषम्	अकाङ्क्षिष्व	अकाङ्क्षिष्म
लृङ्		
अकाङ्क्षिष्यत्	अकाङ्क्षिष्यताम्	अकाङ्क्षिष्यन्
अकाङ्क्षिष्यः	अकाङ्क्षिष्यतम्	अकाङ्क्षिष्यत
अकाङ्क्षिष्यम्	अकाङ्क्षिष्याव	अकाङ्क्षिष्याम

9. अर्चँ पूजायाम् (1PS) – इदित् धातु

[LSK] अर्चँ पूजायाम् ॥९॥ to worship

The content of the धातु is अर्च् and the इत् letter is अँ by 1.3.2 उपदेशेऽजनुनासिक इत्। . Being neither अनुदात्तेत् nor स्वरितेत्, it is परस्मैपदी धातुः.

== लट् ==

[LSK] अर्चति III/1 ।

Conjugation of अर्च् (1P) in लट्/कर्तरि

अर्च + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अर्चति	अर्चतः	अर्चन्ति
मध्यमपुरुषः	अर्चसि	अर्चथः	अर्चथ
उत्तमपुरुषः	अर्चामि	अर्चावः	अर्चामः

== लिट् ==

अर्च् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
अर्च् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
अर्च् + णल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
अर्च् अर्च् + अ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
अ अर्च् + अ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
आ अर्च् + अ	7.4.70 अत आदेः । ~ अभ्यासस्य दीर्घः

When 6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः । ~ एकः पूर्वपरयोः संहितायाम् is applicable, the next sūtra takes place.

[विधिसूत्रम्] 7.4.71 तस्मान्नुड् द्विहलः ।

नुट्-आगम is attached to the beginning of the portion after आ, which has been made दीर्घ by 7.4.70 अत आदेः।, of धातु which has two हल्s.

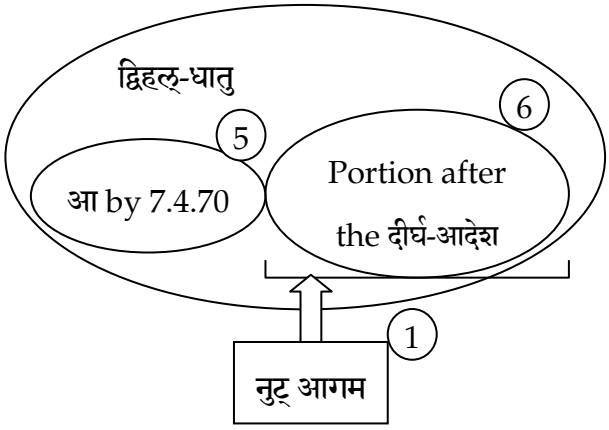

तस्मात्$^{5/1}$ नुट्$^{1/1}$ द्विहलः$^{6/1}$ ।

3 words in the सूत्र; no अनुवृत्ति is required.

- तस्मात् 5/1 – प्रातिपदिक तद् is a pronoun indicating दीर्घ-आदेश caused by the previous sūtra 7.4.70 अत आदेः। ~ दीर्घः.
- नुट् 1/1 – This is आगम. ट् is इत् and उ is for उच्चारण. Being टित्, the आगम becomes आदि-अवयव, the beginning part, of the स्थानिन् by 1.1.46 आद्यन्तौ टकितौ ।.
- द्विहलः 6/1 – द्वौ हलौ यस्य तद् द्विहल् (116B) = धातुः, तस्य ।; in सम्बन्धे षष्ठी to तस्मात्. The दीर्घ-आदेश should be a part of द्विहल्-धातु.[9]

[LSK] द्वि-हलः$^{6/1}$ धातोः$^{6/1}$ दीर्घी-भूतात्$^{5/1}$ परस्य$^{6/1}$ नुट्$^{1/1}$ स्यात्$^{III/1}$ ।

नुट् is the augment for the portion after the अ, which is elongated by the previous sūtra, which belongs to a धातु having two consonants.

[LSK] आनर्च$^{III/1}$ ।

आ अर्च् + अ	7.4.70 अत आदेः । ~ अभ्यासस्य दीर्घः
आ न् अर्च् + अ	7.4.71 तस्मान्नुड् द्विहलः । ~ अङ्गस्य

In the same manner, अर्द् (1P) to go; conjugates आनर्द, आनर्दतुः, आनर्दुः, etc.; and अङ्ग् (1P) to go; conjugates आनङ्ग, etc.

[9] In काशिका, द्विहल् is an adjective to अङ्गम्.

[LSK] आनर्चतुः III/2 ।

Conjugation of अर्च् (1P) in लिट्/कर्तरि

आनर्च् + तिङ् for लिट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	आनर्च	आनर्चतुः	आनर्चुः
मध्यमपुरुषः	आनर्चिथ	आनर्चथुः	आनर्च
उत्तमपुरुषः	आनर्च	आनर्चिव	आनर्चिम

== लुट् ==

[LSK] अर्चिता III/1 ।

Conjugation of अर्च् (1P) in लुट्/कर्तरि

अर्चितास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अर्चिता	अर्चितारौ	अर्चितारः
मध्यमपुरुषः	अर्चितासि	अर्चितास्थः	अर्चितास्थ
उत्तमपुरुषः	अर्चितास्मि	अर्चितास्वः	अर्चितास्मः

== लृट् ==

[LSK] अर्चिष्यति III/1 ।

Conjugation of अर्च् (1P) in लृट्/कर्तरि

अर्चिष्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अर्चिष्यति	अर्चिष्यतः	अर्चिष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	अर्चिष्यसि	अर्चिष्यथः	अर्चिष्यथ
उत्तमपुरुषः	अर्चिष्यामि	अर्चिष्यावः	अर्चिष्यामः

== लोट् ==

[LSK] अर्चतु[III/1] ।

Conjugation of अर्च् (1P) in लोट्/कर्तरि

अर्च + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अर्चतु/अर्चतात्	अर्चताम्	अर्चन्तु
मध्यमपुरुषः	अर्च/अर्चतात्	अर्चतम्	अर्चत
उत्तमपुरुषः	अर्चानि	अर्चाव	अर्चाम

== लङ् ==

[LSK] आर्चत्[III/1] ।

Being अजादि धातु, आट् आगम by 6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु उदात्तः अङ्गानाम् comes.

Conjugation of अर्च् (1P) in लङ्/कर्तरि

आर्च + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	आर्चत्	आर्चताम्	आर्चन्
मध्यमपुरुषः	आर्चः	आर्चतम्	आर्चत
उत्तमपुरुषः	आर्चम्	आर्चाव	आर्चाम

== विधिलिङ् ==

[LSK] अर्चेत्[III/1] ।

Conjugation of अर्च् (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

अर्च + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अर्चेत्	अर्चेताम्	अर्चेयुः
मध्यमपुरुषः	अर्चेः	अर्चेतम्	अर्चेत
उत्तमपुरुषः	अर्चेयम्	अर्चेव	अर्चेम

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] अर्च्यात्[III/1] ।

Conjugation of अर्च् (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

अर्च् + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अर्च्यात्	अर्च्यास्ताम्	अर्च्यासुः
मध्यमपुरुषः	अर्च्याः	अर्च्यास्तम्	अर्च्यास्त
उत्तमपुरुषः	अर्च्यासम्	अर्च्यास्व	अर्च्यास्म

== लुङ् ==

[LSK] आर्चीत्[III/1] ।

Conjugation of अर्च् (1P) in लुङ्/कर्तरि

आर्ची/आर्चिष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	आर्चीत्	आर्चिष्टाम्	आर्चिषुः
मध्यमपुरुषः	आर्चीः	आर्चिष्टम्	आर्चिष्ट
उत्तमपुरुषः	आर्चिषम्	आर्चिष्व	आर्चिष्म

== लृङ् ==

[LSK] आर्चिष्यत्[III/1] ।

Conjugation of अर्च् (1P) in लृङ्/कर्तरि

आर्चिष्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	आर्चिष्यत्	आर्चिष्यताम्	आर्चिष्यन्
मध्यमपुरुषः	आर्चिष्यः	आर्चिष्यतम्	आर्चिष्यत
उत्तमपुरुषः	आर्चिष्यम्	आर्चिष्याव	आर्चिष्याम

अर्द॑ गतौ (1PS) to go, conjugates in the same manner.

लट्		
अर्दति	अर्दतः	अर्दन्ति
अर्दसि	अर्दथः	अर्दथ
अर्दामि	अर्दावः	अर्दामः
लिट्		
आनर्द	आनर्दतुः	आनर्दुः
आनर्दिथ	आनर्दथुः	आनर्द
आनर्द	आनर्दिव	आनर्दिम
लुट्		
अर्दिता	अर्दितारौ	अर्दितारः
अर्दितासि	अर्दितास्थः	अर्दितास्थ
अर्दितास्मि	अर्दितास्वः	अर्दितास्मः
लृट्		
अर्दिष्यति	अर्दिष्यतः	अर्दिष्यन्ति
अर्दिष्यसि	अर्दिष्यथः	अर्दिष्यथ
अर्दिष्यामि	अर्दिष्यावः	अर्दिष्यामः
लोट्		
अर्दतु/अर्दतात्	अर्दताम्	अर्दन्तु
अर्द/अर्दतात्	अर्दतम्	अर्दत
अर्दानि	अर्दाव	अर्दाम

लङ्		
आर्दत्	आर्दताम्	आर्दन्
आर्दः	आर्दतम्	आर्दत
आर्दम्	आर्दाव	आर्दाम
विधिलिङ्		
अर्देत्	अर्देताम्	अर्देयुः
अर्देः	अर्देतम्	अर्देत
अर्देयम्	अर्देव	अर्देम
आशीर्लिङ्		
अर्द्यात्	अर्द्यास्ताम्	अर्द्यासुः
अर्द्याः	अर्द्यास्तम्	अर्द्यास्त
अर्द्यासम्	अर्द्यास्व	अर्द्यास्म
लुङ्		
आर्दीत्	आर्दिष्टाम्	आर्दिषुः
आर्दीः	आर्दिष्टम्	आर्दिष्ट
आर्दिषम्	आर्दिष्व	आर्दिष्म
लृङ्		
आर्दिष्यत्	आर्दिष्यताम्	आर्दिष्यन्
आर्दिष्यः	आर्दिष्यतम्	आर्दिष्यत
आर्दिष्यम्	आर्दिष्याव	आर्दिष्याम

10. व्रजँ गतौ (1PS) – वृद्धिनिषेध by 7.2.3 in लुङ्

[LSK] व्रजँ गतौ ॥१०॥ to go

The content of the धातु is व्रज् and the इत् letter is अँ by 1.3.2 उपदेशेऽजनुनासिक इत्। . Being neither अनुदात्तेत् nor स्वरितेत्, it is परस्मैपदी धातुः.

== लट् ==

[LSK] व्रजति III/1 ।

Conjugation of व्रज् (1P) in लट्/कर्तरि

व्रज + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	व्रजति	व्रजतः	व्रजन्ति
मध्यमपुरुषः	व्रजसि	व्रजथः	व्रजथ
उत्तमपुरुषः	व्रजामि	व्रजावः	व्रजामः

== लिट् ==

[LSK] वव्राज III/1 ।

व्रज् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
व्रज् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
व्रज् + णल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
व्रज् व्रज् + अ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
व व्रज् + अ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
व व्राज् + अ	7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः ञ्णिति अङ्गस्य

Conjugation of व्रज् (1P) in लिट्/कर्तरि

वव्राज्/वव्रज् + तिङ् for लिट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	वव्राज	वव्रजतुः	वव्रजुः
मध्यमपुरुषः	वव्रजिथ	वव्रजथुः	वव्रज
उत्तमपुरुषः	वव्राज/वव्रज	वव्रजिव	वव्राजिम

== लुट् ==

[LSK] व्रजिता III/1 ।

Conjugation of व्रज् (1P) in लुट्/कर्तरि

व्रजितास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	व्रजिता	व्रजितारौ	व्रजितारः
मध्यमपुरुषः	व्रजितासि	व्रजितास्थः	व्रजितास्थ
उत्तमपुरुषः	व्रजितास्मि	व्रजितास्वः	व्रजितास्मः

== लृट् ==

[LSK] व्रजिष्यति III/1 ।

Conjugation of व्रज् (1P) in लृट्/कर्तरि

व्रजिष्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	व्रजिष्यति	व्रजिष्यतः	व्रजिष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	व्रजिष्यसि	व्रजिष्यथः	व्रजिष्यथ
उत्तमपुरुषः	व्रजिष्यामि	व्रजिष्यावः	व्रजिष्यामः

== लोट् ==

[LSK] व्रजतु III/1 ।

Conjugation of व्रज् (1P) in लोट्/कर्तरि

व्रज + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	व्रजतु/व्रजतात्	व्रजताम्	व्रजन्तु
मध्यमपुरुषः	व्रज/व्रजतात्	व्रजतम्	व्रजत
उत्तमपुरुषः	व्रजानि	व्रजाव	व्रजाम

== लङ् ==

[LSK] अव्रजत्[III/1] ।

Conjugation of व्रज् (1P) in लङ्/कर्तरि

अव्रज + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अव्रजत्	अव्रजताम्	अव्रजन्
मध्यमपुरुषः	अव्रजः	अव्रजतम्	अव्रजत
उत्तमपुरुषः	अव्रजम्	अव्रजाव	अव्रजाम

== विधिलिङ् ==

[LSK] व्रजेत्[III/1] ।

Conjugation of व्रज् (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

व्रज + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	व्रजेत्	व्रजेताम्	व्रजेयुः
मध्यमपुरुषः	व्रजेः	व्रजेतम्	व्रजेत
उत्तमपुरुषः	व्रजेयम्	व्रजेव	व्रजेम

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] व्रज्यात्[III/1] ।

Conjugation of व्रज् (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

व्रज् + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	व्रज्यात्	व्रज्यास्ताम्	व्रज्यासुः
मध्यमपुरुषः	व्रज्याः	व्रज्यास्तम्	व्रज्यास्त
उत्तमपुरुषः	व्रज्यासम्	व्रज्यास्व	व्रज्यास्म

== लुङ् ==

व्रज् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
व्रज् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
व्रज् + त्	3.4.100 इतश्च। ~ ङितः लोपः
व्रज् + च्लि + त्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
व्रज् + सिच् + त्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
व्रज् + इ स् + त्	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
व्रज् + इ स् + ईट् त्	7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्

Continue to the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 7.2.3 वदव्रजहलन्तस्याचः । ~ सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु अङ्गस्य

When सिच् and परस्मैपद follow, अच् of वद्-धातु/व्रज्-धातु, and हल्-ending अङ्ग takes वृद्धि.

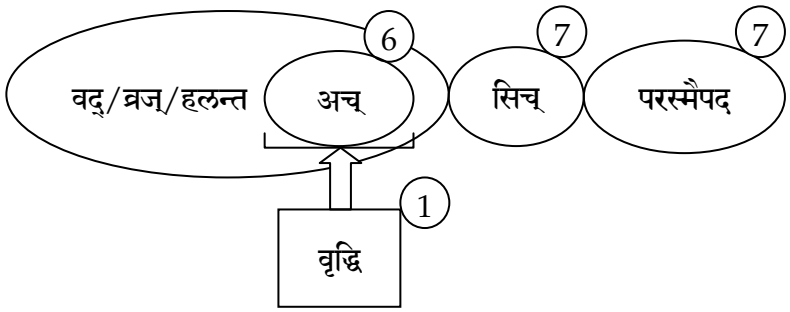

वद-व्रज-हलन्तस्य $^{6/1}$ अचः $^{6/1}$ । ~ सिचि $^{7/1}$ वृद्धिः $^{1/1}$ परस्मैपदेषु $^{7/3}$ अङ्गस्य $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- वद-व्रज-हलन्तस्य 6/1 – वदः च व्रजः च हलन्तः च वदव्रजहलन्तम् (SD), तस्य ।; an adjective to अङ्गस्य. अ after वद् and व्रज् are for उच्चारण.
- अचः 6/1 – In स्थानेयोगा षष्ठी.
- सिचि 7/1 – आदेश for च्लि in लुङ्; in परसप्तमी; from 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।
- वृद्धिः 1/1 – This is आदेश; from 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।
- परस्मैपदेषु 7/3 – From 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।; in परसप्तमी.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।, in सन्बन्धे षष्ठी to अचः.

[LSK] एषाम् $^{6/3}$ अचः $^{6/1}$ वृद्धिः $^{1/1}$ सिचि $^{7/1}$ परस्मैपदेषु $^{7/3}$ ।

वृद्धि is the substitute in the place of अच् of वद्, व्रज्, or a consonant-ending अङ्ग, when सिच् and परस्मैपद follow.

[LSK] अव्राजीत्[III/1] ।

व्रज् + इ स् + ईट् त्

व्राज् + इ स् + ईट् त् 7.2.3 वदव्रजहलन्तस्याचः । ~ सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु अङ्गस्य

व्राज् + इ + ई त् 8.2.28 इट ईटि । ~ सस्य लोपः

व्राज् + ई त् 6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः। ~ एकः पूर्वपरयोः संहितायाम् with वार्त्तिक

अट् + व्राजीत् 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

अव्राजीत्

Conjugation of व्रज् (1P) in लुङ्/कर्तरि

अव्राजी/अव्राजिष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अव्राजीत्	अव्राजिष्टाम्	अव्राजिषुः
मध्यमपुरुषः	अव्राजीः	अव्राजिष्टम्	अव्राजिष्ट
उत्तमपुरुषः	अव्राजिषम्	अव्राजिष्व	अव्राजिष्म

== लृङ् ==

[LSK] अव्रजिष्यत्[III/1] ।

Conjugation of व्रज् (1P) in लृङ्/कर्तरि

अव्रजिष्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अव्रजिष्यत्	अव्रजिष्यताम्	अव्रजिष्यन्
मध्यमपुरुषः	अव्रजिष्यः	अव्रजिष्यतम्	अव्रजिष्यत
उत्तमपुरुषः	अव्रजिष्यम्	अव्रजिष्याव	अव्रजिष्याम

11. कटँ वर्षावरणयोः (1PS) – एदित्-धातु

[LSK] कटँ वर्षावरणयोः ॥११॥ to rain; to cover

The content of the धातु is कट् and the इत् letter is एँ by 1.3.2 उपदेशेऽजनुनासिक इत्। . Being neither अनुदात्तेत् nor स्वरितेत्, it is परस्मैपदी धातुः. The प्रयोजन of being एँत् is seen in the coming sūtra 7.2.5 ह्म्यन्तक्षणश्वसजागृणिश्व्येदिताम् ।.

== लट् ==

[LSK] कटति III/1 ।

Conjugation of कट् (1P) in लट्/कर्तरि

कट + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कटति	कटतः	कटन्ति
मध्यमपुरुषः	कटसि	कटथः	कटथ
उत्तमपुरुषः	कटामि	कटावः	कटामः

== लिट् ==

[LSK] चकाट III/1 ।

कट् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
कट् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
कट् + णल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
कट् कट् + अ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
क कट् + अ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
च कट् + अ	7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य
च काट् + अ	7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः ञ्णिति अङ्गस्य

[LSK] चकटतुः III/2 ।

No वृद्धि because of being कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् । ~ अपित्, and no एत्व or अभ्यासलोप by 6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि । ~ अङ्गस्य एत् अभ्यासलोपः च किति because the अङ्ग begins with लिट्-निमित्त आदेश.

Conjugation of कट् (1P) in लिट्/कर्तरि

चकाट्/चकट् + तिङ् for लिट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	चकाट	चकटतुः	चकतुः
मध्यमपुरुषः	चकटिथ	चकटथुः	चकट
उत्तमपुरुषः	चकाट/चकट	चकटिव	चकटिम

== लुट् ==

[LSK] कटिता III/1 ।

Conjugation of कट् (1P) in लुट्/कर्तरि

कटितास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कटिता	कटितारौ	कटितारः
मध्यमपुरुषः	कटितासि	कटितास्थः	कटितास्थ
उत्तमपुरुषः	कटितास्मि	कटितास्वः	कटितास्मः

== लृट् ==

[LSK] कटिष्यति III/1 ।

Conjugation of कट् (1P) in लृट्/कर्तरि

कटिष्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कटिष्यति	कटिष्यतः	कटिष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	कटिष्यसि	कटिष्यथः	कटिष्यथ
उत्तमपुरुषः	कटिष्यामि	कटिष्यावः	कटिष्यामः

== लोट् ==

[LSK] कटतु[III/1] ।

Conjugation of कट् (1P) in लोट्/कर्तरि

कट + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कटतु/कटतात्	कटताम्	कटन्तु
मध्यमपुरुषः	कट/कटतात्	कटतम्	कटत
उत्तमपुरुषः	कटानि	कटाव	कटाम

== लङ् ==

[LSK] अकटत्[III/1] ।

Conjugation of कट् (1P) in लङ्/कर्तरि

अकट + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अकटत्	अकटताम्	अकटन्
मध्यमपुरुषः	अकटः	अकटतम्	अकटत
उत्तमपुरुषः	अकटम्	अकटाव	अकटाम

== विधिलिङ् ==

[LSK] कटेत्[III/1] ।

Conjugation of कट् (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

कट + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कटेत्	कटेताम्	कटेयुः
मध्यमपुरुषः	कटेः	कटेतम्	कटेत
उत्तमपुरुषः	कटेयम्	कटेव	कटेम

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] कट्यात्[III/1] ।

Conjugation of कट् (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

कट् + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कट्यात्	कट्यास्ताम्	कट्यासुः
मध्यमपुरुषः	कट्याः	कट्यास्तम्	कट्यास्त
उत्तमपुरुषः	कट्यासम्	कट्यास्व	कट्यास्म

== लुङ् ==

कट् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
कट् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
कट् + त्	3.4.100 इतश्च। ~ ङितः लोपः
कट् + च्लि + त्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
कट् + सिच् + त्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
कट् + इ स् + त्	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
कट् + इ स् + ईट् त्	7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्

Here, वृद्धि is applicable by 7.2.3 वदव्रजहलन्तस्याचः। ~ सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु, but it becomes optional by 7.2.7 अतो हलादेर्लघोः । ~ इटि सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु अङ्गस्य विभाषा. This is negated by the next sūtra.

[निषेधसूत्रम्] 7.2.5 ह्यन्तक्षणश्वसजागृणिश्व्येदिताम् । ~ अङ्गानाम् न इटि सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु

When सिच् with इट्-आगम and परस्मैपद follow, ह्/म्/य्-ending, क्षण्, श्वस्, जागृ, णि-ending, श्वि, एदित् धातु which is अङ्ग for सिच् do not take वृद्धि.

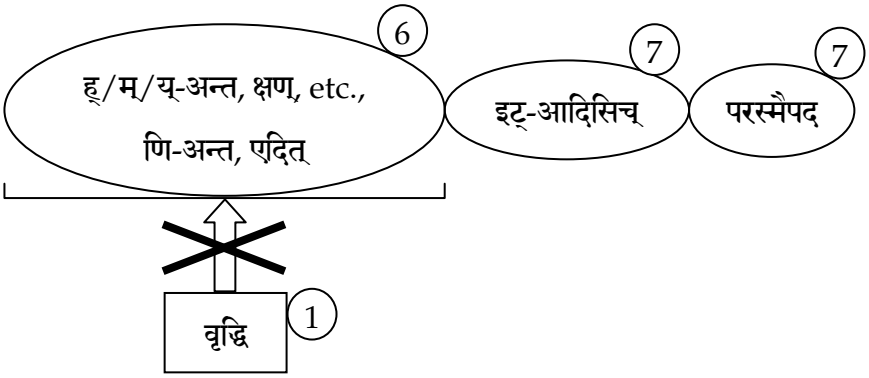

ह्-म्-यन्त-क्षण-श्वस-जागृ-णि-श्वि-एदिताम्$^{6/3}$ । ~ अङ्गानाम्$^{6/3}$ न^{0} इटि$^{7/1}$ सिचि$^{7/1}$ वृद्धिः$^{1/1}$ परस्मैपदेषु$^{7/3}$

1 word in the सूत्र; 6 words as अनुवृत्ति

- ह्-म्-यन्त-क्षण-श्वस-जागृ-णि-श्वि-एदिताम् 6/3 – Seven types of धातुs are compounded in ID.
  1) ह्-म्-यन्त – ह्/म्/य्-ending धातुs; ह् च म् च य् च ह्यः (ID) ह्यः अन्ताः येषां धातूनां ते ह्यन्ताः (116B) ।; i.e. अग्रहीत्, अवमीत्, अव्ययीत्; this is अपवाद to वृद्धि by 7.2.3.
  2) क्षण – क्षण्-धातु i.e. अक्षणीत्; this is अपवाद to वृद्धि by 7.2.3.
  3) श्वस – श्वस्-धातु i.e. अश्वसीत्; this is अपवाद to वृद्धि by 7.2.3.
  4) जागृ – जागृ-धातु i.e. अजागरीत् (गुण by 7.3.84); this is अपवाद to वृद्धि by 7.2.1.
  5) णि – णिजन्त-धातु i.e. ऊनि becomes औनयीत्, only in वेद.
  6) श्वि – श्वि-धातु i.e. अश्वयीत् (गुण by 7.3.84 and अय्-आदेश); this is अपवाद to वृद्धि by 7.2.1.
  7) एदित् – एत् इत् येषां ते एदितः (116B) ।; अहसीत्
- अङ्गानाम् 6/3 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।, in सन्बन्धे षष्ठी, to match with ह्-म्-यन्त-क्षण-श्वस-जागृ-णि-श्वि-एदिताम्, वचनविपरिणाम is done.
- न 0 – This is to negate वृद्धि.
- इटि 7/1 – From 7.2.4 नेटि ।; by तदादिविधिwith सिचि, it is understood as "इट्-आदौसिचिपरे".
- वृद्धिः 1/1– From 7.2.1 सिचि वृद्धिःपरस्मैपदेषु ।; this is आदेश.
- सिचि 7/1– From 7.2.1 सिचि वृद्धिःपरस्मैपदेषु ।; सिच् is a विकरण-प्रत्यय for लुङ्; in परसप्तमी.
- परस्मैपदेषु 7/3 – From 7.2.1 सिचि वृद्धिःपरस्मैपदेषु ।; in परसप्तमी.

[LSK] ह-म-य-अन्तस्य $^{6/1}$ क्षण-आदेः $^{6/1}$ णि-अन्तस्य $^{6/1}$ श्वयतेः $^{6/1}$ एदितः $^{6/1}$ च ^{0} वृद्धिः $^{1/1}$ न ^{0} इड्-आदौ $^{7/1}$ सिचि $^{7/1}$ ।

वृद्धि is negated for ह्/म/य्-ending, क्षण्, etc., णि-ending, श्वि, and एदित् धातु when सिच् with इट् follows.

[LSK] अकटीत् $^{III/1}$ ।

कट् + इ स् + ईट् त्

कट् + इ + ई त् 8.2.28 इट ईटि । ~ सस्य लोपः

कट् + ई त् 6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः। ~ एकः पूर्वपरयोः संहितायाम् with वार्त्तिक

अट् + कटीत् 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

अकटीत्

Conjugation of कट् (1P) in लुङ्/कर्तरि

अकटी/अकटिष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अकटीत्	अकटिष्टाम्	अकटिषुः
मध्यमपुरुषः	अकटीः	अकटिष्टम्	अकटिष्ट
उत्तमपुरुषः	अकटिषम्	अकटिष्व	अकटिष्म

== लृङ् ==

[LSK] अकटिष्यत् $^{III/1}$ ।

Conjugation of कट् (1P) in लृङ्/कर्तरि

अकटिष्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अकटिष्यत्	अकटिष्यताम्	अकटिष्यन्
मध्यमपुरुषः	अकटिष्यः	अकटिष्यतम्	अकटिष्यत
उत्तमपुरुषः	अकटिष्यम्	अकटिष्याव	अकटिष्याम

All the vowels in the following धातुs are गुरु by being दीर्घ or being followed by संयोग. Thus, गुण, वृद्धि, and एत्त्व will not take place. And also, they are all अँदित् or ऋँदित्, which does not cause any special modification in conjugation.

जीवँ प्राणधारणे (1PS) to live; खेलृँ चलने (1PS) to move; चूषँ पाने (1PS) to drink; रक्षँ पालने (1PS) to protect; गर्जँ शब्दे (1PS) to sound; खादृँ भक्षणे (1PS) to eat; कूजँ अव्यक्ते शब्दे (1PS) to sound indistinctively; मन्थँ विलोडने (1PS) to churn

गर्जँ शब्दे (1PS) to sound

लट्		
गर्जति	गर्जतः	गर्जन्ति
गर्जसि	गर्जथः	गर्जथ
गर्जामि	गर्जावः	गर्जामः
लिट्		
जगर्ज	जगर्जतुः	जगर्जुः
जगर्जिथ	जगर्जथुः	जगर्ज
जगर्ज	जगर्जिव	जगर्जिम
लुट्		
गर्जिता	गर्जितारौ	गर्जितारः
गर्जितासि	गर्जितास्थः	गर्जितास्थ
गर्जितास्मि	गर्जितास्वः	गर्जितास्मः
लृट्		
गर्जिष्यति	गर्जिष्यतः	गर्जिष्यन्ति
गर्जिष्यसि	गर्जिष्यथः	गर्जिष्यथ
गर्जिष्यामि	गर्जिष्यावः	गर्जिष्यामः
लोट्		
गर्जतु/गर्जतात्	गर्जताम्	गर्जन्तु
गर्ज/गर्जतात्	गर्जतम्	गर्जत
गर्जानि	गर्जाव	गर्जाम

लङ्		
अगर्जत्	अगर्जताम्	अगर्जन्
अगर्जः	अगर्जतम्	अगर्जत
अगर्जम्	अगर्जाव	अगर्जाम
विधिलिङ्		
गर्जेत्	गर्जेताम्	गर्जेयुः
गर्जेः	गर्जेतम्	गर्जेत
गर्जेयम्	गर्जेव	गर्जेम
आशीर्लिङ्		
गर्ज्यात्	गर्ज्यास्ताम्	गर्ज्यासुः
गर्ज्याः	गर्ज्यास्तम्	गर्ज्यास्त
गर्ज्यासम्	गर्ज्यास्व	गर्ज्यास्म
लुङ्		
अगर्जीत्	अगर्जिष्टाम्	अगर्जिषुः
अगर्जीः	अगर्जिष्टम्	अगर्जिष्ट
अगर्जिषम्	अगर्जिष्व	अगर्जिष्म
लृङ्		
अगर्जिष्यत्	अगर्जिष्यताम्	अगर्जिष्यन्
अगर्जिष्यः	अगर्जिष्यतम्	अगर्जिष्यत
अगर्जिष्यम्	अगर्जिष्याव	अगर्जिष्याम

12. गुपूँ रक्षणे (1PV) अनुप्रयुज्यमानकृञ् in लिट्

[LSK] गुपूँ रक्षणे ॥१२॥ to protect

The content of the धातु is गुप् and the इत् letter is ऊँ by 1.3.2 उपदेशेऽजनुनासिक इत्।. Being neither अनुदात्तेत् nor स्वरितेत्, it is परस्मैपदी धातुः.

[विधिसूत्रम्] 3.1.28 गुपूधूपविच्छिपणिपनिभ्य आयः । ~ प्रत्ययः परश्च

आय is suffixed after these five धातुs.

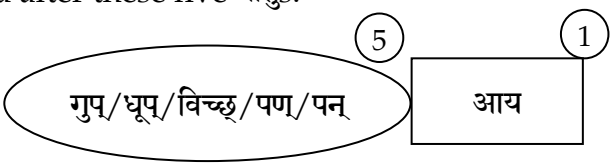

गुपू-धूप-विच्छि-पणि-पनिभ्यः $^{5/3}$ आयः $^{1/1}$ । ~ प्रत्ययः $^{1/1}$ परः $^{!/1}$ च ^{0}

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- गुपू-धूप-विच्छि-पणि-पनिभ्यः 5/3 – Five धातुs in इतरेतरद्वन्द्वसमास; in दिग्योगे पञ्चमी to परः.
  1. गुप् (1P) to protect; 2. धूप् (1P) to heat; 3. विच्छ् (6P) to go; 4. पण् (1A) to transact, to praise; 5. पन् (1A) to praise
- आयः 1/1 – This is प्रत्यय. The content is आय, which is अ-ending.
- प्रत्ययः 1/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.1 प्रत्ययः।; समानाधिकरण to आयः.
- परः 1/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.2 परश्च।.

[LSK] एभ्यः $^{5/3}$ आयः $^{1/1}$ प्रत्ययः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ स्वार्थे $^{7/1}$।

After these धातुs, आय is suffixed in the sense of itself.

When the meaning of प्रत्यय is not specified in sūtra, it is understood as स्वार्थ, without adding any meaning. It is said: "अनिर्दिष्टार्थाः प्रत्ययाः स्वार्थे भवन्ति।".

आय being a suffix after धातु, it gains आर्धधातुक-संज्ञा by 3.4.114 आर्धधातुकं शेषः ।.

गुप् + आय 3.1.28 गुपूधूपविच्छिपणिपनिभ्य आयः । ~ प्रत्ययः परश्च

गोप् + आय 7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च । ~ अङ्गस्य गुणः सार्वधातुकार्धधातुकयोः

Now, गोपाय gains धातु-संज्ञा by the next sūtra.

[संज्ञासूत्रम्] 3.1.32 सनाद्यन्ता धातवः ।

Those which end with सन्, etc., are termed धातु.

सन्-आदि-अन्ताः $^{1/3}$ धातवः $^{1/3}$ ।

2 words in the सूत्र; no अनुवृत्ति is required.

- सन्-आदि-अन्ताः 1/3 – This is संज्ञी. सन् आदिः येषां प्रत्ययानां ते सनादयः (116B) प्रत्ययाः । सनादयः अन्ते येषां ते सनाद्यन्ताः (176B) । This compound is said to be तद्-गुण-विज्ञान-बहुव्रीहिः because one of the words in समास is a member of अन्यपदार्थ. Those which end with सन्, etc.
- सन्-आदि-प्रत्ययs are twelve in number:
  1) सन् (3.1.5 to 7)
  2) क्यच् (3.1.8 to 10, 19)
  3) काम्यच् (3.1.9)
  4) क्यङ् (3.1.11 to 18)
  5) क्विप् (वा. सर्वप्रातिपदिकेभ्यः क्विब्वा वक्तव्यः। ~ आचारे)
  6) क्यष् (3.1.13)
  7) णिङ् (3.1.20, 30)
  8) णिच् (3.1.21, 25, 26)
  9) यङ् (3.1.22 to 24)
  10) यक् (3.1.27)
  11) आय (3.1.28)
  12) ईयङ् (3.1.29)
- धातवः 1/3 – This is संज्ञा.

[LSK] सन्-आदयः $^{1/3}$ "कमेः णिङ्"-अन्ताः $^{1/3}$ प्रत्ययाः $^{1/3}$ अन्ते $^{7/1}$ येषाम् $^{6/3}$ ते $^{1/3}$ धातु-संज्ञकाः $^{1/3}$ ।

Those for whom suffixes starting from सन् (3.1.5) and ending with णिङ् (3.1.30) are at the end are termed धातु.

[LSK] धातुत्वात् $^{5/1}$ लट्-आदयः $^{1/3}$ ।

By this sūtra, गोपाय is given धातु-संज्ञा. Being a धातु, तिङन्त can be made out of it by suffixing लट्, etc.

== लट् ==

[LSK] गोपायति III/1 ।

गोपाय + लट्	3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः
गोपाय + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
गोपाय + शप् + ति	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
गोपाय + ति	6.1.97 अतो गुणे । ~ पररूपम् संहितायाम्

Conjugation of गुप् (1P) in लट्/कर्तरि

After suffixing आय, गोपाय + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गोपायति	गोपायतः	गोपायन्ति
मध्यमपुरुषः	गोपायसि	गोपायथः	गोपायथ
उत्तमपुरुषः	गोपायामि	गोपायावः	गोपायामः

== लिट् ==

लिट् is आर्धधातुक by 3.4.115 लिट् च । ~ आर्धधातुकम् तिङ्.

Without any condition, आय is applicable for गुप्-धातु by 3.1.28 गुपूधूपविच्छिपणिपनिभ्य आयः । ~ प्रत्ययः परश्च. However, when there is विवक्षा of आर्धधातुक, in other words, before suffixing आर्धधातुक लकार, such as लिट् and आशिषि लिङ्, the आय is optional by the next sūtra.

आर्धधातुक लकारs are six:

1) लिट् (तिङ् by 3.4.115 लिट् च । ~ आर्धधातुकम् तिङ्)
2) लुट् (तास् by 3.4.114 आर्धधातुकं शेषः।)
3) लृट् (स्य by 3.4.114 आर्धधातुकं शेषः।))
4) आशीर्लिङ् (3.4.116 लिङाशिषि । ~ आर्धधातुकम् तिङ्)
5) लुङ् (च्लि by 3.4.114 आर्धधातुकं शेषः।)
6) लृङ् (स्य by 3.4.114 आर्धधातुकं शेषः।))

[विधिसूत्रम्] 3.1.31 आयादय आर्धधातुके वा । ~ प्रत्ययः परश्च

Suffixes आय, ईयङ् and णिङ् are optional when आर्धधातुक is intended.

आय-आदयः $^{1/3}$ आर्धधातुके $^{7/1}$ वा ^{0} । ~ प्रत्ययः $^{1/1}$ परः $^{!/1}$ च ^{0}

3 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- आय-आदयः 1/3 – Three suffixes which are told before this sūtra: आय (3.1.28), ईयङ्(3.1.29), and णिङ् (3.1.30).

  आयः आदिः येषां ते आय-आदयः (116B) । This compound is said to be तद्-गुण-विज्ञान-बहुव्रीहिः because one of the words in समास is the member of अन्यपदार्थ.
- आर्धधातुके 7/1 – In विषयसप्तमी. [10]
- वा 0 – These suffixes will be optional.

[LSK] आर्धधातुक-विवक्षायाम् $^{7/1}$ आय-आदयः $^{1/3}$ वा ^{0} स्युः $^{III/3}$ ।

When आर्धधातुक is intended, आय, ईयङ् and णिङ्-प्रत्ययs are optional.

Thus, there will be two पक्षs for गुप् in these six लकारs:

आय-पक्षे

गुप् + आय	3.1.28 गुपूधूपविच्छिपणिपनिभ्य आयः । with 3.1.31 आयादय आर्धधातुके वा ।
गोप् + आय	7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च । ~ अङ्गस्य गुणः सार्वधातुकार्धधातुकयोः
गोपाय is धातु	3.1.32 सनाद्यन्ता धातवः ।
गोपाय + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः

आय-अभाव-पक्षे by 3.1.31 आयादय आर्धधातुके वा ।

गुप् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः

[10] Example of the दोष for "आर्धधातुके" to be परसप्तमी : In लुट्-लकार, आय will come only after suffixing तास् after गुप् – "गुप् + तास् + लुट्", then "गुप् + आय + तास् + लुट्". If this is the case, 6.4.48 अतो लोपः। ~ आर्धधातुके (उपदेशे) will not apply because at the arrival of आर्धधातुक (तास् in this case), the अङ्ग was not अदन्त. Because of this, आय should be suffixed before the arrival of तास्. Thus, "आर्धधातुके" in 3.1.31 आयादय आर्धधातुके वा । should be understood as विषयसप्तमी.

The next वार्त्तिक is found under the context of विकरण-प्रत्यय आम् which is taught at 3.1.35 कास्-प्रत्ययादाममन्त्रे लिटि ।.

(वार्त्तिकम्) कास्यनेकाच आम् वक्तव्यः । ~ लिटि

आम् is suffixed after कास्, or अनेकाच् धातु, when लिट् follows.

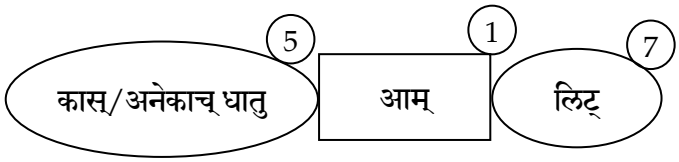

कासि-अनेकाचः $^{5/1}$ आम् $^{1/1}$ वक्तव्यः $^{1/1}$ । ~ लिटि $^{7/1}$ प्रत्ययः $^{1/1}$ परः $^{1/1}$ च ^{0}

3 words in the वार्त्तिक; अनुवृत्तिs are understood by the context.

- कासि-अनेकाचः 5/1 – कास्-धातु and अनेकाच्-धातु in SD; in दिग्योगे पञ्चमी.
- आम् 1/1 – This is प्रत्यय. This sūtra is told in विकरण section.
- वक्तव्यः 1/1 – It has to be said.

Since there is no LSK वृत्ति for this वार्त्तिक, टिप्पणीकार writes वृत्ति.

[LSK टिप्पणी १] कास्-धातोः $^{5/1}$, अनेकाच्-धातोः $^{5/1}$ च ^{0} आम् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ लिटि $^{7/1}$ ।

After कास्-धातु and धातु which contains more than one vowel, आम् is suffixed when लिट् follows.

[LSK] लिटि $^{7/1}$ आस्-कासोः $^{6/2}$ आम्-विधानात् $^{5/1}$ मस्य $^{6/1}$ न ^{0} इत्त्वम् $^{1/1}$ ।

When लिट् follows. Because "आम्" is enjoined for आस् (taught in 3.1.37 दयायासश्च।) and कास्, to which आम् as मित्-आगम does not make any difference, म् is not इत्. Thus the whole "आम्" has to be understood as प्रत्यय.[11]

For गुप्-धातु, only गोपाय in आय-पक्ष takes आम् by being अनेकच्-धातु.

गोपाय + लिट् 3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः

गोपाय + आम् + लिट् (वा.) कास्यनेकाच आम् वक्तव्यः । ~ लिटि

Continue to the next sūtra.

---

[11] The solution महाभाष्यकार gives is that आम् is taken as आमँ, आम् with अँ as इत्. By the presence of that इत् letter अँ, म् does not become the last letter. Thus it does not gain any possibility to be termed इत्.

[विधिसूत्रम्] 6.4.48 अतो लोपः । ~ आर्धधातुके अङ्गस्य

The last letter of अ-ending अङ्ग is elided when आर्धधातुक follows.

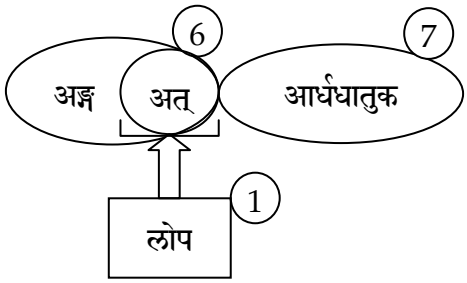

अतः $^{6/1}$ लोपः $^{1/1}$ । ~ आर्धधातुके $^{7/1}$ अङ्गस्य $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- अतः 6/1 – अत् in स्थानेयोगा षष्ठी.
- लोपः 1/1 – This is आदेश.
- आर्धधातुके 7/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.46 आर्धधातुके।. This word is to be repeated twice for two meanings: the first one is understood as "आर्धधातुके उपदेशे काले", at the time of आर्धधातुक-प्रत्यय is enjoined[12]; and the second one is in परसप्तमी.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।, in सम्बन्धे षष्ठी to अतः.

[LSK] आर्धधातुक-उपदेशे $^{7/1}$ यत् $^{1/1}$ अदन्तम् $^{1/1}$ तस्य $^{6/1}$ अतः $^{6/1}$ लोपः $^{1/1}$ ।

That which is short अ-ending अङ्ग at the time of arrival of आर्धधातुक-प्रत्यय, अ of that अङ्ग is elided.

गोपाय + आम् + लिट् (वा.) कास्यनेकाच आम् वक्तव्यः । ~ लिटि

गोपाय् + आम् + लिट् 6.4.48 अतो लोपः। ~ आर्धधातुके अङ्गस्य

[12] In the case of अय्-धातु with क्विप्-प्रत्यय which is आर्धधातुक, after 6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।, the अङ्ग becomes अदन्त, as अ + व्. In this state, the application of 6.4.48 अतो लोपः। ~ आर्धधातुके अङ्गस्य has to be avoided. This can be done by stating that the अङ्ग has to be अदन्त at the time of आर्धधातुक-उपदेश.

[विधिसूत्रम्] 2.4.81 आमः । ~ लुक्

That which is preceded by आम् gets लुक् elision.

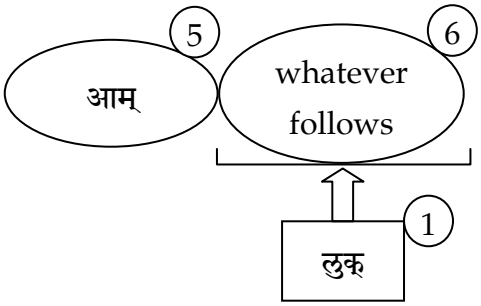

आमः $^{5/1}$ । ~ लुक् $^{1/1}$

1 word in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- आमः 5/1 – आम्-प्रत्यय in पूर्वपञ्चमी.
- लुक् 1/1 – This is आदेश; from 2.4.58 ण्यक्षत्रियार्षञितो यूनि लुगणिञोः।

[LSK] आमः $^{5/1}$ परस्य $^{6/1}$ लुक् $^{1/1}$ ॥

There is लुक्-elision after आम्.

गोपाय + आम् + लिट्	(वा.) कास्यनेकाच आम् वक्तव्यः । ~ लिटि
गोपाय् + आम् + लिट्	6.4.48 अतो लोपः। ~ आर्धधातुके अङ्गस्य
गोपाय् + आम्	2.4.81 आमः । ~ लुक्
प्रातिपदिक-संज्ञा	1.2.46 कृत्तद्धितसमासाश्च । ~ प्रातिपदिकम्
गोपायाम् + सुँ	4.1.2 स्वौजस्...। ~ ङ्याप्प्रातिपदिकात्
गोपायाम्	2.4.81 आमः । ~ लुक्
पदसंज्ञा	1.4.14 सुप्तिङन्तं पदम् ।

In order to have two final forms गोपायाञ्चकार and गोपायांचकार by 8.4.59 वा पदान्तस्य ।, पदसंज्ञा is required for "गोपायाम्". There are ways to achieve this.

लिट् being कृत्-प्रत्यय by 3.1.93 कृदतिङ् ।, गोपायाम् is कृदन्त. Being कृदन्त, प्रातिपदिक-संज्ञा is given by 1.2.46 कृत्तद्धितसमासाश्च ।. There is सुप्-उत्पत्ति after प्रातिपदिक. By not taking अनुवृत्ति of लेः (लि in 6/1), 2.4.81 आमः । can be used for eliding सुप्. Being सुबन्त, गोपायाम् gains पद-संज्ञा by 1.4.14 सुप्तिङन्तं पदम् ।.

Alternatively, सुप् is elided by giving अव्यय-संज्ञा to गोपायाम् by taking 1.1.39 कृन्मेजन्तः। ~ अव्ययम् as मान्तं कृत्प्रत्ययान्तम्", instead of "मान्त-कृत्-प्रत्ययान्तम्".

[विधिसूत्रम्] 3.1.40 कृञ् चानुप्रयुज्यते लिटि । ~ आमः

After आम्-ending धातु, कृ/भू/अस्-धातु which is followed by लिट् is employed.

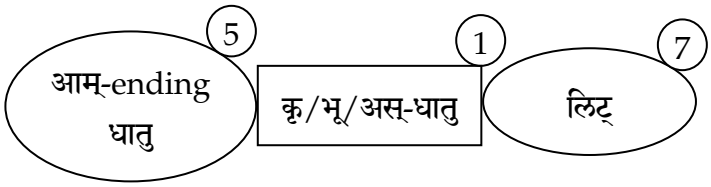

कृञ् $^{1/1}$ च ^{0} अनुप्रयुज्यते $^{III/1}$ लिटि $^{7/1}$ । ~ आमः $^{5/1}$

4 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- कृञ् 1/1 – This is a प्रत्याहार consisting of कृ, भू, अस्-धातु, made from कृ of 5.4.50 कृभ्वस्तियोगे संपद्यकर्तरि च्विः। with ञ् of 5.4.58 कृञो द्वितीयतृतीयशम्बबीजात् कृषौ।.
- च 0 – This indicates this subsequent process after suffixing आम्.
- अनुप्रयुज्यते III/1 – अनु + प्र + युज् to employ after + लट्/कर्मणि/III/1
- लिटि 7/1 – कृ/भू/अस् are to be followed by लिट्-लकार.
- आमः 5/1 – From 3.1.35 कास्-प्रत्ययादाममन्त्रे लिटि ।. By प्रत्ययग्रहणे तदन्ता ग्राह्याः।, आम्-ending entity, viz. धातु suffixed with आम् is indicated.

[LSK] आम्-अन्तात् $^{5/1}$ लिट्-पराः $^{1/3}$ कृ-भू-अस्तयः $^{1/3}$ अनुप्रयुज्यते $^{III/3}$ ।

After आम्-ending धातु, धातुs कृ/भू/अस्, which are followed by लिट्, are employed.

[LSK] तेषाम् $^{6/3}$ द्वित्वादि $^{1/1}$ ॥

For these धातुs कृ/भू/अस्, द्वित्व caused by 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य।, etc. will take place.

Because of this sūtra, there will be three sets of nine forms when गुप् takes आय-प्रत्यय. The form with कृ-धातु is taken first.

गोपायाम् (गोपय + आम् + लिट्) as पद

गोपायाम् + कृ + लिट्	3.1.40 कृञ् चानुप्रयुज्यते लिटि । ~ आमः
गोपायाम् + कृ + णल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
गोपायाम् + कृ कृ + अ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

[विधिसूत्रम्] 7.4.66 उरत् । ~ अभ्यासस्य

Of अभ्यास, ऋवर्ण becomes अ.

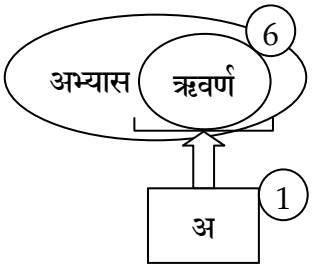

उः $^{6/1}$ अत् $^{1/1}$ । ~ अभ्यासस्य $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- उः 6/1 – प्रातिपदिक is ऋ; in स्थानेयोगा षष्ठी. Being अविधीयमान, ऋ represents all 18 ऋवर्णs by 1.1.69 अणुदित् सवर्णस्य चाप्रत्ययः।.
- अत् 1/1 – This is आदेश. The त् is for clarity.
- अभ्यासस्य 6/1 – From 7.4.58 अत्र लोपोऽभ्यासस्य ।; in सम्बन्धे षष्ठी to उः.

[LSK] अभ्यास-ऋवर्णस्य $^{6/1}$ अत् $^{1/1}$ प्रत्यये $^{7/1}$ ।

अ is the substitute in the place of ऋवर्ण of अभ्यास, when प्रत्यय follows.[13]

[LSK] रपरः $^{1/1}$ (1.1.51 उरण् रपरः।) । हलादिः शेषः (7.4.60) । वृद्धिः (7.2.116 अत उपधायाः ।)। गोपायाञ्चकार ।

गोपायाम् + कृ कृ + अ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
गोपायाम् + कर् कृ +अ	7.4.66 उरत् । ~ अभ्यासस्य with 1.1.51 उरण् रपरः।
गोपायाम् + क कृ +अ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
गोपायाम् + च कृ +अ	7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य
गोपायाम् + च कार् +अ	7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः ञ्णिति अङ्गस्य with 1.1.51 उरण् रपरः।
गोपायां + चकार	8.3.23 मोऽनुस्वारः। ~ पदस्य
गोपायाञ्चकार /गोपायांचकार	8.4.59 वा पदान्तस्य । ~ अनुस्वारस्य ययि परसवर्णः

[13] Since there is an अनुवृत्ति of अङ्गस्य, प्रत्यये is understood. There is no other meaning in this वृत्ति.

In III/2,

गोपायाम् + कृ + लिट् 3.1.40 कृञ् चानुप्रयुज्यते लिटि । ~ आमः

गोपायाम् + कृ + अतुस् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

Now, between ऋ of कृ and अ of अतुस्, both 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य । and 6.1.77 इको यणचि । are applicable. By 1.4.2 विप्रतिषेधे परं कार्यम् ।, the यण् should be taken. However, this is not desired. To solve this situation, the अपवाद for 1.4.2 विप्रतिषेधे परं कार्यम् । is taught as the next sūtra.

Note that this could have been said under III/1.

[निषेधसूत्रम्] 1.1.59 द्विर्वचनेऽचि । ~ अचः आदेशः न

When an अच् which is the cause for द्वित्व is the cause for अजादेश, that अजादेश is prohibited before द्वित्व. (द्वित्व should be done first.)

द्विर्वचने $^{7/1}$ अचि $^{7/1}$ । ~ अचः $^{6/1}$ आदेशः $^{1/1}$ न ^{0}

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- द्विर्वचने 7/1 – This word should be repeated twice.

  1) The first द्विर्वचने is the adjective to अचि.

  द्विः उच्यते (द्वित्व takes place) अस्मिन् (in its presence,) निमित्ते, (when it is the cause) द्विर्वचनम् (the cause for द्वित्व, वच् + ल्युट्) = अच्, तस्मिन् द्विर्वचने अचि निमित्ते (when that अच् is the cause for [अजादेश]) ।. In ल्युट्, निमित्त for द्वित्व is indicated. निमित्त for अजादेश is expressed in the विभक्ति.

  "When अच् which is the cause for द्वित्व is also the cause for अजादेश,"

  2) द्विर्वचन = द्वित्व in विषयसप्तमी; "in the context of द्वित्व" = द्वित्वे कर्तव्ये सति

  "When द्वित्व is yet to be done,"

- अचि 7/1 – This is also in निमित्तसप्तमी qualified by द्विर्वचने. निमित्त is the cause. Here, in this context, this अच् is the cause for अजादेश.

  द्विर्वचने अचि (the vowel which is the cause for द्वित्व is the cause for अजादेश)

- अचः 6/1 – From 1.1.57 अचः परस्मिन् पूर्वविधौ ।; in सम्बन्धे षष्ठी to आदेशः.
- आदेशः 1/1 – From 1.1.56 स्थानिवदादेशोऽनल्विधौ ।.
- न 0 – From 1.1.58 न पदान्तद्विर्वचनवरेयलोपस्वरसवर्णानुस्वारदीर्घजश्चर्विधिषु।.

[LSK] द्वित्व-निमित्ते $^{7/1}$ अचि $^{7/1}$ अचः $^{6/1}$ आदेशः $^{1/1}$ न ^{0} द्वित्वे $^{7/1}$ कर्तव्ये $^{7/1}$ ।

When अच् which is the cause for द्वित्व is also the cause for अजादेश, अच्-आदेश is prohibited when द्वित्व is to be done.

[LSK] गोपायाञ्चक्रतुः $^{III/2}$ ।

गोपायाम् + कृ + लिट् 3.1.40 कृञ् चानुप्रयुज्यते लिटि । ~ आमः

गोपायाम् + कृ + अतुस् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

Here, अतुस् is द्विर्वचन, the cause for द्वित्व to happen. This अ of अतुस् is the निमित्त, cause, for अजादेश, which is यण् by 6.1.77 इको यणचि।, in the place of ऋ of कृ. Now, द्वित्व by 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य । is yet to be done. When that is the case, by 1.1.59 द्विर्वचनेऽचि । ~ अचः आदेशः न, 1.4.2 विप्रतिषेधे परं कार्यम् । is negated and द्वित्व takes place first.

गोपायाम् + कृ कृ + अतुस् 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

गोपायाम् + कर् कृ + अतुस् 7.4.66 उरत् । ~ अभ्यासस्य with 1.1.51 उरण् रपरः।

गोपायाम् + क कृ + अतुस् 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

गोपायाम् + च कृ + अतुस् 7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य

गोपायाम् + च क्र + अतुस् 6.1.77 इको यणचि।

गोपायां + चक्रतुस् 8.3.23 मोऽनुस्वारः। ~ पदस्य

गोपायाञ् + चक्रतुस् 8.4.59 वा पदान्तस्य । ~ अनुस्वारस्य ययि परसवर्णः

गोपायाञ्चक्रतुः/गोपायांचक्रतुः

Note that there was no वृद्धि or गुण because अतुस् is कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् । ~ अपित्

गोपायाञ्चक्रुः/गोपायांचक्रुः $^{III/3}$

In II/1,

गोपायाम् + कृ + लिट् 3.1.40 कृञ् चानुप्रयुज्यते लिटि । ~ आमः

गोपायाम् + कृ + थल् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

Here, इट्-आगम by 7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः। is प्राप्त. However, it is negated by the next sūtra.

[निषेधसूत्रम्] 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात् । ~ धातोः न इट्

After एकाच् धातु whose vowel is अनुदात्त, इट्-आगम is negated for वलादि-आर्धधातुक-प्रत्यय.

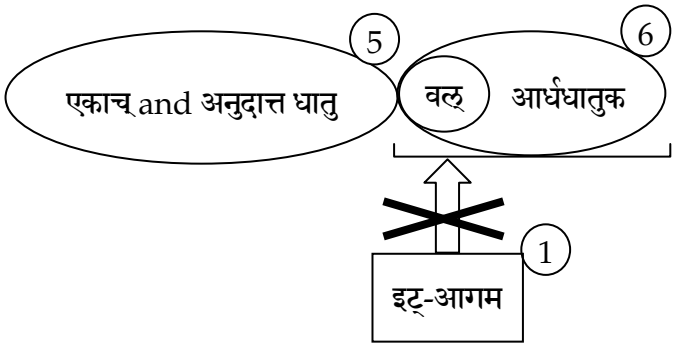

एकाचः $^{5/1}$ उपदेशे $^{7/1}$ अनुदात्तात् $^{5/1}$ । ~ धातोः $^{5/1}$ न ^{0} इट् $^{1/1}$

3 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- एकाचः 5/1 – एकः अच् यस्य धातोः यस्मिन् धातौ वा असौ एकाच् (116B/117B), तस्मात् । that (धातु) which contains one vowel. This is an adjective to धातु.
- उपदेशे 7/1 – धातुपाठ authored by Pāṇini; in अधिकरणे सप्तमी.

  By being placed between एकाचः and अनुदात्तात् in the sūtra, the word उपदेशे qualifies both words. महाभाष्यकार quotes here the देहलीदीपक-न्याय, the analogy of the lamp placed in the threshold, which can light up both inside and outside.
- अनुदात्तात् 5/1 – अनुदात्तः अस्ति अस्य इति अनुदात्तः धातुः । अनुदात्त + सुँ + अच् by 5.2.127 अर्शआदिभ्योऽच्। in मत्वर्थ section. Note that अनुदात्त is about the vowel of the धातु itself, not of इत् letter of the धातु. Observe the difference between अनुदात्त-धातु and अनुदात्तेत्-धातु.
- धातोः 5/1 – From 7.1.100 ऋत इद् धातोः।
- न 0 – From 7.2.8 नेड् वशि कृति।; this negates इट् for वलादि-आर्धधातुक-प्रत्यय.[14]
- इट् 1/1 – From 7.2.8 नेड् वशि कृति।, the sūtra which begins the अनिट्-प्रकरण.

[LSK] उपदेशे $^{7/1}$ यः $^{1/1}$ धातुः $^{1/1}$ एकाच् $^{1/1}$ अनुदात्तः $^{1/1}$ च ^{0} ततः ^{0} आर्धधातुकस्य $^{6/1}$ इट् $^{1/1}$ न ^{0} ।

इट्-आगम is negated for आर्धधातुक which comes after एकाच् अनुदात्त धातु as per in उपदेश.

---

[14] The section starting from 7.2.8 नेड् वशि कृति । up to 7.2.34 is पुरस्तादपवाद, exception coming before the general rule. पुरस्तादपवाद can negate only the first उत्सर्ग, not the following ones. For example, निषेध of इट् told by 7.2.10 can negate only 7.2.35, not the following ones such as optional इट् told by 7.2.48. By this, a धातु स्वृ takes an optional इट्-आगम.

The following śloka tells what are the अनिट्-धातुs among अजन्त-धातुs:

[LSK] **ऊदृदन्तैर्यौतिरुक्ष्णुशीङ्स्नुनुक्षुश्विडीङ्श्रिभिः ।**

वृङ्वृञ्भ्यां च विनैकाचोऽजन्तेषु निहताः स्मृताः ॥

ऊद्-ऋद्-अन्तैः $^{3/3}$ यौति-रुक्ष्णु-शीङ्-स्नु-नु-क्षु-श्वि-डीङ्-श्रिभिः $^{3/3}$ ।

वृङ्-वृञ्भ्याम् $^{3/2}$ च ^{0} विना ^{0} एकाचः $^{1/3}$ अनन्तेषु $^{7/3}$ निहताः $^{1/3}$ स्मृताः $^{1/3}$ ॥

Among अजन्त-धातुs, एकाच् धातुs are निहत = अनुदात्त धातुs <u>except for</u>:

1 and 2. ऊदृदन्त = ऊ/ऋ-ending धातुs; 3. यौति = यु (2P); 4. रु; 5. क्ष्णु; 6. शीङ्; 7. स्नु; 8. नु; 9. क्षु; 10. श्वि; 11डीङ्; 12. श्रिञ्; 13. वृङ्; 14. वृञ्

These fourteen types of अजन्त-धातुs are सेट्.

Among हलन्त-धातुs, here is the list by the last letter:

[LSK] कान्तेषु $^{7/3}$ शक्लृ $^{1/1}$ एकः $^{1/1}$।

Among क्-ending, the only अनुदात्त-धातु is <u>श</u>क्लृ.

[LSK] चान्तेषु $^{7/3}$ पच्-मुच्-रिच्-वच्-विच्-सिचः $^{1/3}$ षट् $^{1/3}$ ।

Among च्-ending, the six अनुदात्त-धातुs are <u>प</u>च्, <u>मु</u>च्, <u>रि</u>च्, <u>व</u>च्, <u>वि</u>च्, and <u>सि</u>च्.

[LSK] छान्तेषु $^{7/3}$ प्रच्छ् $^{1/1}$ एकः $^{1/1}$।

Among छ्-ending, the only अनुदात्त-धातु is <u>प्र</u>छ्.

[LSK] जान्तेषु $^{7/3}$ त्यज्-निजिर्-भज्-भञ्ज्-भुज्-भ्रस्ज्-मस्ज्-यज्-युज्-रुज्-रञ्ज्-विजिर्-स्वञ्ज्-सञ्ज्-सृजः $^{1/3}$ पञ्चदश $^{1/3}$ ।

Among ज्-ending, the fifteen अनुदात्त-धातुs are त्यज्, निजिर्, भज्, भञ्ज्, भुज्, भ्रस्ज्, मस्ज्, यज्, युज्, रुज्, रञ्ज्, विजिर्, स्वञ्ज्, सञ्ज्, and सृज्.

[LSK] दान्तेषु $^{7/3}$ अद्-क्षुद्-खिद्-छिद्-तुद्-नुद्-पद्य-भिद्-विद्यति-विनद्-विन्द्-शद्-सद्-स्विद्य-स्कन्द्-हदः $^{1/3}$ षोडश $^{1/3}$ ।

Among द्-ending, the sixteen अनुदात्त-धातुs are अद्, क्षुद्, खिद्, छिद्, तुद्, नुद्, पद् (4A), भिद्, विद् (4A) with शितप् धातुनिर्देशे, विनद्, विन्द्, शद्, सद्, स्विद् (4A), स्कन्द्, and हद्.

[LSK] धान्तेषु $^{7/3}$ क्रुध्-क्षुध्-बुध्य-बन्ध्-युध्-रुध्-राध्-व्यध्-साध्-शुध्-सिध्याः $^{1/3}$ एकादश $^{1/3}$ ।

Among ध्-ending, the eleven अनुदात्त-धातुs are क्रुध्, क्षुध्, बुध्य, बन्ध्, युध्, रुध्, राध्, व्यध्, साध्, शुध् and सिध्.

[LSK] नान्तेषु $^{7/3}$ मन्य-हनी $^{1/2}$ द्वौ $^{1/2}$ ।

Among न्-ending, the two अनुदात्त-धातुs are मन् (4A) and हन्.

[LSK] पान्तेषु $^{7/3}$ आप्-छुप्-क्षिप्-तप्-तिप्-तृप्य-दृप्य-लिप्-लुप्-वप्-शप्-स्वप्-सृपः $^{1/3}$ त्रयोदश $^{1/3}$ ।

Among प्-ending, the thirteen अनुदात्त-धातुs are आप्, छुप्, क्षिप्, तप्, तिप्, तृप्य (4P), दृप्य (4P), लिप्, लुप्, वप्, शप्, स्वप्, and सृप्.

[LSK] भान्तेषु $^{7/3}$ यभ्-रभ्-लभः $^{1/3}$ त्रयः $^{1/3}$।

Among भ्-ending, the three अनुदात्त-धातुs are यभ्, रभ्, and लभ्.

[LSK] मान्तेषु $^{7/3}$ गम्-नम्-यम्-रमः $^{1/3}$ चत्वारः $^{1/3}$।

Among म्-ending, the four अनुदात्त-धातुs are गम्, नम्, यम्, and रम्.

[LSK] शान्तेषु $^{7/3}$ क्रुश्-दश्-दिश्-दृश्-मृश्-रिश्-रुश्-लिश्-विश्-स्पृशः $^{1/3}$ दश $^{1/3}$ ।

Among श्-ending, the ten अनुदात्त-धातुs are क्रुश्, दश्, दिश्, दृश्, मृश्, रिश्, लिश्, रुश्, विश्, and स्पृश्.

[LSK] षान्तेषु $^{7/3}$ कृष्-त्विष्-तुष्-द्विष्-दुष्-पुष्य-पिष्-विष्-शिष्-शुष्-श्लिष्याः $^{1/3}$ एकादश $^{1/3}$ ।

Among ष्-ending, the eleven अनुदात्त-धातुs are कृष्, त्विष्, तुष्, द्विष्, दुष्, पुष्य (4P), पिष्, विष्, शिष्, शुष्, and श्लिष्.

[LSK] सान्तेषु $^{7/3}$ घस्-वसती $^{1/2}$ द्वौ $^{1/2}$ ।

Among स्-ending, the two अनुदात्त-धातुs are घस् and वस्.

[LSK] हान्तेषु $^{7/3}$ दह्-दिह्-दुह्-नह्-मिह्-रुह्-लिह्-वहः $^{1/3}$ अष्टौ $^{1/3}$ ।

Among ह्-ending, the eight अनुदात्त-धातुs are दह्, दिह्, दुह्, नह्, मिह्, रुह्, लिह्, and वह्.

[LSK] अनुदात्ताः $^{1/3}$ हलन्तेषु $^{7/3}$ धातवः $^{1/3}$ त्रि-अधिकम् $^{1/1}$ शतम् $^{1/1}$ ॥

Among हल्-ending धातुs, अनुदात्त-धातुs are one hundred and three (103) in number.

[LSK] गोपायाञ्चकर्थ $^{II/1}$।

वलादि-आर्धधातुक-प्रत्यय थल् does not take इट् because कृ is अनुदात्त-धातु.

गोपायाम् + कृ + थ

गोपायाम् + कर् + थ 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः

There is तुल्यबलविरोध between गुण by 7.3.84 and द्वित्व by 6.1.8. By 1.4.2 विप्रतिषेधे परं कार्यम् ।, the परकार्य गुण is taken first. Since थ is the निमित्त for द्वित्व, 1.159 द्विर्वचनेऽचि । does not apply.

गोपायाम् + कर् कर् + थ 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

गोपायाम् + कर् कृ + थ 7.4.66 उरत् । ~ अभ्यासस्य with 1.1.51 उरण् रपरः।

गोपायाम् + क कृ + थ 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

गोपायाम् + च कृ + थ 7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य

गोपायां + चकर्थ 8.3.23 मोऽनुस्वारः। ~ पदस्य

गोपायाञ् + चकर्थ 8.4.59 वा पदान्तस्य । ~ अनुस्वारस्य ययि परसवर्णः

गोपायाञ्चर्थ/गोपायांचकर्थ

[LSK] गोपायाञ्चक्रथुः $^{II/2}$। गोपायाञ्चक्र $^{II/3}$।

[LSK] गोपायाञ्चकार, गोपायाञ्चकर[I/1]।

By 7.1.91 णलुत्तमो वा । ~ णित्, there are two forms.

[LSK] गोपायाञ्चकृव[I/2] । गोपायाञ्चकृम[I/3] ।

वलादि-आर्धधातुक-प्रत्यय व and म do not take इट् because कृ is अनुदात्त-धातु.

By being कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् । ~ अपित्, गुण does not take place.

गोपायाम् + कृ + लिट् 3.1.40 कृञ् चानुप्रयुज्यते लिटि । ~ आमः

गोपायाम् + कृ + व 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

गोपायाम् + कृ कृ + व 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

गोपायाम् + कर् कृ + व 7.4.66 उरत् । ~ अभ्यासस्य with 1.1.51 उरण् रपरः।

गोपायाम् + क कृ + व 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

गोपायाम् + च कृ + व 7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य

गोपायां + चकृव 8.3.23 मोऽनुस्वारः। ~ पदस्य

गोपायाञ् + चकृव 8.4.59 वा पदान्तस्य । ~ अनुस्वारस्य ययि परसवर्णः

गोपायाञ्चकृव/गोपायांचकृव

Conjugation of गुप् (1P) in लिट्/कर्तरि

1. with आय-प्रत्यय with कृ + लिट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गोपायाञ्चकार/गोपायांचकार	गोपायाञ्चक्रतुः/गोपायांचक्रतुः	गोपायाञ्चक्रुः/गोपायांचक्रुः
मध्यमपुरुषः	गोपायाञ्चकर्थ/गोपायांचकर्थ	गोपायाञ्चक्रथुः/गोपायांचक्रथुः	गोपायाञ्चक्र/गोपायांचक्र
उत्तमपुरुषः	गोपायाञ्चकार/गोपायांचकार /गोपायाञ्चकर/गोपायांचकर	गोपायाञ्चकृव/गोपायांचकृव	गोपायाञ्चकृम/गोपायांचकृम

Forms with भू and अस् by 3.1.40 कृञ् चानुप्रयुज्यते लिटि ।. are the following.

[LSK] गोपायाम्बभूव[III/1] ।

2. with आय-प्रत्यय with भू + लिट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गोपायाम्बभूव/गोपायांबभूव	गोपायाम्बभूवतुः/गोपायांबभूवतुः	गोपायाम्बभूवुः/गोपायांबभूवुः
मध्यमपुरुषः	गोपायाम्बभूविथ/गोपायांबभूविथ	गोपायाम्बभूवथुः/गोपायांबभूवथुः	गोपायाम्बभूव/गोपायांबभूव
उत्तमपुरुषः	गोपायाम्बभूव/गोपायांबभूव	गोपायाम्बभूविव/गोपायांबभूविव	गोपायाम्बभूविम/गोपायांबभूविम

[LSK] गोपायामास[III/1] ।

Though अस् धातु in आर्धधातुक takes भू आदेश by 2.4.52 अस्तेर्भूः। ~ आर्धधातुके, here in the context of अनुप्रयुज्यमान-अस्, the अस् itself is conjugated.

गोपायाम् + अस् + लिट्	3.1.40 कृञ् चानुप्रयुज्यते लिटि ।
गोपायाम् + अस् अस् + अ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
गोपायाम् + अ अस् + अ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
गोपायाम् + आ अस् + अ	7.4.70 अत आदेः । ~ अभ्यासस्य दीर्घः
गोपायाम् + आ आस् + अ	7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः ञ्णिति
गोपायाम् + आस् + अ	6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः । ~ संहितायाम्

3. with आय-प्रत्यय with अस् + लिट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गोपायामास	गोपायामासतुः	गोपायामासुः
मध्यमपुरुषः	गोपायामासिथ	गोपायामासथुः	गोपायामास
उत्तमपुरुषः	गोपायामास	गोपायामासिव	गोपायामासिम

Forms without आय by 3.1.31 आयादय आर्धधातुके वा । are the following.

4. without आय-प्रत्यय

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	जुगोप	जुगुपतुः	जुगुपुः
मध्यमपुरुषः	जुगोपिथ/जुगोप्थ	जुगुपथुः	जुगुप
उत्तमपुरुषः	जुगोप	जुगुपिव/जुगुप्व	जुगुपिम/जुगुप्म

[LSK] जुगोप [III/1]।

गुप् + लिट् 3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ भूते प्रत्ययः प्रश्च

गुप् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झि… ।

गुप् + णल् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

गुप् गुप् + अ 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

गु गुप् + अ 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

जु गुप् + अ 7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य

जु गोप् + अ 7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च । ~ गुणः अङ्गस्य

[LSK] जुगुपतुः [III/2]। जुगुपुः [III/3] ॥

By giving कित्त्व to the suffix by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् । ~ अपित्, गुण is negated by 1.1.5 क्ङिति च । ~ न गुणवृद्धी.

In II/1,

गुप् + लिट् 3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ भूते प्रत्ययः प्रश्च

गुप् + सिप् 3.4.78 तिप्तस्झि… ।

गुप् + थल् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

Here, इट्-आगम is प्राप्त by 7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।. However, because the गुपूँ is ऊदित्, इट्-आगम is optional. This is taught by the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 7.2.44 स्वरतिसूतिसूयतिधूञूदितो वा । ~ आर्धधातुकस्य इट् वलादेः

After स्वृ etc.. and ऊदित् धातु, इट्-आगम is optionally attached to the beginning of वल्-आदि आर्धधातुक suffix.

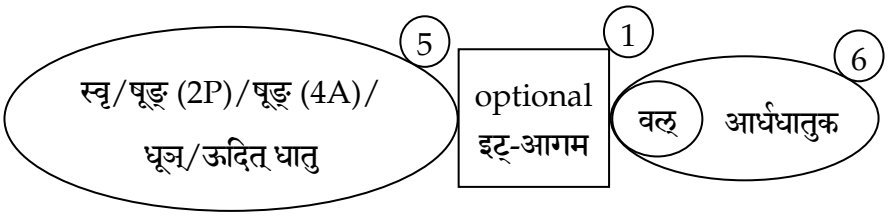

स्वरति-सूति-सूयति-धूञ्-ऊदितः $^{5/1}$ वा ^{0} । ~ आर्धधातुकस्य $^{6/1}$ इट् $^{1/1}$ वलादेः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र, 3 words as अनुवृत्ति

- स्वरति-सूति-सूयति-धूञ्-ऊदितः 5/1 – Four धातुs and ऊदित् धातुs; in पूर्वपञ्चमी.
  1) स्वरति = स्वृ शब्दोपतापयोः (1P) with श्तिप् धातुनिर्देशे; E.g., स्वरिता/स्वर्ता
  2) सूति = षूङ् प्राणिगर्भविमोचने (2A) with श्तिप् धातुनिर्देशे; E.g., सविता/सोता
  3) सूयति = षूङ् प्राणिप्रसवे (4A) with श्तिप् धातुनिर्देशे; E.g., सविता/सोता
  4) धूञ् कम्पने (9U) ; E.g., धविता/धोता
  5) ऊदित् = ऊ इत् यस्य धातोः सः ऊदित् = धातुः, such as गुपूँ; E.g., गोपिता/गोप्ता
- वा 0 – इट् is optional.
- आर्धधातुकस्य 6/1 – Suffix termed as आर्धधातुक; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- इट् 1/1 – This is आगम. Being टित्, it becomes आदि-अवयव of the स्थानिन् by 1.1.46 आद्यन्तौ टकितौ ।.
- वलादेः 6/1 – प्रत्याहारः वल्, consisting of all the consonants other than य्.
  वल् आदिः यस्य तत् वलादि (116B) आर्धधातुकम्, that whose beginning is वल्, तस्य।.

[LSK] स्वरति-आदेः $^{5/1}$ ऊदितः $^{5/1}$ च ^{0} परस्य $^{6/1}$ वलादेः $^{6/1}$ आर्धधातुकस्य $^{6/1}$ इट् $^{1/1}$ वा ^{0} स्यात् $^{III/1}$ ।

After स्वरति etc. and ऊदित् धातु, वल्-beginning आर्धधातुक suffix optionally takes इट्-आगम.

[LSK] जुगोपिथ, जुगोप्थ $^{II/1}$ ।

There are two forms. One is with इट्, the other is without by 7.2.44 स्वरतिसूतिसूयतिधूञूदितो वा ।

Similarly, इट् is optional in I/2 and I/3.

When आर्धधातुक-प्रत्यय directly follows, there are three sets of forms. One is with आय, the other is without आय and with इट्, and another is without आय or इट्.

The new धातु गोपाय does not have any indication for अनिट् or वेट्. Thus it is सेट्. Being अदन्त, 6.4.48 अतो लोपः । ~ आर्धधातुके is applicable when आर्धधातुक follows.

== लुट् ==

[LSK] गोपायिता, गोपिता, गोप्ता III/1 ।

गोपाय + लुट्	3.3.15 अनद्यतने लुट् । ~ भविष्यति धातोः
गोपाय + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
गोपाय + तास् + ति	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः
गोपाय + इतास् + ति	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
गोपाय + इतास् + डा	2.4.85 लुटः प्रथमस्य डारौरसः ।
गोपाय + इत् + आ	(प.) डित्त्वसामर्थ्यादभस्यापि टेर्लोपः।
गोपाय् + इत् + आ	6.4.48 अतो लोपः । ~ आर्धधातुके

Conjugation of गुप् (1P) in लुट्/कर्तरि

1. with आय : गोपायितास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गोपायिता	गोपायितारौ	गोपायितारः
मध्यमपुरुषः	गोपायितासि	गोपायितास्थः	गोपायितास्थ
उत्तमपुरुषः	गोपायितास्मि	गोपायितास्वः	गोपायितास्मः

2. without आय and with इट् : गोपितास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गोपिता	गोपितारौ	गोपितारः
मध्यमपुरुषः	गोपितासि	गोपितास्थः	गोपितास्थ
उत्तमपुरुषः	गोपितास्मि	गोपितास्वः	गोपितास्मः

3. without आय or इट् : गोप्तास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गोप्ता	गोप्तारौ	गोप्तारः
मध्यमपुरुषः	गोप्तासि	गोप्तास्थः	गोप्तास्थ
उत्तमपुरुषः	गोप्तास्मि	गोप्तास्वः	गोप्तास्मः

== लृट् ==

[LSK] गोपायिष्यति, गोपिष्यति, गोप्स्यति [III/1] ।

Conjugation of गुप् (1P) in लृट्/कर्तरि

1. with आय : गोपायिष्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गोपायिष्यति	गोपायिष्यतः	गोपायिष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	गोपायिष्यसि	गोपायिष्यथः	गोपायिष्यथ
उत्तमपुरुषः	गोपायिष्यामि	गोपायिष्यावः	गोपायिष्यामः

2. without आय and with इट् : गोपिष्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गोपिष्यति	गोपिष्यतः	गोपिष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	गोपिष्यसि	गोपिष्यथः	गोपिष्यथ
उत्तमपुरुषः	गोपिष्यामि	गोपिष्यावः	गोपिष्यामः

3. without आय or इट् : गोप्स्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गोप्स्यति	गोप्स्यतः	गोप्स्यन्ति
मध्यमपुरुषः	गोप्स्यसि	गोप्स्यथः	गोप्स्यथ
उत्तमपुरुषः	गोप्स्यामि	गोप्स्यावः	गोप्स्यामः

== लोट् ==

[LSK] गोपायतु[III/1] ।

Conjugation of गुप् (1P) in लोट्/कर्तरि

गोपाय + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गोपायतु/गोपायतात्	गोपायताम्	गोपायन्तु
मध्यमपुरुषः	गोपाय/गोपायतात्	गोपायतम्	गोपायत
उत्तमपुरुषः	गोपायानि	गोपायाव	गोपायाम

== लङ् ==

[LSK] अगोपायत्[III/1] ।

Conjugation of गुप् (1P) in लङ्/कर्तरि

अगोपाय + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अगोपायत्	अगोपायताम्	अगोपायन्
मध्यमपुरुषः	अगोपायः	अगोपायतम्	अगोपायत
उत्तमपुरुषः	अगोपायम्	अगोपायाव	अगोपायाम

== विधिलिङ् ==

[LSK] गोपायेत्[III/1] ।

Conjugation of गुप् (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

गोपाय + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गोपायेत्	गोपायेताम्	गोपायेयुः
मध्यमपुरुषः	गोपायेः	गोपायेतम्	गोपायेत
उत्तमपुरुषः	गोपायेयम्	गोपायेव	गोपायेम

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] गोपाय्यात्, गुप्यात्[III/1] ।

Here, the आर्धधातुक-प्रत्यय is यकारादि because of the यास्-आगम. Thus there is no इट्-आगम.

गोपाय + लिङ्	3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।
गोपाय + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
गोपाय + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
गोपाय + यास् त्	3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्
गोपाय + या त्	8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः
गोपाय् + या त्	6.4.48 अतो लोपः। ~ आर्धधातुके

Conjugation of गुप् (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

1. with आय : गोपाय् (6.4.48 अतो लोपः।) + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गोपाय्यात्	गोपाय्यास्ताम्	गोपाय्यासुः
मध्यमपुरुषः	गोपाय्याः	गोपाय्यास्तम्	गोपाय्यास्त
उत्तमपुरुषः	गोपाय्यासम्	गोपाय्यास्व	गोपाय्यास्म

गुप् + लिङ्	3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।
गुप् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
गुप् + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
गुप् + यास् त्	3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्
गुप् + या त्	8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः

2. without आय : गुप् + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गुप्यात्	गुप्यास्ताम्	गुप्यासुः
मध्यमपुरुषः	गुप्याः	गुप्यास्तम्	गुप्यास्त
उत्तमपुरुषः	गुप्यासम्	गुप्यास्व	गुप्यास्म

== लुङ् ==

[LSK] अगोपायीत् [III/1] ।

गोपाय + लुङ् 3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः

गोपाय + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

गोपाय + त् 3.4.100 इतश्च। ~ ङितः लोपः

गोपाय + च्लि + त् 3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

गोपाय + सिच् + त् 3.1.44 च्लेः सिँच् ।

गोपाय + इ स् + त् 7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।

गोपाय + इ स् + ईट् त् 7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्

गोपाय + इ + ईट् त् 8.2.28 इट ईटि । ~ सस्य लोपः

गोपाय + ई त् 6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः। ~ एकः पूर्वपरयोः संहितायाम् with वार्त्तिक

गोपाय् + ई त् 6.4.48 अतो लोपः। ~ आर्धधातुके

आ is the उपधा of अङ्ग for सिच्, thus वृद्धि by the section from 7.2.1 is not applicable.

अट् + गोपायीत् 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

अगोपायीत्

Conjugation of गुप् (1P) in लुङ्/कर्तरि

1. with आय : अगोपायी/अगोपायिष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अगोपायीत्	अगोपायिष्टाम्	अगोपायिषुः
मध्यमपुरुषः	अगोपायीः	अगोपायिष्टम्	अगोपायिष्ट
उत्तमपुरुषः	अगोपायिषम्	अगोपायिष्व	अगोपायिष्म

Now, forms without आय and with इट्:

गुप् + लुङ् 3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः

गुप् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

गुप् + त् 3.4.100 इतश्च। ~ ङितः लोपः

गुप् + च्लि + त् 3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

गुप् + सिच् + त् 3.1.44 च्लेः सिँच् ।

गुप् + इ स् + त् 7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।

गुप् + इ स् + ईट् त् 7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्

Here, by गुप् being हलन्त-धातु followed by सिच् and परस्मैपद, वृद्धि is प्राप्त by 7.2.3 वदव्रजहलन्तस्याचः। ~ सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु. This is negated because of इट् for सिच् by the next sūtra.

[निषेधसूत्रम्] 7.2.4 नेटि । ~ हलन्तस्य सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु

When सिच् with इट्-आगम and परस्मैपद follow, हल्-ending अङ्ग for सिच् does not take वृद्धि.

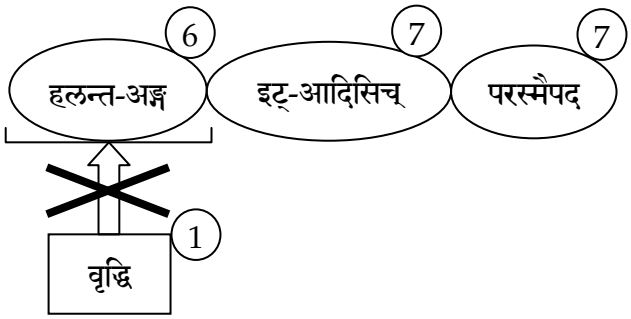

न^{0} इटि$^{7/1}$ । ~ हलन्तस्य$^{6/1}$ सिचि$^{7/1}$ वृद्धिः$^{1/1}$ परस्मैपदेषु$^{7/3}$

2 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- न 0 – This is to negate वृद्धि.
- इटि 7/1 – This is an adjective to सिचि.
- हलन्तस्य 6/1 – From 7.2.3 वदव्रजहलन्तस्याचः।.

[LSK] इड्-आदौ$^{7/1}$ सिचि$^{7/1}$ हल्-अन्तस्य$^{6/1}$ वृद्धिः$^{1/1}$ न^{0} ।

When सिच् with इट् follows, for हल्-ending अङ्ग, वृद्धि is negated.

[LSK] अगोपीत्$^{III/1}$ ।

गुप् + इ स् + ईट् त्

Here, by 7.2.4 नेटि । ~ हलन्तस्य सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु, वृद्धि is negated.

गोप् + इस् + ई त्	7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च । ~ गुणः सार्वधातुकार्धधातुकयोः
गोप् + इ + ई त्	8.2.28 इट ईटि । ~ सस्य लोपः
गोप् + ई त्	6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः। ~ एकः पूर्वपरयोः संहितायाम् with वार्त्तिक
अट् + गोपीत्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य
अगोपीत्	

2. without आय and with इट् : अगोपी/अगोपिष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अगोपीत्	अगोपिष्टाम्	अगोपिषुः
मध्यमपुरुषः	अगोपीः	अगोपिष्टम्	अगोपिष्ट
उत्तमपुरुषः	अगोपिषम्	अगोपिष्व	अगोपिष्म

[LSK] अगौप्सीत्[III/1] ।

गुप् + लुङ् 3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः

गुप् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

गुप् + त् 3.4.100 इतश्च। ~ ङितः लोपः

गुप् + च्लि + त् 3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

गुप् + सिच् + त् 3.1.44 च्लेः सिँच् ।

By 7.2.44 स्वरतिसूतिसूयतिधूञूदितो वा ।, इट्-आगम for वलादि आर्धधातुक-प्रत्यय सिच् is optional.

गुप् + स् + ईट् त् 7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्

Here, because of the absence of इट्, 7.2.4 नेटि । ~ हलन्तस्य सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु, does not apply.

गौप् + स् + ई त् 7.2.3 वदव्रजहलन्तस्याचः । ~ सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु

अट् + गौप्सीत् 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

अगौप्सीत्

In III/2,

गुप् + लुङ् 3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः

गुप् + तस् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

गुप् + ताम् 3.4.101 तस्थस्थमिपां तान्तन्तामः। ~ ङितः

गुप् + च्लि + ताम् 3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

गुप् + सिच् + ताम् 3.1.44 च्लेः सिँच् ।

गौप् + स् + ताम् 7.2.3 वदव्रजहलन्तस्याचः । ~ सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु

Now, the next sūtra is to be applied.

[विधिसूत्रम्] 8.2.26 झलो झलि । ~ सस्य लोपः

स् between झल् and झल् is to be elided.

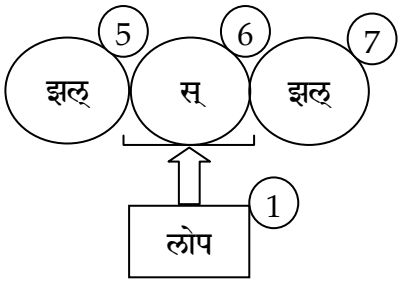

झलः $^{5/1}$ झलि $^{7/1}$ । ~ सस्य $^{6/1}$ लोपः $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- झलः 5/1 – प्रत्याहार झल्; in पूर्वपञ्चमी.
- झलि 7/1 – प्रत्याहार झल्; in परसप्तमी.
- सस्य 6/1 – From 8.2.24 रात् सस्य।; the अ after स् in the प्रातिपदिक is for उच्चारण; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- लोपः 1/1 – From 8.2.23 संयोगान्तस्य लोपः।; this is आदेश.

[LSK] झलः $^{5/1}$ परस्य $^{6/1}$ सस्य $^{6/1}$ लोपः $^{1/1}$ झलि $^{7/1}$ ।

There is लोप in the place of स् after झल् when झल् follows.

[LSK] अगौप्ताम् $^{III/2}$ ।

गौप् + स् + ताम्

Here, both प् and त् before and after the सिच् are झल्.

गौप् + ताम् 8.2.26 झलो झलि । ~ सस्य लोपः

अट् + गौप्ताम् 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

[LSK] अगौप्सुः $^{III/3}$ । अगौप्सीः $^{II/1}$ । अगौप्तम् $^{II/2}$ । अगौप्त $^{II/3}$ । अगौप्सम् $^{I/3}$ । अगौप्स्व $^{I/2}$ । अगौप्स्म $^{I/3}$ ।

स् is elided only when झल् is following.

3. without आय or इट् : अगौपी/अगौपिष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अगौप्सीत्	अगौप्ताम्	अगौप्सुः
मध्यमपुरुषः	अगौप्सीः	अगौप्तम्	अगौप्त
उत्तमपुरुषः	अगौप्सम्	अगौप्स्व	अगौप्स्म

== लृङ् ==

[LSK] अगोपायिष्यत्[III/1] ।

Conjugation of गुप् (1P) in लृङ्/कर्तरि

1. with आय: अगोपायिष्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अगोपायिष्यत्	अगोपायिष्यताम्	अगोपायिष्यन्
मध्यमपुरुषः	अगोपायिष्यः	अगोपायिष्यतम्	अगोपायिष्यत
उत्तमपुरुषः	अगोपायिष्यम्	अगोपायिष्याव	अगोपायिष्याम

[LSK] अगोपिष्यत्[III/1] ।

2. without आय and with इट् : अगोपिष्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अगोपिष्यत्	अगोपिष्यताम्	अगोपिष्यन्
मध्यमपुरुषः	अगोपिष्यः	अगोपिष्यतम्	अगोपिष्यत
उत्तमपुरुषः	अगोपिष्यम्	अगोपिष्याव	अगोपिष्याम

[LSK] अगोप्स्यत्[III/1] ।

3. without आय or इट् : अगोप्स्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अगोप्स्यत्	अगोप्स्यताम्	अगोप्स्यन्
मध्यमपुरुषः	अगोप्स्यः	अगोप्स्यतम्	अगोप्स्यत
उत्तमपुरुषः	अगोप्स्यम्	अगोप्स्याव	अगोप्स्याम

13. क्षि क्षये (1PA)

[LSK] क्षि क्षये ॥१३॥ (1PA) to wane

The content of the धातु is क्षि and there is no इत् letter. Being अनुदात्त-धातु, इट्-आगम is negated for वलादि-आर्धधातुक-प्रत्यय by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात् ।. Having no indication for आत्मनेपद-प्रत्यय in कर्तरि, it is परस्मैपदी धातुः.

== लट् ==

[LSK] क्षयति III/1 ।

क्षि + लट् 3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः

क्षि + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

क्षि + शप् + ति 3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

क्षे + अ + ति 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य

क्षय् + अ + ति 6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ अचि संहितायाम्

क्षयति

Conjugation of क्षि (1P) in लट्/कर्तरि

क्षय + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	क्षयति	क्षयतः	क्षयन्ति
मध्यमपुरुषः	क्षयसि	क्षयथः	क्षयथ
उत्तमपुरुषः	क्षयामि	क्षयावः	क्षयामः

== लिट् ==

[LSK] चिक्षाय $^{III/1}$ ।

क्षि + लिट् 3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः

क्षि + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

क्षि + णल् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

क्षि क्षि + अ 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

By 1.1.59 द्विर्वचनेऽचि।, द्वित्व takes place first.

कि क्षि + अ 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

चि क्षि + अ 7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य

चि क्षै + अ 7.2.115 अचो ञ्णिति । ~ वृद्धिः अङ्गस्य

चि क्षाय् + अ 6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ संहितायाम्

चिक्षाय

[LSK] चिक्षियतुः $^{III/2}$ । चिक्षियुः $^{III/3}$ ।

अपित् लिट् after असंयोग is कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित्। ~ अपित्, thus गुण-वृद्धि-निषेध by 1.1.5 क्ङिति च ।. Here, इवर्ण being धातु-अवयव, इयङ्-आदेश by 6.4.77 अचि श्नुधातुभ्रुवां य्वोरियङुवङौ । is used.

क्षि + लिट् 3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः

क्षि + तस् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

क्षि + अतुस् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

क्षि क्षि + अतुस् 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

By 1.1.59 द्विर्वचनेऽचि।, द्वित्व takes place first.

कि क्षि + अतुस् 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

चि क्षि + अतुस् 7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य

चि क्षिय् + अतुस् 6.4.77 अचि श्नुधातुभ्रुवां य्वोरियङुवङौ । ~ अङ्गस्य

चिक्षियतुः 8.2.66, 8.3.15

In II/1,

क्षि + थल् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

[LSK] "एकाचः (7.2.10)" इति ^{0} निषेधे $^{7/1}$ प्राप्ते $^{7/1}$ ।

For थल्, a वलादि आर्धधातुक-प्रत्यय, the negation of इट्-आगम by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात् । ~ न इट् is प्राप्त. However, there is a special arrangement in लिट्. The following four sūtras have to be studied together as one topic.

[नियमसूत्रम्] 7.2.13 कृसृभृवृस्तुद्रुस्रुश्रुवो लिटि । ~ इट् न

After these eight धातुs only, इट्-आगम is negated for वलादि-आर्धधातुक लिट् प्रत्यय. The implication is that after any other धातुs, even if they are अनिट्, इट् takes place.

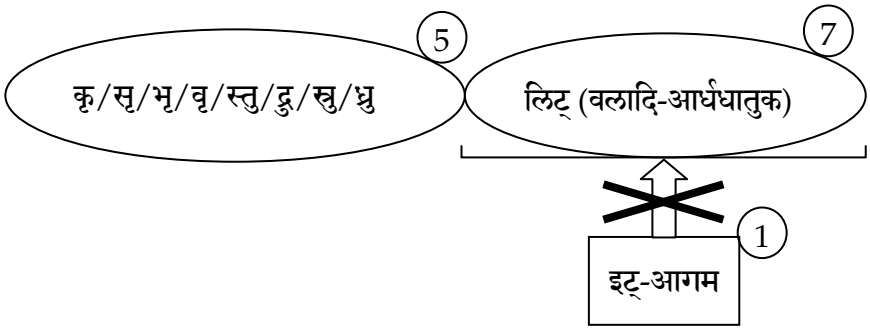

कृ-सृ-भृ-वृ-स्तु-द्रु-स्रु-श्रुवः $^{5/1}$ लिटि $^{7/1}$ । ~ इट् $^{1/1}$ न ^{0}

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- कृ-सृ-भृ-वृ-स्तु-द्रु-स्रु-श्रुवः 5/1 – Eight धातुs are compounded in SD. 1. डुकृञ् करणे (8U); 2. सृ गतौ (1P); 3. भृञ् भरणे (1U)/डुभृञ् धारणपोषणयोः (3U); 4. वृङ् सम्भक्तौ (9A)/वृञ् वरणे (5U); 5. ष्टुञ् स्तुतौ (2U); 6. द्रु गतौ (1P); 7. स्रु गतौ (1P); 8. श्रु श्रवणे (1P); in पूर्वपञ्चमी.
- लिटि 7/1 – This has to be taken as 6th case ending. इट्-आगम is augmented to लिट्-प्रत्यय.
- इट् 1/1 – From 7.2.8 नेड् वशि कृति।, the sūtra which begins the अनिट्-प्रकरण.
- न 0 – From 7.2.8 नेड् वशि कृति।; this negates इट् for वलादि-आर्धधातुक-प्रत्यय.

[LSK] कृ-आदिभ्यः $^{5/3}$ एव ^{0} लिटः $^{6/1}$ इट् $^{1/1}$ न ^{0} स्यात् $^{III/1}$ अन्यस्मात् $^{5/1}$ अनिटः $^{5/1}$ अपि ^{0} (इट् $^{1/1}$) स्यात् $^{III/1}$ ॥

For लिट्, इट् should be negated only after कृ etc. After धातु other than them, even when the धातु is अनिट्, इट् will be there.

This sūtra negates अनिट् (न इट्) taught in the section starting from 7.2.8 to 7.2.34.

This sūtra is known by the name "क्रादि-नियम". This is a नियमसूत्र because अनिट् for लिट् after कृ, etc. is already सिद्ध by 7.2.10. Still, a new sūtra is started. That new sūtra has to be understood as नियम, specifying something to exclude something else. This is said by the वाक्य "सिद्धे सति आरभ्यमानं नियमाय ।".

Thus, though क्षि-धातु is अनिट् by 7.2.10, it will take इट्-आगम for लिट्-प्रत्यय because क्षि is not found in क्रादि-नियम, the restriction for कृ-आदि.

वलादि लिट्-आदेश प्रत्यय are three: थल्, व, and म. Among them, थल् needs three more sūtras, which are studied in the following:

[निषेधसूत्रम्] 7.2.61 अचस्तास्वत्थल्यनिटो नित्यम् । ~ उपदेशे तासि इट् न

After a धातु which is originally अच्-ending, and which is always अनिट् with तास्, like with तास्, इट्-आगम also does not take place for थल्.

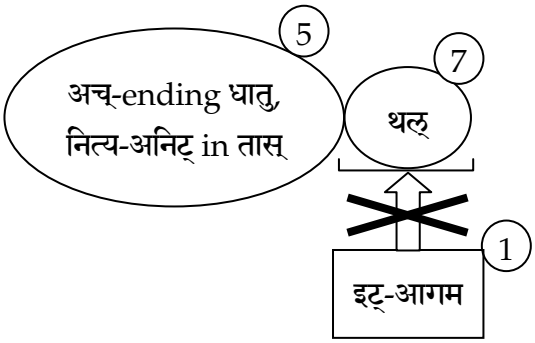

अचः $^{5/1}$ तास्वत् ^{0} थलि $^{7/1}$ अनिटः $^{5/1}$ नित्यम् ^{0} । ~ उपदेशे $^{7/1}$ तासि $^{7/1}$ इट् $^{1/1}$ न ^{0}

5 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- अचः 5/1 – An adjective to धातु. By तदन्तविधि, it is understood as "अजन्त-धातु"; in पूर्वपञ्चमी.
- तास्वत् 0 – तासौ इव तास्वत्।, like when तास् follows.[15] तास् is a विकरण-प्रत्यय for लुट्.
- थलि 7/1 – This has to be taken as 6th case ending. इट्-आगम is augmented to थल्-प्रत्यय.
- अनिटः 5/1 – अविद्यमानः इट् यस्मात् धातोः सः अनिट् (115B), तस्मात् ।, धातु which does not take इट्.
- नित्यम् 0 – This excludes optional इट् when तास् follows.
- उपदेशे 7/1 – Here it means धातुपाठे. The धातु has to be listed as अजन्त in धातुपाठ. This is to exclude अजन्त-धातु which is by modification.
- तासि 7/1 – Regarding तास्; this is connected to अनिटः.
- इट् 1/1 – From 7.2.8 नेड् वशि कृति।, the sūtra which begins the अनिट्-प्रकरण.
- न 0 – From 7.2.8 नेड् वशि कृति।; this negates इट् for वलादि-आर्धधातुक-प्रत्यय.

1. After अजन्त-धातु in धातुपाठ, (उपदेशे $^{7/1}$ अचः $^{5/1}$)
2. if the धातु is नित्य-अनिट् when तास् follows, (नित्यम् ^{0} अनिटः $^{5/1}$ तासि $^{7/1}$)
3. it be like with तास् (no इट्) for थल्. (तास्वत् ^{0} = इट् $^{1/1}$ न ^{0} थलि $^{7\,(6)/1}$)

[LSK] उपदेशे $^{7/1}$ अजन्तः $^{1/1}$ यः $^{1/1}$ धातुः $^{1/1}$ तासौ $^{7/1}$ नित्य-अनिट् $^{1/1}$ ततः ^{0} थलः $^{6/1}$ इट् $^{1/1}$ न ^{0} ॥

After that अच्-ending धातु in the धातुपाठ, which is always अनिट् with तास् (विकरण of लुट्), इट्-आगम does not come to थल्.

---

[15] लू does not take इट् for क्त्वा, as in लूत्वा, but it does for थल्, as in लुलविथ.

Not only अजन्त-धातुs, but also धातुs which have a short अ in them are also subject to the negation of इट्. This is taught in the next sūtra.

[निषेधसूत्रम्] 7.2.62 उपदेशे ऽत्वतः । ~ नित्यम् उपदेशे तासि इट् न

After धातु having अ in धातुपाठ, which always does not take इट् with तास्, इट् does not come for थल्.

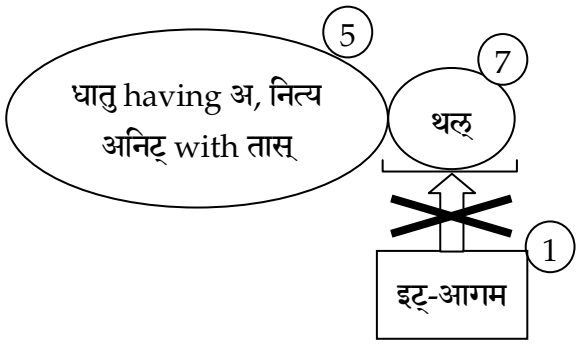

उपदेशे $^{7/1}$ अत्-वतः $^{5/1}$ । ~ तास्वत् ^{0} थलि $^{7/1}$ अनिटः $^{5/1}$ तासि $^{7/1}$ इट् $^{1/1}$ न ^{0}

2 words in the सूत्र; 6 words as अनुवृत्ति

- उपदेशे 7/1 – Here it means धातुपाठे. The धातु has to be listed as अत्वत्, having अ, in धातुपाठ.
- अत्-वतः 5/1 – This is an adjective to धातु. अत् अस्य अस्ति इति अत्वान् [16]।; in पूर्वपञ्चमी.
- तास्वत् 0 – Like when तास् follows. तास् is a विकरण-प्रत्यय for लुट्.
- थलि 7/1 – This has to be taken as 6th case ending. इट्-आगम is augmented to थल्-प्रत्यय.
- अनिटः 5/1 – अविद्यमानः इट् यस्मात् धातोः सः अनिट् (115B), तस्मात् ।, धातु which does not take इट्.
- तासि 7/1 – Regarding तास्; this is connected to अनिटः.
- इट् 1/1 – From 7.2.8 नेड् वशि कृति।, the sūtra which begins the अनिट्-प्रकरण.
- न 0 – From 7.2.8 नेड् वशि कृति।; this negates इट् for वलादि-आर्धधातुक-प्रत्यय.

[LSK] उपदेशे $^{7/1}$ अकारवतः $^{5/1}$ तासौ $^{7/1}$ नित्य-अनिट् $^{1/1}$ परस्य $^{6/1}$ थलः $^{6/1}$ इट् $^{1/1}$ न ^{0} स्यात् $^{III/1}$ ॥

After a धातु having अ in the धातुपाठ, which is always अनिट् with तास् (विकरण of लुट्), इट्-आगम does not come to थल्.

[16] The त् does not become द् by 8.2.39 झलां जशोऽन्ते । because the पदसंज्ञा was negated for त्/स्-ending word followed by मत्वर्थ-प्रत्यय by 1.4.19 तसौ मत्वर्थे । ~ भम्.

The negation of इट् for अजन्त and अत्वत् धातु, as taught in the previous sūtras, is according to पाणिनि's opinion. Another grammarian has a different opinion.

[नियमसूत्रम्] 7.2.63 ऋतो भारद्वाजस्य । ~ नित्यम् उपदेशे तासि इट् न

In the opinion of भारद्वाज-ऋषि, the prohibition of इट् for थल् is only after a short ऋ-ending धातु, which never takes इट् for तास्.

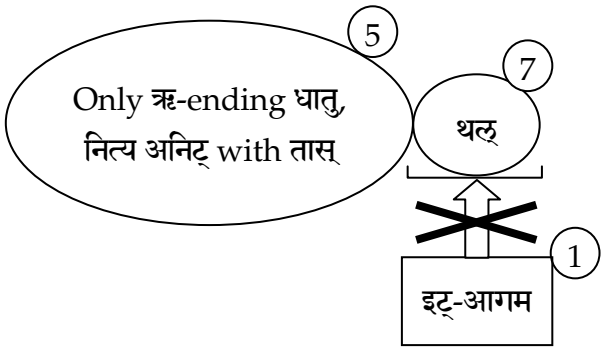

ऋतः $^{5/1}$ भारद्वाजस्य $^{6/1}$ । ~ तास्वत् ^{0} थलि $^{7/1}$ अनिटः $^{5/1}$ तासि $^{7/1}$ इट् $^{1/1}$ न ^{0}

2 words in the सूत्र; 6 words as अनुवृत्ति

- ऋतः 5/1 – ऋत् with कालनियम; in पूर्वपञ्चमी.
- भारद्वाजस्य 6/1 – भारद्वाज is a name of a ऋषि; in सम्बन्धे षष्ठी to "मते, in the opinion".
- तास्वत् 0 – Like when तास् follows. तास् is a विकरण-प्रत्यय for लुट्.
- थलि 7/1 – This has to be taken as 6th case ending. इट्-आगम is augmented to थल्-प्रत्यय.
- अनिटः 5/1 – अविद्यमानः इट् यस्मात् धातोः सः अनिट् (115B), तस्मात् ।, धातु which does not take इट्.
- इट् 1/1 – From 7.2.8 नेड् वशि कृति।, the sūtra which begins the अनिट्-प्रकरण.
- न 0 – From 7.2.8 नेड् वशि कृति।; this negates इट् for वलादि-आर्धधातुक-प्रत्यय.

[LSK] तासौ $^{7/1}$ नित्य-अनिट् $^{1/1}$ ऋदन्तात् $^{5/1}$ एव ^{0} थलः $^{6/1}$ इट् $^{1/1}$ न ^{0} भारद्वाजस्य $^{6/1}$ मते $^{7/1}$।

Only after ऋ-ending धातु, which is always अनिट् with तास् (विकरण of लुट्), इट्-आगम does not come to थल्, in the opinion of the grammarian भारद्वाज.

[LSK] तेन $^{3/1}$ अन्यस्य $^{6/1}$ स्यात् $^{III/1}$ एव ^{0} ।

By this नियम, other धातुs than ऋदन्त, even if they are अजन्त or अत्वत्, will not take इट्-आगम, according to भारद्वाज's opinion. Thus there are two forms. One is according to पाणिनि-मुनि, the other is according to भारद्वाज-मुनि.

[LSK] अयम्$^{1/1}$ अत्र^{0} सङ्ग्रहः$^{1/1}$ ---

The following śloka is the summary in this topic.

[LSK]

अजन्तोऽकारवान् वा यस्तास्यनिट् थलि वेडयम् ।

ऋदन्त ईदृङ् नित्यानिट् क्राद्यन्यो लिटि सेड् भवेत् ॥

अजन्तः$^{1/1}$ अकारवान्$^{1/1}$ वा^{0} यः$^{1/1}$ तासि$^{7/1}$ अनिट्$^{1/1}$ थलि$^{7/1}$ वा^{0} इट्$^{1/1}$ अयम्$^{1/1}$ ।

ऋदन्तः$^{1/1}$ ईदृक्$^{1/1}$ नित्य-अनिट्$^{1/1}$ कृ-आदि-अन्यः$^{1/1}$ लिटि$^{7/1}$ सेट्$^{1/1}$ भवेत्$^{III/1}$ ॥

अन्वयः –

1. यः$^{1/1}$ अजन्तः$^{1/1}$ (धातुः$^{1/1}$) अकारवान्$^{1/1}$ (धातुः$^{1/1}$) वा^{0} तासि$^{7/1}$ अनिट्$^{1/1}$ (भवति$^{III/1}$), (तस्मात्$^{5/1}$ परः$^{1/1}$) थलि$^{7/1}$ अयम्$^{1/1}$ इट्$^{1/1}$ वा^{0} ।

That अजन्त or अत्वत्-धातु, which is अनिट् with तास्, after that धातु, this इट् is optional for थल्. (इट्-अभाव is by पाणिनि, and इट्-भाव is by भारद्वाज.)

2. ईदृक्$^{1/1}$ ऋदन्तः$^{1/1}$ नित्य-अनिट्$^{1/1}$ ।

Such ऋदन्त-धातु (which is अनिट् with तास्) never takes इट्.

3. लिटि$^{7/1}$ कृ-आदि-अन्यः$^{1/1}$ सेट्$^{1/1}$ भवेत्$^{III/1}$ ।

For लिट् (व$^{I/2}$ and म$^{I/3}$), (धातु) other than कृ, etc. takes इट्.

[LSK] चिक्षयिथ, चिक्षेथ$^{II/1}$ ।

क्षि + थल्

Steps for examining whether इट् should come for थल् of लिट्, a वलादि-आर्धधातुक-प्रत्यय :

1. थल् being वलादि-आर्धधातुक-प्रत्यय, इट् is प्राप्त by 7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।.

2. क्षि being एकाच् अनुदात्त-धातु, इट् is negated by 7.2.10 एकाच उपदेसेऽनुदात्तात् । ~ न इट्.

3. क्षि not being listed in the क्रादिनियम, the negation of इट् is restricted out in लिट् (इट् is प्राप्त again) by 7.2.13 कृसृभृवृस्तुद्रुस्रुश्रुवो लिटि । ~ इट् न.

4. क्षि being अजन्तधातु in उपदेश, इट् is negated for थल् by 7.2.61 अचस्तास्वत्थल्यनिटो नित्यम् ।.

5. क्षि not being ऋदन्तधातु, the negation of इट् by 7.2.61 is restricted out in थल् (इट् takes place) by 7.2.63 ऋतो भारद्वाजस्य ।.

By this examination, क्षि + थल् should take इट्-आगम in भारद्वाज's मत, while इट्-आगम is negated in सूत्रकार's मत.

<इट्-आगम-पक्षे (in भारद्वाज's मत)>

क्षि + थल् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

क्षि + इट् थ 7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः । by 7.2.63 ऋतो भारद्वाजस्य ।

क्षि क्षि + इथ 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

चि + क्षि + इथ 7.4.60 हलादिः शेषः।, and 7.4.62 कुहोश्चुः। ~ अभ्यासस्य

चि + क्षे + इथ 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य

चि + क्षय् + इथ 6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ संहितायाम्

चिक्षयिथ

<इट्-आगम-अभाव-पक्षे (in सूत्रकार's मत)>

क्षि + थल् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

क्षि + थ 7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः । is negated by 7.2.61 अचस्तास्वत्थल्यनिटो नित्यम् ।

क्षे + क्षे + थ 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य

चि + क्षे + थ 7.2.59 ह्रस्वः।, 7.4.60 हलादिः शेषः।, and 7.4.62 कुहोश्चुः। ~ अभ्यासस्य

चिक्षेथ

[LSK] चिक्षियथुः $^{II/2}$ । चिक्षिय $^{II/3}$ ।

चि + क्षिय् + अथुस्

Because of कित्त्व, गुण-वृद्धि-निषेध. Then इयङ्-आदेश by 6.4.77 अचि श्नुधातुभ्रुवां य्वोरियङुवङौ ।.

[LSK] चिक्षाय, चिक्षय $^{I/1}$ ।

Two forms by 7.1.91 णलुत्तमो वा । ~ णित्.

[LSK] चिक्षियिव $^{I/2}$ । चिक्षियिम $^{I/3}$ ।

चि + क्षि + इट् व

1. व being वलादि-आर्धधातुक-प्रत्यय, इट् is प्राप्त by 7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।.

2. क्षि being एकाच् अनुदात्त-धातु, इट् is negated by 7.2.10 एकाच उपदेसेऽनुदात्तात् । ~ न इट्.

3. क्षि not being listed in the क्रादिनियम, the negation of इट् is restricted out in लिट् (इट् is प्राप्त again) by 7.2.13 कृसृभृवृस्तुद्रुस्रुश्रुवो लिटि । ~ इट् न.

चि + क्षिय् + इव 6.4.77 अचि श्नुधातुभ्रुवां य्वोरियङुवङौ । ~ अङ्गस्य

Conjugation of क्षि (1P) in लिट्/कर्तरि

To the अङ्ग चिक्षि,

वृद्धि takes place when णित्-प्रत्यय follows;

गुण takes place when पित्-प्रत्यय follows;

इयङ् takes place when अजादि-प्रत्यय follows.

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	चिक्षाय	चिक्षियतुः	चिक्षियुः
मध्यमपुरुषः	चिक्षयिथ/चिक्षेथ	चिक्षियथुः	चिक्षिय
उत्तमपुरुषः	चिक्षाय/चिक्षय	चिक्षियिव	चिक्षियिम

== लुट् ==

[LSK] क्षेता III/1 ।

Conjugation of क्षि (1P) in लुट्/कर्तरि

क्षेतास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	क्षेता	क्षेतारौ	क्षेतारः
मध्यमपुरुषः	क्षेतासि	क्षेतास्थः	क्षेतास्थ
उत्तमपुरुषः	क्षेतास्मि	क्षेतास्वः	क्षेतास्मः

== लृट् ==

[LSK] क्षेष्यति III/1 ।

Conjugation of क्षि (1P) in लृट्/कर्तरि

क्षेष्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	क्षेष्यति	क्षेष्यतः	क्षेष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	क्षेष्यसि	क्षेष्यथः	क्षेष्यथ
उत्तमपुरुषः	क्षेष्यामि	क्षेष्यावः	क्षेष्यामः

== लोट् ==

[LSK] क्षयतु[III/1] ।

Conjugation of क्षि (1P) in लोट्/कर्तरि

क्षय + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	क्षयतु/क्षयतात्	क्षयताम्	क्षयन्तु
मध्यमपुरुषः	क्षय/क्षयतात्	क्षयतम्	क्षयत
उत्तमपुरुषः	क्षयाणि	क्षयाव	क्षयाम

== लङ् ==

[LSK] अक्षयत्[III/1] ।

Conjugation of क्षि (1P) in लङ्/कर्तरि

अक्षय + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अक्षयत्	अक्षयताम्	अक्षयन्
मध्यमपुरुषः	अक्षयः	अक्षयतम्	अक्षयत
उत्तमपुरुषः	अक्षयम्	अक्षयाव	अक्षयाम

== विधिलिङ् ==

[LSK] क्षयेत्[III/1] ।

Conjugation of क्षि (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

क्षय + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	क्षयेत्	क्षयेताम्	क्षयेयुः
मध्यमपुरुषः	क्षयेः	क्षयेतम्	क्षयेत
उत्तमपुरुषः	क्षयेयम्	क्षयेव	क्षयेम

== आशीर्लिङ् ==

[विधिसूत्रम्] 7.4.25 अकृत्सार्वधातुकयोर्दीर्घः । ~ अङ्गस्य यि क्ङिति

अच्-ending अङ्ग elongates its last letter when य्-beginning कित्/ङित्-suffix other than कृत्/सार्वधातुक follows.

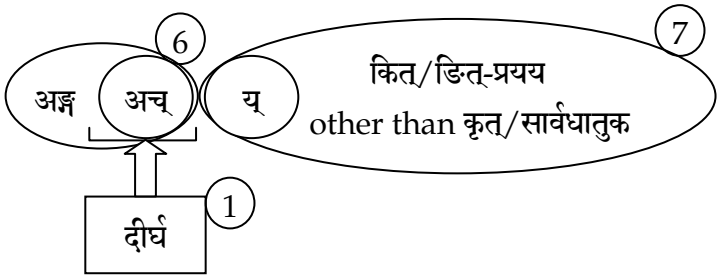

अकृत्-सार्वधातुकयोः $^{7/2}$ दीर्घः $^{1/1}$ । ~ अङ्गस्य $^{6/1}$ यि $^{7/1}$ क्ङिति $^{7/1}$

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- अकृत्-सार्वधातुकयोः 7/2 – कृत् च सार्वधातुकं च कृत्सार्वधातुके (ID) । न कृत्सार्वधातुके अकृत्सार्वधातुके (NT), तयोः।; in परसप्तमी.
- दीर्घः 1/1 – This is आदेश. This word brings अचः $^{6/1}$ परिभाषा 1.2.28 अचश्च।. With अङ्गस्य $^{6/1}$, by तदन्तविधि, अचः $^{6/1}$ is understood as "अजन्त-अङ्गस्य". 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य । is required.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य।; this brings प्रत्यये $^{7/1}$.
- यि 7/1 – From 7.4.22 अयङ् यि क्ङिति ।; with प्रत्यये $^{7/1}$, by तदादिविधि, it is understood as "यकार-आदि-प्रत्यये परे"
- क्ङिति 7/1 – क् च ङ् च क्ङौ (ID), क्ङौ इतौ यस्य प्रत्ययस्य सः क्ङित् (116B), तस्मिन् ।; this is an adjective to प्रत्यये; in परसप्तमी.

[LSK] अजन्त-अङ्गस्य $^{6/1}$ दीर्घः $^{1/1}$ य-आदौ $^{7/1}$ प्रत्यये $^{7/1}$ न ^{0} तु ^{0} कृत्-सार्वधातुकयोः $^{7/2}$ ।

दीर्घ is the substitute in the place of the letter of अजन्त-अङ्ग when य्-beginning suffix follows, but the suffix should not be कृत् or सार्वधातुक.

Such suffixes are आशीर्लिङ् with यासुट् by 3.4.104 किदाशिषि । and यक् by 3.1.67 सार्वधातुके यक्। ~ भावकर्मणोः

[LSK] क्षीयात् $^{III/1}$ ।

क्षि + लिङ्	3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।
क्षि + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

क्षि + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

क्षि + यास् त् 3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्

आशीर्लिङ्-आदेश is आर्धधातुक by 3.4.116 लिङाशिषि। ~ आर्धधातुकम्, thus not सार्वधातुक. By 3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्, the तिङ्-आदेश for आशीर्लिङ् is कित् and यकारादि.

क्षी + यास् त् 7.4.25 अकृत्सार्वधातुकयोर्दीर्घः । ~ अङ्गस्य यि क्ङिति

क्षी + या त् 8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः

Conjugation of क्षि (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

क्षी+ तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	क्षीयात्	क्षीयास्ताम्	क्षीयासुः
मध्यमपुरुषः	क्षीयाः	क्षीयास्तम्	क्षीयास्त
उत्तमपुरुषः	क्षीयासम्	क्षीयास्व	क्षीयास्म

== लुङ् ==

क्षि + लुङ् 3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः

क्षि + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

क्षि + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

क्षि + च्लि + त् 3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

क्षि + सिच् + त् 3.1.44 च्लेः सिँच् ।

By 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात् । ~ न इट्, इट्-आगम by 7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः। is negated. The next sūtra is applicable.

[विधिसूत्रम्] 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु । ~ अङ्गस्य

When सिच् and परस्मैपद follow, the अङ्ग takes वृद्धि.

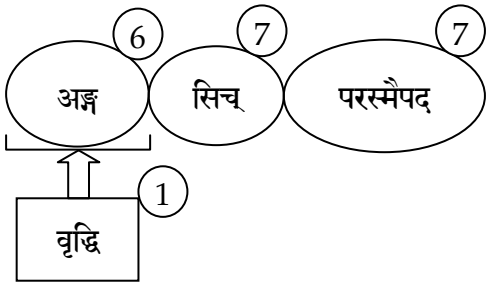

सिचि $^{7/1}$ वृद्धिः $^{1/1}$ परस्मैपदेषु $^{7/3}$ । ~ अङ्गस्य $^{6/1}$

3 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- सिचि 7/1 – आदेश for च्लि in लुङ्; in परसप्तमी; from 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।
- वृद्धिः 1/1 – This is आदेश; from 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।
- परस्मैपदेषु 7/3 – From 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।; in परसप्तमी.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।, in सन्बन्धे षष्ठी to अचः.

[LSK] इक्-अन्त-अङ्गस्य $^{6/1}$ वृद्धिः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ परस्मैपदे $^{7/1}$ सिचि $^{7/1}$ ।

वृद्धि is the substitute in the place of the last letter of इक्-ending अङ्ग, when सिच् and परस्मैपद follow.

[LSK] अक्षैषीत् $^{III/1}$ ।

क्षै + स् + त्	7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।
क्षै + स् + ईट् त्	7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्
अट् + क्षै सीत्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य
अ + क्षै षीत्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ इण्कोः मूर्धन्यः
अक्षैषीत्	

क्षि + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
क्षि + तस्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
क्षि + ताम्	3.4.101 तस्थस्थमिपां तान्तन्तामः। ~ ङितः
क्षि + च्लि + ताम्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
क्षि + सिच् + ताम्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
क्षै + स् + ताम्	7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।
अट् + क्षै + स् + ताम्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य
अ + क्षै + ष् + ताम्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ इण्कोः मूर्धन्यः
अ + क्षै + ष् + टाम्	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः
अक्षैष्टाम्	

Conjugation of क्षि (1P) in लुङ्/कर्तरि

अक्षैषी/अक्षैष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अक्षैषीत्	अक्षैष्टाम्	अक्षैषुः
मध्यमपुरुषः	अक्षैषीः	अक्षैष्टम्	अक्षैष्ट
उत्तमपुरुषः	अक्षैषम्	अक्षैष्व	अक्षैष्म

== लृङ् ==

[LSK] अक्षेष्यत्[III/1] ।

Conjugation of क्षि (1P) in लृङ्/कर्तरि

अक्षेष्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अक्षेष्यत्	अक्षेष्यताम्	अक्षेष्यन्
मध्यमपुरुषः	अक्षेष्यः	अक्षेष्यतम्	अक्षेष्यत
उत्तमपुरुषः	अक्षेष्यम्	अक्षेष्याव	अक्षेष्याम

Summary of the section starting from 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।

When सिच् is the विकरण in लुङ् with परस्मैपद, it has to be asked whether the धातु takes वृद्धि, optional वृद्धि, or वृद्धि-निषेध. The sūtras starting from 7.2.1 are for this विवेक.

7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु । * वृद्धि for any धातु, but in reality, इगन्त अनिट् धातु **इकः वृद्धिः for इगन्त**

अनैषीत् (नी), अलावीत् (लू), अकार्षीत् (कृ)

7.2.5 ह्म्यन्तक्षणश्वसजागृणिश्व्येदिताम् । ~ अङ्गानाम् न इटि

* no वृद्धि for the following धातु

अजागरीत् (जागृ), औनयीत् (णि-अन्त is only in वेद), अश्वयीत् (श्वि)

7.2.6 ऊर्णोतेर्विभाषा ।

* optional वृद्धि for ऊर्णु

प्रौर्णवीत्/प्रौर्णावीत् (ऊर्णु)

7.2.3 वदव्रजहलन्तस्याचः । * वृद्धि for हलन्त अनिट् धातु **अचः वृद्धिः for हलन्त**

अपाक्षीत् (पच्), अभैत्सीत् (भिद्), अरौत्सीत् (रुद्)

7.2.4 नेटि । ~ हलन्तात् अचः * no वृद्धि for हलन्त सेट् धातु

अदेवीत् (दिव्), अगोपीत् (गुप् इट्-पक्षे), अगौप्सीत् (गुप् अनिट् पक्षे)

7.2.7 अतो हलादेर्लघोः । ~ न इटि विभाषा * optional वृद्धि for लघु अ of हलन्त सेट् हलादि धातु अगादीत्/अगदीत् (गद्),

7.2.2 अतो ल्रान्तस्य ।

* compulsory वृद्धि

अक्षारीत् (क्षर्), अज्वालीत् (ज्वल्)

7.2.3 वदव्रजहलन्तस्याचः ।

* compulsory वृद्धि for वद् and व्रज्

अवादीत् (वद्), अव्राजीत् (व्रज्)

7.2.5 ह्म्यन्तक्षणश्वसजागृणिश्व्येदिताम् । ~ अङ्गानाम् न इटि * no वृद्धि for the following धातु (लघु अ of हलन्त सेट् हलादि धातु)

अग्रहीत् (ग्रह्), अवमीत् (वम्), अव्ययीत् (व्यय्), अक्षणीत् (क्षण्), अश्वसीत् (श्वस्), अकटीत् (एदित् कट्)

जि॒ जये (1PA) to conquer, being इ-ending अनिट्-धातु, conjugates in the same manner.

लट्		
जयति	जयतः	जयन्ति
जयसि	जयथः	जयथ
जयामि	जयावः	जयामः
लिट् **कुत्व** by 7.3.57 **सन्लिटोर्जेः।**, **यण्** by 6.4.82 **एरनेकाचोऽसंयोगपूर्वस्य।** ~ **अचि**		
जिगाय	जिग्यतुः	जिग्युः
जिगयिथ/जिगेथ	जिग्यथुः	जिग्य
जिगाय/जिगय	जिग्यिव	जिग्यिम
लुट्		
जेता	जेतारौ	जेतारः
जेतासि	जेतास्थः	जेतास्थ
जेतास्मि	जेतास्वः	जेतास्मः
लृट्		
जेष्यति	जेष्यतः	जेष्यन्ति
जेष्यसि	जेष्यथः	जेष्यथ
जेष्यामि	जेष्यावः	जेष्यामः
लोट्		
जयतु/जयतात्	जयताम्	जयन्तु
जय/जयतात्	जयतम्	जयत
जयानि	जयाव	जयाम

लङ्		
अजयत्	अजयताम्	अजयन्
अजयः	अजयतम्	अजयत
अजयम्	अजयाव	अजयाम
विधिलिङ्		
जयेत्	जयेताम्	जयेयुः
जयेः	जयेतम्	जयेत
जयेयम्	जयेव	जयेम
आशीर्लिङ्		
जीयात्	जीयास्ताम्	जीयासुः
जीयाः	जीयास्तम्	जीयास्त
जीयासम्	जीयास्व	जीयास्म
लुङ्		
अजैषीत्	अजैष्टाम्	अजैषुः
अजैषीः	अजैष्टम्	अजैष्ट
अजैषम्	अजैष्व	अजैष्म
लृङ्		
अजेष्यत्	अजेष्यताम्	अजेष्यन्
अजेष्यः	अजेष्यतम्	अजेष्यत
अजेष्यम्	अजेष्याव	अजेष्याम

14. तप् सन्तापे (1PA) to heat

[LSK] तपँ सन्तापे ॥१४॥

The content of the धातु is तप् and अँ is an इत् letter. Being अनुदात्त-धातु, इट्-आगम is negated for वलादि-आर्धधातुक-प्रत्यय by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात् ।. Having no indication for आत्मनेपद-प्रत्यय in कर्तरि, it is परस्मैपदी धातुः.

== लट् ==

[LSK] तपति III/1 ।

तप् + लट् 3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः

तप् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

तप् + शप् + ति 3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

तप् + अ + ति

Conjugation of तप् (1P) in लट्/कर्तरि

तप + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	तपति	तपतः	तपन्ति
मध्यमपुरुषः	तपसि	तपथः	तपथ
उत्तमपुरुषः	तपामि	तपावः	तपामः

== लिट् ==

[LSK] तताप III/1 ।

तप् + लिट् 3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः

तप् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

तप् + णल् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

तप् तप् + अ 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

त तप् + अ 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

त ताप् + अ 7.2.115 अचो ञ्णिति । ~ वृद्धिः अङ्गस्य

तताप

[LSK] तेपतुः III/2 । तेपुः III/3 ।

अपित् लिट् after असंयोग is कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित्। ~ अपित्.

तप् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
तप् + तस्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
तप् + अतुस्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
तप् तप् + अतुस्	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
तप् तेप् + अतुस्	6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि । ~ अङ्गस्य एत् अभ्यासलोपः च किति
तेप् + अतुस्	6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि । ~ अङ्गस्य एत् अभ्यासलोपः च किति
तेपतुः	8.2.66, 8.3.15

[LSK] तेपिथ, ततप्थ II/1 ।

तप् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
तप् + सिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
तप् + थल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

By क्रादिनियम (7.2.13 कृसृभृवृस्तुद्रुस्रुश्रुवो लिटि।), इट्-आगम for लिट् is प्राप्त. However, इट्-आगम for थल् is negated by 7.2.62 उपदेशेऽत्वतः।. Finally, optional इट्-आगम is given by 7.2.63 ऋतो भारद्वाजस्य।.

<इट्-पक्षे>

तप् + इट् थ	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः।
तप् तप् + इथ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
तप् तेप् + इथ	6.4.121 थलि च सेटि । ~ अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि अङ्गस्य एत् अभ्यासलोपः च
तेप् + इथ	6.4.121 थलि च सेटि । ~ अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि अङ्गस्य एत् अभ्यासलोपः च
तेपिथ	

<इट्-अभाव-पक्षे>

तप् तप् + थ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
त तप् + थ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
ततप्थ	

[LSK] तेपिव I/2 । तेपिम I/2 ।

By क्रादिनियम (7.2.13 कृसृभृवृस्तुद्रुस्रुश्रुवो लिटि।), इट्-आगम for वलादि-आर्धधातुक. व and म being कित, 6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि । is applied.

Conjugation of तप् (1P) in लिट्/कर्तरि

To the अङ्ग ततप्,

वृद्धि takes place when णित्-प्रत्यय follows;

एत्-आदेश and अभ्यासलोप take place when कित् or थल् with इट् follows.

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	तताप	तेपतुः	तेपुः
मध्यमपुरुषः	तेपिथ/ततप्थ	तेपथुः	तेप
उत्तमपुरुषः	ताप/ततप	तेपिव	तेपिम

== लुट् ==

[LSK] तप्ता III/1 ।

Conjugation of तप् (1P) in लुट्/कर्तरि

तप्तास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	तप्ता	तप्तारौ	तप्तारः
मध्यमपुरुषः	तप्तासि	तप्तास्थः	तप्तास्थ
उत्तमपुरुषः	तप्तास्मि	तप्तास्वः	तप्तास्मः

== लृट् ==

[LSK] तप्स्यति III/1 ।

Conjugation of तप् (1P) in लृट्/कर्तरि

तप्स्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	तप्स्यति	तप्स्यतः	तप्स्यन्ति
मध्यमपुरुषः	तप्स्यसि	तप्स्यथः	तप्स्यथ
उत्तमपुरुषः	तप्स्यामि	तप्स्यावः	तप्स्यामः

== लोट् ==

[LSK] तपतु[III/1] ।

Conjugation of तप् (1P) in लोट्/कर्तरि

तप + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	तपतु/तपतात्	तपताम्	तपन्तु
मध्यमपुरुषः	तप/तपतात्	तपतम्	तपत
उत्तमपुरुषः	तपानि	तपाव	तपाम

== लङ् ==

[LSK] अतपत्[III/1] ।

Conjugation of तप् (1P) in लङ्/कर्तरि

अतप + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अतपत्	अतपताम्	अतपन्
मध्यमपुरुषः	अतपः	अतपतम्	अतपत
उत्तमपुरुषः	अतपम्	अतपाव	अतपाम

== विधिलिङ् ==

[LSK] तपेत्[III/1] ।

Conjugation of तप् (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

तप + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	तपेत्	तपेताम्	तपेयुः
मध्यमपुरुषः	तपेः	तपेतम्	तपेत
उत्तमपुरुषः	तपेयम्	तपेव	तपेम

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] तप्यात्[III/1] ।

तप् + लिङ् 3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।

तप् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

तप् + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

तप् + यास् त् 3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्

तप् + या त् 8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः

Conjugation of तप् (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

तप् + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	तप्यात्	तप्यास्ताम्	तप्यासुः
मध्यमपुरुषः	तप्याः	तप्यास्तम्	तप्यास्त
उत्तमपुरुषः	तप्यासम्	तप्यास्व	तप्यास्म

== लुङ् ==

[LSK] अताप्सीत्[III/1] ।

तप् + लुङ् 3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः

तप् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

तप् + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

तप् + च्लि + त् 3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

तप् + सिच् + त् 3.1.44 च्लेः सिँच् ।

Here, the धातु is हलन्त and सिच् is without इट्. Thus वृद्धि takes place.

ताप् + स् + त् 7.2.3 वदव्रजहलन्तस्याचः । ~ सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु

ताप् + स् + ईट् त् 7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्

अट् + ताप् सीत् 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

अताप्सीत्

[LSK] अताप्ताम्[III/2] ।

तप् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
तप् + तस्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
तप् + ताम्	3.4.101 तस्थस्थमिपां तान्तन्तामः। ~ ङितः
तप् + च्लि + ताम्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
तप् + सिच् + ताम्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
ताप् + स् + ताम्	7.2.3 वदव्रजहलन्तस्याचः । ~ सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु
अट् + ताप् + स् + ताम्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य
अ + ताप् + ताम्	8.2.26 झलो झलि । ~ सस्य लोपः
अताप्ताम्	

Conjugation of तप् (1P) in लुङ्/कर्तरि

अताप्सी/अताप्स् (स्-लोप when झल् follows) + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अताप्सीत्	अताप्ताम्	अताप्सुः
मध्यमपुरुषः	अताप्सीः	अताप्तम्	अताप्त
उत्तमपुरुषः	अताप्सम्	अताप्स्व	अताप्स्म

== लृङ् ==

[LSK] अतप्स्यत्[III/1] ।

Conjugation of तप् (1P) in लृङ्/कर्तरि

अतप्स्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अतप्स्यत्	अतप्स्यताम्	अतप्स्यन्
मध्यमपुरुषः	अतप्स्यः	अतप्स्यतम्	अतप्स्यत
उत्तमपुरुषः	अतप्स्यम्	अतप्स्याव	अतप्स्याम

त्यजँ (1PA) to give up, being अनिट् and having a short अ with हल् at the end, conjugates in a similar manner.

लट्		
त्यजति	त्यजतः	त्यजन्ति
त्यजसि	त्यजथः	त्यजथ
त्यजामि	त्यजावः	त्यजामः
लिट्		
तत्याज	तत्यजतुः	तत्यजुः
तत्यजिथ/ तत्यक्थ 8.2.30	तत्यजथुः	तत्यज
तज्याज/तत्यज	तत्यजिव	तत्यजिम
लुट्		
त्यक्ता 8.2.30	त्यक्तारौ	त्यक्तारः
त्यक्तासि	त्यक्तास्थः	त्यक्तास्थ
त्यक्तास्मि	त्यक्तास्वः	त्यक्तास्मः
लृट्		
त्यक्ष्यति 8.2.30, 8.3.59, 8.4.55	त्यक्ष्यतः	त्यक्ष्यन्ति
त्यक्ष्यसि	त्यक्ष्यथः	त्यक्ष्यथ
त्यक्ष्यामि	त्यक्ष्यावः	त्यक्ष्यामः
लोट्		
त्यजतु/त्यजतात्	त्यजताम्	त्यजन्तु
त्यज/त्यजतात्	त्यजतम्	त्यजत
त्यजानि	त्यजाव	त्यजाम

लङ्		
अत्यजत्	अत्यजताम्	अत्यजन्
अज्यजः	अत्यजतम्	अत्यजत
अत्यजम्	अत्यजाव	अत्यजाम
विधिलिङ्		
त्यजेत्	त्यजेताम्	त्यजेयुः
त्यजेः	त्यजेतम्	त्यजेत
त्यजेय	त्यजेव	त्यजेम
आशीर्लिङ्		
त्यज्यात्	त्यज्यास्ताम्	त्यज्यासुः
त्यज्याः	त्यज्यास्तम्	त्यज्यास्त
त्यज्यासम्	त्यज्यास्व	त्यज्यास्म
लुङ् 7.2.3 वदव्रजहलन्तस्याचः ।		
अत्याक्षीत् 8.2.30	अत्याक्ताम् 8.2.26	अत्याक्षुः
अत्याक्षीः	अत्याक्तम् 8.2.26	अत्याक्त
अत्याक्षम्	अत्याक्ष्व	अत्याक्ष्म
लृङ्		
अत्यक्ष्यत् 8.2.30	अत्यक्ष्यताम्	अत्यक्ष्यन्
अत्यक्ष्यः	अत्यक्ष्यतम्	अत्यक्ष्यत
अत्यक्ष्यम्	अत्यक्ष्याव	अत्यक्ष्याम

15. क्रमुँ (1PS)

[LSK] क्रमुँ पादविक्षेपे ॥१५॥ (1P) to walk

The content of the धातु is क्रम् and उँ is an इत् letter. Being उदात्त-धातु, it is categorized as सेट्. However, being उँदित्, इट् is optional for क्त्वा by 7.2.56 उदितो वा।, and इट् is negated for निष्ठा by 7.2.15 यस्य विभाषा ।. Having no indication for आत्मनेपद-प्रत्यय in कर्तरि, it is परस्मैपदी धातुः.

== लट् ==

By the following two sūtras, optional श्यन् as गणविकरण-प्रत्यय and दीर्घ on the धातु.

Conjugation of क्रम् (1P) in लट्/कर्तरि

<श्यन्-पक्षे>

क्राम्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	क्राम्यति	क्राम्यतः	क्राम्यन्ति
मध्यमपुरुषः	क्राम्यसि	क्राम्यथः	क्राम्यथ
उत्तमपुरुषः	क्राम्यामि	क्राम्यावः	क्राम्यामः

<शप्-पक्षे>

क्राम + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	क्रामति	क्रामतः	क्रामन्ति
मध्यमपुरुषः	क्रामसि	क्रामथः	क्रामथ
उत्तमपुरुषः	क्रामामि	क्रामावः	क्रामामः

[विधिसूत्रम्] 3.1.70 वा भ्राशभ्लाशभ्रमुक्रमुक्लमुत्रसित्रुटिलषः। ~ धातोः सार्वधातुके कर्तरि श्यन्

After these eight धातुs, an optional श्यन्-प्रत्यय is suffixed when सार्वधातुक in active voice follows.

वा ^{0} भ्राश-भ्लाश-भ्रमु-क्रमु-क्लमु-त्रसि-त्रुटि-लषः $^{5/1}$ । ~ धातोः $^{5/1}$ सार्वधातुके $^{7/1}$ कर्तरि $^{7/1}$ श्यन् $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- वा 0 – श्यन् is optional. The other option is according to the गण of the धातु.
- भ्राश-भ्लाश-भ्रमु-क्रमु-क्लमु-त्रसि-त्रुटि-लषः 5/1 – Eight धातुs are in SD; in दिग्योगे पञ्चमी.
  1) टुभ्राशृँ दीप्तौ – भ्राश् (1A) to shine – भ्राश्यते, भ्राशते
  2) टुभ्लाशृँ दीप्तौ – भ्लाश् (1A) to shine – भ्लाश्यते, भ्लाशते
  3) भ्रमुँ अनवस्थाने – भ्रम् (4P) to move unsteady; भ्रमुँ चलने – भ्रम् (1P) to roam – भ्रम्यति, भ्रमति
  4) क्रमुँ पादविक्षेपे – क्रम् (1P) to walk – क्राम्यति, क्रामति
  5) क्लमुँ ग्लानौ – क्लम् (1P) to be sad – क्लाम्यति, क्लामति
  6) त्रसीँ उद्वेगे – त्रस् (4P) to tremble – त्रस्यति, त्रसति
  7) त्रुटँ छेदने – त्रुट् (6P) to tear – त्रुट्यति, त्रुटति
  8) लषँ कान्तौ – लष् (1P) to wish – लष्यति, लषति
- कर्तरि 7/1 – कर्तृ as defined in कारक section; in विषयसप्तमी. This qualifies सार्वधातुके.
- श्यन् 1/1 – This is the गणविकरण-प्रत्यय; from 3.1.69 दिवादिभ्यः श्यन्।.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः।, in दिग्योगे पञ्चमी connected to परः.
- सार्वधातुके 7/1 – As defined by 3.4.113 तिङ्शित्सार्वधातुकम्।; in परसप्तमी.

[LSK] एभ्यः $^{5/3}$ श्यन् $^{1/1}$ वा ^{0} कर्तृ-अर्थे $^{7/1}$ सार्वधातुके $^{7/1}$ परे $^{7/1}$ ।

After these धातुs, श्यन् is the optional suffix in the sense of agent when सार्वधातुक follows.

[LSK] पक्षे $^{7/1}$ शप् $^{1/1}$ ॥

The other option is शप्, for क्रम्-धातु.

For the धातु in 4th conjugation, the other option is शप्. For the धातु in 6th conjugation, the other option is श.

[विधिसूत्रम्] 7.3.76 क्रमः परस्मैपदेषु । ~ शिति दीर्घः

For क्रम्-धातु, when followed by शित्-प्रत्यय which is followed by परस्मैपद, दीर्घ takes place.

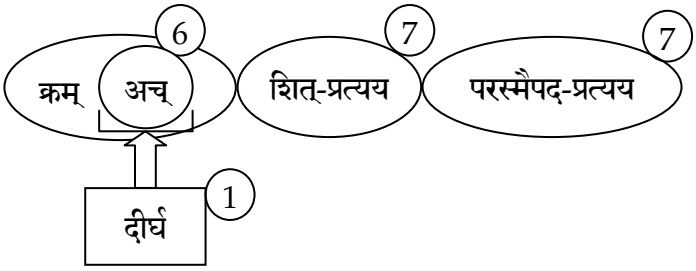

क्रमः $^{6/1}$ परस्मैपदेषु $^{7/3}$ । ~ शिति $^{7/1}$ दीर्घः $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- क्रमः 6/1 – क्रम्-धातु; in अवयवषष्ठी for अचः.
- परस्मैपदेषु 7/3 – परस्मैपद-प्रत्यय; in परसप्तमी.
- शिति 7/1 – श् इत् यस्य प्रत्ययस्य सः शित् (116B), तस्मिन् ।; this is an adjective to प्रत्यये; in परसप्तमी.
- दीर्घः 1/1 – This is आदेश. This word brings अचः $^{6/1}$ परिभाषा 1.2.28 अचश्च।. This word is connected to क्रमः $^{6/1}$, understood as "in the place of अच् which belongs to क्रम्"; in स्थानेयोगा षष्ठी.

[LSK] क्रमः $^{6/1}$ दीर्घः $^{1/1}$ परस्मैपदे $^{7/1}$ शिति $^{7/1}$ ।

दीर्घ is the substitute in the place of the vowel of क्रम्-धातु when शित् suffix, which is followed by परस्मैपद, follows.

[LSK] क्राम्यति, क्रामति $^{III/1}$ ।

क्रम् + लट् 3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः

क्रम् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

<श्यन्-पक्षे>

क्रम् + श्यन् + ति 3.1.70 वा भ्राशभ्लाशभ्रमुक्रमुक्लमुत्रसित्रुटिलषः। ~ धातोः सार्वधातुके कर्तरि श्यन्

क्राम् + य + ति 7.3.76 क्रमः परस्मैपदेषु । ~ शिति दीर्घः

क्राम्यति

<शप्-पक्षे>

क्रम् + शप् + ति 3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

क्राम् + अ + ति 7.3.76 क्रमः परस्मैपदेषु । ~ शिति दीर्घः

क्रामति

== लिट् ==

[LSK] चक्राम III/1 ।

क्रम् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
क्रम् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
क्रम् + णल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
क्रम् क्रम् + अ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
क क्रम् + अ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
च क्रम् + अ	7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य
च क्राम् + अ	7.2.115 अचो ञ्णिति । ~ वृद्धिः अङ्गस्य
चक्राम	

As for वलादि-प्रत्ययs, which are subject to इट्, by क्रादिनियम (7.2.13 कृसृभृवृस्तुद्रुस्रुश्रुवो लिटि।), इट्-आगम for लिट् after क्रम्-धातु. Since it is सेट् for तास्, इट्-आगम for थल्.

Conjugation of क्रम् (1P) in लिट्/कर्तरि

To the अङ्ग चक्रम्,

वृद्धि takes place when णित्-प्रत्यय follows;

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	चक्राम	चक्रमतुः	चक्रमुः
मध्यमपुरुषः	चक्रमिथ	चक्रमथुः	चक्रम
उत्तमपुरुषः	चक्राम/चक्रम	चक्रमिव	चक्रमिम

== लुट् ==

[LSK] क्रमिता III/1 ।

Conjugation of क्रम् (1P) in लुट्/कर्तरि

क्रमितास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	क्रमिता	क्रमितारौ	क्रमितारः
मध्यमपुरुषः	क्रमितासि	क्रमितास्थः	क्रमितास्थ
उत्तमपुरुषः	क्रमितास्मि	क्रमितास्वः	क्रमितास्मः

== लृट् ==

[LSK] क्रमिष्यति III/1 ।

Conjugation of क्रम् (1P) in लृट्/कर्तरि

क्रमिष्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	क्रमिष्यति	क्रमिष्यतः	क्रमिष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	क्रमिष्यसि	क्रमिष्यथः	क्रमिष्यथ
उत्तमपुरुषः	क्रमिष्यामि	क्रमिष्यावः	क्रमिष्यामः

== लोट् ==

[LSK] क्राम्यतु, क्रामतु III/1 ।

Conjugation of क्रम् (1P) in लोट्/कर्तरि

<श्यन्-पक्षे> क्राम्य + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	क्राम्यतु/क्राम्यतात्	क्राम्यताम्	क्राम्यन्तु
मध्यमपुरुषः	क्राम्य/क्राम्यतात्	क्राम्यतम्	क्राम्यत
उत्तमपुरुषः	क्राम्यानि	क्राम्याव	क्राम्याम

<शप्-पक्षे> क्राम + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	क्रामतु/क्रामतात्	क्रामताम्	क्रामन्तु
मध्यमपुरुषः	क्राम/क्रामतात्	क्रामतम्	क्रामत
उत्तमपुरुषः	क्रामाणि	क्रामाव	क्रामाम

== लङ् ==

[LSK] अक्राम्यत्, अक्रामत्[III/1] ।

Conjugation of क्रम् (1P) in लङ्/कर्तरि

अक्राम्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अक्राम्यत्	अक्राम्यताम्	अक्राम्यन्
मध्यमपुरुषः	अक्राम्यः	अक्राम्यतम्	अक्राम्यत
उत्तमपुरुषः	अक्राम्यम्	अक्राम्याव	अक्राम्याम

अक्राम + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अक्रामत्	अक्रामताम्	अक्रामन्
मध्यमपुरुषः	अक्रामः	अक्रामतम्	अक्रामत
उत्तमपुरुषः	अक्रामम्	अक्रामाव	अक्रामाम

== विधिलिङ् ==

[LSK] क्राम्येत्, क्रामेत्[III/1] ।

Conjugation of क्रम् (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

क्राम्य + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	क्राम्येत्	क्राम्येताम्	क्राम्येयुः
मध्यमपुरुषः	क्राम्येः	क्राम्येतम्	क्राम्येत
उत्तमपुरुषः	क्राम्येयम्	क्राम्येव	क्राम्येम

क्राम + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	क्रामेत्	क्रामेताम्	क्रामेयुः
मध्यमपुरुषः	क्रामेः	क्रामेतम्	क्रामेत
उत्तमपुरुषः	क्रामेयम्	क्रामेव	क्रामेम

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] क्रम्यात्[III/1] ।

क्रम् + लिङ्	3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।
क्रम् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
क्रम् + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
क्रम् + यास् त्	3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्
क्रम् + या त्	8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः

Conjugation of क्रम् (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

क्रम् + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	क्रम्यात्	क्रम्यास्ताम्	क्रम्यासुः
मध्यमपुरुषः	क्रम्याः	क्रम्यास्तम्	क्रम्यास्त
उत्तमपुरुषः	क्रम्यासम्	क्रम्यास्व	क्रम्यास्म

== लुङ् ==

Being हलन्त, वृद्धि is प्राप्त by 7.2.3 वदव्रजहलन्तस्याचः ।. However, because of इट्, वृद्धि is negated by 7.2.4 नेटि । ~ हलन्तात् अचः. Then, by the धातु being हलादि and having लघु अत्, 7.2.7 अतो हलादेर्लघोः । gives an optional इट्. Then finally, being a धातु ending with म्, वृद्धि is negated by 7.2.5 ह्म्यन्तक्षणश्वसजागृणिश्व्येदिताम् ।.

[LSK] अक्रमीत्[III/1] ।

Conjugation of क्रम् (1P) in लुङ्/कर्तरि

अक्रमी/अक्रमिष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अक्रमीत्	अक्रमिष्टाम्	अक्रमिषुः
मध्यमपुरुषः	अक्रमीः	अक्रमिष्टम्	अक्रमिष्ट
उत्तमपुरुषः	अक्रमिषम्	अक्रमिष्व	अक्रमिष्म

== लृङ् ==

[LSK] अक्रमिष्यत्[III/1] ।

Conjugation of क्रम् (1P) in लृङ्/कर्तरि

अक्रमिष्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अक्रमिष्यत्	अक्रमिष्यताम्	अक्रमिष्यन्
मध्यमपुरुषः	अक्रमिष्यः	अक्रमिष्यतम्	अक्रमिष्यत
उत्तमपुरुषः	अक्रमिष्यम्	अक्रमिष्याव	अक्रमिष्याम

16. पा (1PA)

[LSK] पा पाने ॥१६॥ to drink

The content of the धातु is पा and there is no इत् letter. Being अनुदात्त-धातु, it is categorized as अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्। . Having no indication for आत्मनेपद-प्रत्यय in कर्तरि, it is परस्मैपदी धातुः.

== लट् ==

Conjugation of पा (1P) in लट्/कर्तरि

पिब + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	पिबति	पिबतः	पिबन्ति
मध्यमपुरुषः	पिबसि	पिबथः	पिबथ
उत्तमपुरुषः	पिबामि	पिबावः	पिबामः

[विधिसूत्रम्] **7.3.78 पाघ्राध्मास्थाम्नादाण्दृश्यर्तिसर्तिशदसदां पिबजिघ्रधमतिष्ठमनयच्छ-पश्यर्च्छधौशीयसीदाः।** ~ शिति अङ्गस्य

पा, etc. eleven धातुs are replaced by पिब, etc. when followed by शित्-प्रत्यय.

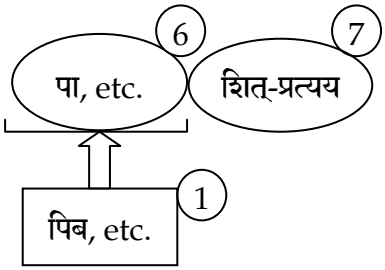

पा-घ्रा-ध्मा-स्था-म्ना-दाण्-दृशि-अर्ति-सर्ति-शद्-सदाम् $^{6/3}$ पिब-जिघ्र-धम-तिष्ठ-मन-यच्छ-पश्य-ऋच्छ-धौ-शीय-सीदाः $^{1/3}$ । ~ शिति $^{7/1}$ अङ्गस्य $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- पा-घ्रा-ध्मा-स्था-म्ना-दाण्-दृशि-अर्ति-सर्ति-शद्-सदाम् 6/3 – Eleven धातुs are in ID; in स्थानेयोगा षष्ठी.
  1) पा => पिब – पा (1P) to drink – पिबति
  2) घ्रा => जिघ्र – घ्रा (1P) to smell – जिघ्रति
  3) ध्मा => धम – ध्मा (1P) to blow – धमति

4) ष्ठा => तिष्ठ – स्था (1P) to stand – तिष्ठति
5) म्ना => मन – म्ना (1P) to repeat – मनति
6) दाण् => यच्छ – दा (1P) to give – यच्छति
7) दृशिर् => पश्य – दृश् (1P) to see – पश्यति
8) ऋ => ऋच्छ – ऋ (1P) to go – ऋच्छति
9) सृ => धौ – सृ (1P) to run – धावति[17]
10) शद्लृ => शीय – शद् (1P/6P) to destroy – शीयते[18]
11) षद्लृ => सीद् – षद् (1P) to destroy; to go – सीदति

- पिब-जिघ्र-धम-तिष्ठ-मन-यच्छ-पश्य-ऋच्छ-धौ-शीय-सीदाः 1/3 – These are the आदेशs. 1.3.10 यथासंख्यमनुदेशः समानाम् । is used.
- शिति 7/1 – श् च असौ इत् इति शित् (KT), तस्मिन् ।; in परसप्तमी. This is not बहुव्रीहिसमास to avoid पिब्, etc. आदेश for एश्-प्रत्यय of आत्मनेपद in लिट्. E.g., पपे = पा + लिट्/कर्मणि/III/1. With "प्रत्यये$^{7/1}$" which is implied from "अङ्गस्य$^{6/1}$", "शित्-आदि-प्रत्यये" is understood by तदादिविधि.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।, in स्थानेयोगा षष्ठी.

[LSK] पा-आदीनाम्$^{6/3}$ पिब-आदयः$^{1/3}$ स्युः$^{III/3}$ इत्-संज्ञक-शकार-आदौ$^{7/1}$ प्रत्यये$^{7/1}$ परे$^{7/1}$ ।

पिब, etc. are the substitutes in the place of पा, etc. when प्रत्यय beginning with श् which is termed इत् follows.

[LSK] पिब-आदेशः$^{1/1}$ अदन्तः$^{1/1}$ तेन$^{3/1}$ न^{0} गुणः$^{1/1}$ ।

पिब, etc. are ending with अ. Thus गुण (by 7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च।) will not take place.

[LSK] पिबति$^{III/1}$ ।

पा + लट्	3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः
पा + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
पा + शप् + ति	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
पिब + अ + ति	7.3.78 पाघ्राध्मास्थाम्नादाण्दृश्यर्तिसर्तिशदसदां पिबजिघ्रधमतिष्ठमनयच्छ-पश्यर्च्छधौशीयसीदाः। ~ शिति अङ्गस्य
पिबति	6.1.90 अतो गुणे । ~ संहितायाम्

[17] As for ऋ and सृ, there are the same धातुs in 3rd गण. However, they will not take the आदेशs told here because शित् will not follow.

[18] आत्मनेपद is suffixed by 1.3.60 शदेः शितः। ~ आत्मनेपदम्.

== लिट् ==

[विधिसूत्रम्] 7.1.34 आत औ णलः। ~ अङ्गात्

After आ-ending अङ्ग, णल् is replaced by औ.

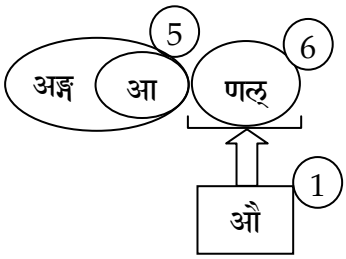

आतः $^{5/1}$ औ $^{1/1}$ णलः $^{6/1}$ । ~ अङ्गात् $^{5/1}$

3 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- आतः 5/1 – By तदन्तविधि with अङ्गात्, it is understood as "आदन्तात् अङ्गात्".
- औ 1/1 – This is the आदेश.
- णलः 6/1 – III/1 and I/1 of परस्मैपद suffix in लिट्; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- अङ्गात् 5/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।; Since the आदेश is for प्रत्यय, विभक्तिविपरिणाम takes place.

[LSK] आदन्तात् $^{5/1}$ धोतोः $^{5/1}$ णलः $^{6/1}$ औकार-आदेशः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/3}$ ।

औ is the substitute in the place of णल् after आ-ending धातु.

[LSK] पपौ $^{III/1}$ ।

पा + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
पा + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
पा + णल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
पा + औ	7.1.34 आत औ णलः। ~ अङ्गात्
पा पा + औ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
प पा + औ	7.4.59 ह्रस्वः । ~ अभ्यासस्य
पपौ	6.1.88 वृद्धिरेचि । ~ आत् संहितायाम्

[विधिसूत्रम्] 6.4.64 आतो लोप इटि च । ~ आर्धधातुके अचि क्ङिति

आ is elided when followed by कित्/ङित् अजादि-आर्धधातुक, or अजादि-आर्धधातुक with इट्.

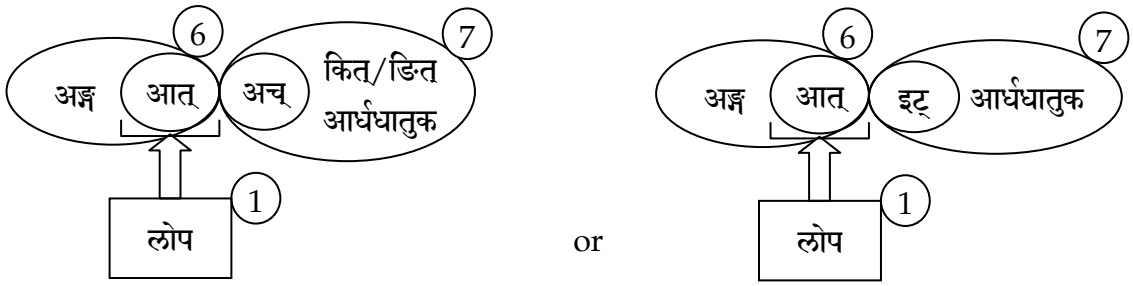

आतः $^{6/1}$ लोपः $^{1/1}$ इटि $^{7/1}$ च ^{0} । ~ आर्धधातुके $^{7/1}$ अचि $^{7/1}$ क्ङिति $^{7/1}$

4 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- आतः 6/1 – आत् in स्थानेयोगा षष्ठी.
- लोपः 1/1 – This is आदेश.
- इटि 7/1 – This is an adjective to "अजादि-आर्धधातुके". If the आर्धधातुक is with इट्, it does not have to be कित् or ङित्. "क्ङिति" is another condition connected to "अजादि-आर्धधातुके".
- च 0 – This is to connect both इटि and क्ङिति to अजादि-आर्धधातुके. Thus, "किति, ङिति अजादि-आर्धधातुके च, इटि अजादि-आर्धधातुके च".
- आर्धधातुके 7/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.46 आर्धधातुके।.
- अचि 7/1 – From 6.4.63 दीङो युडचि क्ङिति ।; as it is अल्-ग्रहण, तदादिविधि is applied with आर्धधातुके, resulting in "अजादि-आर्धधातुके".
- क्ङिति 7/1 – From 6.4.63 दीङो युडचि क्ङिति ।; this is one condition of अजादि-आर्धधातुके.

[LSK] अजाद्योः $^{7/2}$ आर्धधातुकयोः $^{7/2}$ क्ङित्-इटोः $^{7/2}$ परयोः $^{7/2}$ आतः $^{6/1}$ लोपः $^{1/1}$ ।

There is लोप-elision of आ when अजादि-आर्धधातुक which is क्ङिति or with इट् follows.

[LSK] पपतुः $^{III/2}$ ।

पा + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
पा + तस्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
पा + अतुस्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
पा पा + अतुस्	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य with 1.1.59 द्विर्वचनेऽचि ।
प पा + अतुस्	7.4.59 ह्रस्वः । ~ अभ्यासस्य
प प् + अतुस्	6.4.64 आतो लोप इटि च । ~ आर्धधातुके अचि क्ङिति

[LSK] पपुः III/3 ।

[LSK] पपिथ, पपाथ II/1 ।

Even though the धातु is अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्।, by क्रादिनियम, इट् should come for लिट्.

By being अजन्त and नित्य-अनिट् for तास्, इट्-आगम for लिट् is negated by 7.2.61 अचस्तास्वत् थल्यनिटो नित्यम्।. By not being ऋदन्त, optional इट्-आगम is given by 7.2.63 ऋतो भारद्वाजस्य।.

पा + थल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
पा + इथ	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।
पा पा + इथ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य with 1.1.59 द्विर्वचनेऽचि ।
प पा + इथ	7.4.59 ह्रस्वः । ~ अभ्यासस्य
प प् + इथ	6.4.64 आतो लोप इटि च । ~ आर्धधातुके अचि क्ङिति

[LSK] पपथुः II/2 । पप II/3 ।

[LSK] पपौ I/1 । पपिव I/2 । पपिम I/3 ।

Conjugation of पा (1P) in लिट्/कर्तरि

णल् becomes औ.

आ is elided when अजादि कित् or इट्-आगम follows.

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	पपौ	पपतुः	पपुः
मध्यमपुरुषः	पपिथ/पपाथ	पपथुः	पप
उत्तमपुरुषः	पपौ	पपिव	पविम

== लुट् ==

[LSK] पाता III/1 ।

Conjugation of पा (1P) in लुट्/कर्तरि

पातास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	पाता	पातारौ	पातारः
मध्यमपुरुषः	पातासि	पातास्थः	पातास्थ
उत्तमपुरुषः	पातास्मि	पातास्वः	पातास्मः

== लृट् ==

[LSK] पास्यति III/1 ।

Conjugation of पा (1P) in लृट्/कर्तरि

पास्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	पास्यति	पास्यतः	पास्यन्ति
मध्यमपुरुषः	पास्यसि	पास्यथः	पास्यथ
उत्तमपुरुषः	पास्यामि	पास्यावः	पास्यामः

== लोट् ==

[LSK] पिबतु III/1 ।

Conjugation of पा (1P) in लोट्/कर्तरि

पिब + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	पिबतु/पिबतात्	पिबताम्	पिबन्तु
मध्यमपुरुषः	पिब/पिबतात्	पिबतम्	पिबत
उत्तमपुरुषः	पिबानि	पिबाव	पिबाम

== लङ् ==

[LSK] अपिबत् III/1 ।

Conjugation of पा (1P) in लङ्/कर्तरि

अपिब + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अपिबत्	अपिबताम्	अपिबन्
मध्यमपुरुषः	अपिबः	अपिबतम्	अपिबत
उत्तमपुरुषः	अपिबम्	अपिबाव	अपिबाम

== विधिलिङ् ==

[LSK] पिबेत्[III/1] ।

Conjugation of पा (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

पिब + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	पिबेत्	पिबेताम्	पिबेयुः
मध्यमपुरुषः	पिबेः	पिबेतम्	पिबेत
उत्तमपुरुषः	पिबेयम्	पिबेव	पिबेम

== आशीर्लिङ् ==

पा + लिङ् 3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।

पा + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

पा + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

पा + यास् त् 3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्

पा + या त् 8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः

पे + यात् 6.4.67 एर्लिङि । ~ घुमास्थागापाजहातिसाम् आर्धधातुके किति

This sūtra is introduced next.

Conjugation of पा (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

पे + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	पेयात्	पेयास्ताम्	पेयासुः
मध्यमपुरुषः	पेयाः	पेयास्तम्	पेयास्त
उत्तमपुरुषः	पेयासम्	पेयास्व	पेयास्म

[विधिसूत्रम्] 6.4.67 एर्लिङि । ~ घुमास्थागापाजहातिसाम् आर्धधातुके किति

ए takes place for the seven types of धातुs when कित् आर्धधातुक लिङ् follows.

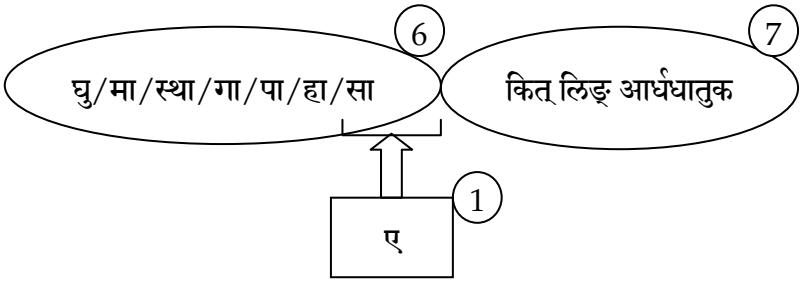

एः $^{1/1}$ लिङि $^{7/1}$ । ~ घु-मा-स्था-गा-पा-जहाति-साम् $^{6/3}$ आर्धधातुके $^{7/1}$ किति $^{7/1}$

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- एः 1/1 – This is आदेश. 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य। is required.
- लिङि 7/1 – In परसप्तमी.
- घु-मा-स्था-गा-पा-जहाति-साम् 6/3 – Seven types of धातुs are compounded in ID; in स्थानेयोगा षष्ठी.
  1) घु – घु-संज्ञकधातु, defined by 1.1.20 दाधा घ्वदाप् । – देयात्, धेयात्
  2) मा – (2P) to measure – मेयात्
  3) स्था – (1P) to stay – स्थेयात्
  4) गा – गै (1P) to sing – गेयात्
  5) पा – (1P) to drink – पेयात्
  6) जताति – ओहाक् त्यागे (3P) to give up – हेयात्
  7) सा – षो अन्तकर्मणि (4P) to put an end - सेयात्
- आर्धधातुके 7/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.46 आर्धधातुके।; this is an adjective to लिङि.
- किति 7/1 – From 6.4.63 दीङो युडचि क्ङिति ।; this is an adjective to लिङि.

[LSK] घु-संज्ञकानाम् $^{6/3}$ मा-स्था-आदीनाम् $^{6/3}$ च ^{0} एत्वम् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ आर्धधतुके $^{7/1}$ किति $^{7/1}$ लिङि $^{7/1}$ ।

ए is the substitute in the place of the last letter of घु-संज्ञक, and मा, स्था, etc. when कित् लिङ् आर्धधातुक follows.

[LSK] पेयात् $^{III/1}$ ।

See the previous page for conjugation.

== लुङ् ==

[LSK] "गातिस्था.. (2.4.77)" इति ^{0} सिचः $^{6/1}$ लुक् $^{1/1}$ ।

There is लुक् of सिच् because पा is listed in the sūtra 2.4.77 गातिस्थाघुपाभूभ्यः सिचः परस्मैपदेषु । ~ लुक्.

[LSK] अपात् $^{III/1}$ । अपाताम् $^{III/2}$ ॥

पा + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
पा + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
पा + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
पा + च्लि + त्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
पा + सिच् + त्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
पा + त्	2.4.77 गातिस्थाघुपाभूभ्यः सिचः परस्मैपदेषु । ~ लुक्
अट् + पा + त्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः । ~ अङ्गस्य

Conjugation of पा (1P) in लुङ्/कर्तरि

अपा + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अपात्	अपाताम्	अपुः
मध्यमपुरुषः	अपाः	अपातम्	अपात
उत्तमपुरुषः	अपाम्	अपाव	अपाम

[नियमसूत्रम्] 3.4.110 आतः । ~ सिचः झेः जुस्

After सिच्-लुक्, only after आदन्त-धातु, झि is replaced by जुस्.

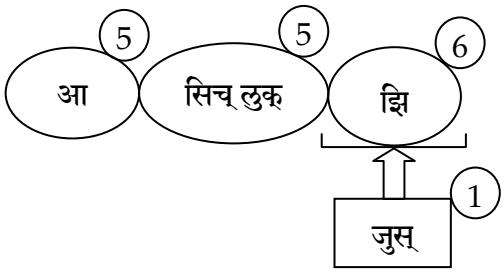

आतः $^{5/1}$ । ~ सिचः $^{5/1}$ झेः $^{6/1}$ जुस् $^{1/1}$

1 word in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- आतः 5/1 – प्रातिपदिक is आत्; तपरकरण for कालनियम; in पूर्वपञ्चमी.
- सिचः 5/1 – From 3.4.109 सिजभ्यस्तविदिभ्यश्च ।, only सिच् is taken; in पूर्वपञ्चमी.
- झेः 6/1 – From 3.4.108 झेर्जुस् ।; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- जुस् 1/1 – From 3.4.108 झेर्जुस् ।; this is आदेश. Being अनेकाल्, it replaces all the letters of स्थानिन् by 1.1.55 अनेकाल्शित् सर्वस्य ।. ज् is इत् by 1.3.7 चुटू ।. The content is उस्.

[LSK] सिज्-लुकि $^{7/1}$ आदन्तात् $^{5/1}$ एव ^{0} झेः $^{6/1}$ जुस् $^{1/1}$ ।

When सिच् is elided by लुक्, only after आ-ending धातु, झि is substituted by जुस्.

Even after लुक् of सिच्, जुस् for झि is achieved by 3.4.109 सिजभ्यस्तविदिभ्यश्च. When this is the case, by the वाक्य "सिद्धे सति आरम्भो नियमार्थः।", this sūtra should be understood as नियम. It restricts जुस् for झि only after आदन्त-धातु, when सिच् is elided by लुक्. Its counter example is अभूवन् (भू + लुङ्/कर्तरि/III/3).

पा + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
पा + झि	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
पा + च्लि + झि	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
पा + सिच् + झि	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
पा + झि	2.4.77 गातिस्थाघुपाभूभ्यः सिचः परस्मैपदेषु । ~ लुक्
पा + उस्	3.4.110 आतः । ~ सिचः झेः जुस्

Continue to the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 6.1.96 उस्यपदान्तात् । ~ पररूपम् आत् अचि एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

In the place of अपदान्त-अवर्ण which precedes and अच् of उस् which follows, पररूप (उ) is the single substitute.

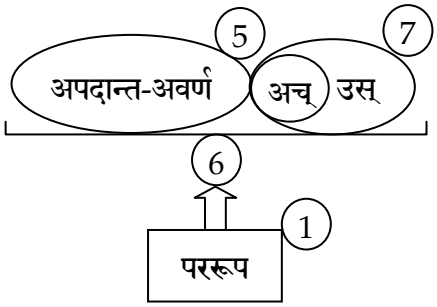

उसि $^{7/1}$ अपद-अन्तात् $^{5/1}$ । ~ पररूपम् $^{1/1}$ आत् $^{5/1}$ अचि $^{7/1}$ एकः $^{1/1}$ पूर्वपरयोः $^{6/2}$ संहितायाम् $^{7/1}$

2 words in the सूत्र; 6 words as अनुवृत्ति

- उसि 7/1 – प्रातिपदिक is उस्, an आदेश of झि; in परसप्तमी.
- अपद-अन्तात् 5/1 – This is an adjective to आत्.
- पररूपम् 1/1 – From 6.1.94 एङि पररूपम् ।; this is आदेशः.
- आत् 5/1 – From 6.1.87 आद्गुणः।; प्रातिपदिक is अ, indicating अवर्ण; in पूर्वपञ्चमी.
- एकः 1/1 – From an अधिकार-सूत्र 6.1.84 एकः पूर्वपरयोः।. This is qualifying the गुण-आदेशः.
- पूर्वपरयोः 6/2 – From an अधिकार-सूत्र 6.1.84 एकः पूर्वपरयोः।, in स्थानेयोगा षष्ठी; "in the place of पूर्व and पर"
- अचि 7/1 – From 6.1.77 इको यणचि; प्रत्याहारः अच् in परसप्तमी (1.1.66 तस्मिन्निति निर्दिष्टे पूर्वस्य)
  This अच् is अविधीयमानः, thus it stands for all the सवर्णs as per 1.1.69 अणुदित्सवर्णस्य चाप्रत्ययः।.
- संहितायाम् 7/1 – From the अधिकारसूत्र 6.1.72 संहितायाम्

[LSK] अपद-अन्तात् $^{5/1}$ अकारात् $^{5/1}$ उसि $^{7/1}$ पररूपम् $^{1/1}$ एक-आदेशः $^{1/1}$ ।

पररूप is the single substitute in the place of अपदान्त अवर्ण and अच् of उस्.

[LSK] अपुः $^{III/3}$।

पा + उस्	3.4.110 आतः । ~ सिचः झेः जुस्
पुस्	6.1.96 उस्यपदान्तात् । ~ पररूपम् आत् अचि एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्
अ + पुस्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः । ~ अङ्गस्य
अपुः	8.2.66, 8.3.15

== लृङ् ==

[LSK] अपास्यत्[III/1] ।

Conjugation of पा (1P) in लृङ्/कर्तरि

अपास्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अपास्यत्	अपास्यताम्	अपास्यन्
मध्यमपुरुषः	अपास्यः	अपास्यतम्	अपास्यत
उत्तमपुरुषः	अपास्यम्	अपास्याव	अपास्याम

17. ग्लै (1PA)

[LSK] ग्ला॒ै हर्षक्षये ॥१७॥ (1P) to be weary

The content of the धातु is ग्लै and there is no इत् letter. Being अनुदात्त-धातु, it is categorized as अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्। . Having no indication for आत्मनेपद-प्रत्यय in कर्तरि, it is परस्मैपदी धातुः.

== लट् ==

[LSK] ग्लायति III/1 ।

ग्लै + लट्	3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः
ग्लै + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
ग्लै + शप् + ति	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
ग्लाय् + अ + ति	6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ संहितायाम्

Conjugation of ग्लै (1P) in लट्/कर्तरि

ग्लाय + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ग्लायति	ग्लायतः	ग्लायन्ति
मध्यमपुरुषः	ग्लायसि	ग्लायथः	ग्लायथ
उत्तमपुरुषः	ग्लायामि	ग्लायावः	ग्लायामः

== लिट् ==

By having विवक्षा in लिट्, which is not शित्, the next sūtra has to be applied, prior to application of any प्रत्यय.

[विधिसूत्रम्] 6.1.45 आदेच उपदेशेऽशिति । ~ धातोः

आ takes the place of the last letter of an एच्-ending धातु in धातुपाठ, when not followed by शित्.

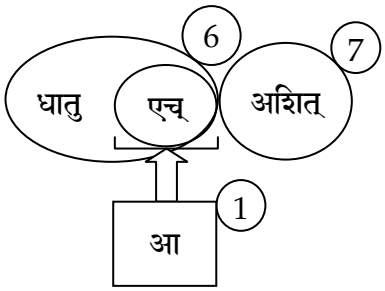

आत्$^{1/1}$ एचः$^{6/1}$ उपदेशे$^{7/1}$ अशिति$^{7/1}$ । ~ धातोः$^{6/1}$

4 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- आत् 1/1 – This is आदेश. The तपरकरण is only for clarity. 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य। is required.
- एचः 6/1 – प्रत्याहारः एच्; by तदन्तविधि with धातोः, it is understood as "एजन्तस्य धातोः".
- उपदेशे 7/1 – The धातु has to be एजन्त in धातुपाठ. This is to exclude एजन्तधातु as a result of modification.
- अशिति 7/1 – श् चासौ इत् इति शित् (KT) । न शित् इति अशित् (NT), तस्मिन् ।; in परसप्तमी.
  This नञ् is प्रसज्य-प्रतिषेध to convey "when शित् is not following". If it were taken as पर्युदास, it would be "when a non-शित् प्रत्यय follows", then it depends on the presence of अशित्-प्रत्यय. Since एच्-ending धातु should attract प्रत्ययs which are suffixed after आ-ending धातु, this आ-आदेश should be applied before suffixing. Thus, प्रसज्य-प्रतिषेध is desired.
  शित् is कर्मधारय because एश् (लिट्/आत्मनेपद/III/1) should be seen as अशित्. As in जग्ले (ग्लै + लिट्/भावे/III/1), आत्व should happen even for एश्.
- धातोः 6/1 – From 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य।, by मण्डूकप्लुतगति.

[LSK] उपदेशे$^{7/1}$ एच्-अन्तस्य$^{6/1}$ धातोः$^{6/1}$ आत्त्वम्$^{1/1}$ न^{0} तु^{0} शिति$^{7/1}$ ।

आ is the substitute in the place of the last letter of originally एच्-ending धातु in धातुपाठ when शित् is not following.

After becoming आ-ending धातु, the प्रकिया is the same as for पा-धातु.

[LSK] जग्लौ $^{III/1}$ ।

ग्लै in विवक्षा of लिट्, which is not शित्

ग्ला	6.1.45 आदेच उपदेशेऽशिति । ~ धातोः
ग्ला + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
ग्ला + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
ग्ला + णल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
ग्ला + औ	7.1.34 आत औ णलः। ~ अङ्गात्
ग्ला ग्ला + औ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य with 1.1.59 द्विर्वचनेऽचि।
ग्ल ग्ला + औ	7.4.59 ह्रस्वः । ~ अभ्यासस्य
ग ग्ला + औ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
ज ग्ला + औ	7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य
जग्लौ	6.1.88 वृद्धिरेचि । ~ आत् संहितायाम्

ज ग्ला + अतुस् $^{III/2}$

ज ग्ल् + अतुस्	6.4.64 आतो लोप इटि च । ~ आर्धधातुके अचि क्ङिति

जग्लतुः

ज ग्ला + इथ $^{II/1}$

ज ग्ल् + इथ	6.4.64 आतो लोप इटि च । ~ आर्धधातुके अचि क्ङिति

जग्लिथ

ग्लै being अनुदात्त-धातु as well as आदन्त-धातु after 6.1.45 आदेच उपदेशेऽशिति।, by the same decision process, इट्-आगम for थल् is optional. For व and म, इट्-आगम comes by क्रादि-नियम.

Conjugation of ग्लै (1P) in लिट्/कर्तरि

जग्ला + तिङ् for लिट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	जग्लौ	जग्लतुः	जग्लुः
मध्यमपुरुषः	जग्लिथ/जग्लाथ	जग्लथुः	जग्ल
उत्तमपुरुषः	जग्लौ	जग्लिव	जग्लिम

== लुट् ==

[LSK] ग्लाता III/1 । 6.1.45 आदेच उपदेशेऽशिति । ~ धातोः is applied.

Conjugation of ग्लै (1P) in लुट्/कर्तरि

ग्लातास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ग्लाता	ग्लातारौ	ग्लातारः
मध्यमपुरुषः	ग्लातासि	ग्लातास्थः	ग्लातास्थ
उत्तमपुरुषः	ग्लातास्मि	ग्लातास्वः	ग्लातास्मः

== लृट् ==

[LSK] ग्लास्यति III/1 । 6.1.45 आदेच उपदेशेऽशिति । ~ धातोः is applied.

Conjugation of ग्लै (1P) in लृट्/कर्तरि

ग्लास्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ग्लास्यति	ग्लास्यतः	ग्लास्यन्ति
मध्यमपुरुषः	ग्लास्यसि	ग्लास्यथः	ग्लास्यथ
उत्तमपुरुषः	ग्लैस्यामि	ग्लैस्यावः	ग्लैस्यामः

== लोट् ==

[LSK] ग्लायतु III/1 । 6.1.78 एचोऽयवायावः। is applied.

Conjugation of ग्लै (1P) in लोट्/कर्तरि

ग्लाय + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ग्लायतु/ग्लायतात्	ग्लायताम्	ग्लायन्तु
मध्यमपुरुषः	ग्लाय/ग्लायतात्	ग्लायतम्	ग्लायत
उत्तमपुरुषः	ग्लायानि	ग्लायाव	ग्लायाम

== लङ् ==

[LSK] अग्लायत्$^{III/1}$ । 6.1.78 एचोऽयवायावः। is applied.

Conjugation of ग्लै (1P) in लङ्/कर्तरि

अग्लाय + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अग्लायत्	अग्लायताम्	अग्लायन्
मध्यमपुरुषः	अग्लायः	अग्लायतम्	अग्लायत
उत्तमपुरुषः	अग्लायम्	अग्लायाव	अग्लायाम

== विधिलिङ् ==

[LSK] ग्लायेत्$^{III/1}$ । 6.1.78 एचोऽयवायावः। is applied.

Conjugation of ग्लै (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

ग्लाय + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ग्लायेत्	ग्लायेताम्	ग्लायेयुः
मध्यमपुरुषः	ग्लायेः	ग्लायेतम्	ग्लायेत
उत्तमपुरुषः	ग्लायेयम्	ग्लायेव	ग्लायेम

== आशीर्लिङ् ==

ग्लै in विवक्षा of लिङ्, which is not शित्

ग्ला 6.1.45 आदेच उपदेशेऽशिति । ~ धातोः

ग्ला + लिङ् 3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।

ग्ला + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

ग्ला + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

ग्ला + यास् त् 3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्

ग्ला + या त् 8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः

Continue with the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 6.4.68 वाऽन्यस्य संयोगादेः । ~ आतः एः लिङि किति आर्धधातुके अङ्गस्य

For the संयोग-beginning and आ-ending धातु which is other than घु-संज्ञक-धातु, मा, स्था, गा, पा, ओहाक्, the last letter is optionally replaced by ए, when कित् आर्धधातुक लिङ् follows.

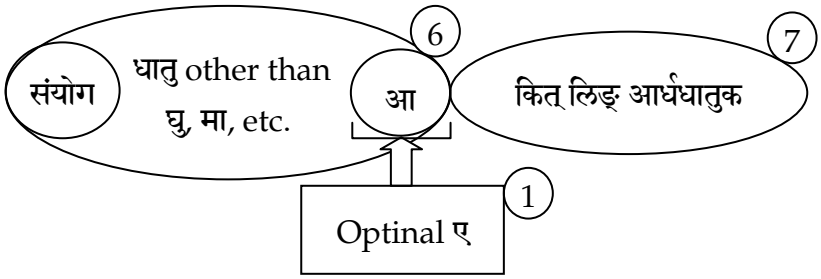

वा ^{0} अन्यस्य $^{6/1}$ संयोगादेः $^{6/1}$ । ~ आतः $^{6/1}$ एः $^{1/1}$ लिङि $^{7/1}$ आर्धधातुके $^{7/1}$ किति $^{7/1}$ अङ्गस्य $^{6/1}$

3 words in the सूत्र; 6 words as अनुवृत्ति

- वा 0 – The आदेश ए is optional.
- अन्यस्य 6/1 – This is an adjective to अङ्गस्य. Other than धातुs listed in the sūtra 6.4.66 घुमास्थागापाजहातिसां हलि ।.
- संयोगादेः 6/1 – This is an adjective to अङ्गस्य. संयोगः आदिः यस्य धातोः सः संयोगादिः (116B), तस्य।
- आतः 6/1 – From 6.4.64 आतो लोप इटि च ।.
- एः 1/1 – This is आदेश. 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य। is required.
- लिङि 7/1 – In परसप्तमी.
- आर्धधातुके 7/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.46 आर्धधातुके।; this is an adjective to लिङि.
- किति 7/1 – From 6.4.63 दीङो युडचि क्ङिति ।; this is an adjective to लिङि.

[LSK] घु-मा-स्था-आदेः $^{5/1}$ अन्यस्य $^{6/1}$ संयोगादेः $^{6/1}$ धातोः $^{6/1}$ आतः $^{6/1}$ एत्वम् $^{1/1}$ वा ^{0} आर्धधतुके $^{7/1}$ किति $^{7/1}$ लिङि $^{7/1}$ ।

ए is optionally the substitute in the place of the last letter of संयोग-beginning and आ-ending धातु, other than घु, मा, स्था, etc. when कित् लिङ् आर्धधातुक follows.

[LSK] ग्लेयात्, ग्लायात् $^{III/1}$ ॥

ग्ला + या त्

ग्ला is not listed in घु-मा-स्था, etc. ग्ला starts with संयोग, and ends with आ. It is followed by लिङ् which is आर्धधातुक by 3.4.114 आर्धधातुकं शेषः। and कित् by 3.4.104 किदाशिषि।.

ग्ले + या त् 6.4.68 वाऽन्यस्य संयोगादेः । ~ आतः एः लिङि किति आर्धधातुके अङ्गस्य

Conjugation of ग्लै (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

<एत्व-पक्षे> ग्ले + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ग्लेयात्	ग्लेयास्ताम्	ग्लेयासुः
मध्यमपुरुषः	ग्लेयाः	ग्लेयास्तम्	ग्लेयास्त
उत्तमपुरुषः	ग्लेयासम्	ग्लेयास्व	ग्लेयास्म

<एत्व-अभाव-पक्षे> ग्ला + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ग्लायात्	ग्लायास्ताम्	ग्लायासुः
मध्यमपुरुषः	ग्लायाः	ग्लायास्तम्	ग्लायास्त
उत्तमपुरुषः	ग्लायासम्	ग्लायास्व	ग्लायास्म

== लुङ् ==

ग्लै in विवक्षा of लुङ्, which is not शित्

ग्ला 6.1.45 आदेच उपदेशेऽशिति । ~ धातोः

ग्ला + लुङ् 3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः

ग्ला + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

ग्ला + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

ग्ला + च्लि + त् 3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

ग्ला + सिच् + त् 3.1.44 च्लेः सिँच् ।

ग्ला + स् + ईट् त् 7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्

ग्लै being अनुदात्त-धातु, इट्-आगम is negated by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात् ।. The next sūtra gives अपवाद for that.

[विधिसूत्रम्] 7.2.73 यमरमनमातां सक् च । ~ सिचि परस्मैपदेषु इट्

इट्-आगम is attached to the end of यम्, रम्, नम्, and आ-ending धातु. Also, इट्-आगम is attached to the beginning of the सिच् which follows, which is itself followed by परस्मैपद.

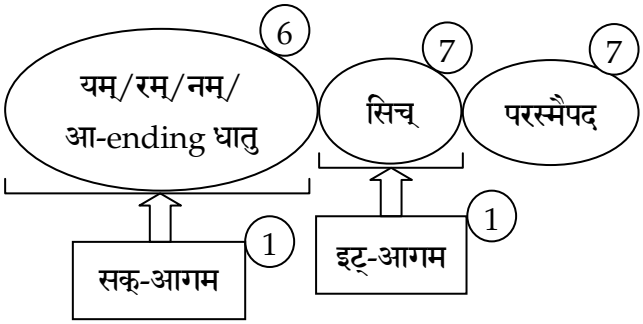

यम-रम-नम-आताम्$^{6/3}$ सक्$^{1/1}$ च^{0} । ~ सिचि$^{7/1}$ परस्मैपदेषु$^{7/3}$ इट्$^{1/1}$

3 words in the सूत्र, 3 words as अनुवृत्ति

- यम-रम-नम-आताम् 6/3 – यम् (1P) to restrain; रम् (1A) rejoice; नम् (1P) to salute; आ-ending धातु; in इतरेतरद्वन्द्वसमास; in स्थानेयोगा षष्ठी for सक्-आगम.
- सक् 1/1 – This is an आगम. Being कित् आगम, it becomes an अन्त-अवयय of its स्थान.
- च 0 – This connects two कार्यs of this sūtra. इट् for सिच् and सक् for the धातु.
- सिचि 7/1 – From 7.2.71 अञ्जेः सिचि ।; in परसप्तमी for सक् to यम्, etc. For इट्, it has to be understood as स्थानेयोगा षष्ठी by the context from the previous sūtras.
- परस्मैपदेषु 7/3 – From 7.2.72 स्तुसुधूञ्भ्यः परस्मैपदेषु ।
- इट् 1/1 – From 7.2.66 इडत्त्यर्तिव्ययतीनाम् ।

[LSK] एषाम्$^{6/3}$ सक्$^{1/1}$ स्यात्$^{III/1}$ एभ्यः$^{5/3}$ सिचः$^{6/1}$ इट्$^{1/1}$ स्यात्$^{III/1}$ परस्मैपदेषु$^{7/3}$ ।

सक् is the augment for रम्, etc. धातुs. इट् is the augment for सिच् when परस्मैपद follows.

[LSK] अग्लासीत्$^{III/1}$ ।

ग्ला + स् + ईट् त्	
ग्ला + इट् स् + ईट् त्	7.2.73 यमरमनमातां सक् च । ~ सिचि परस्मैपदेषु इट्
ग्ला सक् + इट् स् + ईट् त्	7.2.73 यमरमनमातां सक् च । ~ सिचि परस्मैपदेषु इट्
ग्ला स् + इट् + ईट् त्	8.2.28 इट ईटि । ~ सस्य लोपः
ग्लास् + ईत्	6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः । with the help of वार्त्तिक.
अट् + ग्लासीत्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः । ~ अङ्गस्य

ग्ला + स् + ताम्

ग्ला + इट् स् + ताम् 7.2.73 यमरमनमातां सक् च । ~ सिचि परस्मैपदेषु इट्

ग्ला सक् + इस् + ताम् 7.2.73 यमरमनमातां सक् च । ~ सिचि परस्मैपदेषु इट्

ग्ला स् + इष् + ताम् 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ मूर्धन्यः इण्कोः

ग्ला स् + इष् + टाम् 8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः

अट् + ग्लासिष्टाम् 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः । ~ अङ्गस्य

Conjugation of ग्लै (1P) in लुङ्/कर्तरि

अग्लासी/अग्लासिष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अग्लासीत्	अग्लासिष्टाम्	अग्लासिषुः
मध्यमपुरुषः	अग्लासीः	अग्लासिष्टम्	अग्लासिष्ट
उत्तमपुरुषः	अग्लासिषम्	अग्लासिष्व	अग्लासिष्म

== लृङ् ==

[LSK] अग्लास्यत्[III/1] ।

Conjugation of ग्लै (1P) in लृङ्/कर्तरि

अग्लास्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अग्लास्यत्	अग्लास्यताम्	अग्लास्यन्
मध्यमपुरुषः	अग्लास्यः	अग्लास्यतम्	अग्लास्यत
उत्तमपुरुषः	अग्लास्यम्	अग्लास्याव	अग्लास्याम

म्लै हर्षक्षये (1PA) to grow weary; ध्यै चिन्तायाम् (1PA) to think

Beginning with conjunct consonants and ending with ऐ, and being other than धातुs listed in the sūtra 6.4.66 घुमास्थागापाजहातिसां हलि ।, conjugate in exactly the same manner as ग्लै.

लट्		
म्लायति	म्लायतः	म्लायन्ति
म्लायसि	म्लायथः	म्लायथ
म्लायामि	म्लायावः	म्लायामः
लिट्		
मम्लौ	मम्लतुः	मम्लुः
मम्लिथ/मम्लाथ	मम्लथुः	मम्ल
मम्लौ	मम्लिव	मम्लिम
लुट्		
म्लाता	म्लातारौ	म्लातारः
म्लातासि	म्लातास्थः	म्लातास्थ
म्लातास्मि	म्लातास्वः	म्लातास्मः
लृट्		
म्लास्यति	म्लास्यतः	म्लास्यन्ति
म्लास्यसि	म्लास्यथः	म्लास्यथ
म्लास्यामि	म्लास्यावः	म्लास्यामः
लोट्		
म्लायतु/म्लायतात्	म्लायताम्	म्लायन्तु
म्लाय/म्लायतात्	म्लायतम्	म्लायत
म्लायानि	म्लायाव	म्लायाम

लङ्		
अम्लायत्	अम्लायताम्	अम्लायन्
अम्लायः	अम्लायतम्	अम्लायत
अम्लायम्	अम्लायाव	अम्लायाम
विधिलिङ्		
म्लायेत्	म्लायेताम्	म्लायेयुः
म्लायेः	म्लायेतम्	म्लायेत
म्लायेयम्	म्लायेव	म्लायेम
आशीर्लिङ् 6.4.68 **वाऽन्यस्य संयोगादेः ।**		
म्लेयात्/म्लायात्	म्लेयास्ताम्/म्लायास्ताम्	म्लेयासुः/म्लायासुः
म्लेयाः/म्लायाः	म्लेयास्तम्/म्लायास्तम्	म्लेयास्त/म्लायास्त
म्लेयासम्/म्लायासम्	म्लेयास्व/म्लायास्व	म्लेयास्म/म्लायास्म
लुङ् 7.2.73 **यमरमनमातां सक् च । ~ सिचि परस्मैपदेषु इट्**		
अम्लासीत्	अम्लासिष्टाम्	अम्लासिषुः
अम्लासीः	अम्लासिष्टम्	अम्लासिष्ट
अम्लासिषम्	अम्लासिष्व	अम्लासिष्म
लृङ्		
अम्लास्यत्	अम्लास्यताम्	अम्लास्यन्
अम्लास्यः	अम्लास्यतम्	अम्लास्यत
अम्लास्यम्	अम्लास्याव	अम्लास्याम

म्ना अभ्यासे (1PA) to repeat; **ध्मा** (1PA) to blow

Beginning with conjunct consonants and ending with **आ**, and being other than **धातु**s listed in the sūtra 6.4.66 **घुमास्थागापाजहातिसां हलि ।**, conjugate like **ग्लै**. The difference is **मन-आदेश** and **धम-आदेश**, respectively, when **शित्** is to come.

लट् 7.3.78 **पाघ्राध्मास्...** ।		
मनति	मनतः	मनन्ति
मनसि	मनथः	मनथ
मनामि	मनावः	मनामः
लिट्		
मम्नौ	मम्नतुः	मम्नुः
मम्निथ/मम्नाथ	मम्नथुः	मम्न
मम्नौ	मम्निव	मम्निम
लुट्		
म्नाता	म्नातारौ	म्नातारः
म्नातासि	म्नातास्थः	म्नातास्थ
म्नातास्मि	म्नातास्वः	म्नातास्मः
लृट्		
म्नास्यति	म्नास्यतः	म्नास्यन्ति
म्नास्यसि	म्नास्यथः	म्नास्यथ
म्नास्यामि	म्नास्यावः	म्नास्यामः
लोट् 7.3.78 **पाघ्राध्मास्...** ।		
मनतु/मनतात्	मनताम्	मनन्तु
मन/मनतात्	मनतम्	मनत
मनानि	मनाव	मनाम

लङ् 7.3.78 **पाघ्राध्मास्...** ।		
अमनत्	अमनताम्	अमनन्
अमनः	अमनतम्	अमनत
अमनम्	अमनाव	अमनाम
विधिलिङ् 7.3.78 **पाघ्राध्मास्...** ।		
मनेत्	मनेताम्	मनेयुः
मनेः	मनेतम्	मनेत
मनेयम्	मनेव	मनेम
आशीर्लिङ् 6.4.68 **वाऽन्यस्य संयोगादेः** ।		
म्नेयात्/म्नायात्	म्नेयास्ताम्/म्नायास्ताम्	म्नेयासुः/म्नायासुः
म्नेयाः/म्नायाः	म्नेयास्तम्/म्नायास्तम्	म्नेयास्त/म्नायास्त
म्नेयासम्/म्नायासम्	म्नेयास्व/म्नायास्व	म्नेयास्म/म्नायास्म
लुङ् 7.2.73 **यमरमनमातां सक् च** । ~ **सिचि परस्मैपदेषु इट्**		
अम्नासीत्	अम्नासिष्टाम्	अम्नासिषुः
अम्नासीः	अम्नासिष्टम्	अम्नासिष्ट
अम्नासिषम्	अम्नासिष्व	अम्नासिष्म
लृङ्		
अम्नास्यत्	अम्नास्यताम्	अम्नास्यन्
अम्नास्यः	अम्नास्यतम्	अम्नास्यत
अम्नास्यम्	अम्नास्याव	अम्नास्याम

गै शब्दे (1PA) to sing

Ending with **ऐ**, conjugates in a manner similar to **ग्लै**. The difference is that it is listed in the sūtra 6.4.66 **घुमास्थागापाजहातिसां हलि ।**, 6.4.67 **एर्लिङि ।** takes place.

लट्		
गायति	गायतः	गायन्ति
गायसि	गायथः	गायथ
गायामि	गायावः	गायामः
लिट्		
जगौ	जगतुः	जगुः
जगिथ/जगाथ	जगथुः	जग
जगौ	जगिव	जगिम
लुट्		
गाता	गातारौ	गातारः
गातासि	गातास्थः	गातास्थ
गातास्मि	गातास्वः	गातास्मः
लृट्		
गास्यति	गास्यतः	गास्यन्ति
गास्यसि	गास्यथः	गास्यथ
गास्यामि	गास्यावः	गास्यामः
लोट्		
गायतु/गायतात्	गायताम्	गायन्तु
गाय/गायतात्	गायतम्	गायत
गायानि	गायाव	गायाम

लङ्		
अगायत्	अगायताम्	अगायन्
अगायः	अगायतम्	अगायत
अगायम्	अगायाव	अगायाम
विधिलिङ्		
गायेत्	गायेताम्	गायेयुः
गायेः	गायेतम्	गायेत
गायेयम्	गायेव	गायेम
आशीर्लिङ् 6.4.67 एर्लिङि ।		
गेयात्	गेयास्ताम्	गेयासुः
गेयाः	गेयास्तम्	गेयास्त
गेयासम्	गेयास्व	गेयास्म
लुङ् 7.2.73 **यमरमनमातां सक् च ।** ~ **सिचि परस्मैपदेषु इट्**		
अगासीत्	अगासिष्टाम्	अगासिषुः
अगासीः	अगासिष्टम्	अगासिष्ट
अगासिषम्	अगासिष्व	अगासिष्म
लृङ्		
अगास्यत्	अगास्यताम्	अगास्यन्
अगास्यः	अगास्यतम्	अगास्यत
अगास्यम्	अगास्याव	अगास्याम

ष्ठा गतिनिवृत्तौ (1PA) to stop

Ending with आ, it conjugates in a manner similar to ग्लै.

Some differences from ग्लै are:

- 6.4.67 एर्लिङि । takes place.
- तिष्ठ-आदेश when शित् is to come.
- In लिट्, because शर् is preceding खय्, instead of 7.4.60 हलादिः शेषः।, 7.4.61 शर्पूर्वाः खयः। ~ शेषः is applied and त् remains.
- In लुङ्, सिच् is elided by 2.4.77 गातिस्थाघुपाभूभ्यः सिचः परस्मैपदेषु । ~ लुक्.

लट् 7.3.78 पाघ्राध्मास्... ।		
तिष्ठति	तिष्ठतः	तिष्ठन्ति
तिष्ठसि	तिष्ठथः	तिष्ठथ
तिष्ठामि	तिष्ठावः	तिष्ठामः
लिट् 7.4.61 शर्पूर्वाः खयः। ~ शेषः		
तस्थौ	तस्थतुः	तस्थुः
तस्थिथ/तस्थाथ	तस्थथुः	तस्थ
तस्थौ	तस्थिव	तस्थिम
लुट्		
स्थाता	स्थातारौ	स्थातारः
स्थातासि	स्थातास्थः	स्थातास्थ
स्थातास्मि	स्थातास्वः	स्थातास्मः
लृट्		
स्थास्यति	स्थास्यतः	स्थास्यन्ति
स्थास्यसि	स्थास्यथः	स्थास्यथ
स्थास्यामि	स्थास्यावः	स्थास्यामः
लोट् 7.3.78 पाघ्राध्मास्... ।		
तिष्ठतु/तिष्ठतात्	तिष्ठताम्	तिष्ठन्तु
तिष्ठ/तिष्ठतात्	तिष्ठतम्	तिष्ठत
तिष्ठानि	तिष्ठाव	तिष्ठाम

लङ् 7.3.78 पाघ्राध्मास्... ।		
अतिष्ठत्	अतिष्ठताम्	अतिष्ठन्
अतिष्ठः	अतिष्ठतम्	अतिष्ठत
अतिष्ठम्	अतिष्ठाव	अतिष्ठाम
विधिलिङ् 7.3.78 पाघ्राध्मास्... ।		
तिष्ठेत्	तिष्ठेताम्	तिष्ठेयुः
तिष्ठेः	तिष्ठेतम्	तिष्ठेत
तिष्ठेयम्	तिष्ठेव	तिष्ठेम
आशीर्लिङ् 6.4.67 एर्लिङि ।		
स्थेयात्	स्थेयास्ताम्	स्थेयासुः
स्थेयाः	स्थेयास्तम्	स्थेयास्त
स्थेयासम्	स्थेयास्व	स्थेयास्म
लुङ् 2.4.77 गातिस्थाघुपाभूभ्यः सिचः परस्मैपदेषु । ~ लुक्		
अस्थात्	अस्थाताम्	अस्थुः 6.1.96
अस्थाः	अस्थातम्	अस्थात
अस्थाम्	अस्थाव	अस्थाम
लृङ्		
अस्थास्यत्	अस्थास्यताम्	अस्थास्यन्
अस्थास्यः	अस्थास्यतम्	अस्थास्यत
अस्थास्यम्	अस्थास्याव	अस्थास्याम

दाण् दाने (1PA) to give

Ending with आ, it conjugates in a manner similar to ग्लै.

Some differences from ग्लै are:

- Being घु, 6.4.67 एर्लिङि । takes place.
- यच्छ-आदेश when शित् is to come.
- In लुङ्, सिच् is elided by 2.4.77 गातिस्थाघुपाभूभ्यः सिचः परस्मैपदेषु । ~ लुक्.

लट् 7.3.78 पाघ्राध्मास्... ।		
यच्छति	यच्छतः	यच्छन्ति
यच्छसि	यच्छथः	यच्छथ
यच्छामि	यच्छावः	यच्छामः
लिट् 7.4.61 शर्पूर्वाः खयः। ~ शेषः		
ददौ	ददतुः	ददुः
ददिथ/ददाथ	ददथुः	दद
ददौ	ददिव	ददिम
लुट्		
दाता	दातारौ	दातारः
दातासि	दातास्थः	दातास्थ
दातास्मि	दातास्वः	दातास्मः
लृट्		
दास्यति	दास्यतः	दास्यन्ति
दास्यसि	दास्यथः	दास्यथ
दास्यामि	दास्यावः	दास्यामः
लोट् 7.3.78 पाघ्राध्मास्... ।		
यच्छतु/यच्छतात्	यच्छताम्	यच्छन्तु
यच्छ/यच्छतात्	यच्छतम्	यच्छत
यच्छानि	यच्छाव	यच्छाम

लङ् 7.3.78 पाघ्राध्मास्... ।		
अयच्छत्	अयच्छताम्	अयच्छन्
अयच्छः	अयच्छतम्	अयच्छत
अयच्छम्	अयच्छाव	अयच्छाम
विधिलिङ् 7.3.78 पाघ्राध्मास्... ।		
यच्छेत्	यच्छेताम्	यच्छेयुः
यच्छेः	यच्छेतम्	यच्छेत
यच्छेयम्	यच्छेव	यच्छेम
आशीर्लिङ् 6.4.67 एर्लिङि ।		
देयात्	देयास्ताम्	देयासुः
देयाः	देयास्तम्	देयास्त
देयासम्	देयास्व	देयास्म
लुङ् 2.4.77 गातिदाघुपाभूभ्यः सिचः परस्मैपदेषु । ~ लुक्		
अदात्	अदाताम्	अदुः 6.1.96
अदाः	अदातम्	अदात
अदाम्	अदाव	अदाम
लृङ्		
अदास्यत्	अदास्यताम्	अदास्यन्
अदास्यः	अदास्यतम्	अदास्यत
अदास्यम्	अदास्याव	अदास्याम

18. ह्वृ कौटिल्ये (1PA) to be crooked; to deceive

[LSK] ह्वृ कौटिल्ये॥ १८॥

The content of the धातु is ह्वृ and there is no इत् letter. Being अनुदात्त-धातु, it is categorized as अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्। . Having no indication for आत्मनेपद-प्रत्यय in कर्तरि, it is परस्मैपदी धातुः.

== लट् ==

[LSK] ह्वरति III/1 ।

ह्वृ + लट्	3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः
ह्वृ + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
ह्वृ + शप् + ति	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
ह्वर् + अ + ति	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः, 1.1.51 उरण् रपरः ।

Conjugation of ह्वृ (1P) in लट्/कर्तरि

ह्वर + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ह्वरति	ह्वरतः	ह्वरन्ति
मध्यमपुरुषः	ह्वरसि	ह्वरथः	ह्वरथ
उत्तमपुरुषः	ह्वरामि	ह्वरावः	ह्वरामः

== लिट् ==

ह्वृ + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
ह्वृ + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
ह्वृ + णल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
ह्वृ ह्वृ + अ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य with 1.1.59 द्विर्वचनेऽचि।
ह्वर् ह्वृ + अ	7.4.66 उरत् । ~ अभ्यासस्य
ह ह्वृ + अ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
झ ह्वृ + अ	7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य
ज ह्वृ + अ	8.4.54 अभ्यासे चर्च । ~ झलाम् जश्

Now, 7.2.115 अचो ञ्णिति । is applicable. However, being पर, the next sūtra is applied.

[विधिसूत्रम्] 7.4.10 ऋतश्च संयोगादेर्गुणः । ~ लिटि अङ्गस्य

In लिट्, for an अङ्ग which starts with संयोग and ends with ऋ, गुण takes place.

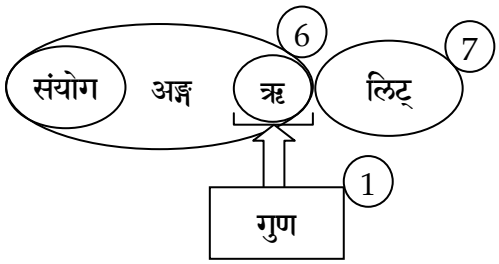

ऋतः $^{6/1}$ च ^{0} संयोगादेः $^{6/1}$ गुणः $^{1/1}$ । ~ लिटि $^{7/1}$ अङ्गस्य $^{6/1}$

4 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- ऋतः 6/1 – This is an adjective to अङ्गस्य. With अङ्गस्य, तदन्तविधि is applied, resulting in "ऋदन्तस्य अङ्गस्य".
- च 0 – This brings लिटि.
- संयोगादेः 6/1 – संयोगः आदिः यस्य अङ्गस्य सः संयोगादिः (116B), तस्य।. This is an adjective to अङ्गस्य.
- गुणः 1/1 – This is आदेश. 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य। is required.
- लिटि 7/1 – From 7.4.9 दयतेर्दिगि लिटि ।; in परसप्तमी.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य।; in स्थानेयोगा षष्ठी.

[LSK] ऋदन्तस्य $^{6/1}$ संयोगादेः $^{6/1}$ अङ्गस्य $^{6/1}$ गुणः $^{1/1}$ लिटि $^{7/1}$ ।

गुण is the substitute in the place of the last letter of ऋ-ending and संयोग-beginning अङ्ग when followed by लिट्.

[LSK] उपधायाः $^{6/1}$ वृद्धिः $^{1/1}$ । जह्वार $^{III/1}$ ।

After applying 7.4.10 ऋतश्च संयोगादेर्गुणः ।, 7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः ञ्णिति is applied.

ज हृ + अ

ज ह्वर् + अ 7.4.10 ऋतश्च संयोगादेर्गुणः । ~ लिटि अङ्गस्य

with 1.1.50 स्थानेऽन्तरतमः। and 1.1.51 उरण् रपरः ।

ज ह्वार् + अ 7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः ञ्णिति

When this is the case, the same form is achieved by 7.2.115 अचो ञ्णिति।, without this sūtra. The difference is seen only when कित्-प्रत्यय follows. Because of the strength of this logic, गुण-वृद्धि-निषेध by 1.1.5 क्ङिति च। is not applicable.

[LSK] जह्वरतुः $^{III/2}$ । जह्वरुः $^{III/3}$ ।

ज ह्वृ + अतुस्

ज ह्वर् + अतुस् 7.4.10 ऋतश्च संयोगादेर्गुणः । ~ लिटि अङ्गस्य

[LSK] जह्वर्थ $^{II/1}$ ।

Being ऋदन्त, ह्वृ is नित्य-अनिट् for थल्, by 7.2.63 ऋतो भारद्वाजस्य ।.

ज ह्वृ + थल्

ज ह्वर् + थ 7.4.10 ऋतश्च संयोगादेर्गुणः । ~ लिटि अङ्गस्य

[LSK] जह्वरथुः $^{II/2}$ । जह्वर $^{II/3}$ ।

[LSK] जह्वार, जह्वर $^{I/1}$ ।

By 7.1.91 णलुत्तमो वा । ~ णित्, one form with वृद्धि by 7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः ञ्णिति. For both forms, गुण by 7.4.10 ऋतश्च संयोगादेर्गुणः । ~ लिटि अङ्गस्य takes place.

[LSK] जह्वरिव $^{I/2}$ । जह्वरिम $^{I/3}$ ।

By क्रादिनियम (7.2.13), व and म for ह्वृ takes इट्.

Conjugation of ह्वृ (1P) in लिट्/कर्तरि

जह्वार्/जह्वर् + तिङ् for लिट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	जह्वार	जह्वरतुः	जह्वरुः
मध्यमपुरुषः	जह्वर्थ	जह्वरथुः	जह्वर
उत्तमपुरुषः	जह्वार/जह्वर	जह्वरिव	जह्वरिम

== लुट् ==

[LSK] हर्ता III/1 ।

By being एकाच् अनुदात्त धातु, हृ does not take इट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्।. गुण takes place by 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः ।.

Conjugation of हृ (1P) in लुट्/कर्तरि

हर्तास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	हर्ता	हर्तारौ	हर्तारः
मध्यमपुरुषः	हर्तासि	हर्तास्थः	हर्तास्थ
उत्तमपुरुषः	हर्तास्मि	हर्तास्वः	हर्तास्मः

== लृट् ==

By being एकाच् अनुदात्त धातु, इट् is negated for हृ by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्।. The next sūtra is अपवाद for this इट्-निषेध.

Conjugation of हृ (1P) in लृट्/कर्तरि

हरिष्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	हरिष्यति	हरिष्यतः	हरिष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	हरिष्यसि	हरिष्यथः	हरिष्यथ
उत्तमपुरुषः	हृस्यामि	हृस्यावः	हृस्यामः

[विधिसूत्रम्] 7.2.70 ऋद्धनोः स्ये । ~ इट्

इट्-आगम is attached to the beginning of स्य, which is preceded by ऋ-ending धातु or हन्-धातु.

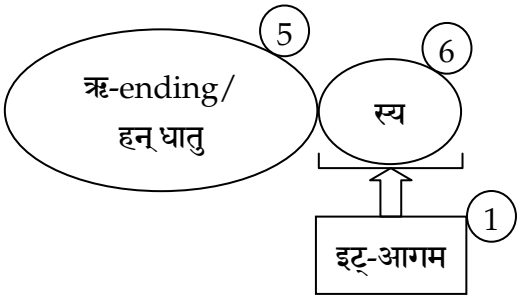

ऋत्-हनोः $^{6/2}$ स्ये $^{7/1}$ । ~ इट् $^{1/1}$

2 words in the सूत्र, 1 word as अनुवृत्ति

- ऋत्-हनोः 6/2 – This 6th case has to be understood as 5th case. ऋत् is an adjective to अङ्ग, which also has to be taken as 5th case. By तदन्तविधि, this portion is understood as "ऋदन्तात् अङ्गात्".
- स्ये 7/1 – This 7th case has to be understood as 6th case, as स्थान for इट्-आगम.
- इट् 1/1 – From 7.2.66 इडत्त्यर्तिव्ययतीनाम् ।

[LSK] ऋतः $^{5/1}$ हन्तेः $^{5/1}$ च ^{0} स्यस्य $^{6/1}$ इट् $^{1/1}$ ।

इट् is the augment for स्य when ऋ-ending धातु or हन्-धातु precedes.

[LSK] ह्वरिष्यति $^{III/1}$ ।

ह्वृ + लृट्	3.3.13 लृट् शेषे च । ~ भविष्यति धातोः
ह्वृ + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
ह्वृ + स्य + ति	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः
ह्वृ +इट् स्य + ति	7.2.70 ऋद्धनोः स्ये । ~ इट्
ह्वर् + इस्य + ति	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः with 1.1.51 उरण् रपरः।
ह्वर् + इष्य + ति	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ मूर्धन्यः इण्कोः

== लोट् ==

[LSK] ह्वरतु[III/1] ।

Conjugation of हृ (1P) in लोट्/कर्तरि

ह्वर + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ह्वरतु/ह्वरतात्	ह्वरताम्	ह्वरन्तु
मध्यमपुरुषः	ह्वर/ह्वरतात्	ह्वरतम्	ह्वरत
उत्तमपुरुषः	ह्वराणि	ह्वराव	ह्वराम

== लङ् ==

[LSK] अह्वरत्[III/1]

Conjugation of हृ (1P) in लङ्/कर्तरि

अह्वर + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अह्वरत्	अह्वरताम्	अह्वरन्
मध्यमपुरुषः	अह्वरः	अह्वरतम्	अह्वरत
उत्तमपुरुषः	अह्वरम्	अह्वराव	अह्वराम

== विधिलिङ् ==

[LSK] ह्वरेत्[III/1] ।

Conjugation of हृ (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

ह्वर + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ह्वरेत्	ह्वरेताम्	ह्वरेयुः
मध्यमपुरुषः	ह्वरेः	ह्वरेतम्	ह्वरेत
उत्तमपुरुषः	ह्वरेयम्	ह्वरेव	ह्वरेम

== आशीर्लिङ् ==

लिङ् in the sense of आशिष् is आर्धधातुक and when यासुट्-आगम is enjoined, it becomes कित् by 3.4.104 किदाशिषि।. Therefore, there is गुण-वृद्धि-निषेध for the अङ्ग by 1.1.5 क्ङिति च ।.

However, the next sūtra again enjoins गुण to this condition.

[विधिसूत्रम्] 7.4.29 गुणोऽर्तिसंयोगाद्योः । ~ ऋतः अङ्गस्य असार्वधातुके यग्लिङोः यि

गुण takes place for ऋ-धातु or संयोग-beginning and ऋ-ending धातु, when यक् or य्-beginning आर्धधातुक लिङ् follows.

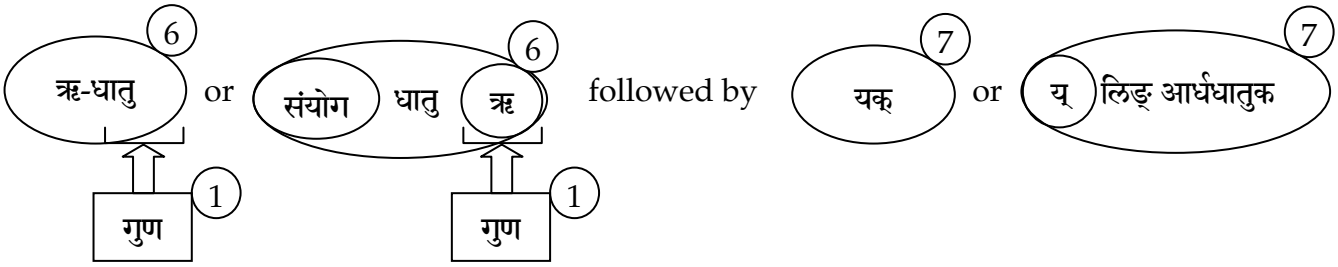

गुणः $^{1/1}$ अर्ति-संयोगाद्योः $^{6/2}$ । ~ ऋतः $^{6/1}$ अङ्गस्य $^{6/1}$ असार्वधातुके $^{7/1}$ यग्लिङोः $^{7/2}$ यि $^{7/1}$

2 words in the सूत्र; 5 words as अनुवृत्ति

- गुणः 1/1 – This is आदेश. 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य। is required.
- अर्ति-संयोगाद्योः 6/2 – अर्ति indicates ऋ-धातु in both (1P) and (3P) with श्तिप् धातुनिर्देशे; संयोगादि is an adjective to अङ्गस्य; संयोगः आदिः यस्य धातोः सः संयोगादिः (116B) । अर्ति and संयोगादि are compounded in ID.
- ऋतः 6/1 – This is an adjective to अङ्गस्य; by तदन्तविधि, it is understood as "ऋदन्त-अङ्गस्य"
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।
- असार्वधातुके 7/1 – From 7.4.25 अकृत्सार्वधातुकयोर्दीर्घः।; only one part is taken because neither यक् nor लिङ् are कृत्. This is understood as आर्धधातुके and is an adjective to लिङ्.
- यग्लिङोः 7/2 – प्रत्ययs यक् and लिङ् are compounded in ID; in परसप्तमी.
- यि 7/1 – From 7.4.22 अयङ् यि क्ङिति ।; being अल्-ग्रहण and an adjective to लिङ्, by तदादिविधि, it is understood as "यकारादौ लिङि".

[LSK] अर्तेः $^{6/1}$ संयोगादेः $^{6/1}$ ऋदन्तस्य $^{6/1}$ च ^{0} गुणः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ यकि $^{7/1}$ यादौ $^{7/1}$ आर्धधातुके $^{7/1}$ लिङि $^{7/1}$ च ^{0} ।

गुण is the substitute in the place of the last letter of ऋ-धातु or संयोग-beginning and ऋ-ending धातु, when यक् or य्-beginning लिङ् आर्धधातुक follows.

[LSK] ह्वर्यात् III/1 ॥

हृ + लिङ् 3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।

हृ + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

हृ + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

हृ + यास् त् 3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्

हृ + या त् 8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः

Here, the अङ्ग is संयोगादि and ऋदन्त, which is followed by यकारादि-आर्धधातुक-लिङ्. Thus गुण takes place.

ह्वर् + या त् 7.4.29 गुणोऽर्तिसंयोगाद्योः । ~ ऋतः अङ्गस्य असार्वधातुके यग्लिङोः यि with 1.1.51 उरण् रपरः ।

Conjugation of हृ (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

ह्वर् + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ह्वर्यात्	ह्वर्यास्ताम्	ह्वर्यासुः
मध्यमपुरुषः	ह्वर्याः	ह्वर्यास्तम्	ह्वर्यास्त
उत्तमपुरुषः	ह्वर्यासम्	ह्वर्यास्व	ह्वर्यास्म

== लुङ् ==

Conjugation of हृ (1P) in लुङ्/कर्तरि

अह्वार्षी/अह्वार्ष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अह्वार्षीत्	अह्वार्ष्टाम्	अह्वार्षुः
मध्यमपुरुषः	अह्वार्षीः	अह्वार्ष्टम्	अह्वार्ष्ट
उत्तमपुरुषः	अह्वार्षम्	अह्वार्ष्व	अह्वार्ष्म

[LSK] अह्वार्षीत्[III/1] ।

ह्वृ + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
ह्वृ + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
ह्वृ + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
ह्वृ + च्लि + त्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
ह्वृ + सिच् + त्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
ह्वृ + स् + ईट् त्	7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्

ह्वृ being अनुदात्त-धातु, इट्-आगम is negated by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात् ।.

Since the धातु is इगन्त and there is no इट्, वृद्धि takes place.

ह्वार् + स् + ईत्	7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु । ~ अङ्गस्य
अट् ह्वार् + स् + ईत्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः । ~ अङ्गस्य
अ ह्वार् + ष् + ईत्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ मूर्धन्यः इण्कोः

== लृङ् ==

[LSK] अह्वरिष्यत्[III/1] ।

इट्-आगम by 7.2.70 ऋद्धनोः स्ये । ~ इट्, गुण by 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः ।, and मूर्धन्यत्व.

Conjugation of ह्वृ (1P) in लृङ्/कर्तरि

अह्वरिष्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अह्वरिष्यत्	अह्वरिष्यताम्	अह्वरिष्यन्
मध्यमपुरुषः	अह्वरिष्यः	अह्वरिष्यतम्	अह्वरिष्यत
उत्तमपुरुषः	अह्वरिष्यम्	अह्वरिस्याव	अह्वरिस्याम

स्मृ चिन्तायाम् (1PA) to remember, is also a संयोगादि-ऋदन्त-धातु in 1P and conjugates in the same manner.

लट्		
स्मरति	स्मरतः	स्मरन्ति
स्मरसि	स्मरथः	स्मरथ
स्मरामि	स्मरावः	स्मरामः
लिट् 7.4.10 ऋतश्च संयोगादेर्गुणः । ~ लिटि		
सस्मार	सस्मरतुः	सस्मरुः
सस्मर्थ	सस्मरथुः	सस्मर
सस्मार/सस्मर	सस्मरिव	सस्मरिम
लुट्		
स्मर्ता	स्मर्तारौ	स्मर्तारः
स्मर्तासि	स्मर्तास्थः	स्मर्तास्थ
स्मर्तास्मि	स्मर्तास्वः	स्मर्तास्मः
लृट् 7.2.70 ऋद्धनोः स्ये । ~ इट्		
स्मरिष्यति	स्मरिष्यतः	स्मरिष्यन्ति
स्मरिष्यसि	स्मरिष्यथः	स्मरिष्यथ
स्मरिष्यामि	स्मरिष्यावः	स्मरिष्यामः
लोट्		
स्मरतु/स्मरतात्	स्मरताम्	स्मरन्तु
स्मर/स्मरतात्	स्मरतम्	स्मरत
स्मराणि	स्मराव	स्मराम

लङ्		
अस्मरत्	अस्मरताम्	अस्मरन्
अस्मरः	अस्मरतम्	अस्मरत
अस्मरम्	अस्मराव	अस्मराम
विधिलिङ्		
स्मरेत्	स्मरेताम्	स्मरेयुः
स्मरेः	स्मरेतम्	स्मरेत
स्मरेयम्	स्मरेव	स्मरेम
आशीर्लिङ् 7.4.29 गुणोऽर्तिसंयोगाद्योः । ~ ऋतः अङ्गस्य असार्वधातुके यग्लिङोः यि		
स्मर्यात्	स्मर्यास्ताम्	स्मर्यासुः
स्मर्याः	स्मर्यास्तम्	स्मर्यास्त
स्मर्यासम्	स्मर्यास्व	स्मर्यास्म
लुङ् 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।		
अस्मार्षीत्	अस्मार्ष्टाम्	अस्मार्षुः
अस्मार्षीः	अस्मार्ष्टम्	अस्मार्ष्ट
अस्मार्षम्	अस्मार्ष्व	अस्मार्ष्म
लृङ् 7.2.70 ऋद्धनोः स्ये । ~ इट्		
अस्मरिष्यत्	अस्मरिष्यताम्	अस्मरिष्यन्
अस्मरिष्यः	अस्मरिष्यतम्	अस्मरिष्यत
अस्मरिष्यम्	अस्मरिष्याव	अस्मरिष्याम

19. श्रु श्रवणे (1PA) to hear

[LSK] श्रु श्रवणे॥ १९॥

The content of the धातु is श्रु and there is no इत् letter. Being अनुदात्त-धातु, it is categorized as अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्। . Having no indication for आत्मनेपद-प्रत्यय in कर्तरि, it is परस्मैपदी धातुः.

== लट् ==

In लट्, after suffixing तिप्, शप् is प्राप्त by 3.1.68 कर्तरि शप्. The next sūtra gives अपवाद.

[विधिसूत्रम्] 3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः धातोः सार्वधातुके कर्तरि

After श्रु-धातु, श्नु is suffixed, and the धातु is replaced by शृ, when सार्वधातुक in active voice follows.

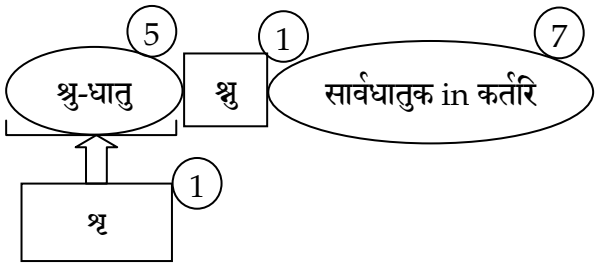

श्रुवः $^{5/1}$ शृ $^{1/1}$ च ^{0} । ~ धातोः $^{5/1}$ सार्वधातुके $^{7/1}$ कर्तरि $^{7/1}$ श्नुः $^{1/1}$

3 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- श्रुवः 5/1 – प्रातिपदिक is श्रु, with उवङ्-आदेश by 6.4.77 अचि श्नुधातुभ्रुवां य्वोरियङुवङौ ।; in पूर्वपञ्चमी.
- शृ 1/1 – This is आदेश for श्रु-धातु.
- च 0 – This is to tell that there are two injunctions. One is श्नु-गणविकरण-प्रत्यय, the other is शृ-आदेश.
- श्नुः 1/1 – This is the गणविकरण-प्रत्यय for धातुs in 5th गण by 3.1.73 स्वादिभ्यः श्नुः ।. By this sūtra, the same गणविकरण-प्रत्यय is given to श्रु which is in 1st गण.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः।, in दिग्योगे पञ्चमी connected to परः.
- कर्तरि 7/1 – कर्तृ as defined in कारक section; in विषयसप्तमी. This qualifies सार्वधातुके.
- सार्वधातुके 7/1 – As defined by 3.4.113 तिङ्शित्सार्वधातुकम्।; in परसप्तमी.

[LSK] श्रुवः $^{6/1}$ शृ $^{1/1}$ इति ^{0} आदेशः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ श्नु-प्रत्ययः $^{1/1}$ च ^{0} ।

शृ is the substitute in the place of श्रु-धातु, and श्नु-प्रत्यय is suffixed to श्रु-धातु.

Be very clear about the difference between श्रु (= श् र् उ) and शृ (श् ऋ).

[LSK] शृणोति $^{III/1}$ ।

श्रु + लट्	3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः
श्रु + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
श्रु + श्नु + ति	3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः धातोः सार्वधातुके कर्तरि
शृ + श्नु + ति	3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः धातोः सार्वधातुके कर्तरि
शृ + नो + ति	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः

तिप् being सार्वधातुक, it causes गुण to the last letter of its अङ्ग. श्नु, being शित्, is also सार्वधातुक by 3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम्।. However, since it is अपित्, it is ङिद्वत् by the next sūtra. Hence गुण on the last letter of शृ, the अङ्ग for श्नु, is prohibited by 1.1.5 क्ङिति च ।.

शृ + णो + ति (वा.) ऋवर्णान्नस्य णत्वं वाच्यम् ।

[अतिदेशसूत्रम्] 1.2.4 सार्वधातुकमपित् । ~ ङित्

अपित् सार्वधातुक is treated like ङित्.

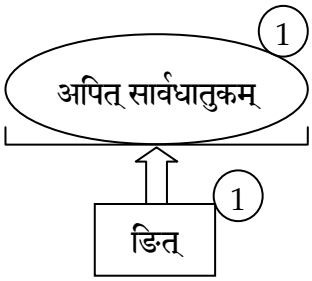

सार्वधातुकम् $^{1/1}$ अपित् $^{1/1}$। ~ ङित् $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- सार्वधातुकम् 1/1 – सार्वधातुक is a संज्ञा given to a प्रत्यय which is one of the तिङ्-प्रत्यय or शित्, that which has श् as इत्.
- अपित् 1/1 – प् इत् यस्य सः पित् (116B) । न पित् इति अपित् (NT) ।.
- ङित् 1/1 – From 1.2.1 गाङ्कुटादिभ्योऽञ्णिन्ङित् ।.

[LSK] अपित् $^{1/1}$ सार्वधातुकम् $^{1/1}$ ङिद्वत् $^{1/1}$।

A suffix termed सार्वधातुक which does not have प् as इत् is treated like as ङित्.

[LSK] शृणुतः $^{III/2}$ ।

शृ + श्नु + तस्

तस् being अपित् and सार्वधातुक by 3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम्।, it should be treated like ङित् by this sūtra तस्. As a result, तस् cannot be the cause for गुण on उ of श्नु by 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः because the गुण is negated by 1.1.5 क्ङिति च ।.

In III/3, when शृ + श्नु is followed by अन्ति, उवङ्-आदेश by 6.4.77 अचि श्नुधातुभ्रुवां य्वोरियङुवङौ। is applicable. The next sūtra gives अपवाद.

[विधिसूत्रम्] 6.4.87 हुश्नुवोः सार्वधातुके । ~ अचि यण् अनेकाचः असंयोगपूर्वस्य ओः अङ्गस्य

The उवर्ण, which is not preceded by संयोग, of हु-धातु or श्नु-प्रत्यय-ending अनेकाच् अङ्ग is replaced by यण्, when followed by अजादि सार्वधातुक-प्रत्यय.

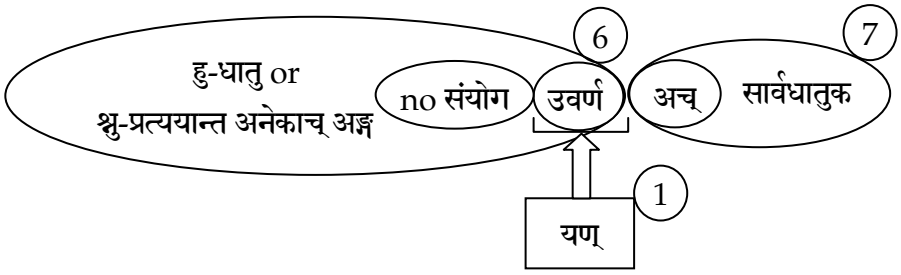

हु-श्नुवोः $^{6/2}$ सार्वधातुके $^{7/1}$ । ~ अचि $^{7/1}$ यण् $^{1/1}$ अनेकाचः $^{6/1}$ असंयोगपूर्वस्य $^{6/1}$ ओः $^{6/1}$ अङ्गस्य $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 6 words as अनुवृत्ति

- हु-श्नुवोः 6/2 – हु च श्नु च हुश्नुवौ (ID), तयोः । हु दानादनयोः (3P) to worship; श्नु गणविकरणप्रत्यय; By "प्रत्ययग्रहणे तदन्ता ग्राह्याः", श्नु-प्रत्यय-ending अङ्ग is understood.
- सार्वधातुके 7/1 – In परसप्तमी.
- अचि 7/1 – This is an adjective to सार्वधातुके. By तदादिविधि, "अजादि-सार्वधातुके" is understood.
- यण् 1/1 – This is आदेश; from 6.4.81 इणो यण् ।.
- अनेकाचः 6/1 – This is an adjective to श्नु-प्रत्यय-ending अङ्ग. From 6.4.82 एरनेकाचोऽसंयोगान्तस्य।.
- असंयोगपूर्वस्य 6/1 – This is an adjective to ओः, not for हु or श्नु. From 6.4.82 एरनेकाचोऽसंयोगान्तस्य।.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।; in सम्बन्धे षष्ठी to ओः.
- ओः 6/1 – From 6.4.83 ओः सुपि ।; प्रातिपदिक is उ, representing उवर्ण.

[LSK] हु-श्नुवोः $^{6/2}$ अनेकाचः $^{6/1}$ असंयोगपूर्वस्य $^{6/1}$ उवर्णस्य $^{6/1}$ यण् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ अचि $^{7/1}$ सार्वधातुके $^{7/1}$ ।

यण् is the substitute for the last letter of असंयोगपूर्वक उवर्ण-ending अङ्ग, which is हु-धातु or अनेकाच् श्नु-प्रत्यय-ending, when अजादि सार्वधातुक follows. [19]

[19] [SK] जुहोतेः श्नुप्रत्यय-अन्तस्य अनेकाचः अङ्गस्य च असंयोग-पूर्व-उवर्णस्य यण् स्यात् अजादौ सार्वधातुके ।

Here, two different sets of conditions have to be understood.

When अजादि-सार्वधातुक follows, यण् is the substitute for असंयोग-पूर्वक-उवर्ण, which belongs to:

1) अङ्ग which is हु-धातु

जुह्वति (लट्/कर्तरि/III/3), जुह्वतु (लोट्/कर्तरि/III/3)

2) श्रु-ending अनेकाच् अङ्ग

श्रृण्वन्ति (लट्/कर्तरि/III/3), सुन्वन्ति (सु of 5th गण + लट्/कर्तरि/III/3)

असंयोग इति किम्? – If उवर्ण is preceded by संयोग, उवङ् will take place: आप्नुवन्ति, शक्नुवन्ति

[LSK] श्रृण्वन्ति III/3 ।

श्रृ + नु + अन्ति

श्रृ + न्व् + अन्ति 6.4.87 हुश्नुवोः सार्वधातुके । ~ अचि यण् अनेकाचः असंयोगपूर्वस्य ओः अङ्गस्य

श्रृ + ण्व् + अन्ति (वा.) ऋवर्णान्नस्य णत्वं वाच्यम् ।

[LSK] श्रृणोषि II/1 ।

श्रृ + नु + सि

श्रृ + नो + सि 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः

श्रृ + णो + सि (वा.) ऋवर्णान्नस्य णत्वं वाच्यम् ।

श्रृ + णो + षि 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ मूर्धन्यः इण्कोः

[LSK] श्रृणुथः II/2 । श्रृणुथ II/3 । श्रृणोमि I/1 ।

In I/2 and I/3, when नु is followed by व्/म्, the next sūtra is to be applied.

[विधिसूत्रम्] 6.4.107 लोपश्चास्यान्यतरस्यां म्वोः । ~ असंयोगपूर्वस्य प्रत्ययस्य उतः अङ्गस्य

For an अङ्ग ending with उकार which is a part of प्रत्यय, and which is not preceded by संयोग, there is an optional लोप, when the अङ्ग is followed by म्/व्.

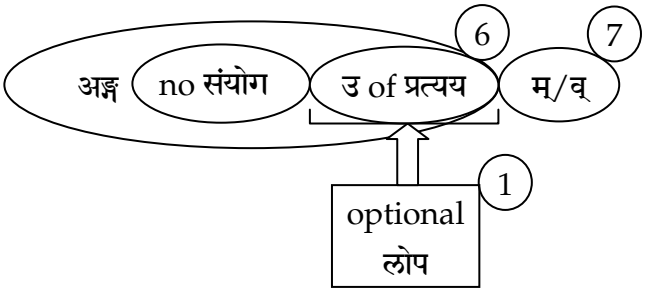

लोपः $^{1/1}$ च ^{0} अस्य $^{6/1}$ अन्यतरस्याम् ^{0} म्वोः $^{7/2}$ । ~ असंयोगपूर्वस्य $^{6/1}$ प्रत्ययस्य $^{6/1}$ उतः $^{6/1}$ अङ्गस्य $^{6/1}$

5 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- लोपः 1/1 – This is आदेश.
- च 0 – This brings down all the words from the previous sūtra.
- अस्य 6/1 – प्रातिपदिक is इदम्; a pronoun pointing to प्रत्यय-अवयव-उकार which is असंयोगपूर्व from the previous sūtra 6.4.106 उतश्च प्रत्ययादसंयोगपूर्वात् ।. All the words in the previous sūtra are 5th case. Here विभक्तिविपरिणाम into 6th case is required because म्वोः $^{7/2}$ should not be understood as 6th case-ending. To achieve this point, the 6th case is explicitly told as "अस्य".
- अन्यतरस्याम् 0 – The लोप is optional. The other option is not लोप.
- म्वोः 7/2 – म् च व् च म्वौ (ID) ।, तयोः ।; in परसप्तमी.
- असंयोगपूर्वस्य 6/1 –अविद्यमानः संयोगः पूर्वः यस्मात् सः असंयोगपूर्वः (N115B). This is an adjective to उतः. Counter example is शक्नुवः.
- प्रत्ययस्य 6/1 – From 6.4.106 उतश्च प्रत्ययादसंयोगपूर्वात् ।; with विभक्तिविपरिणाम; in अवयव-षष्ठी.
- उतः 6/1 – This is an adjective to अङ्गस्य. By तदन्तविधि, "उदन्तस्य अङ्गस्य" is understood.
- अङ्गात् 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य।.

[LSK] असंयोगपूर्वस्य $^{6/1}$ प्रत्यय-उकारस्य $^{6/1}$ लोपः $^{1/1}$ वा ^{0} म्वोः $^{7/2}$ परयोः $^{7/2}$ ।

लोप is the optional substitute in the place of the last letter of the अङ्ग ending with उकार which is a part of प्रत्यय and is not preceded by conjunct consonants, when म्/व् follows.

[LSK] शृण्वः, शृणुवः $^{I/2}$ । शृण्मः, शृणुमः $^{I/3}$ ।

श्रु + नु + वस्

श्रु + न् + वस् 6.4.107 लोपश्चास्यान्यतरस्यां म्वोः । ~ असंयोगपूर्वस्य प्रत्ययस्य उतः अङ्गस्य

श्रु + ण् + वस् (वा.) ऋवर्णान्नस्य णत्वं वाच्यम् ।

Other examples for this sūtra are: सुन्वः/सुनुवः (सु of 5th गण + लट्/कर्तरि/I/2); तन्वः/तनुवः (तन् of 8th गण + लट्/कर्तरि/I/2). Even when the प्रत्यय itself is उ, उ is also considered to be a प्रत्यय-अवयव by the व्यपदेशिवद्भाव.

Conjugation of श्रु (1P) in लट्/कर्तरि

शृणो/शृणु + तिङ् for टित्-लकार

The उ of the प्रत्यय is subject to यण् when अजादिप्रत्यय follows,

and optional लोप when व्/म् follows

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	शृणोति	शृणुतः	शृण्वन्ति
मध्यमपुरुषः	शृणोषि	शृणुथः	शृणुथ
उत्तमपुरुषः	शृणोमि	शृण्वः/शृणुवः	शृण्मः/शृणुमः

== लिट् ==

[LSK] शुश्राव $^{III/1}$ ।

श्रु + लिट् 3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः

श्रु + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

श्रु + णल् 3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः

श्रु श्रु + अ 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य with 1.1.59 द्विर्वचनेऽचि।

शु श्रु + अ 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

शु श्रौ + अ 7.2.115 अचो ञ्णिति । ~ वृद्धिः

शु श्राव् + अ 6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ अचि

[LSK] शुश्रुवतुः III/2 । शुश्रुवुः III/3 ।

अतुस् is कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् । ~ अपित्. Instead of गुण, उवङ् takes place.

शु श्रु + अतुस्

शु श्रुव् + अतुस् 6.4.77 अचि श्नुधातुभ्रुवां य्वोरियङुवङौ ।

[LSK] शुश्रोथ II/1 ।

Because श्रु is listed in the क्रादिनियम, 7.2.13 कृसृभृवृस्तुद्रुस्रुश्रुवो लिटि । ~ इट् न, all वलादि लिट् प्रत्ययs do not take इट्-आगम which is enjoined by 7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।.

श्रु + थ

श्रो + थ 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः

Here, there is विप्रतिषेध between गुण by 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । and द्वित्व by 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य।. By 1.4.2 विप्रतिषेधे परं कार्यम् ।, the परकार which is गुण is to be done. 1.1.59 द्विर्वचनेऽचि । does not apply here because the प्रत्यय is not अजादि.

श्रो श्रो + थ 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ प्रथमस्य एकाचः द्वे

श्रु श्रो + थ 7.4.59 ह्रस्वः । ~ अभ्यासस्य with the help of 1.1.48 एच इग्घ्रस्वादेशे ।

शु श्रो + थ 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

[LSK] शुश्रुवथुः II/2 । शुश्रुव II/3 ।

[LSK] शुश्राव, शुश्रव I/1 ।

By 7.1.91 णलुत्तमो वा ।, there are two forms in I/1.

[LSK] शुश्रुव I/2 । शुश्रुम I/3 ।

नित्य-अनिट् for श्रु in लिट् by क्रादिनियम, 7.2.13 कृसृभृवृस्तुद्रुस्रुश्रुवो लिटि । ~ इट् न.

Conjugation of श्रु (1P) in लिट्/कर्तरि

शुश्रु + तिङ् for लिट्

The last उ takes वृद्धि when णित् follows; गुण when पित् follows;

उवङ् when अजादि-कित् follows;

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	शुश्राव	शुश्रुवतुः	शुश्रुवुः
मध्यमपुरुषः	शुश्रोथ	शुश्रुवथुः	शुश्रुव
उत्तमपुरुषः	शुश्राव/शुश्रव	शुश्रुव	शुश्रुम

== लुट् ==

[LSK] श्रोता III/1 ।

Conjugation of श्रु (1P) in लुट्/कर्तरि

श्रोतास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	श्रोता	श्रोतारौ	श्रोतारः
मध्यमपुरुषः	श्रोतासि	श्रोतास्थः	श्रोतास्थ
उत्तमपुरुषः	श्रोतास्मि	श्रोतास्वः	श्रोतास्मः

== लृट् ==

[LSK] श्रोष्यति III/1 ।

Conjugation of श्रु (1P) in लृट्/कर्तरि

श्रोष्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	श्रोष्यति	श्रोष्यतः	श्रोष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	श्रोष्यसि	श्रोष्यथः	श्रोष्यथ
उत्तमपुरुषः	श्रोष्यामि	श्रोष्यावः	श्रोष्यामः

== लोट् ==

[LSK] शृणोतु, शृणुतात् III/1 ।

श्रु + लोट् 3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ । ~ धातोः

श्रु + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

श्रु + तु 3.4.86 एरुः । ~ लोटः

श्रु + श्नु + तु 3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः धातोः सार्वधातुके कर्तरि

शृ + श्नु + तु 3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः धातोः सार्वधातुके कर्तरि

शृ + नो + तु 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः

शृ + णो + तु (वा.) ऋवर्णान्नस्य णत्वं वाच्यम् ।

शृणोतु

With तातङ्,

श्रु + तु 3.4.86 एरुः । ~ लोटः

श्रु + तातङ् 7.1.35 तुह्योस्तातङ्ङाशिष्यन्यतरस्याम् । ~ लोटः

श्रु + श्नु + तात् 3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः धातोः सार्वधातुके कर्तरि

शृ + श्नु + तात् 3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः धातोः सार्वधातुके कर्तरि

तातङ् being ङित्, the गुण by 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः। is negated by 1.1.5 क्ङिति च।.

शृ + णु + तात् (वा.) ऋवर्णान्नस्य णत्वं वाच्यम् ।

शृणुतात्

[LSK] शृणुताम्[III/2] ।

तस् being अपित् सार्वधातुक, ङिद्वत्, the status of ङित्, by 1.2.4 सार्वधातुकमपित् । ~ ङित् is gained. Because of this, गुणनिषेध by 1.1.5 क्ङिति च। is applied.

[LSK] शृण्वन्तु[III/3] ॥

शृ + नु + अन्तु

शृ + न्व् + अन्तु 6.4.87 हुश्नुवोः सार्वधातुके । ~ अचि यण् अनेकाचः असंयोगपूर्वस्य ओः अङ्गस्य

शृ + ण्व् + अन्तु (वा.) ऋवर्णान्नस्य णत्वं वाच्यम् ।

In II/1,

श्रु + लोट् 3.3.162 लोट् च । ~ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु धातोः

श्रु + सिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

श्रु + हि 3.4.87 सेर्ह्यपिच्च । ~ लोटः

Since हि is अपित्, it gains the status of ङित् by 1.2.4 सार्वधातुकमपित् । and does not cause गुण to the अङ्ग.

श्रु + श्नु + हि 3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः धातोः सार्वधातुके कर्तरि

शृ + श्नु + हि 3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः धातोः सार्वधातुके कर्तरि

The लुक् elision of हि by 6.4.105 अतो हेः । ~ लुक् is only for अदन्त-अङ्ग. However, the next sūtra extends the application of the हेः लुक् for this case.

[विधिसूत्रम्] 6.4.106 उतश्च प्रत्ययादसंयोगपूर्वात् । ~ हेः लुक्

हि after प्रत्यय-अवयव-उ which is not preceded by संयोग is elided by लुक्.

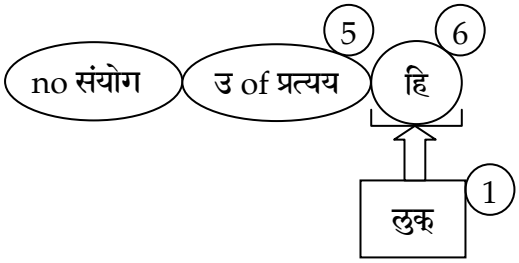

उतः $^{5/1}$ च ^{0} प्रत्ययात् $^{5/1}$ असंयोगपूर्वात् $^{5/1}$ । ~ हेः $^{6/1}$ लुक् $^{1/1}$

4 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- उतः 5/1 – In पूर्वपञ्चमी.
- च 0 – This brings down the context of the लुक् elision of हि from the previous sūtra.
- प्रत्ययात् 5/1 – It should be understood as "प्रत्यय-अवयवात् उकारात्".
- असंयोगपूर्वात् 5/1–अविद्यमानः संयोगः पूर्वः यस्मात् सः असंयोगपूर्वः (N115B). This is an adjective to उतः. Counter example is प्राप्नुहि. प्रत्यय is not preceded by संयोग while उ is.
- हेः 6/1 – From 6.4.105 अतो हेः ।; प्रातिपदिक is हि, II/1 of परस्मैपद; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- लुक् 1/1 – By 1.1.61 प्रत्ययस्य लुक्श्लुलुपः।, the whole प्रत्यय is elided. Thus 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य ।, or 1.1.53 आदेः परस्य। is not required.

[LSK] असंयोगपूर्वात् $^{5/1}$ प्रत्यय-उतः $^{5/1}$ हेः $^{6/1}$ लुक् $^{1/1}$ ।

लुक् elision is the substitute in the place of हि after प्रत्यय-अवयव-उ which is not preceded by संयोग.

[LSK] शृणु, शृणुतात् $^{II/1}$ ।

शृ + नु + हि

शृ + नु	6.4.106 उतश्च प्रत्ययादसंयोगपूर्वात् । ~ हेः लुक्
शृ + णु	(वा.) ऋवर्णान्नस्य णत्वं वाच्यम् ।

Other examples are: सुनु $^{II/1}$ (सु + स्वादिगण-विकरण-श्नु + हि); कुरु $^{II/1}$ (कृ + तनादिगण-विकरण-उ + हि); etc.

[LSK] शृणुतम् $^{II/2}$ । शृणुत $^{II/3}$ ।

[LSK] गुण-अव्-आदेशौ $^{1/2}$ - शृणवानि $^{I/1}$ ।

श्रु takes गुण caused by पित् सार्वधातुक, then ओ becomes अव् because of the आट्-आगम.

श्रु + लोट्	3.3.162 लोट् च । ~ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु धातोः
श्रु + मिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
श्रु + नि	3.4.89 मेर्निः । ~ लोटः
श्रु + आट् नि	3.4.92 आडुत्तमस्य पिच्च । ~ लोटः
श्रु + श्नु + आनि	3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः धातोः सार्वधातुके कर्तरि
शृ + श्नु + आनि	3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः धातोः सार्वधातुके कर्तरि
शृ + नो + आनि	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः
शृ + नव् + आनि	6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ अचि संहितायाम्
शृ + णव् + आनि	(वा.) ऋवर्णान्नस्य णत्वं वाच्यम् ।

[LSK] शृणवाव $^{I/2}$ । शृणवाम $^{I/1}$ ।

आट्-आगम gives the status of पित् to वस् and मस् which are अपित्.

श्रु + लोट्	3.3.162 लोट् च । ~ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु धातोः
श्रु + वस्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
श्रु + व	3.4.100 नित्यं ङितः । ~ सस्य लोपः
श्रु + आट् व	3.4.92 आडुत्तमस्य पिच्च । ~ लोटः
श्रु + श्नु + आव	3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः धातोः सार्वधातुके कर्तरि
शृ + श्नु + आव	3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः धातोः सार्वधातुके कर्तरि
शृ + नो + आव	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः
शृ + नव् + आव	6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ अचि संहितायाम्
शृ + णव् + आव	(वा.) ऋवर्णान्नस्य णत्वं वाच्यम् ।

Conjugation of श्रु (1P) in लोट्/कर्तरि

शृणो/शृणु + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	शृणोतु/ शृणुतात्	शृणुताम्	शृण्वन्तु 6.4.107
मध्यमपुरुषः	शृणु/शृणुतात् 6.4.1.06	शृणुतम्	शृणुत
उत्तमपुरुषः	शृणवानि	शृणवाव	शृणवाम

== लङ् ==

[LSK] अशृणोत्$^{III/1}$ । अशृणुताम्$^{III/2}$ । अशृण्वन्$^{III/3}$ ।

[LSK] अशृणोः$^{II/1}$ । अशृणुतम्$^{II/2}$ । अशृणुत$^{II/3}$ ।

[LSK] अशृणवम्$^{I/1}$ । अशृण्व/अशृणुव$^{I/2}$ । अशृण्म/अशृणुम$^{I/3}$ ।

Conjugation of श्रु (1P) in लङ्/कर्तरि

अशृणो/अशृणु + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अशृणोत्	अशृणुताम्	अशृण्वन् 6.4.87
मध्यमपुरुषः	अशृणोः	अशृणुतम्	अशृणुत
उत्तमपुरुषः	अशृणवम्	अशृण्व/अशृणुव 6.4.107	अशृण्म/अशृणुम 6.4.107

== विधिलिङ् ==

[LSK] शृणुयात्$^{III/1}$ ।

श्रु + लिङ् 3.3.161 विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु लिङ् । ~ धातोः

श्रु + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

श्रु + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

श्रु + यास् त् 3.4.103 यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो ङिच्च । ~ लिङः

श्रु + श्नु + यास् त् 3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः धातोः सार्वधातुके कर्तरि

शृ + श्नु + यास् त् 3.1.74 श्रुवः शृ च । ~ श्नुः धातोः सार्वधातुके कर्तरि

श्नु being अपित्, it does not cause गुण to शृ.

शृ + नु + या त् 7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । ~ सार्वधातुकस्य

The अङ्ग not ending with अत्, आदेश इय् for यासुट् by 7.2.80 अतो येयः । ~ अङ्गात् सार्वधातुकस्य does not take place. Instead, लोप of अनन्त्य स् for लिङ्-प्रत्यय takes place.

शृ + णु + या त् (वा.) ऋवर्णान्नस्य णत्वं वाच्यम् ।

The common अङ्ग for all is शृणु to which या + तिङ् is added.

[LSK] शृणुयाताम्$^{III/2}$ । शृणुयुः$^{III/3}$ ।

6.1.96 उस्यपदान्तात् । ~ पररूपम् आत् अचि एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

[LSK] शृणुयाः$^{II/1}$ । शृणुयातम्$^{II/2}$ । शृणुयात$^{II/3}$ । शृणुयाम्$^{I/1}$ । शृणुयाव$^{I/2}$ । शृणुयाम$^{I/3}$ ।

Conjugation of श्रु (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

श्रृणु + तिङ् for ङित्-लकार with या

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	श्रृणुयात्	श्रृणुयाताम्	श्रृणुयुः
मध्यमपुरुषः	श्रृणुयाः	श्रृणुयातम्	श्रृणुयात
उत्तमपुरुषः	श्रृणुयाम्	श्रृणुयाव	श्रृणुयाम

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] श्रूयात्[III/1] ॥

श्रु + लिङ् 3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।

श्रु + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

श्रु + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

श्रु + यास् त् 3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्

श्रु + या त् 8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः

श्रू + या त् 7.4.25 अकृत्सार्वधातुकयोर्दीर्घः । ~ अङ्गस्य यि क्ङिति

Conjugation of श्रु (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

श्रू + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	श्रूयात्	श्रूयास्ताम्	श्रूयासुः
मध्यमपुरुषः	श्रूयाः	श्रूयास्तम्	श्रूयास्त
उत्तमपुरुषः	श्रूयासम्	श्रूयास्व	श्रूयास्म

== लुङ् ==

[LSK] अश्रौषीत्[III/1] ।

श्रु being अनुदात्त-धातु, इट्-आगम for सिच् is negated by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात् ।. Since the धातु is इगन्त and there is no इट् for सिच्, वृद्धि takes place by 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु । ~ अङ्गस्य.

Conjugation of श्रु (1P) in लुङ्/कर्तरि

अश्रौषी/अश्रौष् + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अश्रौषीत्	अश्रौष्टाम्	अश्रौषुः
मध्यमपुरुषः	अश्रौषीः	अश्रौष्टम्	अश्रौष्ट
उत्तमपुरुषः	अश्रौषम्	अश्रौष्व	अश्रौष्म

== लृङ् ==

[LSK] अश्रोष्यत्[III/1] ।

Conjugation of श्रु (1P) in लृङ्/कर्तरि

अश्रोष्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अश्रोष्यत्	अश्रोष्यताम्	अश्रोष्यन्
मध्यमपुरुषः	अश्रोष्यः	अश्रोष्यतम्	अश्रोष्यत
उत्तमपुरुषः	अश्रोष्यम्	अश्रोष्याव	अश्रोष्याम

20. गॄमॄ गतौ (1PA) to go

[LSK] गॄमॄ गतौ ॥२०॥

The content of the धातु is गम् and लँ is an इत् letter in उदात्त. Being अनुदात्त-धातु, it is categorized as अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्। . Having no indication for आत्मनेपद-प्रत्यय in कर्तरि, it is परस्मैपदी धातुः.

== लट् ==

In लट्, लोट्, लङ्, and विधिलिङ्, the next sūtra is applicable.

[विधिसूत्रम्] 7.3.77 इषुगमियमां छः । ~ शिति

The last letter of इष/गम/यम्-धातुs is replaced by छ् when followed by शित्-प्रत्यय.

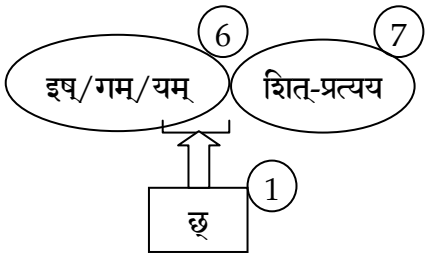

इषु-गमि-यमाम्$^{6/3}$ छः$^{1/1}$ । ~ शिति$^{7/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- इषु-गमि-यमाम् 6/3 – इषुँ इच्छायाम् (6P) to desire; being उँदित, only the one in the 6th गण is intended; गम् (1P) to go; with इक् धातुनिर्देशे; यमँ उपरमे (1P) to restrain; अ after धातु is for उच्चारण; three धातुs are in ID; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- छः 1/1 – छ् is the आदेश. The अ is for उच्चारण. 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य। is used.
- शिति 7/1 – श् च असौ इत् इति शित् (KT), तस्मिन् ।; in परसप्तमी. [20]

[LSK] एषाम्$^{6/3}$ छः$^{1/1}$ स्यात्$^{III/1}$ शिति$^{7/1}$ ।

छ् is the substitute in the place of the last letter of इष्, गम्, and यम्-धातु when प्रत्यय beginning with श् which is termed इत् follows.

[20] To achieve जगमे, एश् should be excluded. Refer back to 7.3.78.

[LSK] गच्छति III/1 ।

गम् + लट्	3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः
गम् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
गम् + शप् + ति	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
गछ् + अ + ति	7.3.77 इषुगमियमां छः । ~ शिति with 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य।
ग तुक् छ् + अ + ति	6.1.73 छे च । ~ तुक्
ग च् छ् + अ + ति	8.4.40 स्तोः श्चुना श्चुः ।

Conjugation of गम् (1P) in लट्/कर्तरि

गच्छ + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गच्छति	गच्छतः	गच्छन्ति
मध्यमपुरुषः	गच्छसि	गच्छथः	गच्छथ
उत्तमपुरुषः	गच्छामि	गच्छावः	गच्छामः

== लिट् ==

[LSK] जगाम III/1 ।

गम् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
गम् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
गम् + णल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
गम् गम् + अ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
ग गम् + अ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
ज गम् + अ	7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य
ज गाम् + अ	7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः ञ्णिति

In III/2,

ज गम् + अतुस्

अतुस् is कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् । ~ अपित्. Then the next sūtra is to be applied.

[विधिसूत्रम्] 6.4.98 गमहनजनखनघसां लोपः क्ङित्यनङि । ~ अचि उपधायाः

The उपधा of these five धातुs gets लोप when अजादि कित/ङित्-प्रत्यय other than अङ् follows.

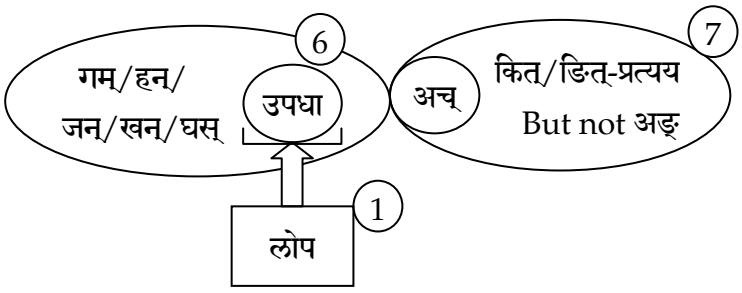

गम-हन-जन-खन-घसाम्$^{6/3}$ लोपः$^{1/1}$ क्ङिति$^{7/1}$ अनङि$^{7/1}$ । ~ अचि$^{7/1}$ उपधायाः$^{6/1}$

4 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- गम-हन-जन-खन-घसाम् 6/3 – गम् (1P) to go; हन् (2P) to kill; जन् (4A) to be born; खन् (1U) to dig; घस् is आदेश for अद् by 2.4.40 लिट्यन्यतरस्याम् ।; these five धातुs are compounded in ID; in सम्बन्धे षष्ठी to उपधायाः. अ after each धातु is for उच्चारण.
- लोपः 1/1 – This is आदेश.
- क्ङिति 7/1 – This is an adjective to प्रत्यये, which is implied by the अधिकार, अङ्गस्य.
- अनङि 7/1 – न अङ् इति अनङ् (NT), तस्मिन् ।; this is an adjective to प्रत्यये.
- अचि 7/1 – From 6.4.77 अचि श्नुधातुभ्रुवां य्वोरियङुवङौ ।; as it is अल्-ग्रहण, तदादिविधि is applied with प्रत्यये, resulting in "अजादि-प्रत्यये".
- उपधायाः 6/1 – From 6.4.89 उदुपधाया होहः ।; in स्थानेयोगा षष्ठी.

[LSK] एषाम्$^{6/3}$ उपधायाः$^{6/1}$ लोपः$^{1/1}$ अजादौ$^{7/1}$ क्ङिति$^{7/1}$ न^{0} तु^{0} अङि$^{7/1}$ ।

There is लोप-elision of उपधा of गम्/हन्/जन्/खन्/घस्-धातुs when अजादि-क्ङिति follows, but not अङ्.

[LSK] जग्मतुः$^{III/2}$ । जग्मुः$^{III/3}$ ।

ज गम् + अतुस्

ज ग्म् + अतुस् 6.4.98 गमहनजनखनघसां लोपः क्ङित्यनङि। ~ अचि उपधायाः.

[LSK] जगमिथ, जगन्थ $^{II/1}$ ।

Even though the धातु is अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्।, by क्रादिनियम, इट् should come for लिट्.

By being अत्वत् and नित्य-अनिट् for तास्, इट्-आगम for लिट् is negated by 7.2.62 उपदेशेऽत्वतः।. By not being ऋदन्त, optional इट्-आगम is given by 7.2.63 ऋतो भारद्वाजस्य।.

ज गम् + थ

ज गं + थ 8.3.24 नश्चापदान्तस्य झलि । ~ अनुस्वारः

ज गन् + थ 8.4.58 अनुस्वारस्य ययि परसवर्णः ।

[LSK] जग्मथुः $^{II/2}$ । जग्म $^{II/3}$ ।

[LSK] जगाम, जगम $^{I/1}$ । जग्मिव $^{I/2}$ । जग्मिम $^{I/3}$ ।

Conjugation of गम् (1P) in लिट्/कर्तरि

जगम् + तिङ् for लिट्.

On अङ्ग, वृद्धि when णित् follows; elision of उपधा when अजादि कित् follows.

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	जगाम	जग्मतुः	जग्मुः
मध्यमपुरुषः	जगमिथ/जगन्थ	जग्मथुः	जग्म
उत्तमपुरुषः	जगाम/जगम	जग्मिव	जग्मिम

== लुट् ==

[LSK] गन्ता $^{III/1}$ ॥

अनुस्वार and परसवर्ण for the म्.

Conjugation of गम् (1P) in लुट्/कर्तरि

गन्तास् + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गन्ता	गन्तारौ	गन्तारः
मध्यमपुरुषः	गन्तासि	गन्तास्थः	गन्तास्थ
उत्तमपुरुषः	गन्तास्मि	गन्तास्वः	गन्तास्मः

== लृट् ==

गम् being अनुदात्त-धातु, इट् for स्य is negated by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्।. The next sūtra gives an exception to that.

[विधिसूत्रम्] 7.2.58 गमेरिट् परस्मैपदेषु । ~ से आर्धधातुके

After गम्-धातु, इट्-आगम is attached to स्-beginning आर्धधातुक-प्रत्यय, when परस्मैपद follows.

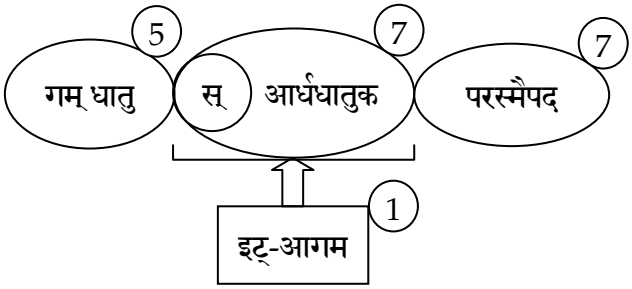

गमेः $^{5/1}$ इट् $^{1/1}$ परस्मैपदेषु $^{7/3}$ । ~ से $^{7/1}$ आर्धधातुके $^{7/1}$

3 words in the सूत्र, 2 words as अनुवृत्ति

- गमेः 5/1 – गम्-धातु with इक् धातुनिर्देशे; in पूर्वपञ्चमी. By being पर to परसप्तमी, the आगम is attached to an entity which is immediately after गम्.
- इट् 1/1 – This is आगम. इट् is said again to tell it is नित्यम्.
- परस्मैपदेषु 7/3 – In परसप्तमी to आर्धधातुके.
- से 7/1 – From 7.2.57 सेऽसिचि कृतचृतच्छृदतृदनृतः ।; By being अल्-ग्रहण, with तदादिविधि, it is understood as "सकारादि-आर्धधातुके".
- आर्धधातुके 7/1 – From 7.2.35 आर्धधातुकेस्येड् वलादेः।; to match with से, it is converted into 7th case-ending. After applying तदादिविधि to से, it finally has to be understood as स्थानेयोगा षष्ठी by the force of 5th case of गमेः.

[LSK] गमेः $^{5/1}$ परस्य $^{6/1}$ स्-आदेः $^{6/1}$ आर्धधातुकस्य $^{6/1}$ इट् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ परस्मैपदेषु $^{7/3}$ ।

इट् is the augment at the beginning part (आदि-अवयव) to स्-beginning आर्धधातुक-प्रत्यय when गम्-धातु precedes and परस्मैपद follows.

[LSK] गमिष्यति $^{III/1}$ ।

गम् + स्य + ति	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः
गम् +इट् स्य + ति	7.2.58 गमेरिट् परस्मैपदेषु । ~ से आर्धधातुके
गम् + इष्य + ति	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ मूर्धन्यः इण्कोः

Conjugation of गम् (1P) in लृट्/कर्तरि

गमिष्य + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गमिष्यति	गमिष्यतः	गमिष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	गमिष्यसि	गमिष्यथः	गमिष्यथ
उत्तमपुरुषः	गमिष्यामि	गमिष्यावः	गमिष्यामः

== लोट् ==

[LSK] गच्छतु[III/1] ।

Conjugation of गम् (1P) in लोट्/कर्तरि

गच्छ + तिङ् for लोट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गच्छतु/गच्छतात्	गच्छताम्	गच्छन्तु
मध्यमपुरुषः	गच्छ/गच्छतात्	गच्छतम्	गच्छत
उत्तमपुरुषः	गच्छानि	गच्छाव	गच्छाम

== लङ् ==

[LSK] अगच्छत्[III/1] ।

Conjugation of गम् (1P) in लङ्/कर्तरि

अगच्छ + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अगच्छत्	अगच्छताम्	अगच्छन्
मध्यमपुरुषः	अगच्छः	अगच्छतम्	अगच्छत
उत्तमपुरुषः	अगच्छम्	अगच्छाव	अगच्छाम

== विधिलिङ् ==

[LSK] गच्छेत्[III/1] ।

Conjugation of गम् (1P) in विधिलिङ्/कर्तरि

गच्छ + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गच्छेत्	गच्छेताम्	गच्छेयुः
मध्यमपुरुषः	गच्छेः	गच्छेतम्	गच्छेत
उत्तमपुरुषः	गच्छेयम्	गच्छेव	गच्छेम

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] गम्यात्[III/1] ।

Conjugation of गम् (1P) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

गम् + तिङ् for ङित्-लकार with यास्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	गम्यात्	गम्यास्ताम्	गम्यासुः
मध्यमपुरुषः	गम्याः	गम्यास्तम्	गम्यास्त
उत्तमपुरुषः	गम्यासम्	गम्यास्व	गम्यास्म

== लुङ् ==

गम् + लुङ् 3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः

गम् + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

गम् + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

गम् + च्लि + त् 3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

Here, 3.1.44 च्लेः सिँच् । is प्राप्त, but negated by the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 3.1.55 पुषादिद्युताद्यृदितः परस्मैपदेषु । ~ च्लेः अङ्

After these three types of धातुs, च्लि is replaced by अङ् when followed by परस्मैपद.

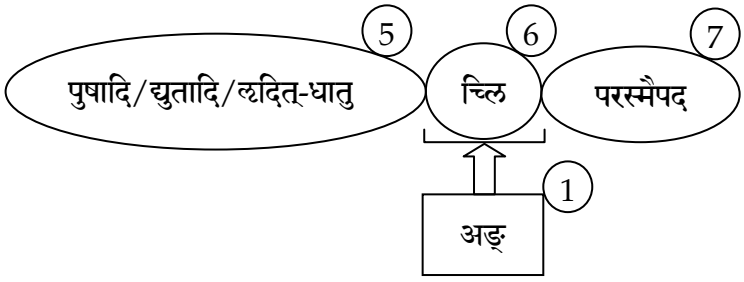

पुष्-आदि-द्युत्-आदि-ऋदितः $^{5/1}$ परस्मैपदेषु $^{7/3}$ । ~ च्लेः $^{6/1}$ अङ् $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- पुष्-आदि-द्युत्-आदि-ऋदितः 5/1 – पुषादयः च द्युतादयः च ऋदितः च एषां समाहारः पुषादि-द्युतादि-ऋदित् (SD), तस्मात् ।. पुषादि-गण is found in 4th गण in धातुपाठ. द्युतादि-गण is found in 1st गण. ऋँ इत् यस्य धातोः सः ऋदित् (116B), indicating धातु.
- परस्मैपदेषु 7/3 – In परसप्तमी to च्लेः.
- च्लेः 6/1 – From 3.1.44 च्लेः सिच् ।; प्रातिपदिक is च्लि, the विकरण for लुङ्; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- अङ् 1/1 – This is आदेश for च्लि; from 3.1.52 अस्यतिवक्तिख्यातिभ्योऽङ्।.

[LSK] श्यन्-विकरण-पुष्-आदेः $^{5/1}$ द्युत्- आदेः $^{5/1}$ ऋदितः $^{5/1}$ च ^{0} परस्य $^{6/1}$ च्लेः $^{6/1}$ अङ् $^{1/1}$ परस्मैपदेषु $^{7/3}$ ।

अङ् is the substitute in the place of च्लि which is after पुष्-आदि-गण of 4th गण, द्युत्-आदि-गण, and ऋदित्-धातु when परस्मैपद follows.

[LSK] अगमत् $^{III/1}$ ।

गम् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
गम् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
गम् + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
गम् + च्लि + त्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
गम् + अङ् + त्	3.1.55 पुषादिद्युताद्यृदितः परस्मैपदेषु । ~ च्लेः अङ्
अट् + गम् + अ + त्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः । ~ अङ्गस्य

The अङ्ग for तिङ् is अदन्त "अगम". Since सिच् did not come, III/3 is not replaced by उस् by 3.4.109 सिजभ्यस्तविदिभ्यश्च । ~ झेर्जुस्.

Conjugation of गम् (1P) in लुङ्/कर्तरि

अगम + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अगमत्	अगमताम्	अगमन्
मध्यमपुरुषः	अगमः	अगमतम्	अगमत
उत्तमपुरुषः	अगमम्	अगमाव	अगमाम

== लृङ् ==

[LSK] अगमिष्यत्[III/1] ।

इट्-आगम is attached by 7.2.58 गमेरिट् परस्मैपदेषु । ~ से आर्धधातुके.

Conjugation of गम् (1P) in लृङ्/कर्तरि

अगमिष्य + तिङ् for ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अगमिष्यत्	अगमिष्यताम्	अगमिष्यन्
मध्यमपुरुषः	अगमिष्यः	अगमिष्यतम्	अगमिष्यत
उत्तमपुरुषः	अगमिष्यम्	अगमिष्याव	अगमिष्याम

यमँ उपरमे (1PA) to restrain in कर्तरि –

7.3.77 इषुगमियमां छः ।, तुक् and श्चुत्वम् for लट्/लोट्/लङ्/विधिलिङ्.

लट्		
यच्छति	यच्छतः	यच्छन्ति
यच्छसि	यच्छथः	यच्छथ
यच्छामि	यच्छावः	यच्छामः
लिट् 6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि । ~ अङ्गस्य एत् अभ्यासलोपः च किति लिट् is सेट्, थल् is वेट् by 7.2.62 & 63.		
ययाम	येमतुः	येमुः
येमिथ/ययन्थ	येमथुः	येम
ययाम/ययम	येमिव	येमिम
लुट्		
यन्ता	यन्तारौ	यन्तारः
यन्तासि	यन्तास्थः	यन्तास्थ
यन्तास्मि	यन्तास्वः	यन्तास्मः
लृट् म् becomes अनुस्वार by 8.3.24		
यंस्यति	यंस्यतः	यंस्यन्ति
यंस्यसि	यंस्यथः	यंस्यथ
यंस्यामि	यंस्यावः	यंस्यामः
लोट्		
यच्छतु/यच्छतात्	यच्छताम्	यच्छन्तु
यच्छ/यच्छतात्	यच्छतम्	यच्छत
यच्छानि	यच्छाव	यच्छाम

लङ्		
अयच्छत्	अयच्छताम्	अयच्छन्
अयच्छः	अयच्छतम्	अयच्छत
अयच्छाम्	अयच्छाव	अयच्छाम
विधिलिङ्		
यच्छेत्	यच्छेताम्	यच्छेयुः
यच्छेः	यच्छेतम्	यच्छेत
यच्छेयम्	यच्छेव	यच्छेम
आशीर्लिङ्		
यम्यात्	यम्यास्ताम्	यम्यासुः
यम्याः	यम्यास्तम्	यम्यास्त
यम्यासम्	यम्यास्व	यम्यास्म
लुङ् 7.2.73 यमरमनमातां सक् च । ~ इट् सिचि अ यम् सक् इट् (सिज्लोप) + ईट् त् / अ यम् सक् इट् सिच् + ताम्		
अयंसीत्	अयंसिष्टाम्	अयंसिषुः
अयंसीः	अयंसिष्टम्	अयंसिष्ट
अयंसिषम्	अयंसिष्व	अयंसिष्म
लृङ् म् becomes अनुस्वार by 8.3.24		
अयंस्यत्	अयंस्यताम्	अयंस्यन्
अयंस्यः	अयंस्यतम्	अयंस्यत
अयंस्यम्	अयंस्याव	अयंस्याम

णमँ प्रह्वत्वे शब्दे च (1PA) to salute in कर्तरि –

6.1.65 णो नः । ~ धात्वादेः takes place before every form.

Being णोपदेश, 8.4.14 उपसर्गादसमासेऽपि णोपदेशस्य । ~ रषाभ्याम् नः णः is applicable when उपसर्ग precedes.

लट्		
नमति	नमतः	नमन्ति
नमसि	नमथः	नमथ
नमामि	नमावः	नमामः
लिट् 6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि । ~ अङ्गस्य एत् अभ्यासलोपः च किति लिट् is सेट्, थल् is वेट् by 7.2.62 & 63.		
ननाम	नेमतुः	नेमुः
नेमिथ/ननन्थ	नेमथुः	नेम
ननाम/ननम	नेमिव	नेमिम
लुट्		
नन्ता	नन्तारौ	नन्तारः
नन्तासि	नन्तास्थः	नन्तास्थ
नन्तास्मि	नन्तास्वः	नन्तास्मः
लृट् म् becomes अनुस्वार by 8.3.24		
नंस्यति	नंस्यतः	नंस्यन्ति
नंस्यसि	नंस्यथः	नंस्यथ
नंस्यामि	नंस्यावः	नंस्यामः
लोट्		
नमतु/नमतात्	नमताम्	नमन्तु
नम/नमतात्	नमतम्	नमत
नमानि	नमाव	नमाम

लङ्		
अनमत्	अनमताम्	अनमन्
अनमः	अनमतम्	अनमत
अनमाम्	अनमाव	अनमाम
विधिलिङ्		
नमेत्	नमेताम्	नमेयुः
नमेः	नमेतम्	नमेत
नमेयम्	नमेव	नमेम
आशीर्लिङ्		
नम्यात्	नम्यास्ताम्	नम्यासुः
नम्याः	नम्यास्तम्	नम्यास्त
नम्यासम्	नम्यास्व	नम्यास्म
लुङ् 7.2.73 यमरमनमातां सक् च । ~ इट् सिचि अ यम् सक् इट् (सिज्लोप) + ईट् त् / अ यम् सक् इट् सिच् + ताम्		
अनंसीत्	अनंसिष्टाम्	अनंसिषुः
अनंसीः	अनंसिष्टम्	अनंसिष्ट
अनंसिषम्	अनंसिष्व	अनंसिष्म
लृङ् म् becomes अनुस्वार by 8.3.24		
अनंस्यत्	अनंस्यताम्	अनंस्यन्
अनंस्यः	अनंस्यतम्	अनंस्यत
अनंस्यम्	अनंस्याव	अनंस्याम

Summary of सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु section

वृद्धिः	स्थानी	आदिः	अन्तः	इट्	धातुविशेषः	सूत्रम्	उदाहरणानि
			(अ)				
वृद्धिः	इक्		(इक्)			7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।	अनैषीत् (नी), अलावीत् (लू), अकार्षीत् (कृ)
न	इक्		(इक्)	इट्	जागृ, णि-अन्त, श्वि	7.2.5 ह्म्यन्तक्षणश्वसजागृ-णिश्व्येदिताम् ।	अजागरीत् (जागृ), औनयीत्, अश्वयीत् (श्वि)
वा	इक्		(इक्)	इट्	ऊर्णु	7.2.6 ऊर्णोतेर्विभाषा ।	प्रौर्णवीत्/प्रौर्णावीत् (ऊर्णु)
वृद्धिः	अच्		हल्	-		7.2.3 वदव्रजहलन्तस्याचः ।	अपाक्षीत् (पच्), अभैत्सीत् (भिद्), अरौत्सीत् (रुद्)
न				इट्		7.2.4 नेटि ।	अदेवीत् (दिव्), अगोपीत् (गुप् इट्-पक्षे)
वा	लघु अत्	हल्	(हल्)	इट्		7.2.7 अतो हलादेर्लघोः ।	अगादीत्/अगदीत् (गद्)
वृद्धिः	अत्		ल्/र्			7.2.2 अतो ल्रान्तस्य ।	अक्षारीत् (क्षर्), अज्वालीत् (ज्वल्)
वृद्धिः	(अत्)	(हल्)	(हल्)	(इट्)	वद्, व्रज्	7.2.3 वदव्रजहलन्तस्याचः ।	अवादीत् (वद्), अव्राजीत् (व्रज्)
न	(अत्)	(हल्)	ह्/म्/य्, (हल्)	इट्		7.2.5 ह्म्यन्तक्षणश्वसजागृ-णिश्व्येदिताम् ।	अग्रहीत् (ग्रह्), अवमीत् (वम्), अव्ययीत् (व्यय्), अक्षणीत् (क्षण्), अश्वसीत् (श्वस्), अकटीत् (एदित् कट्)

Summary of भ्वादि-परस्मैपदिनः (1P) section

#	धातुः	विशेषसूत्रम्	
1	भू	6.4.88 भुवो वुग् लुङ्लिटोः।	वुक्-आगम for भू in लिट्/लुङ्
		7.4.73 भवतेरः। ~ अभ्यासस्य लिटि	अ-आदेश for भू in लिट्
		2.4.77 गास्थाघुपाभूभ्यः सिचः परस्मैपदेषु । ~ लुक्	सिच्-लुक् for गा/स्था/घु/पा/भू in लुङ्
2	अतँ	7.4.70 अत आदेः । ~ अभ्यासस्य लिटि	दीर्घ of आदि अ for अत्/ऋवर्ण-आदिधातु in लिट्
		6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु	आट्-आगम for अजादिधातु in लङ्/लुङ्/लृङ्
		7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । 8.2.28 इट ईटि । (वा.) सिज्लोपो ... 3.4.109 सिजभ्यस्तविदिभ्यश्च । ~ झेर्जुस्	कार्यs associated with सिच्
3	षिधँ	1.4.10 ह्रस्वं लघु । संयोगे गुरु । दीर्घं च । 7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च ।	गुण for लघूपध-धातुs in general
		1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् ।	किद्वत् for अपित्-लिट्-प्रत्यय after असंयोग-अन्त-धातु
4	चितीँ		
5	शुचँ		
6	गदँ	8.4.17 नेर्गदनदपतपदघुमास्यतिहन्तियाति-वातिद्रातिप्सातिवपतिवहतिशाम्यतिचिनोतिदेग्धिषु च ।	णत्व of उपसर्ग नि for गद/नद etc.
		7.4.82 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य	चुत्व of अभ्यास for कवर्ग/ह्-आदि-धातु
		7.2.116 अत उपधायाः। ~ वृद्धिः	वृद्धि for अत्-उपधा-धातु when ञ्णित् follows
		7.1.91 णलोत्तमो वा । ~ णित्	लघु-अत्-उपध-धातु
		7.2.7 अतो हलादेर्लघोः । ~ वृद्धिः वा सिचि	लघु-अत्-उपध-धातु

[LSK] इति ^{0} परस्मैपदिनः $^{1/3}$ ॥

Thus ends the section of धातुs which take परस्मैपद-प्रत्यय in कर्तरि.

भ्वादयः आत्मनेपदिनः (1A)

Now, आत्मनेपदिन् धातुs are conjugated.

1. एध् (1AS)

[LSK] एधँ वृद्धौ ॥१॥ (1AS) to grow

The content of the धातु is एध् and अँ is an इत् letter in अनुदात्त. Being उदात्त-धातु, it is categorized as सेट् because 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्। is not applicable. Being अनुदात्तेत्, it is आत्मनेपदी धातुः by 1.3.12 अनुदात्तङित आत्मनेपदम्।.

== लट् ==

[विधिसूत्रम्] 3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य

Of आत्मनेपद of टित्-लकार, टि-part is replaced by ए.

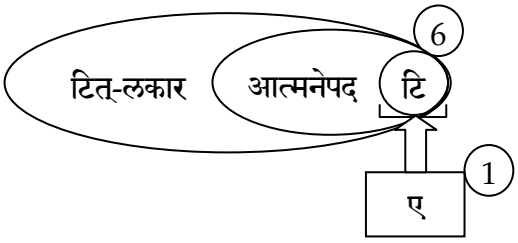

टितः $^{6/1}$ आत्मनेपदानाम् $^{6/3}$ टेः $^{6/1}$ ए $^{1/1}$ । ~ लस्य $^{6/1}$

4 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- टितः 6/1 – प्रातिपदिक is टित्; this is an adjective to लस्य, indicating लट्, लिट्, लुट्, लृट्, and लोट्; in सम्बन्धे षष्ठी to आत्मनेपदानाम्.
- आत्मनेपदानाम् 6/3 – आत्मनेपद-प्रत्यय of टित्-लकार; in सम्बन्धे षष्ठी to टेः.
- टेः 6/1 – टि-portion of आत्मनेपद of टित्-लकार; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- ए 1/1 – This is आदेश.
- लस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 3.4.77 लस्य।; in सम्बन्धे षष्ठी to टितः.

[LSK] टितः $^{6/1}$ लस्य $^{6/1}$ आत्मनेपदानाम् $^{6/3}$ टेः $^{6/1}$ एत्वम् $^{1/1}$ ।

ए is the substitute in the place of टि of आत्मनेपद of टित्-लकार.

[LSK] एधते $^{III/1}$ ।

एध् + लट् 3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः

एध् + त 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

The धातु being अनुदात्तेत्, आत्मनेपद is chosen by 1.3.12 अनुदात्तङित आत्मनेपदम्। from तिङ्.

एध् + त् ए 3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य

एध् + शप् + ते 3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

एध् + आताम् $^{III/2}$

एध् + आत् ए 3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य

एध् + शप् + आते 3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

एध + आते

Being तिङ्, आते is सार्वधातुक by 3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम्।, and being अपित्, it is ङित् by 1.2.4 सार्वधातुकमपित्।. Now, the next sūtra is applicable.

[विधिसूत्रम्] 7.2.81 आतो ङितः । ~ अतः अङ्गात् इयः

आ of ङित्-प्रत्यय is replaced by इय् after अदन्त-अङ्ग.

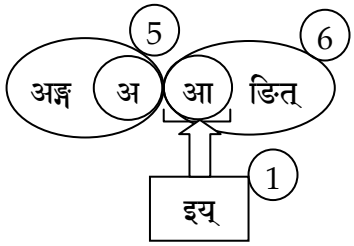

आतः $^{6/1}$ ङितः $^{6/1}$ । ~ अतः $^{5/1}$ अङ्गात् $^{5/1}$ इयः $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- आतः 6/1 – प्रातिपदिक is आत् in स्थानेयोगा षष्ठी.
- ङितः 6/1 – ङ् इत् यस्य प्रत्ययस्य सः ङित् (116B), तस्य ।; by the presence of अङ्ग, प्रत्यय is implied; in अवयवषष्ठी to आतः.
- अतः 5/1 – By तदन्तविधि with अङ्गात्, it is understood as "अदन्त-अङ्गात्".
- अङ्गात् 5/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य । in 5th case by विभक्तिविपरिणाम with अतः.
- इयः 1/1 – This is आदेश; from 7.2.80 अतो येयः ।.

[LSK] अतः $^{5/1}$ परस्य $^{6/1}$ ङिताम् $^{6/3}$ आकारस्य $^{6/1}$ इय् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

इय् is the substitute in the place of आ of ङित्-प्रत्यय after a short अ.

[LSK] एधेते $^{III/2}$ ।

एध् + लट्	3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः
एध् + आताम्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
एध् + आत् ए	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
एध् + शप् +आते	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
एध + आते	
एध + इय् ते	7.2.81 आतो ङितः । ~ अतः अङ्गात् इयः
एध + इ ते	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
एधेते	6.1.87 आद्गुणः । ~ अचि एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

[LSK] एधन्ते $^{III/3}$ ।

एध् + झ	
एध् + अन्त् अ	7.1.3 झोऽन्तः ।
एध् + अन्त् ए	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
एध् + शप् +अन्ते	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
एधन्ते	6.1.97 अतो गुणे । ~ पररूपम् एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

एध् + शप् + थास् $^{II/1}$

For थास्, there is अपवाद by the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 3.4.80 थासः से । ~ टितः लस्य

Of टित्-लकार, थास् is replaced by से.

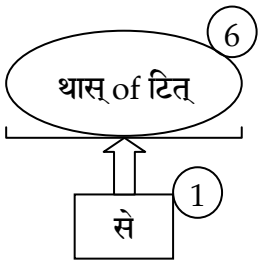

थासः $^{6/1}$ से $^{1/1}$ । ~ टितः $^{6/1}$ लस्य $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- थासः 6/1 – प्रातिपदिक is थास्, II/1 of आत्मनेपद of तिङ्; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- से 1/1 – This is आदेश; being अनेकाल्, all the letters of थास् are replaced by 1.1.54 अनेकाल्शित्सर्वस्य ।.

- टितः 6/1 – प्रातिपदिक is टित्; this is an adjective to लस्य, indicating लट्, लिट्, लुट्, लृट्, and लोट्.
- लस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 3.4.77 लस्य।; in सम्बन्धे षष्ठी to टितः.

[LSK] टितः $^{6/1}$ लस्य $^{6/1}$ थासः $^{6/1}$ से $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

से is the substitute in the place of थास् of टित्-लकार.

[LSK] एधसे $^{II/1}$ ।

एध् + अ + से	3.4.80 थासः से । ~ टितः लस्य

[LSK] एधेथे $^{II/2}$ ।

The same process for III/2

एध् + आथाम्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
एध् + आथ् ए	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
एध् + शप् + आथे	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
एध + आथे	
एध + इय् थे	7.2.81 आतो ङितः । ~ अतः अङ्गात् इयः
एध + इ थे	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
एधेथे	6.1.87 आद्गुणः । ~ अचि एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

[LSK] एधध्वे $^{II/3}$ ।

एध् + ध्वम्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
एध् + ध्व् ए	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
एध् + शप् + ध्वे	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
एध + ध्वे	

[LSK] अतो गुणे (6.1.97) । एधे $^{I/1}$ ।

एध् + इट्	
एध् + ए	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
एध् + शप् + ए	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
एध् ए	6.1.97 अतो गुणे । ~ पररूपम् एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

[LSK] एधावहे $^{I/2}$ । एधामहे $^{I/3}$ ।

एध् + वहि	
एध् + वह् ए	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
एध् + शप् + वहे	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

एधा + वहे 7.3.101 अतो दीर्घो यञि । ~ अङ्गस्य

Summary of conjugation of एध् (1A) in लट्/कर्तरि

अङ्ग is अदन्त because of शप्.

टि-part of तिङ् is replaced by ए.

(अङ्गम्)

एध् + शप् 3.1.68

एध +

आत्मनेपद-प्रत्ययs for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	ते 3.4.79	आते 3.4.79	अन्ते 7.1.3, 3.4.79
मध्यमः	से 3.4.80	आथे 3.4.79	ध्वे 3.4.79
उत्तमः	ए 3.4.79	वहे 3.4.79	महे 3.4.79

Conjugation of एध् (1A) in लट्/कर्तरि

एध + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	एधते	एधेते 7.2.81	एधन्ते 6.1.97
मध्यमपुरुषः	एधसे	एधेथे 7.2.81	एधध्वे
उत्तमपुरुषः	एधे 6.1.97	एधावहे 7.3.101	एधामहे 7.3.101

== लिट् ==

[विधिसूत्रम्] 3.1.36 इजादेश्च गुरुमतोऽनृच्छः । ~ धातोः आम् लिटि

After इजादि-गुरुमत्-धातु, other than ऋच्छ्, आम् is suffixed when लिट् follows.

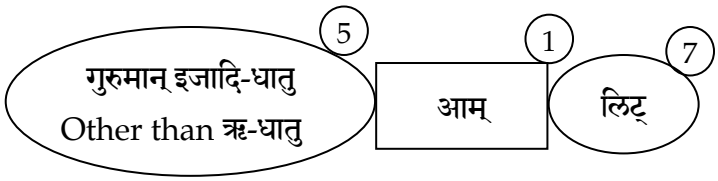

इजादेः $^{5/1}$ च ^{0} गुरुमतः $^{5/1}$ अनृच्छः $^{5/1}$ । ~ धातोः $^{5/1}$ आम् $^{1/1}$ लिटि $^{7/1}$

4 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- इजादेः 5/1 – इच् आदिः यस्य धातोः सः इजादिः (116B), तस्मात् ; this is an adjective to धातोः.
- च 0 – This brings आम् and लिट् down from the previous sūtra.
- गुरुमतः 5/1 – गुरु is a संज्ञा defined by 1.4.11 संयोगे गुरु । ~ ह्रस्वः.
  गुरुः अस्मिन् अस्ति इति गुरुमान्, तस्मात् ।; this is an adjective to धातोः.
- अनृच्छः 5/1 – न ऋच्छ् इति अनृच्छ् (NT), तस्मात् ।; this is an adjective to धातोः, excluding ऋ-धातु.
- धातोः 5/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.91 धातोः।; in दिग्योगे पञ्चमी to परः in अधिकारसूत्र 3.1.2 परश्च।.
- आम् 1/1 – From 3.1.35 कास्प्रत्ययादाममन्त्रे लिटि ।; this is प्रत्ययः, in apposition to 3.1.1 प्रत्ययः ।
- लिटि 7/1 – From 3.1.35 कास्प्रत्ययादाममन्त्रे लिटि ।; in परसप्तमी.

[LSK] इजादिः $^{1/1}$ यः $^{1/1}$ धातुः $^{1/1}$ गुरुमान् $^{1/1}$ ऋच्छति-अन्यः $^{1/1}$ ततः ^{0} आम् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ लिटि $^{7/1}$ ।

आम् is the प्रत्यय after an इजादि-धातु, which has a vowel termed गुरु, and which is other than ऋ-धातु, when लिट् follows.

ईह्, ईक्ष्, एज्, एध्, ऊह्, etc. are गुरुमत् इजादि धातुs.

एध् + आम् + लिट् 3.1.36 इजादेश्च गुरुमतोऽनृच्छः । ~ धातोः आम् लिटि

एध् + आम् 2.4.81 आमः । ~ लुक्

लिट् being कृत, एधाम् is a कृदन्त, by which it becomes प्रातिपदिक. Then सुप् is suffixed and elided by being अव्यय or by 2.4.81 आमः।. Being सुबन्त, एधाम् is a पद. After this पद, अनुप्रयुज्यमान-कृञ् is enjoined.

एधाम् + कृ + लिट् 3.1.40 कृञ् चानुप्रयुज्यते लिटि । ~ आमः

डुकृञ् करणे being ञित्, by 1.3.72 स्वरितञितः कर्त्रभिप्राये क्रियाफले । ~ आत्मनेपदम्, both पद्s are possible. In other words, it is an उभयपदी धातु. However, the next sūtra teaches that अनुप्रयुज्यमान-कृ-धातु should take आत्मनेपद only when the original धातु with आम् is आत्मनेपदी.

[विधिसूत्रम्] 1.3.63 आम्प्रत्ययवत् कृञोऽनुप्रयोगस्य । ~ आत्मनेपदम्

Like the धातु after which आम् comes (would take आत्मनेपद), also after अनुप्रयुज्यमान-कृ-धातु आत्मनेपद is suffixed.

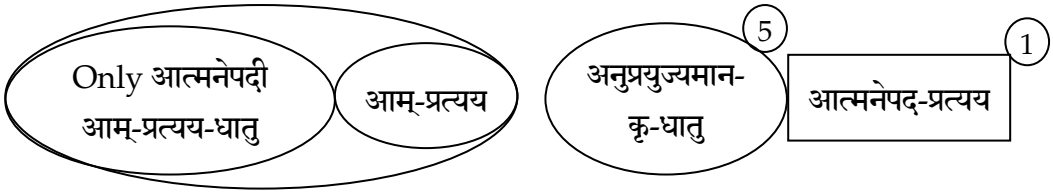

आम्प्रत्ययवत्^{0} कृञः$^{6/1}$ अनुप्रयोगस्य$^{6/1}$ । ~ आत्मनेपदम्$^{1/1}$

3 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- आम्प्रत्ययवत् 0 – आम् प्रत्ययः यस्मात् सः आम्प्रत्ययः (115B, after which आम् is the प्रत्यय) = धातुः । This बहुव्रीहिसमास is understood as an adjective to धातु, after which आम्-प्रत्यय follows. आम्-प्रत्यय is not included in the meaning of this बहुव्रीहिसमास "आम्प्रत्यय".
  - o तद्गुणसंविज्ञानबहुव्रीहि = The गुण of पूर्वपदार्थ and/or उत्तरपदार्थ are seen in the अन्यपदार्थ.
  - o अतद्गुणसंविज्ञानबहुव्रीहि = The गुण of पूर्वपदार्थ and/or उत्तरपदार्थ are not seen in the अन्यपदार्थ.

  आम्प्रत्ययेन तुल्यम् आम्प्रत्ययवत् (वतिँ-प्रत्यय by 5.1.115 तेन तुल्यं क्रिया चेद्वतिः।); कृ-धातु should take suffix in the same way as आम्-प्रत्यय-धातु would.
- कृञः 6/1 – This represents डुकृञ् करणे धातु only. अस् and भू are not included. They take only परस्मैपद. In सम्बन्धे षष्ठी to आत्मनेपदम्; or विभक्तिविपरिणाम to दिग्योगे पञ्चमी.
- अनुप्रयोगस्य 6/1 – This is an adjective to कृञः; that which is given by 3.1.40 कृञ् चानुप्रयुज्यते लिटि । ~ आमः. In सम्बन्धे षष्ठी to आत्मनेपदम्; or विभक्तिविपरिणाम to दिग्योगे पञ्चमी.
- आत्मनेपदम् 1/1 – From 1.3.12 अनुदात्तङित आत्मनेपदम्।.

[LSK] आम्$^{1/1}$ प्रत्ययः$^{1/1}$ यस्मात्$^{5/1}$ इति^{0} अतद्गुणसंविज्ञानः$^{1/1}$ बहुव्रीहिः$^{1/1}$ ।

That after which प्रत्यय is आम् is आम्प्रत्यय. This type of बहुव्रीहिसमास is called अतद्गुणसंविज्ञान.

[LSK] आम्-प्रकृत्या$^{3/1}$ (आमः$^{6/1}$ प्रकृतिः$^{1/1}$, 6T, धातुः$^{1/1}$, तया$^{3/1}$) तुल्यम्^{0} अनुप्रयुज्यमानात्$^{5/1}$ कृञः$^{5/1}$ अपि^{0} आत्मनेपदम्$^{1/1}$ ।

Just as the प्रकृति of आम् (would take आत्मनेपद), after कृञ् which is employed after (the original धातु) also, आत्मनेपद is suffixed.

By implication, the धातु to which आम् is suffixed is understood as आत्मनेपदी or उभयपदी in the case of the क्रियाफल going to the agent. As in "Devadatta should eat fruits as Somadatta does", it is understood by implication that Somadatta eats fruits.

When the original धातु is परस्मैपदी or उभयपदी in the case of the क्रियाफल going to somebody other than the agent, the अनुप्रयोग-कृ takes परस्मैपद. Now, a question arises: How can this sūtra convey this without mentioning the word "परस्मैपद" in the sūtra?

The answer is: the sūtra can be taken as a नियमसूत्र, conveying "आत्मनेपद is enjoined only when the original धातु would take आत्मनेपद. If the original धातु would not take आत्मनेपद, आत्मनेपद should not be suffixed after अनुप्रयोग-कृ". To achieve this, two sentences with the same meaning are to be made so that the second sentence will be understood as नियम by "सिद्धे सति आरम्भः नियमार्थः". The first sentence is read with a word "पूर्ववत्" from the previous sūtra 1.3.62 पूर्ववत् सनः। resulting in: "अनुप्रयोगस्य कृञः पूर्ववत् (like the preceding/original धातु) आत्मनेपदं भवति". The second sentence is "अनुप्रयोगस्य कृञः आम्प्रत्ययवत् आत्मनेपदं भवति", which conveys the same meaning. By this, "आम्प्रत्ययवत् एव भवति, न तु तद्विपरीतम्" is understood.

एध् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ धातोः प्रत्यय भूते
एध् + आम् + लिट्	3.1.36 इजादेश्च गुरुमतोऽनृच्छः । ~ धातोः आम् लिटि
एध् + आम्	2.4.81 आमः । ~ लुक्
एधाम् + कृ + लिट्	3.1.40 कृञ् चानुप्रयुज्यते लिटि । ~ आमः
एधाम् + कृ + त	3.4.78 तिप्तस्झि... । ~ लस्य

Since एध् is आत्मनेपदी by 1.3.12 अनुदात्तङित आत्मनेपदम्।, the पद after कृ is also आत्मनेपद because of this sūtra 1.3.63 आम्प्रत्ययवत् कृञोऽनुप्रयोगस्य । ~ धातोः आत्मनेपदम्.

Continue with the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 3.4.81 लिटस्तझयोरेशिरेच् ।

त and झ of लिट् are replaced by एश् and इरेच्, respectively.

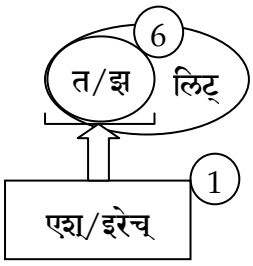

लिटः $^{6/1}$ त-झयोः $^{6/2}$ एश्-इरेच् $^{1/1}$ ।

3 words in the सूत्र; no अनुवृत्ति is required.

- लिटः 6/1 – Of लिट्; in सम्बन्धषष्ठी to त-झयोः.
- त-झयोः 6/2 – III/1 and III/3 of आत्मनेपद; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- एश्-इरेच् 1/1 – These are आदेशs. 1.3.10 यथासङ्ख्यमनुदेशः समानाम् । is used. The last letters, श् and च्, respectively, are इत् letters. By being शित् and अनेकाल्, they both replace all the letters.

[LSK] लिट्-आदेशयोः $^{6/2}$ त-झयोः $^{6/2}$ एश् $^{1/1}$ इरेच् $^{1/1}$ एतौ $^{1/2}$ स्तः $^{III/2}$ ।

एश् and इरेच् are the substitutes in the place of त and झ, respectively, of लिट्-लकार.

[LSK] एधाञ्चक्रे $^{III/1}$ ।

एधाम् + कृ + एश् 3.4.81 लिटस्तझयोरेशिरेच् ।

All आत्मनेपद-प्रत्ययs are अपित्. Thus they are all किद्वत् by 1.2.5 असंयोगाल्लित् कित् ।. By this, गुण is prohibited by 1.1.5 क्ङिति च ।. Here, there is a विप्रतिषेध between द्वित्व (6.1.8) and यण् (6.1.77). 1.1.59 द्विर्वचनेऽचि negates the परकार्य by 1.4.2 विप्रतिषेधे परं कार्यम् ।.

एधाम् + कृ कृ + ए 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य, with 1.1.59 द्विर्वचनेऽचि ।

एधाम् + कर् कृ + ए 7.4.66 उरत् । ~ अभ्यासस्य with 1.1.51 उरण् रपरः।

एधाम् + क कृ + ए 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

एधाम् + च कृ + ए 7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य

एधाम् + च क्र + ए 6.1.77 इको यणचि । ~ संहितायाम्

एधां + चक्रे 8.3.23 मोऽनुस्वारः। ~ पदस्य

एधाञ्चक्रे/एधांचक्रे 8.4.59 वा पदान्तस्य । ~ अनुस्वारस्य ययि परसवर्णः

[LSK] एधाञ्चक्राते III/2 ।

एधाम् + कृ + आताम्

एधाम् + कृ + आते 3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य

... same as above

एधाम् + च क्र + आते 6.1.77 इको यणचि । ~ संहितायाम्

एधाञ्चक्राते/एधांचक्राते

[LSK] एधाञ्चक्रिरे III/3 ।

एधाम् + कृ + इरेच् 3.4.81 लिटस्तझयोरेशिरेच् ।

एधाम् + कृ कृ + इरे 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य, with 1.1.59 द्विर्वचनेऽचि ।

... same as above

एधाम् + च क्र + इरे 6.1.77 इको यणचि । ~ संहितायाम्

एधाञ्चक्रिरे/एधांचक्रिरे 8.4.59 वा पदान्तस्य । ~ अनुस्वारस्य ययि परसवर्णः

[LSK] एधाञ्चकृषे II/1 ।

कृ being in the क्रादिनियम, इट्-आगम will not come after लिट्-प्रत्यय.

एधाम् + कृ + थास्

एधाम् + कृ + से 3.4.80 थासः से । ~ टितः लस्य

थास् being अपित्, thus कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित्, गुण will not occur for कृ.

एधाम् + चकृ + षे 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः ।

[LSK] एधाञ्चक्राथे II/2 ।

आत्मनेपद-प्रत्ययs for टित्-लकार

(अङ्गम्)

चकृ +

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	ए 3.4.81	आते 3.4.79	इरे 3.4.81
मध्यमः	से 3.4.80	आथे 3.4.79	ध्वे 3.4.79
उत्तमः	ए 3.4.79	वहे 3.4.79	महे 3.4.79

[विधिसूत्रम्] 8.3.78 इणः षीध्वंलुङ्लिटां धोऽङ्गात् । ~ मूर्धन्यः

ध् of षीध्वम् (आशीर्लिङ्)/लुङ्/लिट् becomes मूर्धन्य (ढ्) when the अङ्ग of these suffixes ends with इण्.

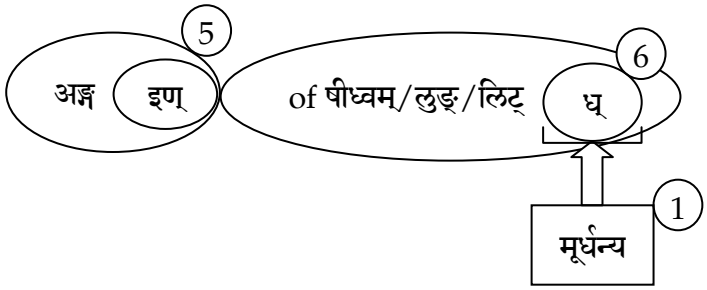

इणः $^{5/1}$ षीध्वम्-लुङ्-लिटाम् $^{6/3}$ धः $^{6/1}$ अङ्गात् $^{5/1}$ । ~ मूर्धन्यः $^{1/1}$

4 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- इणः 5/1 – प्रत्याहार इण् (up to लँण्); with अङ्गात्, तदन्तविधि is applied.
- षीध्वम्-लुङ्-लिटाम् 6/3 – षीध्वम् indicates ध्वम्, II/3 of आत्मनेपद, with सीयुट् in आशीर्लिङ्; in अवयवषष्ठी to धः.
- धः 6/1 – ध् of these three types of suffixes (आशीर्लिङ्, लुङ्, and लिट्); in स्थानेयोगा षष्ठी.
- अङ्गात् 5/1 – अङ्ग of these three types of suffixes (आशीर्लिङ्, लुङ्, and लिट्).
- मूर्धन्यः 1/1 – This is आदेश. By 1.1.50 स्थानेऽन्तरतमः।, मूर्धन्य of ध् is ढ्.

  From अधिकारसूत्र 8.3.55 अपदान्तस्य मूर्धन्यः ।

[LSK] इण्-अन्तात् $^{5/1}$ अङ्गात् $^{5/1}$ परेषाम् $^{6/3}$ षीध्वम्-लुङ्-लिटाम् $^{6/3}$ धस्य $^{6/1}$ ढः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

मूर्धन्य-ढ् is the substitute in the place of ध् of षीध्वम्/लुङ्/लिट् after इण्-ending अङ्ग.

[LSK] एधाञ्चकृढ्वे $^{II/3}$ ।

एधाम् + कृ + ध्वम्

एधाम् + कृ + ध्वे 3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य

एधाम् + च कृ + ध्वे

इट्-आगम does not come because of क्रादिनियम, and गुण does not occur because of being कित्. Here, there is ध् of लिट् after इण्-ending अङ्ग, which is चकृ.

एधाम् + च कृ + ढ्वे 8.3.78 इणः षीध्वंलुङ्लिटां धोऽङ्गात् । ~ मूर्धन्यः

एधाञ्चकृढ्वे/एधांचकृढ्वे

[LSK] एधाञ्चक्रे I/1 ।

The तिङ् becomes ए by 3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे ।. The rest is the same as for III/1.

[LSK] एधाञ्चकृवहे I/2 । एधाञ्चकृमहे I/3 ।

The तिङ् becomes वहे/महे by 3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य. इट्-आगम does not come because of क्रादिनियम, and गुण does not occur because of being कित् by 1.2.5.

Conjugation of एध् (1A) in लिट्/कर्तरि

एधाम् + कृ with आत्मनेपद

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	एधाञ्चक्रे/एधांचक्रे	एधाञ्चक्राते/एधांचक्राते	एधाञ्चक्रिरे/एधांचक्रिरे
मध्यमपुरुषः	एधाञ्चकृषे/एधांचकृषे	एधाञ्चक्राथे/एधांचक्राथे	एधाञ्चकृढ्वे/एधांचकृढ्वे
उत्तमपुरुषः	एधाञ्चक्रे/एधांचक्रे	एधाञ्चकृवहे/एधांचकृवहे	एधाञ्चकृमहे/एधांचकृमहे

[LSK] एधाम्बभूव III/1 ।

एधाम् + भू with परस्मैपद

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	एधाम्बभूव/एधांबभूव	एधाम्बभूवतुः/एधांबभूवतुः	एधाम्बभूवुः/एधांबभूवुः
मध्यमपुरुषः	एधाम्बभूविथ/एधांबभूविथ	एधाम्बभूवथुः/एधांबभूवथुः	एधाम्बभूव/एधांबभूव
उत्तमपुरुषः	एधाम्बभूव/एधांबभूव	एधाम्बभूविव/एधांबभूविव	एधाम्बभूविम/एधांबभूविम

[LSK] एधामास III/1 ।

एधाम् + अस् with परस्मैपद

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	एधामास	एधामासतुः	एधामासुः
मध्यमपुरुषः	एधामासिथ	एधामासथुः	एधामास
उत्तमपुरुषः	एधामास	एधामासिव	एधामासिम

== लुट् ==

For आत्मनेपद in लुट्, two more sūtras are to be studied to modify तिङ्.

[LSK] एधिता III/1 ।

एध् + लुट्	3.3.15 अनद्यतने लुट् । ~ भविष्यति धातोः
एध् + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
	1.3.12 अनुदात्तङित आत्मनेपदम् ।, 1.4.108 शेषे प्रथमः ।, 1.4.22 द्व्येकयोर्द्विवचनैकवचने ।
एध् + डा	2.4.85 लुटः प्रथमस्य डारौरसः ।
एध् + तास् + डा	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः
एध् + इट् तास् + आ	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।
एध् + इत् + आ	(प.) डित्त्वसामर्थ्यादभस्यापि टेर्लोपः।
एधिता	

[LSK] एधितारौ III/2 । एधितारः III/3 ।

Because of 2.4.85 लुटः प्रथमस्य डारौरसः ।, the three forms of प्रथमपुरुष are the same with परस्मैपद and आत्मनेपद.

[LSK] एधितासे II/1 ।

एध् + लुट्	3.3.15 अनद्यतने लुट् । ~ भविष्यति धातोः
एध् + थास्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
एध् + से	3.4.80 थासः से । ~ टितः लस्य
एध् + तास् + से	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः
एध् + इट् तास् + से	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।
एध् + इता + से	7.4.50 तासस्त्योर्लोपः। ~ सि

[LSK] एधितासाथे II/2 ॥

एध् + लुट्	3.3.15 अनद्यतने लुट् । ~ भविष्यति धातोः
एध् + आथाम्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
एध् + आथे	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
एध् + तास् + आथे	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः
एध् + इट् तास् + आथे	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।

In II/3,

एध् + लुट्	3.3.15 अनद्यतने लुट् । ~ भविष्यति धातोः
एध् + ध्वम्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
एध् + ध्वे	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
एध् + तास् + ध्वे	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः
एध् + इट् तास् + ध्वे	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।

Now, the next sūtra is to be applied.

[विधिसूत्रम्] 8.2.25 धि च । ~ सस्य लोपः

स् which is followed by ध्-beginning प्रत्यय is elided.

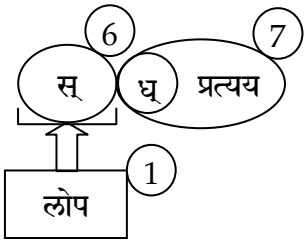

धि $^{7/1}$ च ^{0} । ~ सस्य $^{6/1}$ लोपः $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- धि 7/1 – An अध्याहार (supplement of a word) of "प्रत्यये" has to be made[21]. Connecting with धि by तदादिविधि, it results in "धकारादि-प्रत्यये परे"; in परसप्तमी.
- च 0 – This brings down सस्य and लोप.
- सस्य 6/1 – From 8.2.24 रात् सस्य ।; स्थानेयोगा षष्ठी.
- लोपः 1/1 –This is आदेश.

[LSK] ध्-आदौ $^{7/1}$ प्रत्यये $^{7/1}$ परे $^{7/1}$ सस्य $^{6/1}$ लोपः $^{7/1}$ ।

लोप is the substitute in the place of स् when ध्-beginning प्रत्यय follows.

[LSK] एधिताध्वे $^{II/3}$ ॥

एध् + इतास् + ध्वे

एध् + इता + ध्वे	8.2.25 धि च । ~ सस्य लोपः

[21] To avoid लोप of स् in the case of "पयस् धावति". इष्टसिद्धि is "पयो धावति", without स्-लोप.

[विधिसूत्रम्] 7.4.52 ह एति । ~ तासस्त्योः सः

ह् is the substitute in the place of the last letter of तास्-प्रत्यय and अस्-धातु, when ए follows.

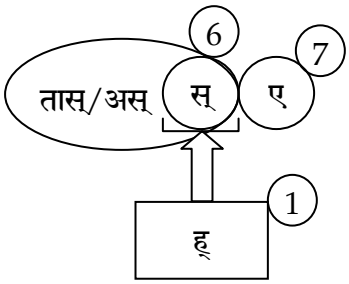

हः $^{1/1}$ एति $^{7/1}$ । ~ तास्-अस्त्योः $^{6/2}$ सः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- हः 1/1 – This is आदेश. The अ after ह् is for pronunciation. 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य। is used.
- एति 7/1 – प्रातिपदिक is एत्; in परसप्तमी.
- तास्-अस्त्योः 6/2 – From 7.4.50 तासस्त्योर्लोपः।; in अवयवषष्ठी to सः.
- सः 6/1 – From 7.4.49 सः स्यार्धधातुके ।; in स्थानेयोगा षष्ठी.

[LSK] तास्-अस्त्योः $^{6/2}$ सस्य $^{6/1}$ हः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ एति $^{7/1}$ परे $^{7/1}$ ।

ह् is the substitute in the place of the last letter of तास्-प्रत्यय and अस्-धातु, when ए follows.

[LSK] एधिताहे $^{I/1}$ ।

एध् + लुट्	3.3.15 अनद्यतने लुट् । ~ भविष्यति धातोः
एध् + इट्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
एध् + ए	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
एध् + तास् + ए	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः
एध् + इट् तास् + ए	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।
एध् + इताह् + ए	7.4.52 ह एति । ~ तासस्त्योः लोपः with 1.1.52 अलोऽन्त्यस्य। i

एधिताहे

[LSK] एधितास्वहे $^{I/2}$ । एधितास्महे $^{I/3}$ ।

एध् + इट् तास् + वहे

Summary of conjugation of एध् (1A) in लुट्/कर्तरि

(अङ्गम्)

एध् + तास् 3.1.33

एध् + इट् + तास् 7.2.35

एधितास्

आत्मनेपद-प्रत्ययs for लुट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	डा 2.4.85	रौ 2.4.85	रस् 2.4.85
मध्यमः	से 3.4.80	आथे 3.4.79	ध्वे 3.4.79
उत्तमः	ए 3.4.79	वहे 3.4.79	महे 3.4.79

Conjugation of एध् (1A) in लुट्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	एधिता (वा.)	एधितारौ 7.4.51	एधितारः 7.4.51
मध्यमपुरुषः	एधितासे 7.4.50	एधितासाथे	एधिताध्वे 8.2.25
उत्तमपुरुषः	एधिताहे 7.4.52	एधितास्वहे	एधितास्महे

== लृट् ==

[LSK] एधिष्यते III/1 ।

एध् + लृट्	3.3.13 लृट् शेषे च । ~ भविष्यति धातोः
एध् + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
एध् + ते	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
एध् + स्य + ते	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः
एध् + इट् स्य + ते	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
एध् + इष्य + ते	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ मूर्धन्यः इण्कोः

The अङ्ग becomes अदन्त because of स्य. The तिङ् are the same as for लट्. Thus the same modifications while combining अङ्ग and तिङ्-प्रत्यय will take place.

[LSK] एधिष्येते III/2 । एधिष्यन्ते III/3 । एधिष्यसे II/1 । एधिष्येथे II/2 । एधिष्यध्वे II/3 । एधिष्ये I/1 । एधिष्यावहे I/2 । एधिष्यामहे I/3 ।

Summary of conjugation of एध् (1A) in लृट्/कर्तरि

(अङ्गम्)

एध् + स्य	3.1.33
एध् + इट् + स्य	7.2.35
एध् + इ + ष्य	8.3.59
एधिष्य	

आत्मनेपद-प्रत्ययs for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	ते 3.4.79	आते 3.4.79	अन्ते 7.1.3, 3.4.79
मध्यमः	से 3.4.80	आथे 3.4.79	ध्वे 3.4.79
उत्तमः	ए 3.4.79	वहे 3.4.79	महे 3.4.79

Conjugation of एध् (1A) in लृट्/कर्तरि

Modifications for combining अदन्त-अङ्ग with तिङ् take place.

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	एधिष्यते	एधिष्येते 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	एधिष्यन्ते 6.1.97
मध्यमपुरुषः	एधिष्यसे	एधिष्येथे 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	एधिष्यध्वे
उत्तमपुरुषः	एधिष्ये 6.1.97	एधिष्यावहे 7.3.101	एधिष्यामहे 7.3.101

== लोट् ==

For आत्मनेपद in लोट्, three more sūtras are to be studied to modify तिङ्.

[विधिसूत्रम्] 3.4.90 आमेतः । ~ लोटः

Of लोट्, ए is replaced by आम्.

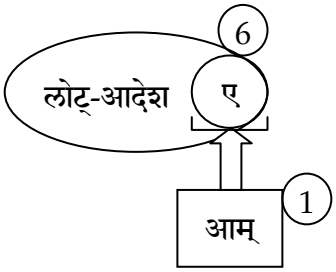

आम्$^{1/1}$ एतः$^{6/1}$ । ~ लोटः$^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- आम् 1/1 – This is आदेश; the last म् is not इत् by 1.3.2 हलन्त्यम्। because this is तिङ्-आदेश and thus termed पद by 1.4.14 सुप्तिङन्तं पदम्।.
- एतः 6/1 – प्रातिपदिक is एत्, with तपरकरण for कालनियम; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- लोटः 6/1 – From 3.4.85 लोटो लङ्वत् ।; in सम्बन्धे षष्ठी to एतः. Up to 3.4.93 are आदेश for लोट्.

[LSK] लोटः$^{6/1}$ एकारस्य$^{6/1}$ आम्$^{1/1}$ स्यात्$^{III/1}$ ।

आम् is the substitute in the place of ए of लोट्-आदेश.

[LSK] एधताम्$^{III/1}$ ।

एध् + लोट्	3.3.162 लोट् च । ~ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु धातोः
एध् + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
एध् + त् ए	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
एध् + त् आम्	3.4.90 आमेतः । ~ लोटः
एध् + शप् + ताम्	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

[LSK] एधेताम्$^{III/2}$ ।

एध् + आताम्	
एध् + आत् ए	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
एध् + आत् आम्	3.4.90 आमेतः । ~ लोटः
एध् + शप् + आताम्	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

एध + इय् ताम्	7.2.81 आतो ङितः । ~ अतः अङ्गात् इयः
एध + इ ताम्	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
एधेताम्	6.1.87 आद्गुणः । ~ अचि एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

[LSK] एधन्ताम् [III/3] ।

एध् + झ

एध् + अन्त् अ	7.1.3 झोऽन्तः ।
एध् + अन्त् ए	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
एध् + अन्त् आम्	3.4.90 आमेतः । ~ लोटः
एध् + शप् + अन्ताम्	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
एध् +अन्ताम्	6.1.97 अतो गुणे । ~ पररूपम् एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

एध् + थास्

एध् + से	3.4.80 थासः से । ~ टितः लस्य

In II/1 and II/3, there is अपवाद to 3.4.90 आमेतः।, taught by the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 3.4.91 सवाभ्यां वामौ । ~ एतः लोटः

Of लोट्, ए after स् (of से) and व् (of ध्वे) is replaced by व and अम्, respectively. In other words, से (II/1) becomes स्व and ध्वे (II/3) becomes ध्वम्.

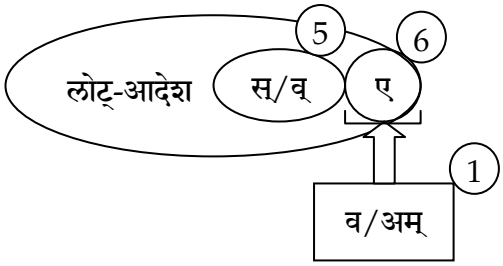

स-वाभ्याम्$^{5/2}$ व-अमौ$^{1/2}$ । ~ एतः$^{6/1}$ लोटः$^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- स-वाभ्याम् 5/2 – स् and व् with अ for pronunciation are compounded in ID; in पूर्वपञ्चमी.
- व-अमौ 1/2 – This is आदेश. वः च अम् च वामौ (ID)।. By 1.3.10 यथासङ्ख्यमनुदेशः समानाम्।, ए after स् is replaced by व, and ए after व् is replaced by अम्.
- एतः 6/1 – From 3.4.90 आमेतः।; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- लोटः 6/1 – From 3.4.85 लोटो लङ्वत् ।; in सम्बन्धे षष्ठी to एतः. Up to 3.4.93 are आदेश for लोट्.

[LSK] स-वाभ्याम्$^{5/2}$ परस्य$^{6/1}$ लोट्-एतः$^{6/1}$ (6T) क्रमात्^{0} व-अमौ$^{1/2}$ स्तः$^{III/2}$ ।

व/अम् are the substitutes in the place of ए of लोट् after स/व्, respectively.

[LSK] एधस्व$^{II/1}$ ।

एध् + थास्

एध् + से	3.4.80 थासः से । ~ टितः लस्य
एध् + स् व	3.4.91 सवाभ्यां वामौ । ~ एतः लोटः
एध् + शप् + स्व	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

[LSK] एधेथाम्$^{II/2}$ । The same steps as for III/2.

[LSK] एधध्वम्$^{II/3}$ ।

एध् + ध्वम्

एध् + ध्व् ए	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
एध् + ध्व् अम्	3.4.91 सवाभ्यां वामौ । ~ एतः लोटः
एध् + शप् + ध्वम्	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

For उत्तमपुरुष, there is another अपवाद to 3.4.90 आमेतः।, taught by the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 3.4.93 एत ऐ । ~ उत्तमस्य लोटः

Of उत्तमपुरुष of लोट्, ए becomes ऐ.

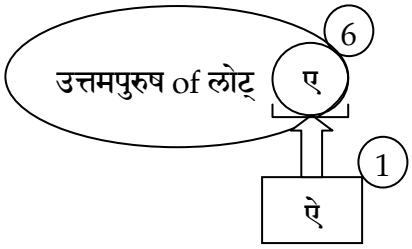

एतः $^{6/1}$ ऐ $^{1/1}$ । ~ उत्तमस्य $^{6/1}$ लोटः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- एतः 6/1 – प्रातिपदिक is एत्, with तपरकरण; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- ऐ 1/1 – This is आदेश. विभक्ति is लुप्त.
- उत्तमस्य 6/1 – From 3.4.92 आडुत्तमस्य पिच्च ।; in सम्बन्धे षष्ठी to एतः.
- लोटः 6/1 – From 3.4.85 लोटो लङ्वत् ।; in सम्बन्धे षष्ठी to उत्तमस्य.

[LSK] लोट्-उत्तमस्य $^{6/1}$ (6T) एतः $^{6/1}$ ऐ $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

ऐ is the substitute in the place of ए of लोट् उत्तमपुरुष.

[LSK] एधै $^{I/1}$ ।

एध् + इट्

एध् + ए	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
एध् + ऐ	3.4.93 एतः ऐ । ~ उत्तमस्य लोटः
एध् + आट् ऐ	3.4.92 आडुत्तमस्य पिच्च ।
एध् + ऐ	6.1.90 आटश्च । ~ वृद्धिः एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्
एध् + शप् + ऐ	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
एध् + ऐ	6.1.88 वृद्धिरेचि । ~आत् एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

[LSK] एधावहै $^{I/2}$ । एधामहै $^{I/3}$ ।

एध् + वहि

एध् + वह् ए	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
एध् + वह् ऐ	3.4.93 एतः ऐ । ~ उत्तमस्य लोटः
एध् + आट् वहै	3.4.92 आडुत्तमस्य पिच्च ।

एध् + शप् + आवहै 3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

एध् + आवहै 6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः । ~ एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

Summary of conjugation of एध् (1A) in लोट्/कर्तरि

(अङ्गम्)

एध् + शप् 3.1.68

एध

आत्मनेपद-प्रत्ययs for लोट्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	त ते 3.4.79 **ताम्** 3.4.90	आताम् आते 3.4.79 **आताम्** 3.4.90	झ अन्त 7.1.3 अन्ते 3.4.79 **अन्ताम्** 3.4.90
मध्यमः	थास् से 3.4.80 **स्व** 3.4.91	आथाम् आथे 3.4.79 **आथाम्** 3.4.90	ध्वम् ध्वे 3.4.80 **ध्वम्** 3.4.91
उत्तमः	इट् ए 3.4.79 ऐ 3.4.93 आट् ऐ 3.4.92 **ऐ** 6.1.90	वहि वहे 3.4.79 वहै 3.4.93 आट् वहै 3.4.92 **आवहै**	महि महे 3.4.79 महै 3.4.93 आट् महै 3.4.92 **आमहै**

Conjugation of एध् (1A) in लोट्/कर्तरि

Modifications for combining अदन्त-अङ्ग with तिङ् take place.

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	एधताम्	एधेताम् 7.2.81, 6.1.66	एधन्ताम् 6.1.97
मध्यमपुरुषः	एधस्व	एधेथाम् 7.2.81, 6.1.66	एधध्वम्
उत्तमपुरुषः	एधै 6.1.88	एधावहै 6.1.101	एधामहै 6.1.101

Summary of टित्-लकार-आदेश

आदेशs for टित्-लकारs (लट्, लिट्, लुट्, लृट्, लोट्) are taught by the sūtras right after 3.4.78 तिप्तस्झि...। ~ लस्य. They are listed below. Note that further modifications are to be made for लोट् by the separate section which follows.

3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे ।	Of टित्-लकार, टि-part of आत्मनेपद is replaced by ए.
3.4.80 थासः से । ~ टितः	Of टित्-लकार, थास् (of आत्मनेपद) is replaced by से.
3.4.81 लिटस्तझयोरेशिरेच् ।	Of लिट्-लकार, त/झ (of आत्मनेपद) is replaced by एश/इरेच्.
3.4.82 परस्मैपदानां णलतुस्... । ~ लिटः	Of लिट्-लकार, all परस्मैपद-प्रत्ययs are replaced by णल् etc.

As for लुट्, प्रथमपुरुष of both परस्मैपद and आत्मनेपद are replaced by the same आदेशs.

Summary of लोट्-लकार-आदेश

आदेशs for लोट्-लकार are taught by the sūtras starting from 3.4.85 लोटो लङ्वत्। to 3.4.93 एत ऐ ।~ लोटः.

3.4.85 लोटो लङ्वत् ।	लोट्, when not replaced by any लोट्-आदेश, is like ङित्-लकार.
	Only तस्, थस्, त in परस्मैपद are within the scope of this sūtra.
3.4.86 एरुः । ~ लोटः	इ becomes उ. इ-ending suffixes are seen only in परस्मैपद.
3.4.87 सेर्ह्यपिच्च । ~ लोटः	सि becomes हि, and it is अपित्.
	This is अपवाद for एरुः. सि is seen only in परस्मैपद.
3.4.89 मेर्निः। ~ लोटः	मि becomes नि.
	This is अपवाद for एरुः. मि is seen only in परस्मैपद.
3.4.90 आमेतः । ~ लोटः	ए becomes आम्. ए is seen only in आत्मनेपद.
3.4.91 सवाभ्यां वामौ । ~ लोटः	ए after स/व् becomes व/अम्. This is अपवाद for आमेतः.
3.4.92 आडुत्तमस्य पिच्च । ~ लोटः	आट् is the आगम for उत्तमपुरुष. This is for both परस्मैपद and आत्मनेपद.
3.4.93 एत ऐ । ~ उत्तमस्य लोटः	ए of उत्तमपुरुष becomes ऐ. This is अपवाद for आमेतः.
	This is seen only in आत्मनेपद.

Note that these लकार-आदेशs are really तिङ्-आदेशs because the sūtras starting from 3.4.79 are qualified by the sūtra 3.4.78 तिप्तस्झि...। Thus, these आदेशs taught in this section are not applicable for लकार-आदेशs other than तिङ्.

== लङ् ==

In ङित्-लकार, तिङ् are used in the original forms in most cases.

[LSK] "आटश्च (6.1.90)" । ऐधत[III/1] ।

एध् + लङ्	3.2.111 अनद्यतने लङ् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
एध् + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
एध् + शप् + त	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
आट् एधत	6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु अङ्गस्य
ऐधत	6.1.90 आटश्च । ~ वृद्धिः एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

[LSK] ऐधेताम्[III/2] ।

एध् + आताम्	
एध् + शप् + आताम्	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
एध + इय् ताम्	7.2.81 आतो ङितः । ~ अतः अङ्गात् इयः
एध + इ ताम्	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
एधेताम्	6.1.87 आद्गुणः । ~ अचि एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्
आट् एधेताम्	6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु अङ्गस्य
ऐधेताम्	6.1.90 आटश्च । ~ वृद्धिः एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

[LSK] ऐधन्त[III/3] ।

एध् + झ	
एध् + अन्त् अ	7.1.3 झोऽन्तः ।
एध् + शप् + अन्त	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
एधन्त	6.1.97 अतो गुणे । ~ पररूपम् एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्
आट् एधन्त	6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु अङ्गस्य
ऐधन्त	6.1.90 आटश्च । ~ वृद्धिः एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

[LSK] ऐधथाः[II/1] । ऐधेथाम्[II/2] । ऐधध्वम्[II/3] ।

[LSK] ऐधे[I/1] । ऐधावहि[I/2] । ऐधामहि[I/3] ।

एध् + इट्[I/1]

एध् + शप् + इ	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
एध् + ए	6.1.87 आद्गुणः । ~ अचि एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्
आट् एधे	6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु अङ्गस्य
ऐधे	6.1.90 आटश्च । ~ वृद्धिः एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

Summary of conjugation of एध् (1A) in लङ्/कर्तरि

(अङ्गम्)

एध् + शप्	3.1.68
आट् एध	6.4.72
ऐध	6.1.90

आत्मनेपद-प्रत्ययs for लङ् लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	**त**	**आताम्**	झ **अन्त** 7.1.3
मध्यमः	**थास्**	**आथाम्**	**ध्वम्**
उत्तमः	**इ**	**वहि**	**महि**

Conjugation of एध् (1A) in लङ्/कर्तरि

Modifications for combining अदन्त-अङ्ग with तिङ् take place.

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ऐधत	ऐधेताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	ऐधन्त 6.1.97
मध्यमपुरुषः	ऐधथाः	ऐधेथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	ऐधध्वम्
उत्तमपुरुषः	ऐधे 6.1.87	ऐधावहि 7.3.101	ऐधामहि 7.3.101

== विधिलिङ् ==

For उत्तमपुरुष, there is another अपवाद to 3.4.90 आमेतः।, taught by the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 3.4.102 लिङः सीयुट् ।

लिङ्-प्रत्यय takes सीयुट्-आगम.

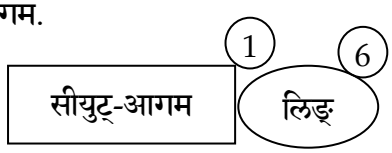

लिङः $^{6/1}$ सीयुट् $^{1/1}$ ।

2 words in the सूत्र; no अनुवृत्ति is required.

- लिङः 6/1 – लिङ्-प्रत्यय; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- सीयुट् 1/1 – This is आगम. Being टित, it becomes आदि-अवयव of लिङ by 1.1.46 आद्यन्तौ टकितौ।. उ is for pronunciation. Thus the content is "सीय्".

[LSK] स-लोपः $^{1/1}$ । एधेत $^{III/1}$ ।

There is लोप of स् of सीय् by 7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । ~ सार्वधातुके.

एध् + लिङ्	3.3.161 विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु लिङ् । ~ धातोः
एध् + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
एध् + सीयुट् त	3.4.102 लिङः सीयुट् ।
एध् + ईय् त	7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । ~ सार्वधातुके
एध् + ई त	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
एध् + शप् + ई त	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
एध् + ए त	6.1.87 आद्गुणः । ~ अचि एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्
एधेत	

The portion before तिङ् becomes "एधेय्". If the तिङ् starts with वल्, य् is elided by 6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।.

[LSK] एधेयाताम् $^{III/2}$ ।

एध् + सीयुट् आताम्	3.4.102 लिङः सीयुट् ।
एध् + ईय् आताम्	7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । ~ सार्वधातुके
एध् + शप् + ईयाताम्	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
एध् + ए याताम्	6.1.87 आद्गुणः । ~ अचि एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्
एधेयाताम्	

[विधिसूत्रम्] 3.4.105 झस्य रन् । ~ लिङः

झ of लिङ् is replaced by रन.

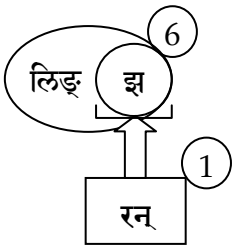

झस्य $^{6/1}$ रन् $^{1/1}$ । ~ लिङः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- झस्य 6/1 – झ of तिङ् आत्मनेपद III/3; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- रन् 1/1 – This is आदेश. Being अनेकाल्, it replaces all the letters of झ. The last न् is not defined as इत् because of 1.3.4 न विभक्तौ तुस्माः ।.
- लिङः 6/1 – From 3.4.102 लिङः सीयुट् ।; in सम्बन्धे षष्ठी to झस्य.

[LSK] लिङः $^{6/1}$ झस्य $^{6/1}$ रन् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

रन् is the substitute in the place of झ of लिङ्.

[LSK] एधेरन् $^{III/3}$ ।

एध् + लिङ्	3.3.161 विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु लिङ् । ~ धातोः
एध् + झ	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
एध् + रन्	3.4.105 झस्य रन् । ~ लिङः
एध् + सीयुट् रन्	3.4.102 लिङः सीयुट् ।
एध् + ईय् रन्	7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । ~ सार्वधातुके
एध् + ई रन्	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
एध् + शप् + ई रन्	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
एध् + ए रन्	6.1.87 आद्गुणः । ~ अचि एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

एधेरन्

[LSK] एधेथाः $^{II/1}$ । एधेयाथाम् $^{II/2}$ । एधेध्वम् $^{II/3}$ ।

[विधिसूत्रम्] 3.4.106 इटोऽत् । ~ लिङः

इट् of लिङ् is replaced by अ.

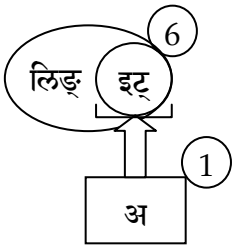

इटः $^{6/1}$ अत् $^{1/1}$ । ~ लिङः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- इटः 6/1 – इट् of तिङ् आत्मनेपद I/1; in स्थानेयोगा षष्ठी. ट् is इत्.
- अत् 1/1 – This is आदेश. त् is for clarity.
- लिङः 6/1 – From 3.4.102 लिङः सीयुट् ।; in सम्बन्धे षष्ठी to इटः.

[LSK] लिङ्-आदेशस्य $^{6/1}$ इटः $^{6/1}$ अत् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

अ is the substitute in the place of इट् which is लिङ्-आदेश.

[LSK] एधेय $^{I/1}$ ।

एध् + लिङ्	3.3.161 विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु लिङ् । ~ धातोः
एध् + इट्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
एध् + अ	3.4.106 इटोऽत् । ~ लिङः
एध् + सीयुट् अ	3.4.102 लिङः सीयुट् ।
एध् + ईय् अ	7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । ~ सार्वधातुके
एध् + शप् + ईय	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
एध् + ए य	6.1.87 आद्गुणः । ~ अचि एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

एधेय

[LSK] एधेवहि $^{I/2}$ । एधेमहि $^{I/3}$ ।

Summary of conjugation of एध् (1A) in विधिलिङ्/कर्तरि

(अङ्गम्)

एध् + शप् 3.1.68

एध

आत्मनेपद-प्रत्ययs for विधिलिङ्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	त सीय् त 3.4.102 ईय् त 7.2.79 **ईत** 6.1.66	आताम् सीय् आताम् 3.4.102 **ईयाताम्** 7.2.79	झ रन् 3.4.105 सीय् रन् 3.4.102 ईय् रन् 7.2.79 **ईरन्** 6.1.66
मध्यमः	थास् सीय् थास् 3.4.102 ईय् थास् 7.2.79 **ईथाम्** 6.1.66	आथाम् सीय् आथाम् 3.4.102 **ईयाथाम्** 7.2.79	ध्वम् सीय् ध्वम् 3.4.102 ईय् ध्वम् 7.2.79 **ईध्वम्** 6.1.66
उत्तमः	इट् अ 3.4.106 सीय् अ 3.4.102 **ईय** 7.2.79	वहि सीय् वहि 3.4.102 ईय् वहि 7.2.79 **ईवहि** 6.1.66	महि सीय् महि 3.4.102 ईय् महि 7.2.79 **ईमहि** 6.1.66

Conjugation of एध् (1A) in विधिलिङ्/कर्तरि

Modifications for combining अदन्त-अङ्ग with तिङ् take place.

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	एधेत 6.1.87	एधेयाताम् 6.1.87	एधेरन् 6.1.87
मध्यमपुरुषः	एधेथाः 6.1.87	एधेयाथाम् 6.1.87	एधेध्वम् 6.1.87
उत्तमपुरुषः	एधेय 6.1.87	एधेवहि 6.1.87	एधेमहि 6.1.87

== आशीर्लिङ् ==

[विधिसूत्रम्] 3.4.107 सुट् तिथोः । ~ लिङः

Before त्/थ् of लिङ्, सुट् is attached.

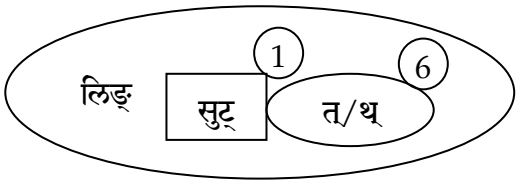

सुट् $^{1/1}$ तिथोः $^{6/2}$ । ~ लिङः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- सुट् 1/1 – This is आगम. Being टित्, it becomes आदि-अवयव of त्/थ्.
- तिथोः 6/2 – तिः च थ् च तिथौ (ID), तयोः ।; the इ after त् is for उच्चारण. In स्थानेयोगा षष्ठी
- लिङः 6/1 – From 3.4.102 लिङः सीयुट् ।; in सम्बन्धे षष्ठी to तिथोः.

[LSK] लिङः $^{6/1}$ तिथोः $^{6/2}$ सुट् $^{1/1}$ ।

स् is the augment for त्/थ् which is a part of लिङ्-आदेश.

Among आत्मनेपद, those subject to सुट् are: त, आताम्, थास्, and आथाम्.

[LSK] य-लोपः $^{1/1}$ ।

Elision of य् of सीयुट् by 6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।. This is for making the form in III/1 and the like.

[LSK] आर्धधातुकत्वात् $^{5/1}$ सलोपः $^{1/1}$ न ^{0} ।

The elision of स् by 7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । ~ सार्वधातुके does not happen because तिङ् of आशीर्लिङ् is आर्धधातुक by 3.4.116 लिङाशिषि ।.

[LSK] एधिषीष्ट $^{III/1}$ ।

एध् + लिङ्	3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।
एध् + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
एध् + सीयुट् त	3.4.102 लिङः सीयुट् ।
एध् + सीय् सुट् त	3.4.107 सुट् तिथोः । ~ लिङः
एध् + इट् सीय् स् त	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।
एध् + इसी स् त	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
एध् + इषी स् त	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः

एध् + इषी ष् त 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः

एध् + इषी ष् ट 8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः

Note that the सुट् by this sūtra can come to all the लिङ्s which have been seen so far, i.e., for त, ताम्, तम्, त of परस्मैपद in विधिलिङ् and आशीर्लिङ्, and for त and थास् of आत्मनेपद in विधिलिङ्. However, the सुट् is to be elided by 7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । ~ सार्वधातुके in विधिलिङ् in both परस्मैपद and आत्मनेपद, and 8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । in आशीर्लिङ्.

An example of परस्मैपद in विधिलिङ्

भू + यास् सुट् त् 3.4.107 सुट् तिथोः । ~ लिङः

भू + यास् त् 7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । ~ सार्वधातुके

भू + इय् त् 7.2.80 अतो येयः । ~ लिङः सार्वधातुके

An example of परस्मैपद in आशीर्लिङ्

भू + यास् सुट् त् 3.4.107 सुट् तिथोः । ~ लिङः

भू + या स् त् 8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ झलि

The संयोग of स् and स् is followed by झल्. Thus संयोगादि-स् is elided.

भू + या त् 8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ झलि

The संयोग of स् and त् is at the end. Thus संयोगादि-स् is elided.

An example of आत्मनेपद in विधिलिङ्

एध् + सीय् सुट् त 3.4.107 सुट् तिथोः । ~ लिङः

एध् + सीय् त 7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । ~ सार्वधातुके

एध् + ईय् त 7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । ~ सार्वधातुके

[LSK] एधिषीयास्ताम्[III/2] ।

एध् + आताम्

एध् + सीयुट् आताम् 3.4.102 लिङः सीयुट् ।

एध् + सीय् आ सुट् ताम् 3.4.107 सुट् तिथोः । ~ लिङः

एध् + इट् सीयास्ताम् 7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।

एध् + इ षीयास्ताम् 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः

[LSK] एधिषीरन्[III/3] ।

एध् + झ

एध् + रन्	3.4.105 झस्य रन् । ~ लिङः
एध् + सीयुट् रन्	3.4.102 लिङः सीयुट् ।
एध् + इट् सीय् रन्	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।
एध् + इ सी रन्	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
एध् + इ षी रन्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः

[LSK] एधिषीष्ठाः[II/1] ।

एध् + थास्

एध् + सीयुट् थास्	3.4.102 लिङः सीयुट् ।
एध् + सीय् सुट् थास्	3.4.107 सुट् तिथोः । ~ लिङः
एध् + इट् सीय् स् थास्	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।
एध् + इसी स् थास्	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
एध् + इषी स् थास्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः
एध् + इषी ष् थास्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः
एध् + इषी ष् ठास्	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः

[LSK] एधिषीयास्थाम्[II/2] ।

The same as for III/2.

[LSK] एधिषीध्वम्[II/3] ।

एध् + ध्वम्

एध् + सीयुट् ध्वम्	3.4.102 लिङः सीयुट् ।
एध् + इट् सीय् ध्वम्	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।
एध् + इ सी ध्वम्	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
एध् + इ षी ध्वम्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः

Note that the मूर्धन्य-आदेश for ध् does not take place by 8.3.78 इणः षीध्वंलुङ्लिटां धोऽङ्गात् । ~ मूर्धन्यः because for षीध्वम् प्रत्यय, the अङ्ग is एध्, which is not इण्-ending; the इ of इट् is a part of प्रत्यय, not अङ्ग.

[LSK] एधिषीय I/1 ।

एध् + इट्

एध् + अ 3.4.106 इटोऽत् । ~ लिङः

एध् + सीयुट् अ 3.4.102 लिङः सीयुट् ।

एध् + इट् सीय् अ 7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।

एध् + इ षीय् अ 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः

[LSK] एधिषीवहि I/2 ।

एध् + वहि

एध् + सीयुट् वहि 3.4.102 लिङः सीयुट् ।

एध् + इट् सीय् वहि 7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।

एध् + इ सी वहि 6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।

एध् + इ षी वहि 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः

[LSK] एधिषीमहि I/3 ।

The same as above.

Summary of conjugation of एध् (1A) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

आत्मनेपद-प्रत्ययs for आशीर्लिङ्

(अङ्गम्)
एध्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	**इषीष्ट**	**इषीयास्ताम्**	**इषीरन्**
मध्यमः	**इषीष्ठाः**	**इषीयास्थाम्**	**इषीध्वम्**
उत्तमः	**इषीय**	**इषीवहि**	**इषीमहि**

Conjugation of एध् (1A) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

अङ्ग and प्रत्यय are simply combined.

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	एधिषीष्ट	एधिषीयास्ताम्	एधिषीरन्
मध्यमपुरुषः	एधिषीष्ठाः	एधिषीयास्थाम्	एधिषीध्वम्
उत्तमपुरुषः	एधिषीय	एधिषीवहि	एधिषीमहि

Summary of modification of लिङ्

आगमs (सीयुट्/यासुट्) to लिङ्

3.4.102 लिङः सीयुट् । gives सीयुट् as an उत्सर्ग in all लिङ्.

	परस्मैपदम्	आत्मनेपदम्
विधिलिङ्	सीयुट् by 3.4.102	
आशीर्लिङ्		

3.4.103 यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो ङिच्च। ~ लिङः gives यासुट् and ङित् as अपवाद in परस्मैपद.

	परस्मैपदम्	आत्मनेपदम्
विधिलिङ्	यासुट् ङित् by 3.2.103	सीयुट्
आशीर्लिङ्		

3.4.104 किदाशिषि। ~ यासुट् लिङः gives कित्-status as an अपवाद in आशीर्लिङ् परस्मैपद.

	परस्मैपदम्	आत्मनेपदम्
विधिलिङ्	यासुट् ङित्	सीयुट्
आशीर्लिङ्	यासुट् कित् by 3.2.104	

सार्वधातुक/आर्धधातुक to लिङ्

3.4.113 तिङ्-शित् सार्वधातुकम् । gives सार्वधातुक to all तिङ्.

	परस्मैपदम्	आत्मनेपदम्	
विधिलिङ्	यासुट् ङित्	सीयुट्	सार्वधातुक by 3.4.113
आशीर्लिङ्	यासुट् कित्		

3.4.116 लिङाशिषि । ~ आर्धधातुकम् तिङ् gives आर्धधातुक to आशीर्लिङ् as an अपवाद.

	परस्मैपदम्	आत्मनेपदम्	
विधिलिङ्	यासुट् ङित्	सीयुट्	सार्वधातुक
आशीर्लिङ्	यासुट् कित्	सीयुट्	आर्धधातुक by 3.4.116

== लुङ् ==

[LSK] ऐधिष्ट[III/1] ।

एध् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
एध् + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
एध् + च्लि + त	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
एध् + सिच् + त	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
एध् + इ स् + त	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
आट् एध् + इ स् + त	6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु अङ्गस्य
ऐध् इ स् त	6.1.90 आटश्च । ~ वृद्धिः एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्
ऐध् इ ष् त	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः
ऐध् इ ष् ट	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः

[LSK] ऐधिषाताम्[III/2] ।

एध् + आताम्	
एध् + च्लि + आताम्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
एध् + सिच् + आताम्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
एध् + इ स् + आताम्	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
आट् एध् + इ स् + आताम्	6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु अङ्गस्य
ऐध् इ स् आताम्	6.1.90 आटश्च । ~ वृद्धिः एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्
ऐध् इ ष् आताम्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः

[विधिसूत्रम्] 7.1.5 आत्मनेपदेष्वनतः । ~ झः अत्

झ् in आत्मनेपद is replaced by अत् when preceded by a letter other than अ.

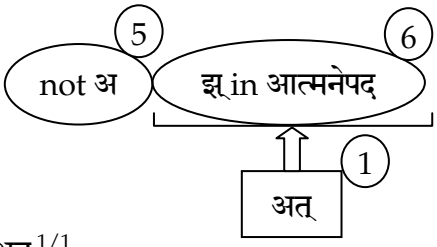

आत्मनेपदेषु$^{7/3}$ अनतः$^{5/1}$ । ~ झः$^{6/1}$ अत्$^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- आत्मनेपदेषु 7/3 – In अधिकरणे सप्तमी connected to झ्.
- अनतः 5/1 – न अत् इति अनत् (NT), तस्मात् ।; in पूर्वपञ्चमी.
- झः 6/1 – From 7.1.3 झोऽन्तः ।; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- अत् 1/1 – From 7.1.4 अदभ्यस्तात् ।; This is the आदेश, consisting of two letters, including the last त्.

[LSK] अनकारात्$^{5/1}$ परस्य$^{6/1}$ आत्मनेपदेषु$^{7/3}$ झस्य$^{6/1}$ अत्$^{1/1}$ इति^{0} आदेशः$^{1/1}$ ।

अत् is the substitute in the place of झ् which is after non-अ, in आत्मनेपद.

[LSK] ऐधिषत$^{III/3}$ ।

एध् + झ	
एध् + च्लि + झ	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
एध् + सिच् + झ	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
एध् + इ स् + झ	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
एध् + इ स् + अत् अ	7.1.5 आत्मनेपदेष्वनतः । ~ झः अत्
आट् एध् + इ स् + अत	6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु अङ्गस्य
ऐध् इ स् अत	6.1.90 आटश्च । ~ वृद्धिः एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्
ऐध् इ ष् अत	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः

Some examples for this sūtra are: आस् (2A) to seat (आस्ते आसाते) आसते$^{III/3}$; डुदाञ् (3U) to give (दत्ते, ददाते) ददते$^{III/3}$; चि (5U) to collect (चिनुते, चिन्वाते) चिन्वते$^{III/3}$; रुध् (7U) to stop (रुन्धे, रुन्धाते) रुन्धते$^{III/3}$; कृ (8U) to do (कुरुते, कुर्वाते) कुर्वते$^{III/3}$; पू (9U) to purify (पुनीते, पुनाते) पुनते$^{III/3}$, etc.

[LSK] ऐधिष्ठाः $^{II/1}$ ।

ऐधिष् + थास्

ऐधिष् + ठास् 8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः

[LSK] ऐधिषाथाम् $^{II/2}$ ।

[LSK] ऐधिढ्वम् $^{II/3}$ ।

एध् + ध्वम्

एध् + च्लि + ध्वम् 3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

एध् + सिच् + ध्वम् 3.1.44 च्लेः सिँच् ।

एध् + इ स् + ध्वम् 7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।

एध् + इ + ध्वम् 8.2.25 धि च । ~ सस्य लोपः

आट् एध् + इ + ध्वम् 6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु अङ्गस्य

ऐध् इ ध्वम् 6.1.90 आटश्च । ~ वृद्धिः एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

ऐध् इ ढ् वम् 8.3.78 इणः षीध्वंलुङ्लिटां धोऽङ्गात् । ~ मूर्धन्यः

Here, सिच् is निमित्त for इट् which is नैमित्तिक. By the परिभाषा "निमित्तापाये नैमित्तिकस्याप्यपायः।", by the elision of the स् of सिच्, the नैमित्तिक इट् should be gone. However, the form in the language is ऐधिढ्वम्. Thus this परिभाषा is not always applicable.

[LSK] ऐधिषि $^{I/1}$ । ऐधिष्वहि $^{I/2}$ । ऐधिष्महि $^{I/3}$ ।

Summary of conjugation of एध् (1A) in लुङ्/कर्तरि

(अङ्गम्)

एध् + सिच्	3.1.44
एध् + इ स्	7.2.35
एध् + इष्	8.3.59
आट् + एधिष्	6.4.72
ऐधिष्	6.1.90

आत्मनेपद-प्रत्ययs for आशीर्लिङ्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमः	**त**	**आताम्**	**अत** 7.1.5
मध्यमः	**थास्**	**आथाम्**	**ध्वम्**
उत्तमः	**इ**	**वहि**	**महि**

Conjugation of एध् (1A) in लुङ्/कर्तरि

अङ्ग and प्रत्यय are combined with some sandhi when applicable.

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ऐधिष्ट 8.4.41	ऐधिषाताम्	ऐधिषत
मध्यमपुरुषः	ऐधिष्ठाः 8.4.41	ऐधिषाथाम्	ऐधिढ्वम् 8.2.25, 8.3.78
उत्तमपुरुषः	ऐधिषि	ऐधिष्वहि	ऐधिष्महि

== लृङ् ==

[LSK] ऐधिष्यत III/1 । ऐधिष्येताम् III/2 । ऐधिष्यन्त III/3 । ऐधिष्यथाः II/1 । ऐधिष्येथाम् II/2 । ऐधिष्यध्वम् II/3 । ऐधिष्ये I/2 । ऐधिष्यावहि I/2 । ऐधिष्यामहि I/2 ।

एध् + लृङ्	3.3.139 लिङ्निमित्ते लृङ् क्रियातिपत्तौ । ~ भविष्यति धातोः प्रत्ययः परश्च
एध् + त	3.4.78 तिप्तस्झि… । ~ लस्य
एध् + स्य + त	3.1.33 स्यतासी लृलुटोः । (अपवाद of 3.1.68 कर्तरि शप् । ~ सार्वधातुके)
एध् + इ स्य + त	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।
एध् + इष्य + त	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः ।
आट् + एधिष्य + त	6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु अङ्गस्य
ऐधिष्य + त	6.1.90 आटश्च । ~ वृद्धिः एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

Conjugation of एध् (1A) in लृङ्/कर्तरि

ऐधिष्य + तिङ्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ऐधिष्यत	ऐधिष्येताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	ऐधिष्यन्त 7.1.3, 6.1.97
मध्यमपुरुषः	ऐधिष्यथाः	ऐधिष्येथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	ऐधिष्यध्वम्
उत्तमपुरुषः	ऐधिष्ये 6.1.87	ऐधिष्यावहि 7.3.101	ऐधिष्यामहि 7.3.101

भाषँ व्यक्तायां वाचि (1AS) to speak in कर्तरि –

This is the most standard conjugation of धातु in 1A.

लट्		
भाषते	भाषेते	भाषन्ते
भाषसे	भाषेथे	भाषध्वे
भाषे	भाषावहे	भाषामहे
लिट्		
बभाषे	बभाषाते	बभाषिरे
बभाषिषे	बभाषाथे	बभाषिध्वे
बभाषे	बभाषिवहे	बभाषिमहे
लुट्		
भाषिता	भाषितारौ	भाषितारः
भाषितासे	भाषितासाथे	भाषिताध्वे
भाषिताहे	भाषितास्वहे	भाषितास्महे
लृट्		
भाषिष्यते	भाषिष्येते	भाषिष्यन्ते
भाषिष्यसे	भाषिष्येथे	भाषिष्यध्वे
भाषिष्ये	भाषिष्यावहे	भाषिष्यामहे
लोट्		
भाषताम्	भाषेताम्	भाषन्ताम्
भाषस्व	भाषेथाम्	भाषध्वम्
भाषै	भाषावहै	भाषामहै

लङ्		
अभाषत	अभाषेताम्	अभाषन्त
अभाषथाः	अभाषेथाम्	अभाषध्वम्
अभाषे	अभाषावहि	अभाषामहि
विधिलिङ्		
भाषेत	भाषेयाताम्	भाषेरन्
भाषेथाः	भाषेयाथाम्	भाषेध्वम्
भाषेय	भाषेवहि	भाषेमहि
आशीर्लिङ्		
भाषिषीष्ट	भाषिषीयास्ताम्	भाषिषीरन्
भाषिषीष्ठाः	भाषिषीयास्थाम्	भाषिषीध्वम्
भाषिषीय	भाषिषीवहि	भाषिषीमहि
लुङ्		
अभाषिष्ट	अभाषिषाताम्	अभाषिषत
अभाषिष्ठाः	अभाषिषाथाम्	अभाषिढ्वम्
अभाषिषि	अभाषिष्वहि	अभाषिष्महि
लृङ्		
अभाषिष्यत	अभाषिष्येताम्	अभाषिष्यन्त
अभाषिष्यथाः	अभाषिष्येथाम्	अभाषिष्यध्वम्
अभाषिष्ये	अभाषिष्यावहि	अभाषिष्यामहि

The following धातुs also conjugates in the same manner, लोकृँ दर्शने (1A) to see, लोचृँ दर्शने (1A) to see, चेष्टृँ चेष्टायाम् (1A) to move, भासृँ दीप्तौ (1A) to shine, काशृँ दीप्तौ (1A) to shine, शिक्षृँ विद्योपादाने (1A) to teach, श्लाघृँ कत्थने (1A) to praise, यतीँ प्रयत्ने (1A) to make effort, मुदँ हर्षे (1A) to be pleased, शकिँ शङ्कायाम् (1A) to doubt, कपिँ चलने (1A) to shake, वदिँ अभिवादनस्तुत्योः (1A) to salute

ईक्षँ दर्शने (1AS) to see in कर्तरि –

लट्		
ईक्षते	ईक्षेते	ईक्षन्ते
ईक्षसे	ईक्षेथे	ईक्षध्वे
ईक्षे	ईक्षावहे	ईक्षामहे
लिट् 3.1.36 **इजादेश्च गुरुमतोऽनृच्छः ।**		
ईक्षाञ्चक्रे	ईक्षाञ्चक्राते	ईक्षाञ्चक्रिरे
ईक्षाञ्चकृषे	ईक्षाञ्चक्राथे	ईक्षाञ्चकृढ्वे
ईक्षाञ्चक्रे	ईक्षाञ्चकृवहे	ईक्षाञ्चकृमहे
लुट्		
ईक्षिता	ईक्षितारौ	ईक्षितारः
ईक्षितासे	ईक्षितासाथे	ईक्षिताध्वे
ईक्षिताहे	ईक्षितास्वहे	ईक्षितास्महे
लृट्		
ईक्षिष्यते	ईक्षिष्येते	ईक्षिष्यन्ते
ईक्षिष्यसे	ईक्षिष्येथे	ईक्षिष्यध्वे
ईक्षिष्ये	ईक्षिष्यावहे	ईक्षिष्यामहे
लोट्		
ईक्षताम्	ईक्षेताम्	ईक्षन्ताम्
ईक्षस्व	ईक्षेथाम्	ईक्षध्वम्
ईक्षै	ईक्षावहै	ईक्षामहै

लङ्		
ऐक्षत	ऐक्षेताम्	ऐक्षन्त
ऐक्षथाः	ऐक्षेथाम्	ऐक्षध्वम्
ऐक्षे	ऐक्षावहि	ऐक्षामहि
विधिलिङ्		
ईक्षेत	ईक्षेयाताम्	ईक्षेरन्
ईक्षेथाः	ईक्षेयाथाम्	ईक्षेध्वम्
ईक्षेय	ईक्षेवहि	ईक्षेमहि
आशीर्लिङ्		
ईक्षिषीष्ट	ईक्षिषीयास्ताम्	ईक्षिषीरन्
ईक्षिषीष्ठाः	ईक्षिषीयास्थाम्	ईक्षिषीध्वम्
ईक्षिषीय	ईक्षिषीवहि	ईक्षिषीमहि
लुङ्		
ऐक्षिष्ट	ऐक्षिषाताम्	ऐक्षिषत
ऐक्षिष्ठाः	ऐक्षिषाथाम्	ऐक्षिढ्वम्
ऐक्षिषि	ऐक्षिष्वहि	ऐक्षिष्महि
लृङ्		
ऐक्षिष्यत	ऐक्षिष्येताम्	ऐक्षिष्यन्त
ऐक्षिष्यथाः	ऐक्षिष्येथाम्	ऐक्षिष्यध्वम्
ऐक्षिष्ये	ऐक्षिष्यावहि	ऐक्षिष्यामहि

2. कम् (1AS)

[LSK] कमुँ कान्तौ ॥२॥ (1AS) to desire

The content of the धातु is कम् and उँ is an इत् letter in अनुदात्त. Being उदात्त-धातु, it is categorized as सेट् because 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्। is not applicable. Being अनुदात्तेत, it is आत्मनेपदी धातुः by 1.3.12 अनुदात्तङित आत्मनेपदम्।. The धातु's meaning does not include कान्ति, to shine".

Before suffixing any प्रत्यय, the next sūtra is to be applied to कम्.

[विधिसूत्रम्] 3.1.30 कमेर्णिङ्। ~ प्रत्ययः परः

कम्-धातु takes णिङ्-प्रत्यय without changing any sense.

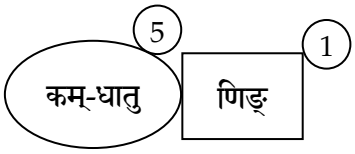

कमेः $^{5/1}$ णिङ् $^{1/1}$ । ~ प्रत्ययः $^{1/1}$ परः $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- कमेः 5/1 – कम् with इक् धातुनिर्देशे; in दिग्योगे पञ्चमी to परः.
- णिङ् 1/1 – This is प्रत्ययः, in apposition to 3.1.1 प्रत्ययः ।; ङ् it इत् by 1.3.3 हलन्त्यम् । ~ इत्.
- प्रत्ययः 1/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.1 प्रत्ययः ।
- परः 1/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.2 परश्च ।

[LSK] स्वार्थे $^{7/1}$ ।

णिङ् is suffixed after कम् in the sense of the meaning of the धातु itself.

[LSK] ङित्त्वात् $^{5/1}$ तङ् $^{1/1}$ ।

Being ङित्, the लकार-आदेश is of आत्मनेपद, whose प्रत्याहार is तङ् (From त to महिङ्). The purpose of इत् letter ङ् of णिङ् is for making the new धातु into an आत्मनेपदी by 1.3.12 अनुदात्तङित आत्मनेपदम्।. ङित्त्व is not for गुणवृद्धिनिषेध by 1.1.5 क्ङिति च । ~ इकः, because कम् does not have इक्.

कम् + णिङ्	3.1.30 कमेर्णिङ्। ~ प्रत्ययः परः
काम् + इ	7.2.116 अत उपधायाः । ~ ञ्णिति अङ्गस्य वृद्धिः
कामि	3.1.32 सनाद्यन्ता धातवः ।

== लट् ==

[LSK] कामयते[III/1] ।

कम् + णिङ्	3.1.30 कमेर्णिङ्। ~ प्रत्ययः परः
काम् + इ	7.2.116 अत उपधायाः । ~ ञ्णिति अङ्गस्य वृद्धिः
कामि	3.1.32 सनाद्यन्ता धातवः ।
कामि + लट्	3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः
कामि + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

The धातु being ङित्, आत्मनेपद is chosen by 1.3.12 अनुदात्तङित आत्मनेपदम्। from तिङ्.

कामि + त् ए	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
कामि + शप् + ते	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
कामे + अ + ते	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः
कामय्+ अ + ते	6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ आत् संहितायाम्

Conjugation of कम् (1A) in लट्/कर्तरि

कामय + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कामयते	कामयेते 7.2.81	कामयन्ते 6.1.97
मध्यमपुरुषः	कामयसे	कामयेथे 7.2.81	कामयध्वे
उत्तमपुरुषः	कामये 6.1.97	कामयावहे 7.3.101	कामयामहे 7.3.101

== लिट् ==

कम् + णिङ्	3.1.30 कमेर्णिङ्। ~ प्रत्ययः परः
काम् + इ	7.2.116 अत उपधायाः । ~ ञ्णिति अङ्गस्य वृद्धिः
कामि	3.1.32 सनाद्यन्ता धातवः ।
कामि + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ धातोः प्रत्यय भूते
कामि + आम् + लिट्	(वा.) कास्यनेकाच आम् वक्तव्यः । ~ लिटि

आम् being आर्धधातुक by 3.4.114 आर्धधातुकं शेषः।, गुण by 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । is applicable. This is negated by 6.4.51 णेरनिटि । ~ लोपः आर्धधातुके, in which there is लोप of णि when followed by अनिट् आर्धधातुक. Finally next sūtra gives अपवाद for this लोप.

[विधिसूत्रम्] 6.4.55 अयामन्ताल्वाय्येत्न्विष्णुषु । ~ णेः

In the place of णि, अय् is the substitute when these six types of suffixes follow.

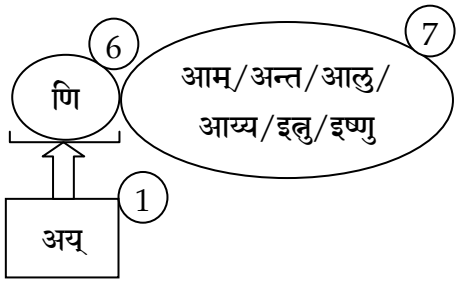

अय्$^{1/1}$ आम्-अन्त-आलु-आय्य-इत्नु-इष्णुषु$^{7/3}$ । ~ णेः$^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- अय् 1/1 – This is आदेश.
- आम्-अन्त-आलु-आय्य-इत्नु-इष्णुषु 7/3 – Six suffixes are compounded in ID; in परसप्तमी.
  1) आम् – By 3.1.35 to 3.1.39; (कृ + णिच्) + आम् + लिट् = कारयाञ्चकार
  2) अन्त – By 7.1.3 झोऽन्तः।; (गण्ड् + णिच्) + अन्त (उणादिप्रत्यय झ) = गण्डयन्त
  3) आलु – By 3.2.158; (गृह् + णिच्) + आलु = ग्रहयालु
  4) आय्य – By उणादि; (गृह् + णिच्) + आय्य = ग्रहयाय्य
  5) इत्नु – By उणादि; (स्तनि+ णिच्) + इत्नु = स्तनयित्नु
  6) इष्णु – By 3.2.137; (पृ + णिच्) + इष्णु = पारयिष्णु
- णेः 6/1 – णि of णिच् and णिङ्; in स्थानेयोगा षष्ठी; from 6.4.51 णेरनिटि ।.

[LSK] आम् अन्त आलु आय्य इत्नु इष्णु एषु$^{7/3}$ णेः$^{6/1}$ अय्-आदेशः$^{1/1}$ स्यात्$^{III/1}$ ।

अय् is the substitute in the place of णि when these suffixes follow.

[LSK] कामयाञ्चक्रे III/1 ।

कामि + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ धातोः प्रत्यय भूते
कामि + आम् + लिट्	(वा.) कास्यनेकाच आम् वक्तव्यः । ~ लिटि
कामय् + आम् + लिट्	6.4.55 अयामन्ताल्वाय्येल्विष्णुषु । ~ णेः
कामय् + आम्	2.4.81 आमः । ~ लुक्
कामयाम् + कृ + लिट्	3.1.40 कृञ् चानुप्रयुज्यते लिटि । ~ आमः
कामयाम् + कृ + त	3.4.78 तिप्तस्झि... । with 1.3.63 आम्प्रत्ययवत् कृञोऽनुप्रयोगस्य । ~ आत्मनेपदम्

The धातु called आम्-प्रत्यय is कामि (कम् + णिङ्), which is ङित्-धातु. Thus it is an आत्मनेपदी. By 1.3.63 आम्प्रत्ययवत् कृञोऽनुप्रयोगस्य ।, कृ takes आत्मनेपद्s.

The rest of the steps are the same as for एधाञ्चक्रे.

कामयाम् + कृ + एश्	3.4.81 लिटस्तझयोरेशिरेच् ।
कामयाम् + कृ कृ + ए	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य, with 1.1.59 द्विर्वचनेऽचि ।
कामयाम् + कर् कृ + ए	7.4.66 उरत् । ~ अभ्यासस्य with 1.1.51 उरण् रपरः।
कामयाम् + क कृ + ए	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
कामयाम् + च कृ + ए	7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य
कामयाम् + च क्र + ए	6.1.77 इको यणचि । ~ संहितायाम्
कामयां+ चक्रे	8.3.23 मोऽनुस्वारः। ~ पदस्य
कामयाञ्चक्रे/ कामयांचक्रे	8.4.59 वा पदान्तस्य । ~ अनुस्वारस्य ययि परसवर्णः

Conjugation of कम् (1A) in लिट्/कर्तरि

कामयाम् + कृ with आत्मनेपद

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कामयाञ्चक्रे/कामयांचक्रे	कामयाञ्चक्राते/कामयांचक्राते	कामयाञ्चक्रिरे/कामयांचक्रिरे
मध्यमपुरुषः	कामयाञ्चकृषे/कामयांचकृषे	कामयाञ्चक्राथे/कामयांचक्राथे	कामयाञ्चकृढ्वे/कामयांचकृढ्वे
उत्तमपुरुषः	कामयाञ्चक्रे/कामयांचक्रे	कामयाञ्चकृवहे/कामयांचकृवहे	कामयाञ्चकृमहे/कामयांचकृमहे

There are also forms with अनुप्रयोग भू and अस्.

[LSK] "अयादयः (3.1.31)" इति ^{0} णिङ् $^{1/1}$ वा ^{0} ।

By 3.1.31 आयादय आर्धधातुके वा ।, when आर्धधातुक is विवक्षित, आय्, ईयङ्, and णिङ् for कम् are optional. Thus the conjugation in लिट् of कम् without णिङ् also has to be seen.

[LSK] चकमे $^{III/1}$ ।

कम् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ धातोः प्रत्यय भूते
कम् + त	3.4.78 तिप्तस्झि... । ~ लस्य with 1.3.63 आम्प्रत्ययवत् कृञोऽनुप्रयोगस्य ।
कम् + एश्	3.4.81 लिटस्तझयोरेशिरेच् ।
कम् कम् + ए	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
क कम् + ए	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
च कम् + ए	7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य

[LSK] चकमाते $^{III/2}$ । चकम् + आते

[LSK] चकमिरे $^{III/3}$ । चकम् + इरेच्

[LSK] चकमिषे $^{II/1}$ । चकम् + इ से

[LSK] चकमाथे $^{II/2}$ । चकम् + आथे

[LSK] चकमिध्वे $^{II/3}$ । चकम् + इ ध्वे

The अङ्ग is not इण्-अन्त.

[LSK] चकमे $^{I/1}$ । चकम् + ए

[LSK] चकमिवहे $^{I/2}$ । चकम् + इ वहे

[LSK] चकमिमहे $^{I/3}$ । चकम् + इ महे

Without णिङ्; चकम् + लिट् forms

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	चकमे	चकमाते	चकमिरे
मध्यमपुरुषः	चकमिषे	चकमाथे	चकमिध्वे
उत्तमपुरुषः	चकमे	चकमिवहे	चकमिमहे

== लुट् ==

In लुट्, the धातु will be immediately followed by आर्धधातुक-प्रत्यय which is तास्. Thus, the णिङ्-प्रत्यय by 3.1.30 कमेर्णिङ्। becomes optional by 3.1.31 आयादय आर्धधातुके वा ।.

[LSK] कामयिता $^{III/1}$ । With णिङ्

कामि + लुट्	3.3.15 अनद्यतने लुट् । ~ भविष्यति धातोः
कामि + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
कामि + डा	2.4.85 लुटः प्रथमस्य डारौरसः ।
कामि + तास् + डा	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः
कामि + इट् तास् + आ	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।
कामे + इतास् + आ	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः
कामय् + इतास् + आ	6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ आत् संहितायाम्
कामय् + इत् + आ	(प.) डित्त्वसामर्थ्यादभस्यापि टेर्लोपः।
कामयिता	

[LSK] कमिता $^{III/1}$ । Without णिङ् by 3.1.31 आयादय आर्धधातुके वा ।

Conjugation of कम् (1A) in लुट्/कर्तरि

With णिङ्; कामयितास् + तङ् in लुट्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कामयिता (वा.)	कामयितारौ	कामयितारः
मध्यमपुरुषः	कामयितासे 7.4.50	कामयितासाथे	कामयिताध्वे
उत्तमपुरुषः	कामयिताहे 7.4.52	कामयितास्वहे	कामयितास्महे

Without णिङ्; कमितास् + तङ् in लुट्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कमिता (वा.)	कमितारौ	कमितारः
मध्यमपुरुषः	कमितासे 7.4.50	कमितासाथे	कमिताध्वे
उत्तमपुरुषः	कमिताहे 7.4.52	कमितास्वहे	कमितास्महे

== लृट् ==

In लृट्, because its विकरण-प्रत्यय स्य is आर्धधातुक, the णिङ्-प्रत्यय is optional by 3.1.31 आयादय आर्धधातुके वा ।.

[LSK] कामयिष्यते III/1 । With णिङ्

कामि + लृट्	3.3.13 लृट् शेषे च । ~ भविष्यति धातोः
कामि + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
कामि + ते	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
कामि + स्य + ते	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः
कामि + इट् स्य + ते	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
कामि + इष्य + ते	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ मूर्धन्यः इण्कोः
कामे + इष्य + ते	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः
कामय् + इष्य + ते	6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ आत् संहितायाम्

[LSK] कामयिष्यते, कमिष्यते III/1 । With, and without णिङ्

Conjugation of कम् (1A) in लृट्/कर्तरि

With णिङ्; कामयिष्य + तङ् in लृट्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कामयिष्यते	कामयिष्येते 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	कामयिष्यन्ते 6.1.97
मध्यमपुरुषः	कामयिष्यसे	कामयिष्येथे 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	कामयिष्यध्वे
उत्तमपुरुषः	कामयिष्ये 6.1.97	कामयिष्यावहे 7.3.101	कामयिष्यामहे 7.3.101

Without णिङ्; कमिष्य + तङ् in लृट्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कमिष्यते	कमिष्येते 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	कमिष्यन्ते 6.1.97
मध्यमपुरुषः	कमिष्यसे	कमिष्येथे 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	कमिष्यध्वे
उत्तमपुरुषः	कमिष्ये 6.1.97	कमिष्यावहे 7.3.101	कमिष्यामहे 7.3.101

== लोट् ==

When सार्वधातुक-प्रत्यय is to follow immediately, णिङ् is नित्य.

[LSK] कामयताम्[III/1] ।

कामि + लोट्	3.3.162 लोट् च । ~ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु धातोः
कामि + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
कामि + त् ए	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
कामि + त् आम्	3.4.90 आमेतः । ~ लोटः
कामि + शप् + ताम्	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
कामे + अताम्	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः
कामय् + अताम्	6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ आत् संहितायाम्

Conjugation of कम् (1A) in लोट्/कर्तरि

कामय + तङ् in लोट्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कामयताम्	कामयेताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	कामयन्ताम् 6.1.97
मध्यमपुरुषः	कामयस्व	कामयेथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	कामयध्वम्
उत्तमपुरुषः	कामयै 6.1.88	कामयावहै 6.1.101	कामयामहै 6.1.101

== लङ् ==

[LSK] अकामयत[III/1] ।

कामि + लङ्	3.2.111 अनद्यतने लङ् । ~ भूते धातोः
कामि + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
कामि + शप् + त	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके
कामे + अत	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः
कामय् + अत	6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ आत् संहितायाम्
अट् कामयत	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

Conjugation of कम् (1A) in लङ्/कर्तरि

कामय + तङ् in लङ्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अकामयत	अकामयेताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अकामयन्त 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अकामयथाः	अकामयेथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अकामयध्वम्
उत्तमपुरुषः	अकामये 6.1.87	अकामयावहि 7.3.101	अकामयामहि 7.3.101

== विधिलिङ् ==

[LSK] कामयेत[III/1] ।

कामि + लिङ् 3.3.161 विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु लिङ् । ~ धातोः

कामि + त 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

कामि + सीयुट् त 3.4.102 लिङः सीयुट् ।

कामि + ईय् त 7.2.79 लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य । ~ सार्वधातुके

कामि + ई त 6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।

कामि + शप् + ई त 3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

कामे + अ + ई त 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः

कामय् + अ + ई त 6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ आत् संहितायाम्

कामये + त 6.1.87 आद्गुणः । ~ अचि एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्

कामयेत

Conjugation of कम् (1A) in विधिलिङ्/कर्तरि

कामयेय् + तङ् in विधिलिङ्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कामयेत 6.1.66	कामयेयाताम्	कामयेरन् 6.1.66
मध्यमपुरुषः	कामयेथाः 6.1.66	कामयेयाथाम्	कामयेध्वम् 6.1.66
उत्तमपुरुषः	कामयेय	कामयेवहि 6.1.66	कामयेमहि 6.1.66

== आशीर्लिङ् ==

णिङ्-प्रत्यय is optional by 3.1.31 आयादय आर्धधातुके वा ।.

[LSK] कामयिषीष्ट[III/1] ।

Other than गुण and अयादेश, all of the steps are the same as for एधिषीष्ट.

कामि + लिङ्	3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।
कामि + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
कामि + सीयुट् त	3.4.102 लिङः सीयुट् ।
कामि + सीय् सुट् त	3.4.107 सुट् तिथोः । ~ लिङः
कामि + इट् सीय् स् त	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।
कामि + इसी स् त	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
कामे + इसी स् त	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः
कामय् + इसी स् त	6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ आत् संहितायाम्
कामय् + इषी स् त	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः
कामय् + इषी ष् त	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः
कामय् + इषी ष् ट	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः
कामयिषीष्ट	

Up to II/2, the forms are made in the same manner.

For II/3,

कामि + ध्वम्	
कामि + सीयुट् ध्वम्	3.4.102 लिङः सीयुट् ।
कामि + इट् सीय् ध्वम्	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।
कामि + इ सी ध्वम्	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
कामे + इसी ध्वम्	7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः
कामय् + इसी ध्वम्	6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ आत् संहितायाम्
कामय् + इ षी ध्वम्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः

Here, because the अङ्ग ends with इण्, the मूर्धन्य-आदेश for ध् by 8.3.78 इणः षीध्वंलुङ्लिटां धोऽङ्गात् । ~ मूर्धन्यः, which is compulsory, is applicable. The next sūtra makes it optional when the प्रत्यय has इट्-आगम.

[विधिसूत्रम्] 8.3.79 विभाषेटः । ~ मूर्धन्यः इणः षीध्वंलुङ्लिटाम् धः अङ्गात्

मूर्धन्य (ढ्) for ध् is optional for षीध्वम् (आशीर्लिङ्)/लुङ्/लिट् which is preceded by इट्-आगम, which is again preceded by इण्-ending अङ्ग.

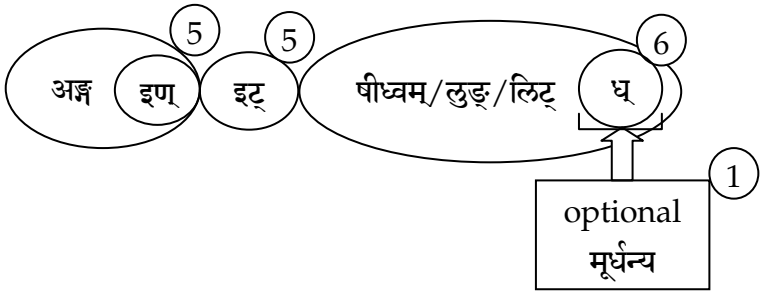

विभाषा ^{0} इटः $^{5/1}$ । ~ मूर्धन्यः $^{1/1}$ इणः $^{5/1}$ षीध्वम्-लुङ्-लिटाम् $^{6/3}$ धः $^{6/1}$ अङ्गात् $^{5/1}$

2 words in the सूत्र; 5 words as अनुवृत्ति

- विभाषा 0 – This is to tell that the मूर्धन्य is optional.
- इटः 5/1 – इट्-आगम; in पूर्वपञ्चमी to suffixes षीध्वम्, लुङ्, and लिट्.

  Note that इट् does not have to be अवयव of षीध्वम्, लुङ्, and लिट्. It just has to precede them.
- इणः 5/1 – प्रत्याहार इण् (up to लण्); with अङ्ग, तदन्तविधि is applied.

  Note that इण्-ending अङ्ग should precede the इट्-आगम.
- षीध्वम्-लुङ्-लिटाम् 6/3 – षीध्वम् indicates ध्वम्, II/3 of आत्मनेपद, with सीयुट् in आशीर्लिङ्; षीध्वं च लुङ् च लिट् च षीध्वंलुङ्लिटः (ID), तेषाम् ।; in अवयवषष्ठी to धः.
- धः 6/1 – ध् of these three types of suffixes (आशीर्लिङ्, लुङ्, and लिट्).
- अङ्गात् 5/1 – अङ्ग of these three types of suffixes (आशीर्लिङ्, लुङ्, and लिट्).
- मूर्धन्यः 1/1 – This is आदेश. By 1.1.50 स्थानेऽन्तरतमः।, मूर्धन्य of ध् is ढ्.

  From अधिकारसूत्र 8.3.55 अपदान्तस्य मूर्धन्यः ।

[LSK] इणः $^{5/1}$ परः $^{1/1}$ यः $^{1/1}$ इट् $^{1/1}$ ततः ^{0} परेषाम् $^{6/3}$ षीध्वम्-लुङ्-लिटाम् $^{6/3}$ धस्य $^{6/1}$ वा ^{0} ढः $^{1/1}$ ।

मूर्धन्य-ढ् is optionally the substitute in the place of ध् of षीध्वम्/लुङ्/लिट् after इट्-आगम which is preceded by इण्-ending अङ्ग.

[LSK] कामयिषीढ्वम्, कामयिषीध्वम् $^{II/3}$ ।

कामय् + इट् षीध्वम्

कामय् + इट् षीढ्वम् 8.3.79 विभाषेटः । ~ मूर्धन्यः इणः षीध्वंलुङ्लिटाम् धः अङ्गात्

Optional ढ् because of इट्. The other option is without ढ्.

Conjugation of कम् (1A) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

With णिङ्; कामय् + इषी(य्) + तङ् in आशीर्लिङ्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कामयिषीष्ट	कामयिषीयास्ताम्	कामयिषीरन्
मध्यमपुरुषः	कामयिषीष्ठाः	कामयिषीयास्थाम्	कामयिषीढ्वम्/कामयिषीध्वम्
उत्तमपुरुषः	कामयिषीय	कामयिषीवहि	कामयिषीमहि

[LSK] कमिषीष्ट III/1 । कमिषीध्वम् II/3 ।

Without णिङ्, the अङ्ग ends with म्.

Without णिङ्; कमि + तङ् in आशीर्लिङ्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	कमिषीष्ट	कमिषीयास्ताम्	कमिषीरन्
मध्यमपुरुषः	कमिषीष्ठाः	कमिषीयास्थाम्	कमिषीध्वम्
उत्तमपुरुषः	कमिषीय	कमिषीवहि	कमिषीमहि

== लुङ् ==

णिङ्-प्रत्यय is optional by 3.1.31 आयादय आर्धधातुके वा ।.

कामि + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
कामि + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
कामि + च्लि + त	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

Here, सिच् by 3.1.44 च्लेः सिँच् । is प्राप्त, then the next sūtra gives चङ् as अपवाद.

[विधिसूत्रम्] 3.1.48 णिश्रिद्रुस्रुभ्यः कर्तरि चङ् । ~ च्लेः लुङि

च्लि after णि-प्रत्यय-ending धातु or श्रि/द्रु/स्रु-धातु, is replaced by चङ् when लुङ् in कर्तरि-प्रयोग follows.

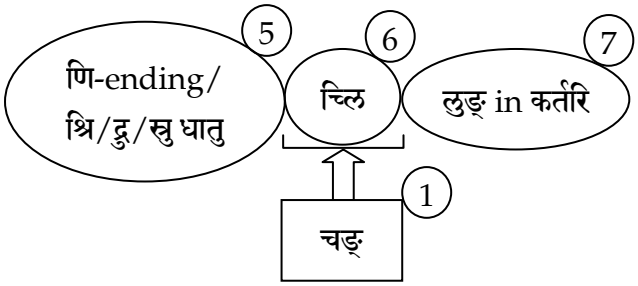

णि-श्रि-द्रु-स्रुभ्यः $^{5/3}$ कर्तरि $^{7/1}$ चङ् $^{1/1}$ । ~ च्लेः $^{6/1}$ लुङि $^{7/1}$

3 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- णि-श्रि-द्रु-स्रुभ्यः 5/3 – Four words are compounded in ID; पूर्वपञ्चमी.
  1) णि – Represents णिच् and णिङ्-प्रत्यय. By (प.) प्रत्ययग्रहणे तदन्ता ग्राह्याः।, णि-प्रत्यय-ending धातु is understood.
  2) श्रिञ् सेवायाम् (1U) to serve; अशिश्रियत्/अशिश्रियत
  3) द्रु गतौ (1P) to run; अदुद्रुवत्
  4) स्रु गतौ (1P) to go, to run; असुस्रुवत्
- कर्तरि 7/1 – This qualifies लुङि; in विषयसप्तमी.
- चङ् 1/1 – This is आदेश.
- च्लेः 6/1 – From 3.1.44 च्लेः सिँच् ।; प्रातिपदिक is च्लि, the विकरण for लुङ्; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- लुङि 7/1 – From 3.1.43 च्लि लुङि ।; in परसप्तमी.

[LSK] णि-अन्तात् $^{5/1}$ श्रि-आदिभ्यः $^{5/3}$ च ^{0} च्लेः $^{6/1}$ चङ् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ कर्तृ-अर्थे $^{7/1}$ लुङि $^{7/1}$ परे $^{7/1}$ ।

चङ् is the substitute in the place of च्लि after णि-ending, or श्रि, etc. धातु when लुङ् in active voice follows.

[LSK] "अकामि अ त" इति[0] स्थिते[7/1] ।

Though अट् आगम by 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। is told here in लघु, it can be attached at the end of the process for easier understanding.

कामि + च्लि + त

कामि + चङ् + त 3.1.48 णिश्रिद्रुस्रुभ्यः कर्तरि चङ् । ~ च्लेः लुङि

Here, यण् for इ of कामि is प्राप्त by 6.4.82 एरनेकाचोऽसंयोगपूर्वस्य । ~ यण्. The next sūtra gives अपवाद.

[विधिसूत्रम्] 6.4.51 णेरनिटि । ~ आर्धधातुके लोपः

णि is elided when आर्धधातुक without इट् follows.

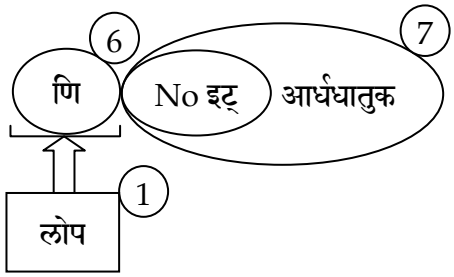

णेः[6/1] अनिटि[7/1] । ~ आर्धधातुके[7/1] लोपः[1/1]

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- णेः 6/1 – णि of णिच् and णिङ्; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- अनिटि 7/1 – न इट् इति अनिट् (NT), तस्मिन् ।; this is an adjective to आर्धधातुके. With तदादिविधि, अनिट्-आदि-आर्धधातुके, आर्धधातुक which does not start with इट्, is understood.
- आर्धधातुके 7/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.46 आर्धधातुके।; in परसप्तमी.
- लोपः 1/1 – This is आदेश; from 6.4.48 अतो लोपः।.

[LSK] अनिट्-आदौ[7/1] आर्धधातुके[7/1] परे[7/1] णेः[6/1] लोपः[1/1] स्यात्[III/1] ।

लोप is the substitute in the place of णि when आर्धधातुक which does not start with इट् follows.

कामि + अ + त

The इ is of णि is followed by चङ् (अ), which is आर्धधातुक without इट्-आगम. Thus 6.4.51 णेरनिटि । is applicable.

काम् + अ + त 6.4.51 णेरनिटि । ~ आर्धधातुके लोपः

Continue with the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 7.4.1 णौ चङ्युपधाया ह्रस्वः । ~ अङ्गस्य

For the अङ्ग of णि followed by चङ्, उपधा becomes ह्रस्व.

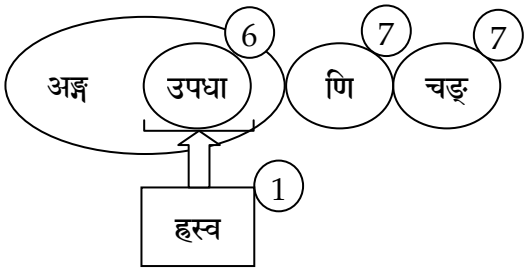

णौ $^{7/1}$ चङि $^{7/1}$ उपधायाः $^{6/1}$ ह्रस्वः $^{1/1}$ । ~ अङ्गस्य $^{1/1}$

4 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- णौ 7/1 – णि of णिच् and णिङ्; in परसप्तमी.
- चङि 7/1 – चङ् follows णि; in परसप्तमी.
- उपधायाः 6/1 – In स्थानेयोगा षष्ठी.
- ह्रस्वः 1/1 – This is आदेश.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।; in सम्बन्धे षष्ठी to उपधायाः.

[LSK] चङ्-परे $^{7/1}$ णौ $^{7/1}$ यत् $^{1/1}$ अङ्गम् $^{1/1}$ तस्य $^{6/1}$ उपधायाः $^{6/1}$ ह्रस्वः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ॥

ह्रस्व is the substitute in the place of उपधा of अङ्ग when णि which is followed by चङ् follows.

काम् + अ + त 6.4.51 णेरनिटि । ~ आर्धधातुके लोपः

The णि which is elided by 6.4.51 णेरनिटि । ~ लोपः, still becomes a निमित्त for this sūtra 7.4.1 णौ चङ्युपधाया ह्रस्वः । ~ अङ्गस्य. Note that 1.1.63 न लुमताऽङ्गस्य । does not apply because णि was elided by लोप, not लुक्.

कम् + अ + त 7.4.1 णौ चङ्युपधाया ह्रस्वः । ~ अङ्गस्य

Continue with the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 6.1.11 चङि । ~ धातोः अनभ्यासस्य एकाचः द्वे प्रथमस्य अजादेः द्वितीयस्य

The first एकाच् of a धातु which does not have अभ्यास is duplicated when चङ् follows the धातु. In the case the धातु begins with अच् and has more than one एकाच्, the second एकाच् is to be duplicated.

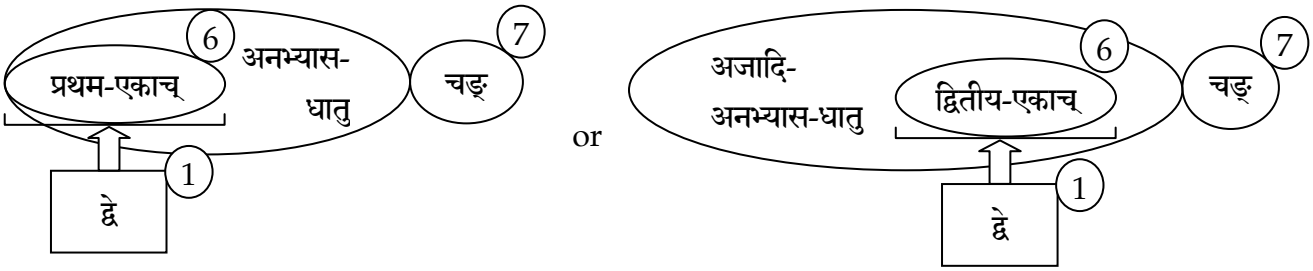

चङि $^{7/1}$ । ~ धातोः $^{6/1}$ अनभ्यासस्य $^{6/1}$ एकाचः $^{6/1}$ द्वे $^{1/2}$ प्रथमस्य $^{6/1}$ अजादेः $^{6/1}$ द्वितीयस्य $^{6/1}$

1 word in the सूत्र; 7 words as अनुवृत्ति

- चङि 7/1 – चङ्-प्रत्यय; in परसप्तमी.
- धातोः 6/1 – From 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य।; in अवयवषष्ठी to प्रथमस्य/द्वितीयस्य.
- अनभ्यासस्य 6/1 – From 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य।; this is adjective to धातोः.
- Other अनुवृत्तिs are from 6.1.1 एकाचो द्वे अनभ्यासय। and 6.1.2 अजादेर्द्वितीयस्य।.

[LSK] चङि $^{7/1}$ परे $^{7/1}$ अनभ्यास-धातु-अवयवस्य $^{6/1}$ एकाचः $^{6/1}$ प्रथमस्य $^{6/1}$ द्वे $^{1/2}$ स्तः $^{III/2}$, अजादेः $^{6/1}$ तु ^{0} द्वितीयस्य $^{6/1}$।

The first एकाच्, a unit of letters consisting of one vowel and its adjacent consonants, of a धातु which does not have अभ्यास is duplicated when चङ् follows. If the धातु begins with अच्, the second एकाच्, if any, is to be duplicated.

कम् + अ + त	7.4.1 णौ चङ्युपधाया ह्रस्वः । ~ अङ्गस्य
कम् कम् + अ + त	6.1.11 चङि । ~ धातोः अनभ्यासस्य एकाचः द्वे प्रथमस्य अजादेः द्वितीयस्य [22]
क कम् + अ + त	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
च कम् + अ + त	7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य

Continue with the next sūtra.

---

[22] 1.1.59 द्विर्वचनेऽचि । does not apply to the विप्रतिषेध between ह्रस्व by 7.4.1 णौ चङ्युपधाया ह्रस्वः । and द्वित्व by 6.1.11 चङि ।, because म् is व्यवधान.

[अतिदेशसूत्रम्] 7.4.93 सन्वल्लघुनि चङ्परेऽनग्लोपे । ~ अङ्गस्य अभ्यासस्य

The कार्य done to अभ्यास should be as if सन् follows (सन्वत्), when the अभ्यास is in an अङ्ग which is followed by णि and चङ्, and the vowel following the अभ्यास is लघु. However, सन्वद्भाव does not apply if अक् (अ/इ/उ/ऋ-वर्ण) (of a धातु) is elided because of णि.

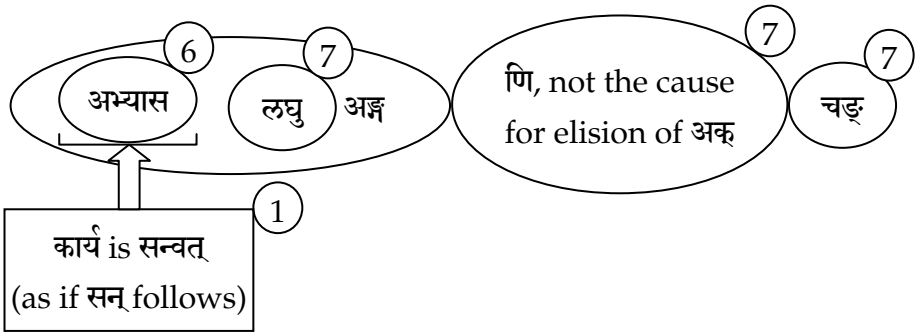

सन्वत्^{0} लघुनि$^{7/1}$ चङ्परे$^{7/1}$ अनग्लोपे$^{7/1}$ । ~ अङ्गस्य$^{6/1}$ अभ्यासस्य$^{6/1}$

4 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- सन्वत् 0 – सनि इव सन्वत्, just as the case when सन् is following (5.1.116 तत्र तस्येव।). कार्य of अभ्यास should be सन्वत् by this sūtra. सन्वत् कार्यs are told from 7.4.79 to 7.4.81, and 7.4.94.
- लघुनि 7/1 – In परसप्तमी to अभ्यासस्य.
- चङ्परे 7/1 – This is an adjective to णौ, which is अन्यपदार्थ of this बहुव्रीहिसमास and understood by the context; चङ् परः यस्मात् सः चङ्परः (115B) = णि, तस्मिन् ।; in परसप्तमी.
- अनग्लोपे 7/1 – When णि is not the cause for the elision of अक्. अकः लोपः अग्लोपः (6T) । अविद्यमानः अग्लोपः यस्मिन् (निमित्ते, in its presence as a cause) सः अनग्लोपः (117B) = णि, तस्मिन् ।; in सतिसप्तमी. For example, see कथ-धातु in चुरादिगण.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।; in सम्बन्धे षष्ठी to अभ्यासस्य.
- अभ्यासस्य 6/1 – From 7.4.58 अत्र लोपोऽभ्यासस्य ।; in सम्बन्धे षष्ठी to "कार्यम्" which is सन्वत्.

[LSK] चङ्-परे$^{7/1}$ णौ$^{7/1}$ यत्$^{1/1}$ अङ्गम्$^{1/1}$ तस्य$^{6/1}$ अभ्यासः$^{1/1}$ लघु-परः$^{1/1}$ तस्य$^{6/1}$ सनि$^{7/1}$ इव^{0} कार्यम्$^{1/1}$ स्यात्$^{III/1}$ णौ$^{7/1}$ अनग्लोपे$^{7/1}$ सति$^{7/1}$ ॥

The modification for अभ्यास, which is followed by लघु, of an अङ्ग which is followed by णि followed by चङ्, should be as if सन् is following, when there is no अक्-लोप caused by णि.

च कम् + (णिङ्) + अ + त

Here, the अभ्यास "च" has लघु "अ" among "कम्" as its पर. And the अङ्ग is followed by चङ्-पर णि, which is not a cause for अक्-लोप.

The प्रयोजन of सन्वत् is shown by the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 7.4.79 सन्यतः । ~ इत् अभ्यासस्य

अ of अभ्यास is replaced by इ when सन् follows.

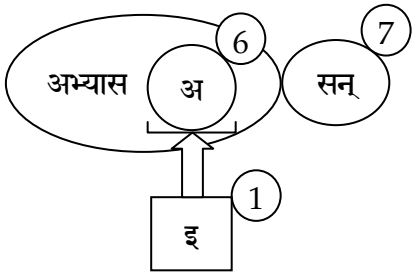

सनि $^{7/1}$ अतः $^{6/1}$ । ~ इत् $^{1/1}$ अभ्यासस्य $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- सनि 7/1 – In परसप्तमी.
- अतः 6/1 – अत् with तपरकरण for कालनियम; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- इत् 1/1 – This is आदेश; from 7.4.76 भृञामित् ।; त् is for clarification.
- अभ्यासस्य 6/1 – From 7.4.58 अत्र लोपोऽभ्यासस्य ।.

[LSK] अभ्यासस्य $^{6/1}$ अतः $^{6/1}$ इत् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ सनि $^{7/1}$ ॥

इ is the substitute in the place of a short अ of अभ्यास when सन् follows.

च कम् + अ + त

By 7.4.93 सन्वल्लघुनि चङ्परेऽनग्लोपे ।, the अभ्यास is to be treated as if सन् follows. Thus 7.4.79 सन्यतः । is applicable.

चि कम् + अ + त 7.4.79 सन्यतः । ~ इत् अभ्यासस्य

Continue with the next sūtra.

When a अभ्यास gained सन्वद्-भाव, the status of being as if followed by सन, and when the अभ्यास has a vowel termed लघु, the next sūtra is applicable.

[विधिसूत्रम्] 7.4.94 दीर्घो लघोः । ~ लघुनि चङ्परे अनग्लोपे अङ्गस्य अभ्यासस्य

लघु of अभ्यास becomes दीर्घ when the अङ्ग is followed by णि and चङ्, and the vowel following अभ्यास is लघु, and the णि is not the cause for the elision of अक् (अ/इ/उ/ऋ-वर्ण).

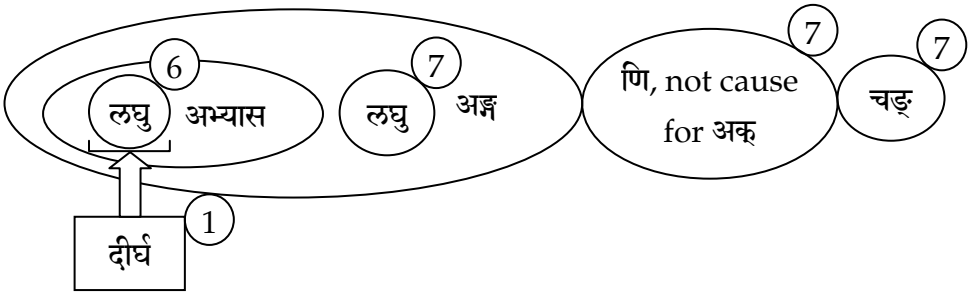

दीर्घः $^{1/1}$ लघोः $^{6/1}$ । ~ लघुनि $^{7/1}$ चङ्परे $^{7/1}$ अनग्लोपे $^{7/1}$ अङ्गस्य $^{6/1}$ अभ्यासस्य $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 5 words as अनुवृत्ति

- दीर्घः 1/1 – This is आदेश.
- लघोः 6/1 – लघु in स्थानेयोगा षष्ठी.
- लघुनि 7/1 – From 7.4.93 सन्वल्लघुनि चङ्परेऽनग्लोपे ।.
- चङ्परे 7/1 – From 7.4.93 सन्वल्लघुनि चङ्परेऽनग्लोपे ।.
- अनग्लोपे 7/1 – From 7.4.93 सन्वल्लघुनि चङ्परेऽनग्लोपे ।.
- अङ्गस्य 6/1 – From अधिकारसूत्र 6.4.1 अङ्गस्य ।; in सम्बन्धे षष्ठी to अभ्यासस्य.
- अभ्यासस्य 6/1 – From 7.4.58 अत्र लोपोऽभ्यासस्य ।.

[LSK] लघोः $^{6/1}$ अभ्यासस्य $^{6/1}$ दीर्घः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ सन्वद्-भाव-विषये $^{7/1}$ ।

दीर्घ is the substitute in the place of लघु of अभ्यास in the context of सन्वद्-भाव (under the condition where सन्वद्-भाव would be enjoined).

[LSK] अचीकमत $^{III/1}$ ।

चि कम् + अ + त 7.4.79 सन्यतः । ~ इत् अभ्यासस्य

ची कम् + अ + त 7.4.94 दीर्घो लघोः । ~ लघुनि चङ्परे अनग्लोपे अङ्गस्य अभ्यासस्य

The entire रूपसिद्धि is as follows:

कम् + णिङ्	3.1.31 आयादय आर्धधातुके वा ।
काम् + इ	7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः
कामि	3.1.32 सनाद्यन्ता धातवः ।
कामि + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः प्रत्ययः परश्च
कामि + त	3.4.78 तिप्तस्झि... । ~ लस्य
कामि + च्लि + त	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
कामि + चङ् + त	3.1.48 णिश्रिद्रुस्रुभ्यः कर्तरि चङ् । ~ च्लेः लुङि
काम् + अ + त	6.4.51 णेरनिटि । ~ आर्धधातुके लोपः
कम् + अ + त	7.4.1 णौ चङ्युपधाया ह्रस्वः । ~ अङ्गस्य
कम् कम् + अ + त	6.1.11 चङि । ~ धातोः अनभ्यासस्य एकाचः द्वे प्रथमस्य अजादेः द्वितीयस्य
क कम् + अ + त	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
च कम् + अ + त	7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य
चि कम् + अ + त	7.4.79 सन्यतः । ~ इत् अभ्यासस्य
ची कम् + अ + त	7.4.94 दीर्घो लघोः । ~ अङ्गस्य अभ्यासस्य
अट् चीकम् + अ + त	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य
अचीकमत	

Conjugation of कम् (1A) with णिङ् in लुङ्/कर्तरि

अङ्ग is अचीकम, an अदन्त. It is simply joined with तङ्.

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अचीकमत	अचीकमेताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अचीकमन्त
मध्यमपुरुषः	अचीकमथाः	अचीकमेथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अचीकमध्वम्
उत्तमपुरुषः	अचीकमे 6.1.87	अचीकमावहि 7.3.101	अचीकमामहि 7.3.101

[LSK] णिङ्-अभाव-पक्षे $^{7/1}$।

In the case of absence of णिङ् –

(वार्त्तिकम्) कमेश्च्लेश्चङ् वाच्यः ।

It should be said that चङ् is the substitute for च्लि after कम्-धातु, without णिङ्.

कमेः $^{5/1}$ च्लेः $^{6/1}$ चङ् $^{1/1}$ वाच्यः $^{1/1}$ ।

4 words in the वार्त्तिक; no अनुवृत्ति is required.

- कमेः 5/1 – कम् without णिङ्-प्रत्यय; in पूर्वपञ्चमी.
- च्लेः 6/1 – In स्थानेयोगा षष्ठी.
- चङ् 1/1 – This is आदेश.
- वाच्यः 1/1 – "This has to be said"

चङ् is enjoined after णि. However, this वार्त्तिक teaches that चङ् comes even to कम् without णिङ्. The process is the same as for णिङ्-पक्ष except for any steps caused by णि.

[LSK] अचकमत $^{III/1}$ ।

कम् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः प्रत्ययः परश्च
कम् + त	3.4.78 तिप्तस्झि... । ~ लस्य
कम् + च्लि + त	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
कम् + चङ् + त	(वा.) कमेश्च्लेश्चङ् वाच्यः ।
कम् कम् + अ + त	6.1.11 चङि । ~ धातोः अनभ्यासस्य एकाचः द्वे प्रथमस्य अजादेः द्वितीयस्य
क कम् + अ + त	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
च कम् + अ + त	7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य
अट् कम् + अ + त	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

Conjugation of कम् (1A) without णिङ् in लुङ्/कर्तरि

अङ्ग is अचकम, an अदन्त. It is simply joined with तङ्.

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अचकमत	अचकमेताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अचकमन्त
मध्यमपुरुषः	अचकमथाः	अचकमेथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अचकमध्वम्
उत्तमपुरुषः	अचकमे 6.1.87	अचकमावहि 7.3.101	अचकमामहि 7.3.101

== लृङ् ==

[LSK] अकामयिष्यत, अकमिष्यत [III/1] ॥

Conjugation of कम् (1A) in लृङ्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अकामयिष्यत	अकामयिष्येताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अकामयिष्यन्त 7.1.3, 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अकामयिष्यथाः	अकामयिष्येथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अकामयिष्यध्वम्
उत्तमपुरुषः	अकामयिष्ये 6.1.87	अकामयिष्यावहि 7.3.101	अकामयिष्यामहि 7.3.101

	एअकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अकमिष्यत	अकमिष्येताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अकमिष्यन्त 7.1.3, 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अकमिष्यथाः	अकमिष्येथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अकमिष्यध्वम्
उत्तमपुरुषः	अकमिष्ये 6.1.87	अकमिष्यावहि 7.3.101	अकमिष्यामहि 7.3.101

3. अय् (1AS)

[LSK] अयँ गतौ ॥३॥ (1AS) to go

The content of the धातु is अय् and अँ is an इत् letter in अनुदात्त. Being अनुदात्तेत्, it is आत्मनेपदी धातुः by 1.3.12 अनुदात्तङित आत्मनेपदम्।. Being उदात्त-धातु, it is categorized as सेट् because 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्। is not applicable.

== लट् ==

अय् + लट्	3.2.123 वर्तमाने लट् । ~ धातोः
अय् + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
अय् + त् ए	3.4.79 टित आत्मनेपदानां टेरे । ~ लस्य
अय् + शप् + ते	3.1.68 कर्तरि शप् । ~ धातोः सार्वधातुके

Conjugation of अय् (1A) in लट्/कर्तरि

अय + तङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अयते	अयेते 7.2.81	अयन्ते 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अयसे	अयेथे 7.2.81	अयध्वे
उत्तमपुरुषः	अये 6.1.97	अयावहे 7.3.101	अयामहे 7.3.101

With अय्-धातु, रेफ in उपसर्ग is changed into ल् by the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 8.2.19 उपसर्गस्यायतौ । ~ रः लः

ल् is the substitute in the place of र् of उपसर्ग when अय्-धातु follows.

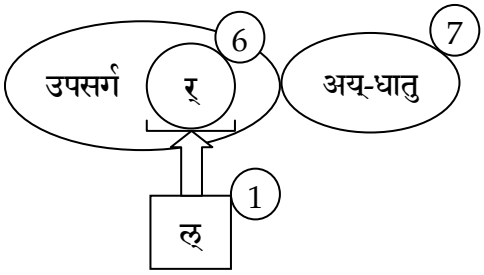

उपसर्गस्य $^{6/1}$ अयतौ $^{7/1}$ । ~ रः $^{6/1}$ लः $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- उपसर्गस्य 6/1 – In सम्बन्धषष्ठी to रः.
- अयतौ 7/1 – अय्-धातु with धातुनिर्देशे श्तिप्-प्रत्यय; in परसप्तमी.
- रः 6/1 – In स्थानेयोगा षष्ठी.
- लः 1/1 – This is आदेश. The अ after ल् is for उच्चारण.

[LSK] अयति-परस्य $^{6/1}$ (115B) उपसर्गस्य $^{6/1}$ यः $^{1/1}$ रेफः $^{1/1}$ तस्य $^{6/1}$ लत्वम् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

ल् is the substitute in the place of र् of उपसर्ग which has अय्-धातु in its पर.

[LSK] प्लायते $^{III/1}$ । पलायते $^{III/1}$॥

प्र + अयते । परा + अयते ।

प्रायते । परायते ।	6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः । ~ एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्
प्लायते ।पलायते ।	8.2.19 उपसर्गस्यायतौ । ~ रः लः

These are the उपसर्गs containing रेफ – प्र परा निर् दुर् प्रति परि. [23]

[23] When निस् and दुस् are उपसर्ग, स् is changed into रुँ by 8.2.66 ससजुषो रुँः।. That रेफ is not subject to ल् because of असिद्धत्व. The final forms are निरयते and दुरयते. When निर् and दुर् are उपसर्ग, their forms will be निलयते and दुलयते. This is the reason why निर् and निस्, and दुर् and दुस् are counted separately.

== लिट् ==

[विधिसूत्रम्] 3.1.37 दयायासश्च । ~ आम् लिटि प्रत्ययः

After दय/अय्/आस्-धातु, आम् is suffixed when लिट् follows.

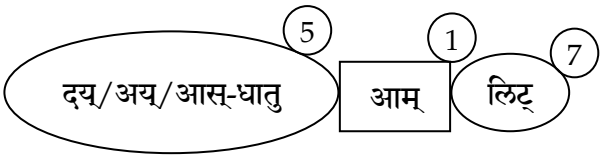

दय-अय्-आसः $^{5/1}$ च ^{0} । ~ आम् $^{1/1}$ लिटि $^{7/1}$ प्रत्ययः $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- दय-अय्-आसः 5/1 – दयँ च अय् च आस् च दयायास् (SD), तस्मात् ।; this is an adjective to धातोः. The last letter अ in दय is इत् of the धातु
- च 0 – This brings आम् and लिट् down from the previous sūtra.
- आम् 1/1 – From 3.1.35 कास्प्रत्ययादाममन्त्रे लिटि ।; this is प्रत्ययः, in apposition to 3.1.1 प्रत्ययः ।
- लिटि 7/1 – From 3.1.35 कास्प्रत्ययादाममन्त्रे लिटि ।; in परसप्तमी.
- प्रत्ययः 1/1 – From अधिकारसूत्र 3.1.1 प्रत्ययः।; समानाधिकरण to आम्.

[LSK] दय् अय् आस् एभ्यः $^{5/3}$ आम् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ लिटि $^{7/1}$ ।

आम् is the प्रत्यय after दय्/अय्/आस्-धातु when लिट् follows.

[LSKअयाञ्चक्रे $^{III/1}$ ।

अय् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ धातोः प्रत्यय भूते
अय् + आम् + लिट्	3.1.37 दयायासश्च । ~ धातोः आम् लिटि
अय् + आम्	2.4.81 आमः । ~ लुक्

The rest of the steps are the same as for एधाञ्चक्रे.

Conjugation of अय् (1A) in लिट्/कर्तरि

अयाम् + अनुप्रयोग कृञ् in लिट्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अयाञ्चक्रे/अयांचक्रे	अयाञ्चक्राते/अयांचक्राते	अयाञ्चक्रिरे/अयांचक्रिरे
मध्यमपुरुषः	अयाञ्चकृषे/अयांचकृषे	अयाञ्चक्राथे/अयांचक्राथे	अयाञ्चकृढ्वे/अयांचकृढ्वे
उत्तमपुरुषः	अयाञ्चक्रे/अयांचक्रे	अयाञ्चकृवहे/अयांचकृवहे	अयाञ्चकृमहे/अयांचकृमहे

Forms with अनुप्रयोग भू and अस् are made similarly.

== लुट् ==

[LSK] अयिता III/1 ।

Conjugation of अय् (1A) in लुट्/कर्तरि

अयितास् + तिङ् in लुट्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अयिता (वा.)	अयितारौ	अयितारः
मध्यमपुरुषः	अयितासे 7.4.50	अयितासाथे	अयिताध्वे
उत्तमपुरुषः	अयिताहे 7.4.52	अयितास्वहे	अयितास्महे

== लृट् ==

[LSK] अयिष्यते III/1 ।

Conjugation of अय् (1A) in लृट्/कर्तरि

अयिष्य + तिङ् in लृट्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अयिष्यते	अयिष्येते 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अयिष्यन्ते 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अयिष्यसे	अयिष्येथे 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अयिष्यध्वे
उत्तमपुरुषः	अयिष्ये 6.1.97	अयिष्यावहे 7.3.101	अयिष्यावहे 7.3.101

== लोट् ==

[LSK] अयताम् III/1 ।

Conjugation of अय् (1A) in लोट्/कर्तरि

अय + तङ् in लोट्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अयताम्	अयेताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अयन्ताम् 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अयस्व	अयेथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अयध्वम्
उत्तमपुरुषः	अयै 6.1.88	अयावहै 6.1.101	अयामहै 6.1.101

== लङ् ==

[LSK] आयत[III/1] । with आट् and वृद्धि.

Conjugation of अय् (1A) in लङ्/कर्तरि

आय + तङ् in लङ्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	आयत	आयेताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	आयन्त 6.1.97
मध्यमपुरुषः	आयथाः	आयेथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	आयध्वम्
उत्तमपुरुषः	आये 6.1.87	आयावहि 7.3.101	आयामहि 7.3.101

== विधिलिङ् ==

[LSK] अयेत[III/1] ।

Conjugation of अय् (1A) in विधिलिङ्/कर्तरि

अयेय् + तङ्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अयेत 6.1.66	अयेयाताम्	अयेरन् 6.1.66
मध्यमपुरुषः	अयेथाः 6.1.66	अयेयाथाम्	अयेध्वम् 6.1.66
उत्तमपुरुषः	अयेय	अयेवहि 6.1.66	अयेमहि 6.1.66

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] अयिषीष्ट[III/1] ।

[LSK] विभाषेटः (8.3.79) । अयिषीढ्वम्/अयिषीध्वम्[II/3] ।

Conjugation of अय् (1A) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

अय् + इषी(य्) (स्) + तङ् (with सुट्, if applicable)

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अयिषीष्ट	अयिषीयास्ताम्	अयिषीरन्
मध्यमपुरुषः	अयिषीष्ठाः	अयिषीयास्थाम्	अयिषीढ्वम्/अयिषीध्वम्
उत्तमपुरुषः	अयिषीय	अयिषीवहि	अयिषीमहि

== लुङ् ==

[LSK] आयिष्ट[III/1] ।

In exactly the same manner as ऐधिष्ट (एध् + लुङ्).

अय् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
अय् + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
अय् + च्लि + त	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
अय् + सिच् + त	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
अय् + इ स् + त	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
आट् अय् + इ स् + त	6.4.72 आडजादीनाम् । ~ लुङ्लङ्लृङ्क्षु अङ्गस्य
आय् इ स् त	6.1.90 आटश्च । ~ वृद्धिः एकः पूर्वपरयोः संहितायाम्
आय् इ ष् त	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः
आय् इ ष् ट	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः

[LSK] आयिढ्वम्/आयिध्वम्[II/3] ।

आय् is the इण्-अन्त-अङ्ग, इट् for सिच् is preceding ध्वम्. Thus 8.3.79 विभाषेटः। is applicable.

Conjugation of अय् (1A) in लुङ्/कर्तरि

आयिष् + तङ् in लुङ्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	आयिष्ट 8.4.41	आयिषाताम्	आयिषत 7.1.5
मध्यमपुरुषः	आयिष्ठाः 8.4.41	आयिषाथाम्	आयिढ्वम्/आयिध्वम् 8.2.25, 8.3.79
उत्तमपुरुषः	आयिषि	आयिष्वहि	आयिष्महि

== लृङ् ==

[LSK] आयिष्यत[III/1] ॥

Conjugation of अय् (1A) in लृङ्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	आयिष्यत	आयिष्येताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	आयिष्यन्त 7.1.3, 6.1.97
मध्यमपुरुषः	आयिष्यथाः	आयिष्येथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	आयिष्यध्वम्
उत्तमपुरुषः	आयिष्ये 6.1.87	आयिष्यावहि 7.3.101	आयिष्यामहि 7.3.101

4. द्युत् (1AS)

[LSK] द्युतँ दीप्तौ ॥४॥ (1AS) to shine

The content of the धातु is द्युत् and अँ is an इत् letter in अनुदात्त. Being अनुदात्तेत्, it is आत्मनेपदी धातुः by 1.3.12 अनुदात्तङित आत्मनेपदम्।. Being उदात्त-धातु, it is categorized as सेट् because 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्। is not applicable.

== लट् ==

द्युत् + शप् + ते

द्योत् + अ + ते 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः अङ्गस्य

Conjugation of द्युत् (1AS) in लट्/कर्तरि

द्योत + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	द्योतते	द्योतेते 7.2.81	द्योतन्ते 6.1.97
मध्यमपुरुषः	द्योतसे	द्योतेथे 7.2.81	द्योतध्वे
उत्तमपुरुषः	द्योते 6.1.97	द्योतावहे 7.3.101	द्योतामहे 7.3.101

== लिट् ==

द्युत् + लिट् 3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ धातोः प्रत्यय भूते

द्युत् + त 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

द्युत् + एश् 3.4.81 लिटस्तझयोरेशिरेच् ।

द्युत् द्युत् + ए 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य, with 1.1.59 द्विर्वचनेऽचि ।

Here, 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य is प्राप्त. The next sūtra is the अपवाद.

[विधिसूत्रम्] 7.4.67 द्युतिस्वाप्योः सम्प्रसारणम् । ~ अभ्यासस्य

Of द्युत् and स्वप् + णिच्, अभ्यास takes सम्प्रसारण.

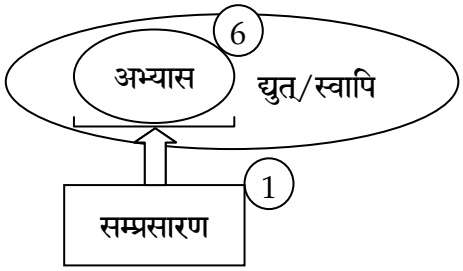

द्युति-स्वाप्योः $^{6/2}$ सम्प्रसारणम् $^{1/1}$ । ~ अभ्यासस्य $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- द्युति-स्वाप्योः 6/2 – द्युतिः च स्वापिः च द्युतिस्वापी (ID), तयोः।; in अवयवषष्ठी to अभ्यासस्य.

  द्युति = द्युत् (1A) + श्तिप् धातुनिर्देशे; स्वापि = स्वप् (2P) to sleep + णिच् + इक् धातुनिर्देशे
- सम्प्रसारणम् 1/1 – This is आदेश. By 1.1.44 इग्यणः सम्प्रसारणम् ।, यण् becoming इक् is सम्प्रसारण.

  Thus, the य् of द्युत् and व् of स्वापि are replaced by इ and उ, respectively.
- अभ्यासस्य 6/1 – From 7.4.58 अत्र लोपोऽभ्यासस्य । in स्थानेयोगा षष्ठी.

[LSK] अनयोः $^{6/2}$ अभ्यासस्य $^{6/1}$ सम्प्रसारणम् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

सम्प्रसारण is the substitute for अभ्यास of these two धातुs (द्युत् and स्वप् + णिच्).

[LSK] दिद्युते $^{III/1}$ ॥

द्युत् द्युत् + ए

द् इ उत् द्युत् + ए 7.4.67 द्युतिस्वाप्योः सम्प्रसारणम् । ~ अभ्यासस्य

द् इ त् द्युत् + ए 6.1.108 सम्प्रसारणाच्च । ~ पूर्वरूपम्

दि द्युत् + ए 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

Since all तङ् are कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् । ~ अपित्, they do not cause गुण.

Conjugation of द्युत् (1AS) in लिट्/कर्तरि

दिद्युत् + तङ् in लिट्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	दिद्युते	दिद्युताते	दिद्युतिरे
मध्यमपुरुषः	दिद्युतिषे	दिद्युताथे	दिद्युतिध्वे
उत्तमपुरुषः	दिद्युते	दिद्युतिवहे	दिद्युतिमहे

== लुट् ==

Conjugation of द्युत् (1AS) in लुट्/कर्तरि

द्योतितास् + तङ् in लुट्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	द्योतिता (वा.)	द्योतितारौ	द्योतितारः
मध्यमपुरुषः	द्योतितासे 7.4.50	द्योतितासाथे	द्योतिताध्वे
उत्तमपुरुषः	द्योतिताहे 7.4.52	द्योतितास्वहे	द्योतितास्महे

== लृट् ==

Conjugation of द्युत् (1AS) in लृट्/कर्तरि

द्योतिष्य + तङ् in लृट्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	द्योतिष्यते	द्योतिष्येते 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	द्योतिष्यन्ते 6.1.97
मध्यमपुरुषः	द्योतिष्यसे	द्योतिष्येथे 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	द्योतिष्यध्वे
उत्तमपुरुषः	द्योतिष्ये 6.1.97	द्योतिष्यावहे 7.3.101	द्योतिष्यामहे 7.3.101

== लोट् ==

Conjugation of द्युत् (1AS) in लोट्/कर्तरि

द्योत + तङ् in लोट्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	द्योतताम्	द्योतेताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	द्योतन्ताम् 6.1.97
मध्यमपुरुषः	द्योतस्व	द्योतेथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	द्योतध्वम्
उत्तमपुरुषः	द्योतै 6.1.88	द्योतावहै 6.1.101	द्योतामहै 6.1.101

== लङ् ==

Conjugation of द्युत् (1AS) in लङ्/कर्तरि

अद्योत + तङ् in ङित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अद्योतत	अद्योतेताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अद्योतन्त 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अद्योतथाः	अद्योतेथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अद्योतध्वम्
उत्तमपुरुषः	अद्योते 6.1.87	अद्योतावहि 7.3.101	अद्योतामहि 7.3.101

== विधिलिङ् ==

Conjugation of द्युत् (1AS) in विधिलिङ्/कर्तरि

द्योतेय् + तङ् in लिङ्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	द्योतेत 6.1.66	द्योतेयाताम्	द्योतेरन् 6.1.66
मध्यमपुरुषः	द्योतेथाः 6.1.66	द्योतेयाथाम्	द्योतेध्वम् 6.1.66
उत्तमपुरुषः	द्योतेय	द्योतेवहि 6.1.66	द्योतेमहि 6.1.66

== आशीर्लिङ् ==

Conjugation of द्युत् (1AS) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

द्योत् + इषी(य्) + तङ् in लिङ् (with सुट्, if applicable)

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	द्योतिषीष्ट	द्योतिषीयास्ताम्	द्योतिषीरन्
मध्यमपुरुषः	द्योतिषीष्ठाः	द्योतिषीयास्थाम्	द्योतिषीध्वम्
उत्तमपुरुषः	द्योतिषीय	द्योतिषीवहि	द्योतिषीमहि

== लुङ् ==

[विधिसूत्रम्] 1.3.91 द्युद्भ्यो लुङि । ~ वा परस्मैपदम्

After धातुs in द्युत्-आदि-गण, परस्मैपद-संज्ञक-प्रत्यय optionally replaces लुङ्.

द्युद्भ्यः $^{5/3}$ लुङि $^{7/1}$ । ~ वा ^{0} परस्मैपदम् $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- द्युद्भ्यः 5/3 – द्युत् in बहुवचन indicates a group of धातुs starting with द्युत्. द्युतादिगण is found in भ्वादिगण. All the धातुs in द्युतादिगण are अनुदात्तेत्, thus आत्मनेपदिनs.
- लुङि 7/1 – The 7th case is changed into 6th case.
- वा 0 – From 1.3.90 वा क्यषः ।
- परस्मैपदम् 1/1 – From 1.3.78 शेषात्कर्तरि परस्मैपदम् ।

[LSK] द्युत्-आदिभ्यः $^{5/3}$ लुङः $^{6/1}$ परस्मैपदम् $^{1/1}$ वा ^{0} स्यात् $^{III/1}$ ॥

After द्युत्-आदि-गण-धातुs, परस्मैपद-संज्ञक-प्रत्यय optionally takes the place of लुङ्.

[LSK] "पुषादि.. (3.1.55)" इति ^{0} अङ् $^{1/1}$ ।

When परस्मैपद is taken, च्लि is replaced by अङ् by 3.1.55 पुषादिद्युताद्यृदितः परस्मैपदेषु । ~ अङ्.

[LSK] अद्युतत् $^{III/1}$ ।

In exactly the same manner as गम्-धातु.

द्युत् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
द्युत् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
द्युत् + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
द्युत् + च्लि + त्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
द्युत् + अङ् + त्	3.1.55 पुषादिद्युताद्यृदितः परस्मैपदेषु । ~ च्लेः अङ्
अट् + द्युत् + अ + त्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः । ~ अङ्गस्य

Conjugation of द्युत् (1A) in लुङ्/कर्तरि with परस्मैपद-प्रत्यय

अद्युत (अदन्त-अङ्ग) + तिङ् in ङित्-standard

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अद्युतत्	अद्युतताम्	अद्युतन्
मध्यमपुरुषः	अद्युतः	अद्युततम्	अद्युतत
उत्तमपुरुषः	अद्युतम्	अद्युताव	अद्युताम

[LSK] अद्योतिष्ट III/1 ।

द्युत् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
द्युत् + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
द्युत् + च्लि + त	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
द्युत् + सिच् + त	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
द्युत् + इ स् + त	7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।
द्योत् + इ स् + त	7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च । ~ गुणः सार्वधातुकार्धधातुकयोः
अट् द्योत् + इ स् + त	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः । ~ अङ्गस्य
अद्योत् + इ ष् + त	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः
अद्योतिष् ट	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः

Conjugation of द्युत् (1A) in लुङ्/कर्तरि with आत्मनेपद-प्रत्यय

अद्योतिष् + तिङ्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अद्योतिष्ट 8.4.41	अद्योतिषाताम्	अद्योतिषत 7.1.5
मध्यमपुरुषः	अद्योतिष्ठाः 8.4.41	अद्योतिषाथाम्	अद्योतिढ्वम् 8.2.25, 8.3.78
उत्तमपुरुषः	अद्योतिषि	अद्योतिष्वहि	अद्योतिष्महि

== लृङ् ==

[LSK] अद्योतिष्यत III/1 ॥

Conjugation of द्युत् (1A) in लृङ्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अद्योतिष्यत	अद्योतिष्येताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अद्योतिष्यन्त 7.1.3, 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अद्योतिष्यथाः	अद्योतिष्येथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अद्योतिष्यध्वम्
उत्तमपुरुषः	अद्योतिष्ये 6.1.87	अद्योतिष्यावहि 7.3.101	अद्योतिष्यामहि 7.3.101

5. श्वित् (1AS)

From here to वृतुँ ॥१८॥, all the धातुs belong to द्युतादिगण. In लुङ्, धातुs in द्युतादिगण optionally take परस्मैपद by 1.3.91 द्युद्भ्यो लुङि । and अङ् as विकरण by 3.1.55 पुषादिद्युतादि.. ।. In II/3, अङ्ग for लुङ् (ध्वम्) ends with इ because of स्-लोप by 8.2.25. Thus मूर्धन्य by 8.3.78 is applied. Since none of the अङ्गs for इट् + सिच् in this section ends with इण्, 8.3.79 does not apply.

[LSK] श्वितॉ वर्णे ॥५॥ (1AS) to whiten; आदित् for 7.2.16 आदितश्च । ~ न इट् निष्ठायाम्.

लट्		
श्वेतते	श्वेतेते	श्वेतन्ते
श्वेतसे	श्वेतेथे	श्वेतध्वे
श्वेते	श्वेतावहे	श्वेतामहे
लिट्		
शिश्विते	शिश्विताते	शिश्वितिरे
शिश्वितिषे	शिश्विताथे	शिश्वितिध्वे
शिश्विते	शिश्वितिवहे	शिश्वितिमहे
लुट्		
श्वेतिता	श्वेतितारौ	श्वेतितारः
श्वेतितासे	श्वेतितासाथे	श्वेतिताध्वे
श्वेतिताहे	श्वेतितास्वहे	श्वेतितास्महे
लृट्		
श्वेतिष्यते	श्वेतिष्येते	श्वेतिष्यन्ते
श्वेतिष्यसे	श्वेतिष्येथे	श्वेतिष्यध्वे
श्वेतिष्ये	श्वेतिष्यावहे	श्वेतिष्यामहे
लोट्		
श्वेतताम्	श्वेतेताम्	श्वेतन्ताम्
श्वेतस्व	श्वेतेथाम्	श्वेतध्वम्
श्वेतै	श्वेतावहै	श्वेतामहै

लङ्		
अश्वेतत	अश्वेतेताम्	अश्वेतन्त
अश्वेतथाः	अश्वेतेथाम्	अश्वेतध्वम्
अश्वेते	अश्वेतावहि	अश्वेतामहि
विधिलिङ्		
श्वेतेत	श्वेतेयाताम्	श्वेतेरन्
श्वेतेथाः	श्वेतेयाथाम्	श्वेतेध्वम्
श्वेतेय	श्वेतेवहि	श्वेतेमहि
आशीर्लिङ्		
श्वेतिषीष्ट	श्वेतिषीयास्ताम्	श्वेतिषीरन्
श्वेतिषीष्ठाः	श्वेतिषीयास्थाम्	श्वेतिषीध्वम्
श्वेतिषीय	श्वेतिषीवहि	श्वेतिषीमहि
लुङ् परस्मैपद-पक्षे 1.3.91 & 3.1.55		
अश्वितत्	अश्वितताम्	अश्वितन्
अश्वितः	अश्वितत्म्	अश्वितत
अश्वितम्	अश्विताव	अश्विताम
आत्मनेपद-पक्षे 8.2.25 & 8.3.78 in II/3		
अश्वेतिष्ट	अश्वेतिषाताम्	अश्वेतिषत
अश्वेतिष्ठाः	अश्वेतिषाथाम्	अश्वेतिढ्वम्
अश्वेतिषि	अश्वेतिष्वहि	अश्वेतिष्महि
लृङ्		
अश्वेतिष्यत	अश्वेतिष्येताम्	अश्वेतिष्यन्त
अश्वेतिष्यथाः	अश्वेतिष्येथाम्	अश्वेतिष्यध्वम्
अश्वेतिष्ये	अश्वेतिष्यावहि	अश्वेतिष्यामहि

6. मिद् (1AS)

[LSK] ञिमिदाँ स्नेहने ॥६॥ (1AS) to be greasy

ञि is इत् by 1.3.5 आदिर्ञिटुडवः।. The प्रयोजन of ञीत् is 3.2.187 ञीतः क्तः। ~ वर्तमाने. आँ is also इत्.

लट्		
मेदते	मेदेते	मेदन्ते
मेदसे	मेदेथे	मेदध्वे
मेदे	मेदावहे	मेदामहे
लिट्		
मिमिदे	मिमिदाते	मिमिदिरे
मिमिदिषे	मिमिदाथे	मिमिदिध्वे
मिमिदे	मिमिदिवहे	मिमिदिमहे
लुट्		
मेदिता	मेदितारौ	मेदितारः
मेदितासे	मेदितासाथे	मेदिताध्वे
मेदिताहे	मेदितास्वहे	मेदितास्महे
लृट्		
मेदिष्यते	मेदिष्येते	मेदिष्यन्ते
मेदिष्यसे	मेदिष्येथे	मेदिष्यध्वे
मेदिष्ये	मेदिष्यावहे	मेदिष्यामहे
लोट्		
मेदताम्	मेदेताम्	मेदन्ताम्
मेदस्व	मेदेथाम्	मेदध्वम्
मेदै	मेदावहै	मेदामहै

लङ्		
अमेदत	अमेदेताम्	अमेदन्त
अमेदथाः	अमेदेथाम्	अमेदध्वम्
अमेदे	अमेदावहि	अमेदामहि
विधिलिङ्		
मेदेत	मेदेयाताम्	मेदेरन्
मेदेथाः	मेदेयाथाम्	मेदेध्वम्
मेदेय	मेदेवहि	मेदेमहि
आशीर्लिङ्		
मेदिषीष्ट	मेदिषीयास्ताम्	मेदिषीरन्
मेदिषीष्ठाः	मेदिषीयास्थाम्	मेदिषीध्वम्
मेदिषीय	मेदिषीवहि	मेदिषीमहि
लुङ् परस्मैपद-पक्षे 1.3.91 & 3.1.55		
अमिदत्	अमिदताम्	अमिदन्
अमिदः	अमिदतम्	अमिदत
अमिदम्	अमिदाव	अमिदाम
आत्मनेपद-पक्षे 8.2.25 & 8.3.78 in II/3		
अमेदिष्ट	अमेदिषाताम्	अमेदिषत
अमेदिष्ठाः	अमेदिषाथाम्	अमेदिढ्वम्
अमेदिषि	अमेदिष्वहि	अमेदिष्महि
लृङ्		
अमेदिष्यत	अमेदिष्येताम्	अमेदिष्यन्त
अमेदिष्यथाः	अमेदिष्येथाम्	अमेदिष्यध्वम्
अमेदिष्ये	अमेदिष्यावहि	अमेदिष्यामहि

7. स्विद् (1AS)

[LSK] ञिष्विदाँ स्नेहनमोचनयोः ॥७॥ (1AS) to sweat; to be free

[LSK] मोहनयोः $^{7/2}$ इति ^{0} एके $^{1/3}$ । ञिक्ष्विदाँ च ^{0} इति ^{0} एके $^{1/3}$ ॥

Some say that the धातु is in the senses of sweating and being deluded. Some say the धातु is ञिक्ष्विदाँ.

The first letter ष् is changed to स् by 6.1.64 धात्वादेः षः सः।.

लट्		
स्वेदते	स्वेदेते	स्वेदन्ते
स्वेदसे	स्वेदेथे	स्वेदध्वे
स्वेदे	स्वेदावहे	स्वेदामहे
लिट्		
सिष्विदे	सिष्विदाते	सिष्विदिरे
सिष्विदिषे	सिष्विदाथे	सिष्विदिध्वे
सिष्विदे	सिष्विदिवहे	सिष्विदिमहे
लुट्		
स्वेदिता	स्वेदितारौ	स्वेदितारः
स्वेदितासे	स्वेदितासाथे	स्वेदिताध्वे
स्वेदिताहे	स्वेदितास्वहे	स्वेदितास्महे
लृट्		
स्वेदिष्यते	स्वेदिष्येते	स्वेदिष्यन्ते
स्वेदिष्यसे	स्वेदिष्येथे	स्वेदिष्यध्वे
स्वेदिष्ये	स्वेदिष्यावहे	स्वेदिष्यामहे
लोट्		
स्वेदताम्	स्वेदेताम्	स्वेदन्ताम्
स्वेदस्व	स्वेदेथाम्	स्वेदध्वम्
स्वेदै	स्वेदावहै	स्वेदामहै

लङ्		
अस्वेदत	अस्वेदेताम्	अस्वेदन्त
अस्वेदथाः	अस्वेदेथाम्	अस्वेदध्वम्
अस्वेदे	अस्वेदावहि	अस्वेदामहि
विधिलिङ्		
स्वेदेत	स्वेदेयाताम्	स्वेदेरन्
स्वेदेथाः	स्वेदेयाथाम्	स्वेदेध्वम्
स्वेदेय	स्वेदेवहि	स्वेदेमहि
आशीर्लिङ्		
स्वेदिषीष्ट	स्वेदिषीयास्ताम्	स्वेदिषीरन्
स्वेदिषीष्ठाः	स्वेदिषीयास्थाम्	स्वेदिषीध्वम्
स्वेदिषीय	स्वेदिषीवहि	स्वेदिषीमहि
लुङ्	परस्मैपद-पक्षे 1.3.91 & 3.1.55	
अस्विदत्	अस्विदताम्	अस्विदन्
अस्विदः	अस्विदतम्	अस्विदत
अस्विदम्	अस्विदाव	अस्विदाम
आत्मनेपद-पक्षे 8.2.25 & 8.3.78 in II/3		
अस्वेदिष्ट	अस्वेदिषाताम्	अस्वेदिषत
अस्वेदिष्ठाः	अस्वेदिषाथाम्	अस्वेदिढ्वम्
अस्वेदिषि	अस्वेदिष्वहि	अस्वेदिष्महि
लृङ्		
अस्वेदिष्यत	अस्वेदिष्येताम्	अस्वेदिष्यन्त
अस्वेदिष्यथाः	अस्वेदिष्येथाम्	अस्वेदिष्यध्वम्
अस्वेदिष्ये	अस्वेदिष्यावहि	अस्वेदिष्यामहि

8. रुच् (1AS)

[LSK] रुचँ दीप्तौ अभिप्रीतौ च ॥८॥ (1AS) to shine; to be pleased with

लट्		
रोचते	रोचेते	रोचन्ते
रोचसे	रोचेथे	रोचध्वे
रोचे	रोचावहे	रोचामहे
लिट्		
रुरुचे	रुरुचाते	रुरुचिरे
रुरुचिषे	रुरुचाथे	रुरुचिध्वे
रुरुचे	रुरुचिवहे	रुरुचिमहे
लुट्		
रोचिता	रोचितारौ	रोचितारः
रोचितासे	रोचितासाथे	रोचिताध्वे
रोचिताहे	रोचितास्वहे	रोचितास्महे
लृट्		
रोचिष्यते	रोचिष्येते	रोचिष्यन्ते
रोचिष्यसे	रोचिष्येथे	रोचिष्यध्वे
रोचिष्ये	रोचिष्यावहे	रोचिष्यामहे
लोट्		
रोचताम्	रोचेताम्	रोचन्ताम्
रोचस्व	रोचेथाम्	रोचध्वम्
रोचै	रोचावहै	रोचामहै

लङ्		
अरोचत	अरोचेताम्	अरोचन्त
अरोचथाः	अरोचेथाम्	अरोचध्वम्
अरोचे	अरोचावहि	अरोचामहि
विधिलिङ्		
रोचेत	रोचेयाताम्	रोचेरन्
रोचेथाः	रोचेयाथाम्	रोचेध्वम्
रोचेय	रोचेवहि	रोचेमहि
आशीर्लिङ्		
रोचिषीष्ट	रोचिषीयास्ताम्	रोचिषीरन्
रोचिषीष्ठाः	रोचिषीयास्थाम्	रोचिषीध्वम्
रोचिषीय	रोचिषीवहि	रोचिषीमहि
लुङ्	परस्मैपद-पक्षे 1.3.91 & 3.1.55	
अरुचत्	अरुचताम्	अरुचन्
अरुचः	अरुचतम्	अरुचत
अरुचम्	अरुचाव	अरुचाम
आत्मनेपद-पक्षे	8.2.25 & 8.3.78 in II/3	
अरोचिष्ट	अरोचिषाताम्	अरोचिषत
अरोचिष्ठाः	अरोचिषाथाम्	अरोचिढ्वम्
अरोचिषि	अरोचिष्वहि	अरोचिष्महि
लृङ्		
अरोचिष्यत	अरोचिष्येताम्	अरोचिष्यन्त
अरोचिष्यथाः	अरोचिष्येथाम्	अरोचिष्यध्वम्
अरोचिष्ये	अरोचिष्यावहि	अरोचिष्यामहि

9. घुट् (1AS)

[LSK] घुटँ परिवर्तने ॥९॥ (1AS) to return, to pound completely

लट्		
घोटते	घोटेते	घोटन्ते
घोटसे	घोटेथे	घोटध्वे
घोटे	घोटावहे	घोटामहे
लिट्		
गुघुटे	गुघुटाते	गुघुटिरे
गुघुटिषे	गुघुटाथे	गुघुटिध्वे
गुघुटे	गुघुटिवहे	गुघुटिमहे
लुट्		
घोटिता	घोटितारौ	घोटितारः
घोटितासे	घोटितासाथे	घोटिताध्वे
घोटिताहे	घोटितास्वहे	घोटितास्महे
लृट्		
घोटिष्यते	घोटिष्येते	घोटिष्यन्ते
घोटिष्यसे	घोटिष्येथे	घोटिष्यध्वे
घोटिष्ये	घोटिष्यावहे	घोटिष्यामहे
लोट्		
घोटताम्	घोटेताम्	घोटन्ताम्
घोटस्व	घोटेथाम्	घोटध्वम्
घोटै	घोटावहै	घोटामहै

लङ्		
अघोटत	अघोटेताम्	अघोटन्त
अघोटथाः	अघोटेथाम्	अघोटध्वम्
अघोटे	अघोटावहि	अघोटामहि
विधिलिङ्		
घोटेत	घोटेयाताम्	घोटेरन्
घोटेथाः	घोटेयाथाम्	घोटेध्वम्
घोटेय	घोटेवहि	घोटेमहि
आशीर्लिङ्		
घोटिषीष्ट	घोटिषीयास्ताम्	घोटिषीरन्
घोटिषीष्ठाः	घोटिषीयास्थाम्	घोटिषीध्वम्
घोटिषीय	घोटिषीवहि	घोटिषीमहि
लुङ्	परस्मैपद-पक्षे 1.3.91 & 3.1.55	
अघुटत्	अघुटताम्	अघुटन्
अघुटः	अघुटतम्	अघुटत
अघुटम्	अघुटाव	अघुटाम
आत्मनेपद-पक्षे 8.2.25 & 8.3.78 in II/3		
अघोटिष्ट	अघोटिषाताम्	अघोटिषत
अघोटिष्ठाः	अघोटिषाथाम्	अघोटिढ्वम्
अघोटिषि	अघोटिष्वहि	अघोटिष्महि
लृङ्		
अघोटिष्यत	अघोटिष्येताम्	अघोटिष्यन्त
अघोटिष्यथाः	अघोटिष्येथाम्	अघोटिष्यध्वम्
अघोटिष्ये	अघोटिष्यावहि	अघोटिष्यामहि

10. शुभ (1AS)

[LSK] शुभँ दीप्तौ ॥१०॥ (1AS) to shine

लट्		
शोभते	शोभेते	शोभन्ते
शोभसे	शोभेथे	शोभध्वे
शोभे	शोभावहे	शोभामहे
लिट्		
शुशुभे	शुशुभाते	शुशुभिरे
शुशुभिषे	शुशुभाथे	शुशुभिध्वे
शुशुभे	शुशुभिवहे	शुशुभिमहे
लुट्		
शोभिता	शोभितारौ	शोभितारः
शोभितासे	शोभितासाथे	शोभिताध्वे
शोभिताहे	शोभितास्वहे	शोभितास्महे
लृट्		
शोभिष्यते	शोभिष्येते	शोभिष्यन्ते
शोभिष्यसे	शोभिष्येथे	शोभिष्यध्वे
शोभिष्ये	शोभिष्यावहे	शोभिष्यामहे
लोट्		
शोभताम्	शोभेताम्	शोभन्ताम्
शोभस्व	शोभेथाम्	शोभध्वम्
शोभै	शोभावहै	शोभामहै

लङ्		
अशोभत	अशोभेताम्	अशोभन्त
अशोभथाः	अशोभेथाम्	अशोभध्वम्
अशोभे	अशोभावहि	अशोभामहि
विधिलिङ्		
शोभेत	शोभेयाताम्	शोभेरन्
शोभेथाः	शोभेयाथाम्	शोभेध्वम्
शोभेय	शोभेवहि	शोभेमहि
आशीर्लिङ्		
शोभिषीष्ट	शोभिषीयास्ताम्	शोभिषीरन्
शोभिषीष्ठाः	शोभिषीयास्थाम्	शोभिषीध्वम्
शोभिषीय	शोभिषीवहि	शोभिषीमहि
लुङ् परस्मैपद-पक्षे 1.3.91 & 3.1.55		
अशुभत्	अशुभताम्	अशुभन्
अशुभः	अशुभतम्	अशुभत
अशुभम्	अशुभाव	अशुभाम
आत्मनेपद-पक्षे 8.2.25 & 8.3.78 in II/3		
अशोभिष्ट	अशोभिषाताम्	अशोभिषत
अशोभिष्ठाः	अशोभिषाथाम्	अशोभिढ्वम्
अशोभिषि	अशोभिष्वहि	अशोभिष्महि
लृङ्		
अशोभिष्यत	अशोभिष्येताम्	अशोभिष्यन्त
अशोभिष्यथाः	अशोभिष्येथाम्	अशोभिष्यध्वम्
अशोभिष्ये	अशोभिष्यावहि	अशोभिष्यामहि

11. क्षुभ् (1AS)

[LSK] क्षुभँ सञ्चलने ॥११॥ (1AS) to be agitated

लट्		
क्षोभते	क्षोभेते	क्षोभन्ते
क्षोभसे	क्षोभेथे	क्षोभध्वे
क्षोभे	क्षोभावहे	क्षोभामहे
लिट्		
चुक्षुभे	चुक्षुभाते	चुक्षुभिरे
चुक्षुभिषे	चुक्षुभाथे	चुक्षुभिध्वे
चुक्षुभे	चुक्षुभिवहे	चुक्षुभिमहे
लुट्		
क्षोभिता	क्षोभितारौ	क्षोभितारः
क्षोभितासे	क्षोभितासाथे	क्षोभिताध्वे
क्षोभिताहे	क्षोभितास्वहे	क्षोभितास्महे
लृट्		
क्षोभिष्यते	क्षोभिष्येते	क्षोभिष्यन्ते
क्षोभिष्यसे	क्षोभिष्येथे	क्षोभिष्यध्वे
क्षोभिष्ये	क्षोभिष्यावहे	क्षोभिष्यामहे
लोट्		
क्षोभताम्	क्षोभेताम्	क्षोभन्ताम्
क्षोभस्व	क्षोभेथाम्	क्षोभध्वम्
क्षोभै	क्षोभावहै	क्षोभामहै

लङ्		
अक्षोभत	अक्षोभेताम्	अक्षोभन्त
अक्षोभथाः	अक्षोभेथाम्	अक्षोभध्वम्
अक्षोभे	अक्षोभावहि	अक्षोभामहि
विधिलिङ्		
क्षोभेत	क्षोभेयाताम्	क्षोभेरन्
क्षोभेथाः	क्षोभेयाथाम्	क्षोभेध्वम्
क्षोभेय	क्षोभेवहि	क्षोभेमहि
आशीर्लिङ्		
क्षोभिषीष्ट	क्षोभिषीयास्ताम्	क्षोभिषीरन्
क्षोभिषीष्ठाः	क्षोभिषीयास्थाम्	क्षोभिषीध्वम्
क्षोभिषीय	क्षोभिषीवहि	क्षोभिषीमहि
लुङ्	परस्मैपद-पक्षे 1.3.91 & 3.1.55	
अक्षुभत्	अक्षुभताम्	अक्षुभन्
अक्षुभः	अक्षुभतम्	अक्षुभत
अक्षुभम्	अक्षुभाव	अक्षुभाम
आत्मनेपद-पक्षे 8.2.25 & 8.3.78 in II/3		
अक्षोभिष्ट	अक्षोभिषाताम्	अक्षोभिषत
अक्षोभिष्ठाः	अक्षोभिषाथाम्	अक्षोभिढ्वम्
अक्षोभिषि	अक्षोभिष्वहि	अक्षोभिष्महि
लृङ्		
अक्षोभिष्यत	अक्षोभिष्येताम्	अक्षोभिष्यन्त
अक्षोभिष्यथाः	अक्षोभिष्येथाम्	अक्षोभिष्यध्वम्
अक्षोभिष्ये	अक्षोभिष्यावहि	अक्षोभिष्यामहि

12. नभ् (1AS)

[LSK] णभँ हिंसायाम् ॥१२॥ (1AS) to hurt

The first letter ण् is changed to न् by 6.1.65 णो नः । ~ धात्वादेः.

लट्		
नभते	नभेते	नभन्ते
नभसे	नभेथे	नभध्वे
नभे	नभावहे	नभामहे
लिट् **एत्व** and **अभ्यासलोप** by 6.4.120 **अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि।**		
नेभे	नेभाते	नेभिरे
नेभिषे	नेभाथे	नेभिध्वे
नेभे	नेभिवहे	नेभिमहे
लुट्		
नभिता	नभितारौ	नभितारः
नभितासे	नभितासाथे	नभिताध्वे
नभिताहे	नभितास्वहे	नभितास्महे
लृट्		
नभिष्यते	नभिष्येते	नभिष्यन्ते
नभिष्यसे	नभिष्येथे	नभिष्यध्वे
नभिष्ये	नभिष्यावहे	नभिष्यामहे
लोट्		
नभताम्	नभेताम्	नभन्ताम्
नभस्व	नभेथाम्	नभध्वम्
नभै	नभावहै	नभामहै

लङ्		
अनभत	अनभेताम्	अनभन्त
अनभथाः	अनभेथाम्	अनभध्वम्
अनभे	अनभावहि	अनभामहि
विधिलिङ्		
नभेत	नभेयाताम्	नभेरन्
नभेथाः	नभेयाथाम्	नभेध्वम्
नभेय	नभेवहि	नभेमहि
आशीर्लिङ्		
नभिषीष्ट	नभिषीयास्ताम्	नभिषीरन्
नभिषीष्ठाः	नभिषीयास्थाम्	नभिषीध्वम्
नभिषीय	नभिषीवहि	नभिषीमहि
लुङ् परस्मैपद-पक्षे 1.3.91 & 3.1.55		
अनेभत्	अनेभताम्	अनेभन्
अनेभः	अनेभतम्	अनेभत
अनेभम्	अनेभाव	अनेभाम
आत्मनेपद-पक्षे 8.2.25 & 8.3.78 in II/3		
अनभिष्ट	अनभिषाताम्	अनभिषत
अनभिष्ठाः	अनभिषाथाम्	अनभिढ्वम्
अनभिषि	अनभिष्वहि	अनभिष्महि
लृङ्		
अनभिष्यत	अनभिष्येताम्	अनभिष्यन्त
अनभिष्यथाः	अनभिष्येथाम्	अनभिष्यध्वम्
अनभिष्ये	अनभिष्यावहि	अनभिष्यामहि

13. तुभ (1AS)

[LSK] तुभँ हिंसायाम् ॥१३॥ (1AS) to hurt

लट्		
तोभते	तोभेते	तोभन्ते
तोभसे	तोभेथे	तोभध्वे
तोभे	तोभावहे	तोभामहे
लिट्		
तुतुभे	तुतुभाते	तुतुभिरे
तुतुभिषे	तुतुभाथे	तुतुभिध्वे
तुतुभे	तुतुभिवहे	तुतुभिमहे
लुट्		
तोभिता	तोभितारौ	तोभितारः
तोभितासे	तोभितासाथे	तोभिताध्वे
तोभिताहे	तोभितास्वहे	तोभितास्महे
लृट्		
तोभिष्यते	तोभिष्येते	तोभिष्यन्ते
तोभिष्यसे	तोभिष्येथे	तोभिष्यध्वे
तोभिष्ये	तोभिष्यावहे	तोभिष्यामहे
लोट्		
तोभताम्	तोभेताम्	तोभन्ताम्
तोभस्व	तोभेथाम्	तोभध्वम्
तोभै	तोभावहै	तोभामहै

लङ्		
अतोभत	अतोभेताम्	अतोभन्त
अतोभथाः	अतोभेथाम्	अतोभध्वम्
अतोभे	अतोभावहि	अतोभामहि
विधिलिङ्		
तोभेत	तोभेयाताम्	तोभेरन्
तोभेथाः	तोभेयाथाम्	तोभेध्वम्
तोभेय	तोभेवहि	तोभेमहि
आशीर्लिङ्		
तोभिषीष्ट	तोभिषीयास्ताम्	तोभिषीरन्
तोभिषीष्ठाः	तोभिषीयास्थाम्	तोभिषीध्वम्
तोभिषीय	तोभिषीवहि	तोभिषीमहि
लुङ्	परस्मैपद-पक्षे 1.3.91 & 3.1.55	
अतुभत्	अतुभताम्	अतुभन्
अतुभः	अतुभतम्	अतुभत
अतुभम्	अतुभाव	अतुभाम
आत्मनेपद-पक्षे	8.2.25 & 8.3.78 in II/3	
अतोभिष्ट	अतोभिषाताम्	अतोभिषत
अतोभिष्ठाः	अतोभिषाथाम्	अतोभिढ्वम्
अतोभिषि	अतोभिष्वहि	अतोभिष्महि
लृङ्		
अतोभिष्यत	अतोभिष्येताम्	अतोभिष्यन्त
अतोभिष्यथाः	अतोभिष्येथाम्	अतोभिष्यध्वम्
अतोभिष्ये	अतोभिष्यावहि	अतोभिष्यामहि

14 ~ 16. स्रंस्, भ्रंस्, ध्वंस् (1AS)

[LSK] स्रंसुँ भ्रंसुँ ध्वंसुँ अवस्रंसने॥ १४ - १६॥ (1AS) to fall

The अनुस्वार followed by झल् in धातु is considered to be born of न्. Because of this, the अनुस्वार in उपधा is elided when अङ् follows in लुङ् by 6.4.24 अनिदितां हल उपधायाः क्ङिति । ~ नलोपः.

लट्		
स्रंसते	स्रंसेते	स्रंसन्ते
स्रंससे	स्रंसेथे	स्रंसध्वे
स्रंसे	स्रंसावहे	स्रंसामहे
लिट् 6.4.24 is not applied because लिट् after संयोग is not कित् by 1.2.5		
सस्रंसे	सस्रंसाते	सस्रंसिरे
सस्रंसिषे	सस्रंसाथे	सस्रंसिध्वे
सस्रंसे	सस्रंसिवहे	सस्रंसिमहे
लुट्		
स्रंसिता	स्रंसितारौ	स्रंसितारः
स्रंसितासे	स्रंसितासाथे	स्रंसिताध्वे
स्रंसिताहे	स्रंसितास्वहे	स्रंसितास्महे
लृट्		
स्रंसिष्यते	स्रंसिष्येते	स्रंसिष्यन्ते
स्रंसिष्यसे	स्रंसिष्येथे	स्रंसिष्यध्वे
स्रंसिष्ये	स्रंसिष्यावहे	स्रंसिष्यामहे
लोट्		
स्रंसताम्	स्रंसेताम्	स्रंसन्ताम्
स्रंससस्व	स्रंसेथाम्	स्रंसध्वम्
स्रंसै	स्रंसावहै	स्रंसामहै

लङ्		
अस्रंसत	अस्रंसेताम्	अस्रंसन्त
अस्रंसथाः	अस्रंसेथाम्	अस्रंसध्वम्
अस्रंसे	अस्रंसावहि	अस्रंसामहि
विधिलिङ्		
स्रंसेत	स्रंसेयाताम्	स्रंसेरन्
स्रंसेथाः	स्रंसेयाथाम्	स्रंसेध्वम्
स्रंसेय	स्रंसेवहि	स्रंसेमहि
आशीर्लिङ् 6.4.24 is not applied because आशीर्लिङ् in आत्मनेपद is neither कित् nor ङित्.		
स्रंसिषीष्ट	स्रंसिषीयास्ताम्	स्रंसिषीरन्
स्रंसिषीष्ठाः	स्रंसिषीयास्थाम्	स्रंसिषीध्वम्
स्रंसिषीय	स्रंसिषीवहि	स्रंसिषीमहि
लुङ् 6.4.24 is applied because of अङ्.		
अस्रसत्	अस्रसताम्	अस्रसन्
अस्रसः	अस्रसतम्	अस्रसत
अस्रसम्	अस्रसाव	अस्रसाम
आत्मनेपद-पक्षे 8.2.25 & 8.3.78 in II/3		
अस्रंसिष्ट	अस्रंसिषाताम्	अस्रंसिषत
अस्रंसिष्ठाः	अस्रंसिषाथाम्	अस्रंसिढ्वम्
अस्रंसिषि	अस्रंसिष्वहि	अस्रंसिष्महि
लृङ्		
अस्रंसिष्यत	अस्रंसिष्येताम्	अस्रंसिष्यन्त
अस्रंसिष्यथाः	अस्रंसिष्येथाम्	अस्रंसिष्यध्वम्
अस्रंसिष्ये	अस्रंसिष्यावहि	अस्रंसिष्यामहि

17. स्रम्भ् (1AS)

[LSK] स्रम्भुँ विश्वासे ॥१७॥ (1AS) to trust

The five letters of the 5th of the classes followed by झल् in धातु are considered to be born of न्. Because of this, the अनुस्वार in उपधा is elided when अङ् follows in लुङ् by 6.4.24 अनिदितां हल उपधायाः क्ङिति । ~ नलोपः.

लट्		
स्रम्भते	स्रम्भेते	स्रम्भन्ते
स्रम्भसे	स्रम्भेथे	स्रम्भध्वे
स्रम्भे	स्रम्भावहे	स्रम्भामहे
लिट्		
सस्रम्भे	सस्रम्भाते	सस्रम्भिरे
सस्रम्भिषे	सस्रम्भाथे	सस्रम्भिध्वे
सस्रम्भे	सस्रम्भिवहे	सस्रम्भिमहे
लुट्		
स्रम्भिता	स्रम्भितारौ	स्रम्भितारः
स्रम्भितासे	स्रम्भितासाथे	स्रम्भिताध्वे
स्रम्भिताहे	स्रम्भितास्वहे	स्रम्भितास्महे
लृट्		
स्रम्भिष्यते	स्रम्भिष्येते	स्रम्भिष्यन्ते
स्रम्भिष्यसे	स्रम्भिष्येथे	स्रम्भिष्यध्वे
स्रम्भिष्ये	स्रम्भिष्यावहे	स्रम्भिष्यामहे
लोट्		
स्रम्भताम्	स्रम्भेताम्	स्रम्भन्ताम्
स्रम्भस्व	स्रम्भेथाम्	स्रम्भध्वम्
स्रम्भै	स्रम्भावहै	स्रम्भामहै

लङ्		
अस्रम्भत	अस्रम्भेताम्	अस्रम्भन्त
अस्रम्भथाः	अस्रम्भेथाम्	अस्रम्भध्वम्
अस्रम्भे	अस्रम्भावहि	अस्रम्भामहि
विधिलिङ्		
स्रम्भेत	स्रम्भेयाताम्	स्रम्भेरन्
स्रम्भेथाः	स्रम्भेयाथाम्	स्रम्भेध्वम्
स्रम्भेय	स्रम्भेवहि	स्रम्भेमहि
आशीर्लिङ् 6.4.24 is not applied because आशीर्लिङ् in आत्मनेपद is neither कित् nor ङित्.		
स्रम्भिषीष्ट	स्रम्भिषीयास्ताम्	स्रम्भिषीरन्
स्रम्भिषीष्ठाः	स्रम्भिषीयास्थाम्	स्रम्भिषीध्वम्
स्रम्भिषीय	स्रम्भिषीवहि	स्रम्भिषीमहि
लुङ् 6.4.24 is applied because of अङ्.		
अस्रभत्	अस्रभताम्	अस्रभन्
अस्रभः	अस्रभतम्	अस्रभत
अस्रभम्	अस्रभाव	अस्रभाम
आत्मनेपद-पक्षे 8.2.25 & 8.3.78 in II/3		
अस्रम्भिष्ट	अस्रम्भिषाताम्	अस्रम्भिषत
अस्रम्भिष्ठाः	अस्रम्भिषाथाम्	अस्रम्भिढ्वम्
अस्रम्भिषि	अस्रम्भिष्वहि	अस्रम्भिष्महि
लृङ्		
अस्रम्भिष्यत	अस्रम्भिष्येताम्	अस्रम्भिष्यन्त
अस्रम्भिष्यथाः	अस्रम्भिष्येथाम्	अस्रम्भिष्यध्वम्
अस्रम्भिष्ये	अस्रम्भिष्यावहि	अस्रम्भिष्यामहि

18. वृत् (1AS)

[LSK] वृतुँ वर्तने ॥१८॥ (1AS) to be

The content of the धातु is वृत् and उँ is an इत् letter in अनुदात्त. उँदित् is for optional इट् when क्त्वा follows, taught by 7.2.56 उदितो वा । ~ क्त्वि. Being अनुदात्तेत्, it is आत्मनेपदी धातुः by 1.3.12 अनुदात्तङित आत्मनेपदम्।. Being उदात्त-धातु, it is categorized as सेट्.

== लट् ==

[LSK] वर्तते III/1 ॥

वर्त् + शप् + ते 7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च । ~ गुणः सार्वधातुकार्धधातुकयोः

वर्त्तते 8.4.46 अचो रहाभ्यां द्वे । ~ वा

The doubling of त् is optionally possible.

Conjugation of वृत् (1AS) in लट्/कर्तरि

वर्त + तङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	वर्तते	वर्तेते 7.2.81	वर्तन्ते 6.1.97
मध्यमपुरुषः	वर्तसे	वर्तेथे 7.2.81	वर्तध्वे
उत्तमपुरुषः	वर्ते 6.1.97	वर्तावहे 7.3.101	वर्तामहे 7.3.101

== लिट् ==

[LSK] ववृते III/1 ॥

वृत् वृत् + ए

वर्त् वृत् + ए 7.4.66 उरत् । ~ अभ्यासस्य with 1.1.51 उरण् रपरः।

व वृत् + ए 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

Conjugation of वृत् (1AS) in लिट्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ववृते	ववृताते	ववृतिरे
मध्यमपुरुषः	ववृतिषे	ववृताथे	ववृतिध्वे
उत्तमपुरुषः	ववृते	ववृतिवहे	ववृतिमहे

== लुट् ==

[LSK] वर्तिता $^{III/1}$ ।

वर्त् + इट् तास् + डा 7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च । ~ गुणः सार्वधातुकार्धधातुकयोः

Conjugation of वृत् (1A) in लुट्/कर्तरि

वर्तितास् + तिङ् in लुट्-लकार

	एकवचनम्		द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	वर्तिता	(वा.)	वर्तितारौ	वर्तितारः
मध्यमपुरुषः	वर्तितासे	7.4.50	वर्तितासाथे	वर्तिताध्वे
उत्तमपुरुषः	वर्तिताहे	7.4.52	वर्तितास्वहे	वर्तितास्महे

== लृट् ==

[विधिसूत्रम्] 1.3.92 वृद्भ्यः स्यसनोः । ~ वा परस्मैपदम्

After धातुs in वृत्-आदि-गण, परस्मैपद is optionally suffixed when स्य/सन् are to come.

वृद्भ्यः $^{5/3}$ स्य-सनोः $^{7/2}$ । ~ वा ^{0} परस्मैपदम् $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 2 words as अनुवृत्ति

- वृद्भ्यः 5/3 – वृत् in बहुवचन indicates a group of धातुs starting with वृत्. वृतादिगण is found in द्युतादिगण in भ्वादिगण. All the धातुs in वृतादिगण are अनुदात्तेत्, thus आत्मनेपदिन्s.
- स्य-सनोः 7/2 – स्य is विकरण for लृट् and लृङ्. सन् is one of सनादिप्रत्यय; in विषयसप्तमी.
- वा 0 – From 1.3.90 वा क्यषः ।
- परस्मैपदम् 1/1 – From 1.3.78 शेषात्कर्तरि परस्मैपदम् ।

[LSK] वृत्-आदिभ्यः $^{5/3}$ पञ्चभ्यः $^{5/3}$ परस्मैपदम् $^{1/1}$ वा ^{0} स्यात् $^{III/1}$ स्ये $^{7/1}$ सनि $^{7/1}$ च ^{0} ॥

After five वृत्-आदि-गण-धातुs, परस्मैपद-संज्ञक-प्रत्यय optionally takes place when स्य and सन् are to come.

[विधिसूत्रम्] 7.2.59 न वृद्ध्यश्चतुर्भ्यः । ~ इट् परस्मैपदेषु से आर्धधातुके

After वृत् etc. four धातुs, इट्-आगम is negated to स्-beginning आर्धधातुक-प्रत्यय, when परस्मैपद् follows.

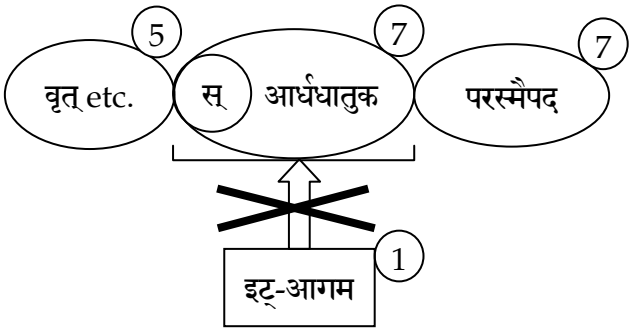

न^{0} वृद्ध्यः$^{5/3}$ चतुर्भ्यः$^{5/3}$ । ~ इट्$^{1/1}$ परस्मैपदेषु$^{7/3}$ से$^{7/1}$ आर्धधातुके$^{7/1}$

3 words in the सूत्र, 4 words as अनुवृत्ति

- न 0 – This is to negate इट्-आगम.
- वृद्ध्यः 5/3 – A group of धातुs starting with वृत्; in पूर्वपञ्चमी.
- चतुर्भ्यः 5/3 – Even though वृत्-आदि-गण consists of five धातुs, only four धातुs are subject to negation for इट् in this sūtra. They are: वृत्, वृध्, श्रथ्, and स्यन्द्, excluding कृपूँ.
- इट् 1/1 – From 7.2.58 गमेरिट् परस्मैपदेषु ।
- परस्मैपदेषु 7/3 – From 7.2.58 गमेरिट् परस्मैपदेषु ।; In परसप्तमी to आर्धधातुके.
- से 7/1 – From 7.2.57 सेऽसिचि कृतचृतच्छृदतृदनृतः।; as an अल्-ग्रहण, with तदादिविधि, it is understood as "सकारादि-आर्धधातुके".
- आर्धधातुके 7/1 – From 7.2.35 आर्धधातुकेस्येड् वलादेः।; to match with से, it is converted into 7th case-ending. After applying तदादिविधि to से, it finally has to be understood as स्थानेयोगा षष्ठी by the force of 5th case of वृद्भ्यः.

[LSK] वृतुँ-वृधुँ-श्रथुँ-स्यन्दूँभ्यः$^{5/3}$ स्-आदेः$^{6/1}$ आर्धधातुकस्य$^{6/1}$ इट्$^{1/1}$ न^{0} स्यात्$^{III/1}$ तङ्-आनयोः$^{6/2}$ अभावे$^{7/1}$ ।

इट्-आगम is not augmented to स्-beginning आर्धधातुक-प्रत्यय after वृत्, वृध्,श्रथ्, and स्यन्द्-धातु in the absence of आत्मनेपद-प्रत्ययs, i.e.when परस्मैपद-प्रत्यय follows.

[LSK] वर्त्स्यति$^{III/1}$ ।

वृत् + स्य + ति 3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः

Since स्य is स्-beginning आर्धधातुक, followed by परस्मैपद्, इट्-आगम is prohibited by 7.2.59 न वृद्ध्यश्चतुर्भ्यः । ~ इट् परस्मैपदेषु से आर्धधातुके.

वर्त् + स्य + ति 7.3.86 पुगन्तलघूपधस्य च । ~ गुणः सार्वधातुकार्धधातुकयोः

Conjugation of वृत् (1A) in वृत्/कर्तरि with परस्मैपद-प्रत्यय

Optional परस्मैपद by 1.3.92 वृञ्चः स्यसनोः । ~ वा परस्मैपदम्

इट् is prohibited by 7.2.59 न वृञ्चश्चतुर्भ्यः।

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	वर्त्स्यति	वर्त्स्यतः	वर्त्स्यन्ति 6.1.97
मध्यमपुरुषः	वर्त्स्यसि	वर्त्स्यथः	वर्त्स्यथ
उत्तमपुरुषः	वर्त्स्यामि 7.3.101	वर्त्स्यावः 7.3.101	वर्त्स्यामः 7.3.101

[LSK] वर्तिष्यते $^{III/1}$ ।

Conjugation of वृत् (1A) in वृत्/कर्तरि with आत्मनेपद-प्रत्यय

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	वर्तिष्यते	वर्तिष्येते 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	वर्तिष्यन्ते 6.1.97
मध्यमपुरुषः	वर्तिष्यसे	वर्तिष्येथे 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	वर्तिष्यध्वे
उत्तमपुरुषः	वर्तिष्ये 6.1.97	वर्तिष्यावहे 7.3.101	वर्तिष्यामहे 7.3.101

== लोट् ==

[LSK] वर्तताम् $^{III/1}$ ।

Conjugation of वृत् (1A) in लोट्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	वर्तताम्	वर्तेताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	वर्तन्ताम् 6.1.97
मध्यमपुरुषः	वर्तस्व	वर्तेथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	वर्तध्वम्
उत्तमपुरुषः	वर्तै 6.1.88	वर्तावहै 6.1.101	वर्तामहै 6.1.101

== लङ् ==

[LSK] अवर्तत III/1 ।

Conjugation of वृत् (1A) in लङ्/कर्तरि

अवर्त + तङ्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अवर्तत	अवर्तेताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अवर्तन्त 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अवर्तथाः	अवर्तेथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अवर्तध्वम्
उत्तमपुरुषः	अवर्ते 6.1.87	अवर्तावहि 7.3.101	अवर्तामहि 7.3.101

== विधिलिङ् ==

[LSK] वर्तेत III/1 ।

Conjugation of वृत् (1A) in विधिलिङ्/कर्तरि

वर्तेय् + तङ् in लिङ्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	वर्तेत 6.1.66	वर्तेयाताम्	वर्तेरन् 6.1.66
मध्यमपुरुषः	वर्तेथाः 6.1.66	वर्तेयाथाम्	वर्तेध्वम् 6.1.66
उत्तमपुरुषः	वर्तेय	वर्तेवहि 6.1.66	वर्तेमहि 6.1.66

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] वर्तिषीष्ट III/1 ।

Conjugation of वृत् (1A) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

वर्त् + इषी(य्) + तङ् in लिङ् (with सुट्, if applicable)

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	वर्तिषीष्ट	वर्तिषीयास्ताम्	वर्तिषीरन्
मध्यमपुरुषः	वर्तिषीष्ठाः	वर्तिषीयास्थाम्	वर्तिषीध्वम्
उत्तमपुरुषः	वर्तिषीय	वर्तिषीवहि	वर्तिषीमहि

== लुङ् ==

Since वृत् धातु is one of the द्युतादि-गण, परस्मैपद is optionally used in लुङ् by 1.3.91 द्युद्भ्यः लुङि । ~ वा परस्मैपदम्.

[LSK] अवृतत् III/1 ।

Conjugation of वृत् (1A) in लुङ्/कर्तरि with परस्मैपद-प्रत्यय

अवृत् + अङ् + तिङ् in ङित्-standard

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अवृतत्	अवृतताम्	अवृतन्
मध्यमपुरुषः	अवृतः	अवृततम्	अवृतत
उत्तमपुरुषः	अवृतम्	अवृताव	अवृताम

[LSK] अवर्तिष्ट III/1 ।

Conjugation of वृत् (1A) in लुङ्/कर्तरि with आत्मनेपद-प्रत्यय

अवर्तिष् + तिङ्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अवर्तिष्ट 8.4.41	अवर्तिषाताम्	अवर्तिषत
मध्यमपुरुषः	अवर्तिष्ठाः 8.4.41	अवर्तिषाथाम्	अवर्तिढ्वम् 8.2.25, 8.3.78
उत्तमपुरुषः	अवर्तिषि	अवर्तिष्वहि	अवर्तिष्महि

== लृङ् ==

Since स्य is the विकरण-प्रत्यय, optional परस्मैपद is given by 1.3.92 वृद्भ्यः स्यसनोः । ~ वा परस्मैपदम्.

[LSK] अवर्त्स्यत् III/1 ।

इट्-आगम is prohibited in परस्मैपद by 7.2.59 न वृद्भ्यश्चतुर्भ्यः । ~ इट् परस्मैपदेषु से आर्धधातुके.

Conjugation of वृत् (1A) in लृङ्/कर्तरि with परस्मैपद-प्रत्यय

इट् is prohibited by 7.2.59 न वृद्भ्यश्चतुर्भ्यः।

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अवर्त्स्यत्	अवर्त्स्यताम्	अवर्त्स्यन् 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अवर्त्स्यः	अवर्त्स्यतम्	अवर्त्स्यत
उत्तमपुरुषः	अवर्त्स्यम् 6.1.107	अवर्त्स्याव 7.3.101	अवर्त्स्याम 7.3.101

[LSK] अवर्तिष्यत III/1 ॥

Conjugation of वृत् (1A) in लृङ्/कर्तरि with आत्मनेपद-प्रत्यय

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अवर्तिष्यत	अवर्तिष्येताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अवर्तिष्यन्त 7.1.3, 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अवर्तिष्यथाः	अवर्तिष्येथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अवर्तिष्यध्वम्
उत्तमपुरुषः	अवर्तिष्ये 6.1.87	अवर्तिष्यावहि 7.3.101	अवर्तिष्यामहि 7.3.101

वृधुँ वृद्धौ (1AS) to grow – also conjugates like वृतुँ.

लट्		
वर्धते	वर्धेते	वर्धन्ते
वर्धसे	वर्धेथे	वर्धध्वे
वर्धे	वर्धावहे	वर्धामहे
लिट्		
ववृधे	ववृधाते	ववृधिरे
ववृधिषे	ववृधाथे	ववृधिध्वे
ववृधे	ववृधिवहे	ववृधिमहे
लुट्		
वर्धिता	वर्धितारौ	वर्धितारः
वर्धितासे	वर्धितासाथे	वर्धिताध्वे
वर्धिताहे	वर्धितास्वहे	वर्धितास्महे
लृट् परस्मैपद-पक्षे by 1.3.92 and prohibition of इट् by 7.2.59		
वर्त्स्यति	वर्त्स्यतः	वर्त्स्यन्ति
वर्त्स्यसि	वर्त्स्यथः	वर्त्स्यथ
वर्त्स्यामि	वर्त्स्यावः	वर्त्स्यामः
आत्मनेपद-पक्षे		
वर्धिष्यते	वर्धिष्येते	वर्धिष्यन्ते
वर्धिष्यसे	वर्धिष्येथे	वर्धिष्यध्वे
वर्धिष्ये	वर्धिष्यावहे	वर्धिष्यामहे
लोट्		
वर्धताम्	वर्धेताम्	वर्धन्ताम्
वर्धस्व	वर्धेथाम्	वर्धध्वम्
वर्धै	वर्धावहै	वर्धामहै

लङ्		
अवर्धत	अवर्धेताम्	अवर्धन्त
अवर्धथाः	अवर्धेथाम्	अवर्धध्वम्
अवर्धे	अवर्धावहि	अवर्धामहि
विधिलिङ्		
वर्धेत	वर्धेयाताम्	वर्धेरन्
वर्धेथाः	वर्धेयाथाम्	वर्धेध्वम्
वर्धेय	वर्धेवहि	वर्धेमहि
आशीर्लिङ्		
वर्धिषीष्ट	वर्धिषीयास्ताम्	वर्धिषीरन्
वर्धिषीष्ठाः	वर्धिषीयास्थाम्	वर्धिषीध्वम्
वर्धिषीय	वर्धिषीवहि	वर्धिषीमहि
लुङ् परस्मैपद-पक्षे by 1.3.91		
अवृधत्	अवृधताम्	अवृधन्
अवृधः	अवृधतम्	अवृधत
अवृधम्	अवृधाव	अवृधाम
आत्मनेपद-पक्षे		
अवर्धिष्ट	अवर्धिषाताम्	अवर्धिषत
अवर्धिष्ठाः	अवर्धिषाथाम्	अवर्धिध्वम्
अवर्धिषि	अवर्धिष्वहि	अवर्धिष्महि
लृङ् परस्मैपद-पक्षे by 1.3.92 and prohibition of इट् by 7.2.59		
अवर्त्स्यत्	अवर्त्स्यताम्	अवर्त्स्यन्
अवर्त्स्यः	अवर्त्स्यतम्	अवर्त्स्यत
अवर्त्स्यम्	अवर्त्स्याव	अवर्त्स्याम
आत्मनेपद-पक्षे		
अवर्धिष्यत	अवर्धिष्येताम्	अवर्धिष्यन्त
अवर्धिष्यथाः	अवर्धिष्येथाम्	अवर्धिष्यध्वम्
अवर्धिष्ये	अवर्धिष्यावहि	अवर्धिष्यामहि

19. दद् (1AS)

[LSK] दद्ँ दाने ॥१९॥ (1AS) to give

The content of the धातु is दद् and अँ is an इत् letter in अनुदात्त. Being अनुदात्तेत्, it is आत्मनेपदी धातुः by 1.3.12 अनुदात्तङित आत्मनेपदम्।. Being उदात्त-धातु, it is categorized as सेट् because 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्। is not applicable.

== लट् ==

[LSK] ददते[III/1] ॥

दद् + शप् + ते

Conjugation of दद् (1A) in लट्/कर्तरि

दद + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ददते	ददेते 7.2.81	ददन्ते 6.1.97
मध्यमपुरुषः	ददसे	ददेथे 7.2.81	ददध्वे
उत्तमपुरुषः	ददे 6.1.97	ददावहे 7.3.101	ददामहे 7.3.101

== लिट् ==

दद् + लिट् 3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः

दद् + त 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

दद् + ए 3.4.81 लिटस्तझयोरेशिरेच् ।

दद् दद् + ए 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

Here, लिट् is कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् । ~ अपित्, then एत्व and अभ्यास-लोप by 6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि । ~ अङ्गस्य एत् अभ्यासलोपः च किति is applicable. The next sūtra negates that.

[निषेधसूत्रम्] 6.4.126 न शसददवादिगुणानाम् । ~ अतः एत् अभ्यासलोपः च

एत्त्व and अभ्यसलोप do not happen for शस्-धातु, दद्-धातु, वकारादि-धातु, and धातु which has अ as the result of गुण-आदेश.

न^{0} शस-दद-व्-आदि-गुणानाम्$^{6/3}$ । ~ अतः$^{6/1}$ एत्$^{1/1}$ अभ्यास-लोपः$^{1/1}$ च^{0}

2 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- न 0 – This is to negate एत्व and अभ्यासलोप.
- शस-दद-व्-आदि-गुणानाम् 6/3 – शस्-धातु, दद्-धातु, वकारादि-धातु, and धातु which has अ as the result of गुण-आदेश are compounded in ID; in सम्बन्धषष्ठी to अतः.
  1) शस = शसुँ हिंसायाम् (1P) to injure; e.g., शशसतुः (शस् + लिट्/कर्तरि/III/2)
  2) दद = ददँ दाने (1A) to give; ददे (दद् + लिट्/कर्तरि/III/1)
  3) वादि = व् आदिः यस्य सः वादिः (116B) । e.g., टुवमँ उद्गिरणे (1P) to vomit; ववमतुः
  4) गुण = e.g., पॄ पालनपूरणयोः (3P) to protect, to fill; प पर् + अतुस; गुण by 7.4.11 ऋच्छत्यॄताम्।; पपरतुः । e.g., लूञ् छेदने (9U) to cut; लु लू इथ; लु लो इथ 7.3.84; लु लव् इथ 6.1.78; लुलविथ; 6.4.121 थलि च सेटि। does not apply.
- अतः 6/1 – From 6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि ।; a short अ; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- एत् 1/1 – From 6.4.119 ध्वसोरेद्धावभासलोपश्च।; this is आदेश.
- अभ्यास-लोपः 1/1 – From 6.4.119 ध्वसोरेद्धावभासलोपश्च।; this is another आदेश.
- च 0 – This is to show there are two कार्यs; from 6.4.119 ध्वसोरेद्धावभासलोपश्च।.

[LSK] शसेः$^{6/1}$ ददेः$^{6/1}$ वकार-आदीनाम्$^{6/3}$ गुण-शब्देन$^{3/1}$ विहितः$^{1/1}$ यः$^{1/1}$ अकारः$^{1/1}$ तस्य$^{6/1}$ एत्त्व-अभ्यास-लोपौ$^{1/2}$ न^{0} ।

एत्त्व and अभ्यासलोप do not take place for अ of शस्-धातु, दद्-धातु, वकारादि-धातु, and धातु which has अ as the result of गुण-आदेश.

[LSK] ददे$^{III/1}$ ।

दद् दद् + ए

Being one of the धातुs specified in 6.4.126 न शसददवादिगुणानाम् ।, एत्त्व and अभ्यसलोप do not happen.

द दद् + ए 7.4.60 हलादिः शेषः ।

[LSK] ददाते$^{III/2}$ । ददिरे$^{III/3}$ ।

Conjugation of दद् (1AS) in लिट्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	दददे	दददाते	ददिरे
मध्यमपुरुषः	ददिषे	दददाथे	ददिध्वे
उत्तमपुरुषः	दददे	ददिवहे	ददिमहे

== लुट् ==

[LSK] दिता III/1 ।

Conjugation of दद् (1AS) in लुट्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	दिता (वा.)	दितारौ	दितारः
मध्यमपुरुषः	दितासे 7.4.50	दितासाथे	दिताध्वे
उत्तमपुरुषः	दिताहे 7.4.52	दितास्वहे	दितास्महे

== लृट् ==

[LSK] दिष्यते III/1 ।

Conjugation of दद् (1AS) in दद्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	दिष्यते	दिष्येते 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	दिष्यन्ते 6.1.97
मध्यमपुरुषः	दिष्यसे	दिष्येथे 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	दिष्यध्वे
उत्तमपुरुषः	दिष्ये 6.1.97	दिष्यावहे 7.3.101	दिष्यामहे 7.3.101

== लोट् ==

[LSK] ददताम् III/1 ।

Conjugation of दद् (1AS) in लोट्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ददताम्	ददेताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	ददन्ताम् 6.1.97
मध्यमपुरुषः	ददस्व	ददेथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	ददध्वम्
उत्तमपुरुषः	ददै 6.1.88	ददावहै 6.1.101	ददामहै 6.1.101

== लङ् ==

[LSK] अददत III/1 ।

Conjugation of दद् (1AS) in लङ्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अददत	अददेताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अददन्त 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अददथाः	अददेथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अददध्वम्
उत्तमपुरुषः	अददे 6.1.87	अददावहि 7.3.101	अददामहि 7.3.101

== विधिलिङ् ==

[LSK] ददेत III/1 ।

Conjugation of दद् (1AS) in विधिलिङ्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ददेत 6.1.66	ददेयाताम्	ददेरन् 6.1.66
मध्यमपुरुषः	ददेथाः 6.1.66	ददेयाथाम्	ददेध्वम् 6.1.66
उत्तमपुरुषः	ददेय	ददेवहि 6.1.66	ददेमहि 6.1.66

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] ददिषीष्ट III/1 ।

Conjugation of दद् (1AS) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	ददिषीष्ट	ददिषीयास्ताम्	ददिषीरन्
मध्यमपुरुषः	ददिषीष्ठाः	ददिषीयास्थाम्	ददिषीध्वम्
उत्तमपुरुषः	ददिषीय	ददिषीवहि	ददिषीमहि

== लुङ् ==

[LSK] अददिष्ट III/1 ।

Conjugation of दद् (1AS) in लुङ्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अददिष्ट 8.4.41	अददिषाताम्	अददिषत
मध्यमपुरुषः	अददिष्ठाः 8.4.41	अददिषाथाम्	अददिढ्वम् 8.2.25, 8.3.78
उत्तमपुरुषः	अददिषि	अददिष्वहि	अददिष्महि

== लृङ् ==

[LSK] अददिष्यत III/1 ॥

Conjugation of दद् (1A) in लृङ्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अददिष्यत	अददिष्येताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अददिष्यन्त 7.1.3, 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अददिष्यथाः	अददिष्येथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अददिष्यध्वम्
उत्तमपुरुषः	अददिष्ये 6.1.87	अददिष्यावहि 7.3.101	अददिष्यामहि 7.3.101

20. त्रपूँष् लज्जायाम् (1AV)

[LSK] त्रपूँष् लज्जायाम् ॥२०॥ to be embarrassed

The content of the धातु is त्रप्. ऊँ is इत् for optional इट्-आगम by 7.2.44 स्वरतिसूतिसूयतिधूञूदितो वा ।, thus categorized as वेट्. ष् is इत् by 1.3.3 हलन्त्यम् । and is for कृत्-प्रत्यय अङ् in घञ्-अर्थ by 3.3.104 षिद्भिदादिभ्योऽङ् । ~ स्त्रियाम्. Being अनुदात्तेत्, it is आत्मनेपदी धातुः by 1.3.12 अनुदात्तङित आत्मनेपदम्।.

== लट् ==

[LSK] त्रपते III/1 ॥

त्रप् + शप् + ते

Conjugation of त्रप् (1AV) in लट्/कर्तरि

त्रप + तिङ् for टित्-लकार

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	त्रपते	त्रपेते 7.2.81	त्रपन्ते 6.1.97
मध्यमपुरुषः	त्रपसे	त्रपेथे 7.2.81	त्रपध्वे
उत्तमपुरुषः	त्रपे 6.1.97	त्रपावहे 7.3.101	त्रपामहे 7.3.101

== लिट् ==

त्रप् + लिट् 3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः

त्रप् + त 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

त्रप् + ए 3.4.81 लिटस्तझयोरेशिरेच् ।

त्रप् त्रप् + ए 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

त त्रप् + ए 7.4.60 हलादिः शेषः ।

Here, the अ after त्र् is not subject to 6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि । ~ अङ्गस्य एत् अभ्यासलोपः च किति, because the त्र् is not एकहल्. However, एत्त्व and अभ्यास-लोप take place because of the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 6.4.122 तृफलभजत्रपश्च । ~ अतः एत् अभ्यासलोपः किति लिटि

एत्त्व and अभ्यसलोप happen for तृ/फल्/भज्/त्रप्-धातुs when कित् लिट् follows.

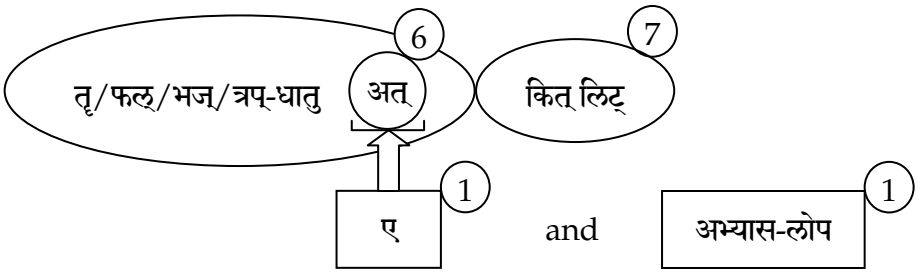

तृ-फल-भज-त्रपः $^{6/1}$ च ^{0} । ~ अतः $^{6/1}$ एत् $^{1/1}$ अभ्यास-लोपः $^{1/1}$ किति $^{7/1}$ लिटि $^{7/1}$

2 words in the सूत्र; 5 words as अनुवृत्ति

- तृ-फल-भज-त्रपः 6/1 – Four धातुs are compounded in ID.
  1) तृ प्लवनसन्तरणयोः (1P) to cross = तर् तर् + अतुस् 7.4.11ऋच्छत्यृताम् । ~ गुणः; because the अ is born of गुण, एत्त्व is negated by 6.4.126 न शसददवादिगुणानाम् ।.
  2) फलँ निष्पत्तौ (1P) to bear = प फल् + अतुस् 8.4.54 अभ्यासे चर्च।; here, the चर्त्व is caused by लिट्, which makes the अङ्ग आदेशादि. Thus 6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि । is not applicable.
  3) भजँ सेवायाम् (1U) to serve = For the same reason as above.
  4) त्रप् is under discussion here.
- च 0 – This brings the context of एत्त्व and अभ्यसलोप.
- अतः 6/1 – From 6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि ।; a short अ; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- एत् 1/1 – From 6.4.119 ध्वसोरेद्धावभासलोपश्च।; this is आदेश.
- अभ्यास-लोपः 1/1 – From 6.4.119 ध्वसोरेद्धावभासलोपश्च।; this is another आदेश.
- लिटि 7/1 – From 6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि ।; in परसप्तमी.
- किति 7/1 – This is adjective to लिटि; from 6.4.98 गमहनजनखनघसां लोपः क्ङित्यनङि।.

[LSK] एषाम् $^{6/3}$ अतः $^{6/1}$ एत्त्वम् $^{1/1}$ अभ्यास-लोपः $^{1/1}$ च ^{0} स्यात् $^{III/1}$ किति $^{7/1}$ लिटि $^{7/1}$ सेटि $^{7/1}$ थलि $^{7/1}$ च ^{0} ।

एत्त्व and अभ्यासलोप take place for अ of these धातुs (तृ/फल्/भज्/त्रप्), when कित् लिट् follows. The same things happen when थल् with इट् follows also.

[LSK] त्रेपे $^{III/1}$ ।

त त्रप् + ए

त्रेप् + ए 6.4.122 तृफलभजत्रपश्च । ~ अतः एत् अभ्यासलोपः किति लिटि

For वलादि आर्धधातुकप्रत्ययs, इट्-आगम is optional by 7.2.44 स्वरतिसूतिसूयतिधूञूदितो वा । because त्रप्-धातु is ऊदित्.

Conjugation of त्रप् (1AV) in लिट्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	त्रेपे	त्रेपाते	त्रेपिरे
मध्यमपुरुषः	त्रेपिषे/त्रेप्से 7.2.44	त्रेपाथे	त्रेपिध्वे/त्रेब्ध्वे 7.2.44, 8.4.53
उत्तमपुरुषः	त्रेपे	त्रेपिवहे/त्रेप्वहे 7.2.44	त्रेपिमहे/त्रेप्महे 7.2.44

== लुट् ==

[LSK] त्रपिता, त्रप्ता III/1 ।

Conjugation of त्रप् (1AV) in लुट्/कर्तरि

With इट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	त्रपिता (वा.)	त्रपितारौ	त्रपितारः
मध्यमपुरुषः	त्रपितासे 7.4.50	त्रपितासाथे	त्रपिताध्वे
उत्तमपुरुषः	त्रपिताहे 7.4.52	त्रपितास्वहे	त्रपितास्महे

Without इट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	त्रप्ता (वा.)	त्रप्तारौ	त्रप्तारः
मध्यमपुरुषः	त्रप्तासे 7.4.50	त्रप्तासाथे	त्रप्ताध्वे
उत्तमपुरुषः	त्रप्ताहे 7.4.52	त्रप्तास्वहे	त्रप्तास्महे

== लृट् ==

[LSK] त्रपिष्यते, त्रप्स्यते [III/1] ।

Conjugation of त्रप् (1AV) in लृट्/कर्तरि

With इट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	त्रपिष्यते	त्रपिष्येते 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	त्रपिष्यन्ते 6.1.97
मध्यमपुरुषः	त्रपिष्यसे	त्रपिष्येथे 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	त्रपिष्यध्वे
उत्तमपुरुषः	त्रपिष्ये 6.1.97	त्रपिष्यावहे 7.3.101	त्रपिष्यामहे 7.3.101

Without इट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	त्रप्स्यते	त्रप्स्येते 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	त्रप्स्यन्ते 6.1.97
मध्यमपुरुषः	त्रप्स्यसे	त्रप्स्येथे 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	त्रप्स्यध्वे
उत्तमपुरुषः	त्रप्स्ये 6.1.97	त्रप्स्यावहे 7.3.101	त्रप्स्यामहे 7.3.101

== लोट् ==

[LSK] त्रपताम् [III/1] ।

Conjugation of त्रप् (1AV) in लोट्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	त्रपताम्	त्रपेताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	त्रपन्ताम् 6.1.97
मध्यमपुरुषः	त्रपस्व	त्रपेथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	त्रपध्वम्
उत्तमपुरुषः	त्रपै 6.1.88	त्रपावहै 6.1.101	त्रपामहै 6.1.101

== लङ् ==

[LSK] अत्रपत [III/1] ।

Conjugation of त्रप् (1A) in लङ्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अत्रपत	अत्रपेताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अत्रपन्त 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अत्रपथाः	अत्रपेथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अत्रपध्वम्
उत्तमपुरुषः	अत्रपे 6.1.87	अत्रपावहि 7.3.101	अत्रपामहि 7.3.101

== विधिलिङ् ==

[LSK] त्रपेत[III/1] ।

Conjugation of त्रप् (1AV) in विधिलिङ्/कर्तरि

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	त्रपेत 6.1.66	त्रपेयाताम्	त्रपेरन् 6.1.66
मध्यमपुरुषः	त्रपेथाः 6.1.66	त्रपेयाथाम्	त्रपेध्वम् 6.1.66
उत्तमपुरुषः	त्रपेय	त्रपेवहि 6.1.66	त्रपेमहि 6.1.66

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] त्रपिषीष्ट, त्रप्सीष्ट[III/1] ।

Conjugation of त्रप् (1AV) in आशीर्लिङ् /कर्तरि

With इट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	त्रपिषीष्ट	त्रपिषीयास्ताम्	त्रपिषीरन्
मध्यमपुरुषः	त्रपिषीष्ठाः	त्रपिषीयास्थाम्	त्रपिषीध्वम्
उत्तमपुरुषः	त्रपिषीय	त्रपिषीवहि	त्रपिषीमहि

Without इट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	त्रप्सीष्ट	त्रप्सीयास्ताम्	त्रप्सीरन्
मध्यमपुरुषः	त्रप्सीष्ठाः	त्रप्सीयास्थाम्	त्रप्सीध्वम्
उत्तमपुरुषः	त्रप्सीय	त्रप्सीवहि	त्रप्सीमहि

== लुङ् ==

[LSK] अत्रपिष्ट, अत्रप्त[III/1] ।

Conjugation of त्रप् (1AV) in लुङ्/कर्तरि

With इट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अत्रपिष्ट 8.4.41	अत्रपिषाताम्	अत्रपिषत
मध्यमपुरुषः	अत्रपिष्ठाः 8.4.41	अत्रपिषाथाम्	अत्रपिढ्वम् 8.2.25, 8.3.78
उत्तमपुरुषः	अत्रपिषि	अत्रपिष्वहि	अत्रपिष्महि

अत्रप् + स् + त

अत्रप् + त 8.2.26 झलो झलि । ~ सस्य लोपः

Without इट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अत्रप्त 8.2.26	अत्रप्साताम्	अत्रप्सत
मध्यमपुरुषः	अत्रप्थाः 8.2.26	अत्रप्साथाम्	अत्रब्ध्वम् 8.2.26, 8.4.53
उत्तमपुरुषः	अत्रप्सि	अत्रप्स्व	अत्रप्स्म

== लृङ् ==

[LSK] अत्रपिष्यत, अत्रप्स्यत[III/1] ॥

Conjugation of त्रप् (1AV) in लृङ्/कर्तरि

With इट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अत्रपिष्यत	अत्रपिष्येताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अत्रपिष्यन्त 7.1.3, 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अत्रपिष्यथाः	अत्रपिष्येथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अत्रपिष्यध्वम्
उत्तमपुरुषः	अत्रपिष्ये 6.1.87	अत्रपिष्यावहि 7.3.101	अत्रपिष्यामहि 7.3.101

Without इट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	अत्रप्स्यत	अत्रप्स्येताम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अत्रप्स्यन्त 7.1.3, 6.1.97
मध्यमपुरुषः	अत्रप्स्यथाः	अत्रप्स्येथाम् 7.2.81, 6.1.66, 6.1.87	अत्रप्स्यध्वम्
उत्तमपुरुषः	अत्रप्स्ये 6.1.87	अत्रप्स्यावहि 7.3.101	अत्रप्स्यामहि 7.3.101

भ्वादयः उभयपदिनः (1U)

1. श्रिञ् सेवायाम् (1US) to serve

[LSK] श्रिञ् सेवायाम् ॥ १ ॥

The content of the धातु is श्रि and ञ् is an इत् letter by 1.3.3 हलन्त्यम्। . Being उदात्त-धातु, it is categorized as सेट् because 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्। is not applicable. Being ञित्, it takes आत्मनेपद suffix when the कर्मफल goes to the कर्तृ by 1.3.72 स्वरितञितः कर्त्रभिप्राये क्रियाफले । ~ आत्मनेपदम् धातोः.

श्रि is listed in 3.1.48 णिश्रिद्रुस्रुभ्यः कर्तरि चङ् । ~ च्लेः लुङि, thus in लुङ्, the विकरण is चङ्, which causes द्वित्व.

== लट् ==

[LSK] श्रयति, श्रयते III/1 ।

श्रि + शप् + ति

श्रे + अ + ति 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः

श्रय् + अ + ति 6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ आत् संहितायाम्

Conjugation of श्रि (1U) in लट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	श्रयति	श्रयतः	श्रयन्ति	श्रयते	श्रयेते	श्रयन्ते
मध्यमपुरुषः	श्रयसि	श्रयथः	श्रयथ	श्रयसे	श्रयेथे	श्रयध्वे
उत्तमपुरुषः	श्रयामि	श्रयावः	श्रयामः	श्रये	श्रयावहे	श्रयामहे

== लिट् ==

[LSK] शिश्राय, शिश्रिये III/1 ।

श्रि श्रि + अतुस् 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

अतुस् does not cause गुण because it is कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् । ~ अपित्.

शि श्रि + अतुस् 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

शि श्र् इयङ् + अतुस् 6.4.77 अचि श्नुधातुभ्रुवां य्वोरियङुवङौ । ~ अङ्गस्य

यण् by 6.4.82 एरनेकाचोऽसंयोगपूर्वस्य। does not apply as the इ is preceded by संयोग.

Conjugation of श्रि (1U) in लिट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	शिश्राय	शिश्रियतुः	शिश्रियुः	शिश्रिये	शिश्रियाते	शिश्रियिरे
मध्यमपुरुषः	शिश्रयिथ 7.3.84, 6.1.78	शिश्रियथुः	शिश्रिय	शिश्रियिषे	शिश्रियाथे	शिश्रियिढ्वे/ शिश्रियिध्वे 8.3.79
उत्तमपुरुषः	शिश्राय/शिश्रय	शिश्रियिव	शिश्रियिम	शिश्रिये	शिश्रियिवहे	शिश्रियिमहे

== लुट् ==

[LSK] श्रयितासि, श्रयितासे II/1 ।

Conjugation of श्रि (1U) in लुट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	श्रयिता (वा.)	श्रयितारौ	श्रयितारः	श्रयिता	श्रयितारौ	श्रयितारः
मध्यमपुरुषः	श्रयितासि 7.4.50	श्रयितास्थः	श्रयितास्थ	श्रयितासे 7.4.50	श्रयितासाथे	श्रयिताध्वे 8.2.25
उत्तमपुरुषः	श्रयितास्मि	श्रयितास्वः	श्रयितास्मः	श्रयिताहे 7.4.52	श्रयितास्वहे	श्रयितास्महे

== लृट् ==

[LSK] श्रयिष्यति, श्रयिष्यते III/1 ।

Conjugation of श्रि (1U) in लृट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	श्रयिष्यति	श्रयिष्यतः	श्रयिष्यन्ति	श्रयिष्यते	श्रयिष्येते	श्रयिष्यन्ते
मध्यमपुरुषः	श्रयिष्यसि	श्रयिष्यथः	श्रयिष्यथ	श्रयिष्यसे	श्रयिष्येथे	श्रयिष्यध्वे
उत्तमपुरुषः	श्रयिष्यामि	श्रयिष्यावः	श्रयिष्यामः	श्रयिष्ये	श्रयिष्यावहे	श्रयिष्यामहे

== लोट् ==

[LSK] श्रयतु, श्रयताम् III/1 ।

Conjugation of श्रि (1U) in लोट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	श्रयतु/श्रयतात्	श्रयताम्	श्रयन्तु	श्रयताम्	श्रयेताम्	श्रयन्ताम्
मध्यमपुरुषः	श्रय/श्रयतात्	श्रयतम्	श्रयत	श्रयस्व	श्रयेथाम्	श्रयध्वम्
उत्तमपुरुषः	श्रयाणि	श्रयाव	श्रयाम	श्रयै	श्रयावहै	श्रयामहै

== लङ् ==

[LSK] अश्रयत्, अश्रयत III/1 ।

Conjugation of श्रि (1U) in लङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	अश्रयत्	अश्रयताम्	अश्रयन्	अश्रयत	अश्रयेताम्	अश्रयन्त
मध्यमपुरुषः	अश्रयः	अश्रयतम्	अश्रयत	अश्रयथाः	अश्रयेथाम्	अश्रयध्वम्
उत्तमपुरुषः	अश्रयम्	अश्रयाव	अश्रयाम	अश्रये	अश्रयावहि	अश्रयामहि

== विधिलिङ् ==

[LSK] श्रयेत्, श्रयेत III/1 ॥

Conjugation of श्रि (1U) in विधिलिङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	श्रयेत्	श्रयेताम्	श्रयेयुः	श्रयेत	श्रयेयाताम्	श्रयेरन्
मध्यमपुरुषः	श्रयेः	श्रयेतम्	श्रयेत	श्रयेथाः	श्रयेयाथाम्	श्रयेध्वम्
उत्तमपुरुषः	श्रयेयम्	श्रयेव	श्रयेम	श्रयेय	श्रयेवहि	श्रयेमहि

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] श्रीयात्, श्रयिषीष्ट III/1 ।

श्रि + लिङ् 3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।

लिङ् in आशिषि is आर्धधातुक by 3.4.114 लिङाशिषि । ~ आर्धधातुकम्

श्रि + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

श्रि + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

श्रि + यास् त् 3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट् परस्मैपदेषु

श्री + यास् त् 7.4.25 अकृत्सार्वधातुकयोर्दीर्घः । ~ अङ्गस्य यि क्ङिति

श्री + या त् 8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः

In आत्मनेपद –

श्रि + त

श्रि + सीयुट् त 3.4.102 लिङः सीयुट् ।

श्रि + इट् सीयुट् त 7.2.35 आर्धधातुकस्येड्वलादेः ।

श्रि + इसीय् सुट् त 3.4.107 सुट् तिथोः । ~ लिङः

श्रि + इसी स् त 6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।

श्रे + इसी स् त 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः

श्रय् + इसी स् त 6.1.78 एचोऽयवायावः । ~ आत् संहितायाम्

श्रय् + इषी स् त 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः

श्रय् + इषी ष् त 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः

श्रय् + इषी ष् ट 8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः

Conjugation of श्रि (1U) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	श्रीयात्	श्रीयास्ताम्	श्रीयासुः	श्रयिषीष्ट	श्रयिषीयास्ताम्	श्रयिषीरन्
मध्यमपुरुषः	श्रीयाः	श्रीयास्तम्	श्रीयास्त	श्रयिषीष्ठाः	श्रयिषीयास्थाम्	श्रयिषीढ्वम्/श्रयिषीध्वम् 8.3.79
उत्तमपुरुषः	श्रीयासम्	श्रीयास्व	श्रीयास्म	श्रयिषीय	श्रयिषीवहि	श्रयिषीमहि

== लुङ् ==

[LSK] चङ् $^{1/1}$ ।

In लुङ्, for both परस्मैपद and आत्मनेपद –

श्रि + लुङ् 3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः

श्रि + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

श्रि + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

श्रि + च्लि + त् 3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

श्रि + चङ् + त् 3.1.48 णिश्रिद्रुस्रुभ्यः कर्तरि चङ् । ~ च्लेः लुङि

श्रि श्रि + अ + त् 6.1.11 चङि । ~ धातोः अनभ्यासस्य एकाचः द्वे प्रथमस्य अजादेः द्वितीयस्य

शि श्रि + अ + त् 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

Being ङित्, चङ् does not cause गुण or वृद्धि.

शि श्र् इयङ् + अ + त् 6.4.77 अचि श्नुधातुभ्रुवां य्वोरियङुवङौ । ~ अङ्गस्य

अशिश्रियत् 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

The अङ्ग for तिङ् is अदन्त.

Conjugation of श्रि (1U) in लुङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	अशिश्रियत्	अशिश्रियताम्	अशिश्रियन्	अश्रित 8.2.27	अश्रिषाताम्	अश्रिषत
मध्यमपुरुषः	अशिश्रियः	अशिश्रियतम्	अशिश्रियत	अश्रिथाः 8.2.27	अश्रिषाथाम्	अश्रिढ्वम् 8.2.27, 8.3.78
उत्तमपुरुषः	अशिश्रियम्	अशिश्रियाव	अशिश्रियाम	अश्रिषि	अश्रिष्वहि	अश्रिष्महि

== लृङ् ==

[LSK] अश्रयिष्यत्, अश्रयिष्यत $^{III/1}$ ॥

Conjugation of श्रि (1U) in लृङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	अश्रयिष्यत्	अश्रयिष्यताम्	अश्रयिष्यन्	अश्रयिष्यत	अश्रयिष्येताम्	अश्रयिष्यन्त
मध्यमपुरुषः	अश्रयिष्यः	अश्रयिष्यतम्	अश्रयिष्यत	अश्रयिष्यथाः	अश्रयिष्येथाम्	अश्रयिष्यध्वम्
उत्तमपुरुषः	अश्रयिष्यम्	अश्रयिष्याव	अश्रयिष्याम	अश्रयिष्ये	अश्रयिष्यावहि	अश्रयिष्यामहि

2. भृञ् भरणे (1UA) – ऋ-ending धातु

[LSK] भृञ् भरणे ॥२॥ to bear

The content of the धातु is भृ. Being ञित्-धातु it is उभयपदी धातु. The स्वर of the धातु is अनुदात्त. Thus it is categorized as अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्।.

== लट् ==

[LSK] भरति, भरते III/1 ।

भृ + शप् + ति

भर् + अ + ति 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः; 1.1.51 उरण् रपरः ।

Conjugation of भृ (1U) in लट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	भरति	भरतः	भरन्ति	भरते	भरेते	भरन्ते
मध्यमपुरुषः	भरसि	भरथः	भरथ	भरसे	भरेथे	भरध्वे
उत्तमपुरुषः	भरामि	भरावः	भरामः	भरे	भरावहे	भरामहे

== लिट् ==

[LSK] बभार III/1 । बभ्रतुः III/2 । बभ्रुः III/3 । बभर्थ II/1 । बभृव I/2 । बभृम I/3 ।

[LSK] बभ्रे III/1 । बभृषे II/1 ।

In लिट् in both परस्मैपद and आत्मनेपद, because this धातु is listed in क्रादिनियम, 7.1.13 कृसृभृवृस्तुद्रुस्रुश्रुवो लिटि।, there is निषेध for इट्-आगम for all लिट् suffixes.

Conjugation of भृ (1U) in लिट्/कर्तरि

बभृ + तिङ् in लिट्

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	बभार 7.2.115	बभ्रतुः 6.1.77	बभ्रुः	बभ्रे	बभ्राते	बभ्रिरे
मध्यमपुरुषः	बभर्थ 7.3.84	बभ्रथुः	बभ्र	बभृषे	बभ्राथे	बभृढ्वे 8.3.78
उत्तमपुरुषः	बभार/बभर 7.1.94	बभृव	बभृम	बभ्रे	बभृवहे	बभृमहे

== लुट् ==

[LSK] भर्तासि, भर्तासे[II/1] ।

Conjugation of भृ (1U) in लुट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	भर्ता (वा.)	भर्तारौ	भर्तारः	भर्ता	भर्तारौ	भर्तारः
मध्यमपुरुषः	भर्तासि 7.4.50	भर्तास्थः	भर्तास्थ	भर्तासे 7.4.50	भर्तासाथे	भर्ताध्वे 8.2.25
उत्तमपुरुषः	भर्तास्मि	भर्तास्वः	भर्तास्मः	भर्ताहे 7.4.52	भर्तास्वहे	भर्तास्महे

== लृट् ==

[LSK] भरिष्यति, भरिष्यते[III/1] ।

In लृट् and लृङ् in both परस्मैपद and आत्मनेपद, इट्-आगम is attached to स्य by 7.2.70 ऋद्धनोः स्ये । ~ इट्.

Conjugation of भृ (1U) in लृट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	भरिष्यति	भरिष्यतः	भरिष्यन्ति	भरिष्यते	भरिष्येते	भरिष्यन्ते
मध्यमपुरुषः	भरिष्यसि	भरिष्यथः	भरिष्यथ	भरिष्यसे	भरिष्येथे	भरिष्यध्वे
उत्तमपुरुषः	भरिष्यामि	भरिष्यावः	भरिष्यामः	भरिष्ये	भरिष्यावहे	भरिष्यामहे

== लोट् ==

[LSK] भरतु, भरताम्[III/1] ।

Conjugation of भृ (1U) in लृट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	भरतु/भरतात्	भरताम्	भरन्तु	भरताम्	भरेताम्	भरन्ताम्
मध्यमपुरुषः	भर/भरतात्	भरतम्	भरत	भरस्व	भरेथाम्	भरध्वम्
उत्तमपुरुषः	भराणि	भराव	भराम	भरै	भरावहै	भरामहै

== लङ् ==

[LSK] अभरत्, अभरत[III/1] ।

Conjugation of भृ (1U) in लङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	अभरत्	अभरताम्	अभरन्	अभरत	अभरेताम्	अभरन्त
मध्यमपुरुषः	अभरः	अभरतम्	अभरत	अभरथाः	अभरेथाम्	अभरध्वम्
उत्तमपुरुषः	अभरम्	अभराव	अभराम	अभरे	अभरावहि	अभरामहि

== विधिलिङ् ==

[LSK] भरेत्, भरेत[III/1] ॥

Conjugation of भृ (1U) in विधिलिङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	भरेत्	भरेताम्	भरेयुः	भरेत	भरेयाताम्	भरेरन्
मध्यमपुरुषः	भरेः	भरेतम्	भरेत	भरेथाः	भरेयाथाम्	भरेध्वम्
उत्तमपुरुषः	भरेयम्	भरेव	भरेम	भरेय	भरेवहि	भरेमहि

== आशीर्लिङ् ==

[विधिसूत्रम्] 7.4.28 रिङ् शयग्लिङ्क्षुः । ~ यि आर्धधातुके ऋतः

ऋ is replaced by रिङ् when श, यक्, or य्-beginning आर्धधातुक लिङ् follows.

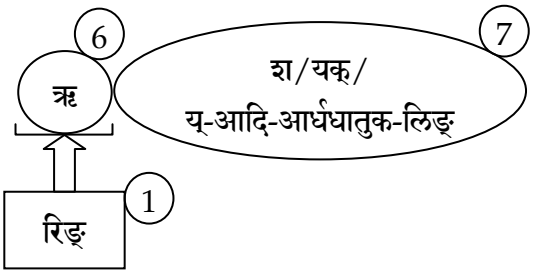

रिङ् $^{1/1}$ श-यग्-लिङ्क्षु $^{7/3}$ । ~ यि $^{7/1}$ आर्धधातुके $^{7/1}$ ऋतः $^{6/1}$

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- रिङ् 1/1 – This is आदेश. ङ् is इत् by 1.3.3 हलन्त्यम्।. The content is रि. By being ङित्, 1.1.53 ङिच्च। ~ अलः अन्त्यस्य is applied.
- श-यग्-लिङ्क्षु 7/3 – शः च यक् च लिङ् च शयग्लिङः (ID), तेषु ।; in परसप्तमी.

  श = गणविकरण for तुदादिगण (the 6th group); e.g., आद्द (6A) + श + ते = आद्रि + अ + ते 7.4.28 = आद्रियते 6.4.77

  यक् = विकरण for कर्मणि and भावे; e.g., कृ + यक् + ते = क्रियते 7.4.28

  लिङ् = This is under discussion.
- यि 7/1 – From 7.4.22 अयङ् यि क्ङिति ।; this is an adjective only to लिङि, as letters of श and यक् are fixed; by तदन्तविधि, it is understood as "यकार-आदि-लिङि"
- आर्धधातुके 7/1 – This is an adjective to लिङि; this is derived from 7.4.25 अकृत्-सार्वधातुकयोः।.
- ऋतः 6/1 – From 7.4.27 रीङ् ऋतः ।; in स्थानेयोगा षष्ठी. With अङ्गस्य, तदन्तविधि is applied.

[LSK] शे $^{7/1}$ यकि $^{7/1}$ य-आदौ $^{7/1}$ आर्धधातुके $^{7/1}$ लिङि $^{7/1}$ च ^{0} ऋतः $^{6/1}$ रिङ् $^{1/1}$ आदेशः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ।

रिङ् is the substitute in the place of the last letter of ऋ-ending अङ्ग which is followed by श, यक्, or य्-beginning आर्धधातुक लिङ्.

[LSK] रीङि $^{7/1}$ प्रकृते $^{7/1}$ रिङ्-विधान-सामर्थ्यात् $^{5/1}$ दीर्घः $^{1/1}$ न ^{0} ।

After substituting with रि, दीर्घ by 7.4.25 अकृत्-सार्वधातुकयोः। should not be applied because if that were intended, the previous sūtra 7.4.27 रीङ् ऋतः । should have been enough and no new sūtra needed to be started.

[LSK] भ्रियात्[III/1] ॥

भृ + लिङ् 3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।

लिङ् in आशिषि is आर्धधातुक by 3.4.114 लिङाशिषि । ~ आर्धधातुकम्

भृ + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

भृ + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

भृ + यास् त् 3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्

भ् रिङ् + यास् त् 7.4.28 रिङ् शयग्लिङ्क्षु । ~ यि आर्धधातुके ऋतः

भ्रि + या त् 8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः

भ्रियात्

Conjugation of भृ (1U) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	भ्रियात्	भ्रियास्ताम्	भ्रियासुः	भृषीष्ट	भृषीयास्ताम्	भृषीरन्
मध्यमपुरुषः	भ्रियाः	भ्रियास्तम्	भ्रियास्त	भृषीष्ठाः	भृषीयास्थाम्	भृषीढ्वम् 8.3.78
उत्तमपुरुषः	भ्रियासम्	भ्रियास्व	भ्रियास्म	भृषीय	भृषीवहि	भृषीमहि

In आत्मनेपद;

भृ + लिङ् 3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।

भृ + त 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

भृ + सीयुट् त 3.4.102 लिङः सीयुट् ।

भृ + सीय् सुट् त 3.4.107 सुट् तिथोः । ~ लिङः

भृ + सी स् त 6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।

Here, गुण is प्राप्त for ऋ of भृ. However the next sūtra teaches किद्वत्त्व For आशीर्लिङ्.

[अतिदेशसूत्रम्] 1.2.12 उश्च । ~ कितौ झलौ लिङ्सिचौ आत्मनेपदेषु

झल्-beginning लिङ् and सिच् in आत्मनेपद is treated like कित्, when preceded by ऋवर्ण.

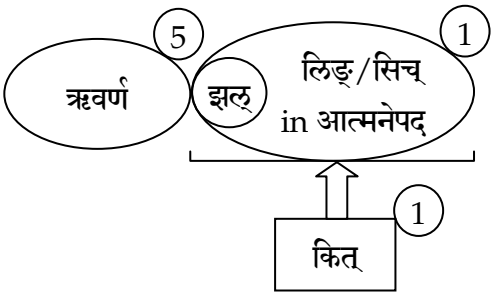

उः $^{5/1}$ च ^{0} । ~ कितौ $^{1/2}$ झलौ $^{1/2}$ लिङ्सिचौ $^{1/2}$ आत्मनेपदेषु $^{7/3}$

2 words in the सूत्र; 4 words as अनुवृत्ति

- उः 5/1 – प्रातिपदिक is ऋ; representing ऋवर्ण; in पूर्वपञ्चमी.
- च 0 – This brings कित्.
- कितौ 1/2 – From 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् ।.
- झलौ 1/2 – From 1.2.9 इको झल् ।.
- लिङ्सिचौ 1/2 – From 1.2.11 लिङ्सिचावात्मनेपदेषु ।.
- आत्मनेपदेषु 7/3 – From 1.2.11 लिङ्सिचावात्मनेपदेषु ।.

[LSK] ऋवर्णात् $^{5/1}$ परौ $^{1/2}$ झल्-आदी $^{1/2}$ लिङ्सिचौ $^{1/2}$ कितौ $^{1/2}$ स्तः $^{III/2}$ तङि $^{7/1}$ ।

After ऋवर्ण, झल्-beginning लिङ् and सिच् are like कित्, in आत्मनेपद.

[LSK] भृषीष्ट $^{III/1}$ । भृषीयास्ताम् $^{III/2}$ ।

भृ + लिङ्	3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।
भृ + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
भृ + सीयुट् त	3.4.102 लिङः सीयुट् ।
भृ + सीय् सुट् त	3.4.107 सुट् तिथोः । ~ लिङः
भृ + सी स् त	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।

Because of सीयुट् without इट्, the लिङ् is झलादि. Thus it is कित् by 1.2.12 उश्च ।

भृ + षी स् त	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः
भृ + षी ष् त	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः
भृ + षी ष् ट	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः

== लुङ् ==

[LSK] अभार्षीत्[III/1] ।

भृ + लुङ् 3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः

भृ + तिप् 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

भृ + त् 3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः

भृ + च्लि + त् 3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

भृ + सिच् + त् 3.1.44 च्लेः सिँच् ।

भार् + स् + त् 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।; 1.1.51 उरण् रपरः ।

भार् + स् + ईट् त् 7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्

अट् + भार् सीत् 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

अ + भार् षीत् 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ इण्कोः मूर्धन्यः

Conjugation of भृ (1U) in लुङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	अभार्षीत्	अभार्ष्टाम्	अभार्षुः	अभृत 8.2.27	अभृषाताम्	अभृषत
मध्यमपुरुषः	अभार्षीः	अभार्ष्टम्	अभार्ष्ट	अभृथाः 8.2.27	अभृषाथाम्	अभृढ्वम् 8.2.27, 8.3.78
उत्तमपुरुषः	अभार्षम्	अभार्ष्व	अभार्ष्म	अभृषि	अभृष्वहि	अभृष्महि

भृ + लुङ् 3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः

भृ + त 3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य

भृ + च्लि + त 3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः

भृ + सिच् + त 3.1.44 च्लेः सिँच् ।

झलादि सिच् in आत्मनेपद after ऋवर्ण is कित् by 1.2.12 उश्च ।. Because of this, गुण by 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । is negated by 1.1.5 क्ङिति च ।.

अट् + भृ स् त् 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

Continue with the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 8.2.27 ह्रस्वादङ्गात् । ~ सस्य लोपः झलि

After ह्रस्व-ending अङ्ग, सिच् is elided when झल् follows.

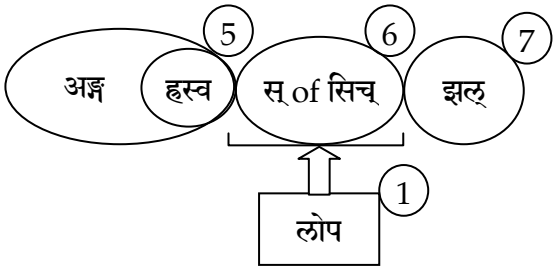

ह्रस्वात्$^{5/1}$ अङ्गात्$^{5/1}$ । ~ सस्य$^{6/1}$ लोपः$^{1/1}$ झलि$^{7/1}$

2 words in the सूत्र; 3 words as अनुवृत्ति

- ह्रस्वात् 5/1 – This is an adjective to अङ्गात्; by तदन्तविधि "ह्रस्व-अन्तात् अङ्गात्" is understood.
- अङ्गात् 5/1 – अङ्ग of सिच्; this is said in महाभाष्य; in पूर्वपञ्चमी.
- सस्य 6/1 – From 8.2.24 रात् सस्य।; the अ after स् in the प्रातिपदिक is for उच्चारण; in स्थानेयोगा षष्ठी. महाभाष्यकार says that this स् is of सिच्.[24]
- लोपः 1/1 – From 8.2.23 संयोगान्तस्य लोपः।; this is आदेश.
- झलि 7/1 – From 8.2.26 झलो झलि ।; in परसप्तमी.

[LSK] सिचः$^{6/1}$ लोपः$^{1/1}$ झलि$^{7/1}$ ।

There is लोप in the place of सिच् after ह्रस्व-ending अङ्ग when झल् follows.

[LSK] अभृत$^{III/1}$ ।

अट् + भृ + सिच् + त

अट् + भृ त 8.2.27 ह्रस्वादङ्गात् । ~ सस्य लोपः झलि

[LSK] अभृषाताम्$^{III/1}$ ।

[24] The counter examples given are: द्विष्टराम्, द्विष्टमाम्

== लृङ् ==

[LSK] अभरिष्यत्, अभरिष्यत[III/1] ॥

In लृट् and लृङ् in both परस्मैपद and आत्मनेपद, इट्-आगम is attached to स्य by 7.2.70 ऋद्धनोः स्ये । ~ इट्.

Conjugation of भृ (1U) in लृङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	अभरिष्यत्	अभरिष्यताम्	अभरिष्यन्	अभरिष्यत	अभरिष्येताम्	अभरिष्यन्त
मध्यमपुरुषः	अभरिष्यः	अभरिष्यतम्	अभरिष्यत	अभरिष्यथाः	अभरिष्येथाम्	अभरिष्यध्वम्
उत्तमपुरुषः	अभरिष्यम्	अभरिष्याव	अभरिष्याम	अभरिष्ये	अभरिष्यावहि	अभरिष्यामहि

3. हृ (1UA)

[LSK] हृञ् हरणे ॥३॥ (1UA) to take away

The content of the धातु is हृ. Being ञित्-धातु it is उभयपदी धातु. The स्वर of the धातु is अनुदात्त. Thus it is categorized as अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्।.

== लट् ==

[LSK] हरति, हरते III/1 ।

हृ + शप् + ति

हर् + अ + ति 7.3.84 सार्वधातुकार्धधातुकयोः । ~ गुणः; 1.1.51 उरण् रपरः ।

Conjugation of हृ (1U) in लट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	हरति	हरतः	हरन्ति	हरते	हरेते	हरन्ते
मध्यमपुरुषः	हरसि	हरथः	हरथ	हरसे	हरेथे	हरध्वे
उत्तमपुरुषः	हरामि	हरावः	हरामः	हरे	हरावहे	हरामहे

== लिट् ==

[LSK] जहार III/1 ।

हृ हृ + णल् 6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य

झृ हृ + अ 7.4.62 कुहोश्चुः । ~ अभ्यासस्य

झर् हृ + अ 7.4.66 उरत् । ~ अभ्यासस्य

झ हृ + अ 7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

ज हृ + अ 8.4.54 अभ्यासे चर्च । ~ झलाम् जश्

ज हार् + अ 7.2.115 अचो ञ्णिति । ~ वृद्धिः, 1.1.51 उरण् रपरः ।

[LSK] जहर्थ II/1 । जहृव I/2 । जहृम I/3 ।

हृ is not in क्रादिनियम, thus इट्-आगम comes to वलादि लिट्.

As for थल्, being ऋदन्त, it is अनिट् in लिट् by both 7.2.61 अचस्तास्वत्थल्यनिटो नित्यम् । and 7.2.63 ऋतो भारद्वाजस्य ।. गुण takes place.

[LSK] जहे III/1 । जहृषे II/1 ।

Conjugation of हृ (1U) in लिट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	जहार 7.2.115	जहृतुः 6.1.77	जहुः	जहे	जहृाते	जहिरे
मध्यमपुरुषः	जहर्थ 7.3.84	जहृथुः	जहृ	जहिषे	जहृाथे	जहिढ्वे/जहिध्वे 8.3.79
उत्तमपुरुषः	जहार/जहर 7.1.94	जहिव	जहिम	जहे	जहिवहे	जहिमहे

== लुट् ==

[LSK] हर्तासि, हर्तासे[II/1] ।

Conjugation of हृ (1U) in लुट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	हर्ता (वा.)	हर्तारौ	हर्तारः	हर्ता	हर्तारौ	हर्तारः
मध्यमपुरुषः	हर्तासि 7.4.50	हर्तास्थः	हर्तास्थ	हर्तासे 7.4.50	हर्तासाथे	हर्ताध्वे 8.2.25
उत्तमपुरुषः	हर्तास्मि	हर्तास्वः	हर्तास्मः	हर्ताहे 7.4.52	हर्तास्वहे	हर्तास्महे

== लृट् ==

[LSK] हरिष्यति, हरिष्यते[III/1] ।

इट्-आगम is attached to स्य by 7.2.70 ऋद्धनोः स्ये । ~ इट्.

Conjugation of हृ (1U) in लृट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	हरिष्यति	हरिष्यतः	हरिष्यन्ति	हरिष्यते	हरिष्येते	हरिष्यन्ते
मध्यमपुरुषः	हरिष्यसि	हरिष्यथः	हरिष्यथ	हरिष्यसे	हरिष्येथे	हरिष्यध्वे
उत्तमपुरुषः	हरिष्यामि	हरिष्यावः	हरिष्यामः	हरिष्ये	हरिष्यावहे	हरिष्यामहे

== लोट् ==

[LSK] हरतु, हरताम्[III/1] ।

Conjugation of हृ (1U) in लोट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	हरतु/हरतात्	हरताम्	हरन्तु	हरताम्	हरेताम्	हरन्ताम्
मध्यमपुरुषः	हर/हरतात्	हरतम्	हरत	हरस्व	हरेथाम्	हरध्वम्
उत्तमपुरुषः	हराणि	हराव	हराम	हरै	हरावहै	हरामहै

== लङ् ==

[LSK] अहरत्, अहरत[III/1] ।

Conjugation of हृ (1U) in लङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	अहरत्	अहरताम्	अहरन्	अहरत	अहरेताम्	अहरन्त
मध्यमपुरुषः	अहरः	अहरतम्	अहरत	अहरथाः	अहरेथाम्	अहरध्वम्
उत्तमपुरुषः	अहरम्	अहराव	अहराम	अहरे	अहरावहि	अहरामहि

== विधिलिङ् ==

[LSK] हरेत्, हरेत[III/1] ॥

Conjugation of हृ (1U) in विधिलिङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	हरेत्	हरेताम्	हरेयुः	हरेत	हरेयाताम्	हरेरन्
मध्यमपुरुषः	हरेः	हरेतम्	हरेत	हरेथाः	हरेयाथाम्	हरेध्वम्
उत्तमपुरुषः	हरेयम्	हरेव	हरेम	हरेय	हरेवहि	हरेमहि

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] ह्रियात्, हृषीष्ट[III/1] । हृषीयास्ताम्[III/2] ।

In परस्मैपद, ऋ is replaced by रिङ् by 7.4.28 रिङ् शयग्लिङ्क्षु । ~ यि आर्धधातुके ऋतः.

In आत्मनेपद, लिङ् is कित् by 1.2.12 उश्च । thus गुणनिषेध.

Conjugation of हृ (1U) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	ह्रियात्	ह्रियास्ताम्	ह्रियासुः	हृषीष्ट	हृषीयास्ताम्	हृषीरन्
मध्यमपुरुषः	ह्रियाः	ह्रियास्तम्	ह्रियास्त	हृषीष्ठाः	हृषीयास्थाम्	हृषीढ्वम् 8.3.78
उत्तमपुरुषः	ह्रियासम्	ह्रियास्व	ह्रियास्म	हृषीय	हृषीवहि	हृषीमहि

== लुङ् ==

[LSK] अहार्षीत्, अहृत[III/1] ।

In परस्मैपद, वृद्धि by 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।.

In आत्मनेपद, लिङ् is कित् by 1.2.12 उश्च । and स्-लोप by 8.2.27 ह्रस्वादङ्गात् । ~ सस्य लोपः झलि when झल् follows.

Conjugation of हृ (1U) in लुङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	अहार्षीत्	अहार्ष्टाम्	अहार्षुः	अहृत 8.2.27	अहृषाताम्	अहृषत
मध्यमपुरुषः	अहार्षीः	अहार्ष्टम्	अहार्ष्ट	अहृथाः 8.2.27	अहृषाथाम्	अहृढ्वम् 8.2.27, 8.3.78
उत्तमपुरुषः	अहार्षम्	अहार्ष्व	अहार्ष्म	अहृषि	अहृष्वहि	अहृष्महि

== लृङ् ==

[LSK] अहरिष्यत्, अहरिष्यत[III/1] ॥

In लृट् and लृङ् in both परस्मैपद and आत्मनेपद, इट्-आगम is attached to स्य by 7.2.70 ऋद्धनोः स्ये । ~ इट्.

Conjugation of हृ (1U) in लृङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	अहरिष्यत्	अहरिष्यताम्	अहरिष्यन्	अहरिष्यत	अहरिष्येताम्	अहरिष्यन्त
मध्यमपुरुषः	अहरिष्यः	अहरिष्यतम्	अहरिष्यत	अहरिष्यथाः	अहरिष्येथाम्	अहरिष्यध्वम्
उत्तमपुरुषः	अहरिष्यम्	अहरिष्याव	अहरिष्याम	अहरिष्ये	अहरिष्यावहि	अहरिष्यामहि

4. धृञ् धारणे (1UA) to support

[LSK] धृञ् धारणे ॥४॥

The content of the धातु is धृ. Being ञित्-धातु it is उभयपदी धातु. The स्वर of the धातु is अनुदात्त. Thus it is categorized as अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्।.

It conjugates in exactly the same manner as हृञ् हरणे।.

[LSK] धरति, धरते III/1 ।

लट्					
धरति	धरतः	धरन्ति	धरते	धरेते	धरन्ते
धरसि	धरथः	धरथ	धरसे	धरेथे	धरध्वे
धरामि	धरावः	धरामः	धरे	धरावहे	धरामहे
लिट् Being not listed in क्रादिनियम, there is इट् for लिट्. For थल्, नित्य-अनिट् by 7.2.63					
दधार	दध्रतुः 6.1.77	दध्रुः	दध्रे	दध्राते	दध्रिरे
दधर्थ 7.2.63	दध्रथुः	दध्र	दध्रिषे	दध्राथे	दध्रिढ्वे/दध्रिध्वे 8.3.79
दधार/दधर	दध्रिव	दध्रिम	दध्रे	दध्रिवहे	दध्रिमहे
लुट्					
धर्ता (वा.)	धर्तारौ	धर्तारः	धर्ता	धर्तारौ	धर्तारः
धर्तासि 7.4.50	धर्तास्थः	धर्तास्थ	धर्तासे 7.4.50	धर्तासाथे	धर्ताध्वे 8.2.25
धर्तास्मि	धर्तास्वः	धर्तास्मः	धर्ताहे 7.4.52	धर्तास्वहे	धर्तास्महे
लृट् 7.2.70 ऋद्धनोः स्ये । ~ इट्					
धरिष्यति	धरिष्यतः	धरिष्यन्ति	धरिष्यते	धरिष्येते	धरिष्यन्ते
धरिष्यसि	धरिष्यथः	धरिष्यथ	धरिष्यसे	धरिष्येथे	धरिष्यध्वे
धरिष्यामि	धरिष्यावः	धरिष्यामः	धरिष्ये	धरिष्यावहे	धरिष्यामहे
लोट्					
धरतु/धरतात्	धरताम्	धरन्तु	धरताम्	धरेताम्	धरन्ताम्
धर/धरतात्	धरतम्	धरत	धरस्व	धरेथाम्	धरध्वम्
धराणि	धराव	धराम	धरै	धरावहै	धरामहै

लङ्					
अधरत्	अधरताम्	अधरन्	अधरत	अधरेताम्	अधरन्त
अधरः	अधरतम्	अधरत	अधरथाः	अधरेथाम्	अधरध्वम्
अभरम्	अभराव	अभराम	अभरे	अभरावहि	अभरामहि
विधिलिङ्					
धरेत्	धरेताम्	धरेयुः	धरेत	धरेयाताम्	धरेरन्
धरेः	धरेतम्	धरेत	धरेथाः	धरेयाथाम्	धरेध्वम्
धरेयम्	धरेव	धरेम	धरेय	धरेवहि	धरेमहि
आशीर्लिङ् In आत्मनेपद, झलादि लिङ् is कित् by 1.2.12 उश्च ।.					
ध्रियात्	ध्रियास्ताम्	ध्रियासुः	धृषीष्ट	धृषीयास्ताम्	धृषीरन्
ध्रियाः	ध्रियास्तम्	ध्रियास्त	धृषीष्ठाः	धृषीयास्थाम्	धृषीढ्वम् 8.3.78
ध्रियासम्	ध्रियास्व	ध्रियास्म	धृषीय	धृषीवहि	धृषीमहि
लुङ् In परस्मैपद, वृद्धिः by 7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु । In आत्मनेपद, झलादि सिच् is कित् by 1.2.12 उश्च ।.					
अधार्षीत्	अधार्ष्टाम्	अधार्षुः	अधृत 8.2.27	अधृषाताम्	अधृषत
अधार्षीः	अधार्ष्टम्	अधार्ष्ट	अधृथाः 8.2.27	अधृषाथाम्	अधृढ्वम् 8.2.27, 8.3.78
अधार्षम्	अधार्ष्व	अधार्ष्म	अधृषि	अधृष्वहि	अधृष्महि
लृङ् 7.2.70 ऋद्धनोः स्ये । ~ इट्					
अधरिष्यत्	अधरिष्यताम्	अधरिष्यन्	अधरिष्यत	अधरिष्येताम्	अधरिष्यन्त
अधरिष्यः	अधरिष्यतम्	अधरिष्यत	अधरिष्यथाः	अधरिष्येथाम्	अधरिष्यध्वम्
अधरिष्यम्	अधरिष्याव	अधरिष्याम	अधरिष्ये	अधरिष्यावहि	अधरिष्यामहि

5. णीञ् धारणे (1UA) to carry

[LSK] णीञ् धारणे ॥५॥

The content of the धातु is णी. By 6.1.65 णो नः । ~ धात्वादेः, even before suffixing लकार, the form becomes नी.

Being ञित्-धातु it is उभयपदी धातु. The स्वर of the धातु is अनुदात्त. Thus it is categorized as अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्।.

It conjugates in exactly the same manner as हृञ् हरणे।.

[LSK] नयति, नयते III/1 ।

लट्					
नयति	नयतः	नयन्ति	नयते	नयेते	नयन्ते
नयसि	नयथः	नयथ	नयसे	नयेथे	नयध्वे
नयामि	नयावः	नयामः	नये	नयावहे	नयामहे
लिट् Being not listed in क्रादिनियम, there is इट् for लिट्. For थल्, नित्य-अनिट् by 7.2.63. यण् by 6.4.82 एरनेकाचोऽसंयोगपूर्वस्य । when अजादि कित् follows. Otherwise, वृद्धि by 7.2.115 or गुण by 7.3.84 then अयादि-आदेश by 6.1.78.					
निनाय	निन्यतुः 6.4.82	निन्युः	निन्ये	निन्याते	निन्यिरे
निनयिथ/निनेथ	निन्यथुः	निन्य	निन्यिषे	निन्याथे	निन्यिढ्वे/निन्यिध्वे 8.3.79
निनाय/निनय	निन्यिव	निन्यिम	निन्ये	निन्यिवहे	निन्यिमहे
लुट्					
नेता	नेतारौ	नेतारः	नेता	नेतारौ	नेतारः
नेतासि	नेतास्थः	नेतास्थ	नेतासे	नेतासाथे	नेताध्वे
नेतास्मि	नेतास्वः	नेतास्मः	नेताहे	नेतास्वहे	नेतास्महे
लृट्					
नेष्यति	नेष्यतः	नेष्यन्ति	नेष्यते	नेष्येते	नेष्यन्ते
नेष्यसि	नेष्यथः	नेष्यथ	नेष्यसे	नेष्येथे	नेष्यध्वे
नेष्यामि	नेष्यावः	नेष्यामः	नेष्ये	नेष्यावहे	नेष्यामहे

लोट्					
नयतु/नयतात्	नयताम्	नयन्तु	नयताम्	नयेताम्	नयन्ताम्
नय/नयतात्	नयतम्	नयत	नयस्व	नयेथाम्	नयध्वम्
नयानि	नयाव	नयाम	नयै	नयावहै	नयामहै
लङ्					
अनयत्	अनयताम्	अनयन्	अनयत	अनयेताम्	अनयन्त
अनयः	अनयतम्	अनयत	अनयथाः	अनयेथाम्	अनयध्वम्
अनयम्	अनयाव	अनयाम	अनये	अनयावहि	अनयामहि
विधिलिङ्					
नयेत्	नयेताम्	नयेयुः	नयेत	नयेयाताम्	नयेरन्
नयेः	नयेतम्	नयेत	नयेथाः	नयेयाथाम्	नयेध्वम्
नयेयम्	नयेव	नयेम	नयेय	नयेवहि	नयेमहि
आशीर्लिङ् In परस्मैपद, दीर्घ by 7.4.25 अकृत्सार्वधातुकयोर्दीर्घः।					
नीयात्	नीयास्ताम्	नीयासुः	नेषीष्ट	नेषीयास्ताम्	नेषीरन्
नीयाः	नीयास्तम्	नीयास्त	नेषीष्ठाः	नेषीयास्थाम्	नेषीढ्वम् 8.3.78
नीयासम्	नीयास्व	नीयास्म	नेषीय	नेषीवहि	नेषीमहि
लुङ्					
अनैषीत्	अनैष्टाम्	अनैषुः	अनेष्ट	अनेषाताम्	अनेषत
अनैषीः	अनैष्टम्	अनैष्ट	अनेष्ठाः	अनेषाथाम्	अनेढ्वम् 8.3.78
अनैषम्	अनैष्व	अनैष्म	अनेषि	अनेष्वहि	अनेष्महि
लृङ्					
अनेष्यत्	अनेष्यताम्	अनेष्यन्	अनेष्यत	अनेष्येताम्	अनेष्यन्त
अनेष्यः	अनेष्यतम्	अनेष्यत	अनेष्यथाः	अनेष्येथाम्	अनेष्यध्वम्
अनेष्यम्	अनेष्याव	अनेष्याम	अनेष्ये	अनेष्यावहि	अनेष्यामहि

6. डुपचँष् पाके (1UA) to cook

[LSK] डुपचँष् पाके ॥६॥

The content of the धातु is पच्. डु is इत् by 1.3.5 आदिर्ञिटुडवः ।, for कृत्प्रत्यय क्वि by 3.3.88 ड्वितः क्विः।. ष् it इत् by 1.3.3 हलन्त्यम्। for 3.3.104 षिद्भिदादिभ्योऽङ् ।. अँ is also इत्. Being स्वरित-इत्-धातु, it is उभयपदी धातु. The स्वर of the धातु is अनुदात्त. Thus it is categorized as अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्।.

[LSK] पचति, पचते $^{III/1}$ ।

[LSK] पपाच $^{III/1}$ ।

In लिट्, because the धातु is not listed in क्रादिनियम, इट् is augmented to all वलादि-प्रत्ययs. For थल्, इट् is optional by 7.2.61 अचस्तास्वत् थल्यनिटो नित्यम्। and 7.2.63 ऋतो भारद्वाजस्य।.

[LSK] पेचिथ $^{II/1}$ ।

प पच् + इथ 7.2.63 ऋतो भारद्वाजस्य।

पेच् + इथ 6.4.121 थलि च सेटि ।

[LSK] पपक्थ $^{II/1}$ ।

प पच् + थ 7.2.61 अचस्तास्वत् थल्यनिटो नित्यम्।

प पक् + थ 8.2.30 चोः कुः। ~ झलि

[LSK] पेचे $^{III/1}$ ।

प पच् + एश् 3.4.81 लिटस्तझयोरेशिरेच्।

अपित् लिट् is कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित्। ~ अपित्

पेच् + ए 6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि।

[LSK] पक्तासि, पक्तासे $^{II/1}$ ।

In लुट्, कुत्व by 8.2.30 चोः कुः।. The स् is लोप by 7.4.50 तासस्त्योर्लोपः। ~ सः सि.

लट्					
पचति	पचतः	पचन्ति	पचते	पचेते	पचन्ते
पचसि	पचथः	पचथ	पचसे	पचेथे	पचध्वे
पचामि	पचावः	पचामः	पचे	पचावहे	पचामहे
लिट् Being not listed in क्रादिनियम, there is इट् for लिट्. For थल्, वैकल्पिक-अनिट् by 7.2.61 अचस्तास्वत् थल्यनिटो नित्यम्। and 7.2.63 ऋतो भारद्वाजस्य।. When कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित्। ~ अपित् follows, एत्त्व and अभ्यासलोप by 6.4.120 and 6.4.121.					
पपाच	पेचतुः	पेचुः	पेचे	पेचाते	पेचिरे
पेचिथ 6.4.121 /पपक्थ 8.2.30	पेचथुः	पेच	पेचिषे	पेचाथे	पेचिध्वे
पपाच/पपच	पेचिव	पेचिम	पेचे	पेचिवहे	पेचिमहे
लुट् 8.2.30 चोः कुः। ~ झलि					
पक्ता	पक्तारौ	पक्तारः	पक्ता	पक्तारौ	पक्तारः
पक्तासि	पक्तास्थः	पक्तास्थ	पक्तासे	पक्तासाथे	पक्ताध्वे
पक्तास्मि	पक्तास्वः	पक्तास्मः	पक्ताहे	पक्तास्वहे	पक्तास्महे
लृट् 8.2.30 चोः कुः। ~ झलि and 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः ।					
पक्ष्यति	पक्ष्यतः	पक्ष्यन्ति	पक्ष्यते	पक्ष्येते	पक्ष्यन्ते
पक्ष्यसि	पक्ष्यथः	पक्ष्यथ	पक्ष्यसे	पक्ष्येथे	पक्ष्यध्वे
पक्ष्यामि	पक्ष्यावः	पक्ष्यामः	पक्ष्ये	पक्ष्यावहे	पक्ष्यामहे
लोट्					
पचतु/पचतात्	पचताम्	पचन्तु	पचताम्	पचेताम्	पचन्ताम्
पच/पचतात्	पचतम्	पचत	पचस्व	पचेथाम्	पचध्वम्
पचानि	पचाव	पचाम	पचै	पचावहै	पचामहै
लङ्					
अपचत्	अपचताम्	अपचन्	अपचत	अपचेताम्	अपचन्त
अपचः	अपचतम्	अपचत	अपचथाः	अपचेथाम्	अपचध्वम्
अपचम्	अपचाव	अपचाम	अपचे	अपचावहि	अपचामहि
विधिलिङ्					
पचेत्	पचेताम्	पचेयुः	पचेत	पचेयाताम्	पचेरन्
पचेः	पचेतम्	पचेत	पचेथाः	पचेयाथाम्	पचेध्वम्
पचेयम्	पचेव	पचेम	पचेय	पचेवहि	पचेमहि

आशीर्लिङ्					
पच्यात्	पच्यास्ताम्	पच्यासुः	पक्षीष्ट	पक्षीयास्ताम्	पक्षीरन्
पच्याः	पच्यास्तम्	पच्यास्त	पक्षीष्ठाः	पक्षीयास्थाम्	पक्षीध्वम्
पच्यासम्	पच्यास्व	पच्यास्म	पक्षीय	पक्षीवहि	पक्षीमहि
लुङ्					
अपाक्षीत्	अपाक्ताम् 8.2.26	अपाक्षुः	अपक्त 8.2.26	अपक्षाताम्	अपक्षत
अपाक्षीः	अपाक्तम् 8.2.26	अपाक्त 8.2.26	अपक्थाः 8.2.26	अपक्षाथाम्	अपग्ध्वम् 8.2.25, 8.2.30, 8.4.53
अपाक्षम्	अपाक्ष्व	अपाक्ष्म	अपक्षि	अपक्ष्वहि	अपक्ष्महि
लृङ्					
अपक्ष्यत्	अपक्ष्यताम्	अपक्ष्यन्	अपक्ष्यत	अपक्ष्येताम्	अपक्ष्यन्त
अपक्ष्यः	अपक्ष्यतम्	अपक्ष्यत	अपक्ष्यथाः	अपक्ष्येथाम्	अपक्ष्यध्वम्
अपक्ष्यम्	अपक्ष्याव	अपक्ष्याम	अपक्ष्ये	अपक्ष्यावहि	अपक्ष्यामहि

7. भ॒जँ सेवायाम् (1UA) to serve

[LSK] भ॒जँ सेवायाम् ॥७॥

The content of the धातु is भज्. अँ is इत्. Being स्वरित-इत्-धातु, it is उभयपदी धातु. The स्वर of the धातु is अनुदात्त. Thus it is categorized as अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्।.

The conjugation is similar to पच्.

[LSK] भजति, भजते III/1 ।

[LSK] बभाज, भेजे III/1 ।

भ भज् + एश्

अपित् लिट् is कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित्। ~ अपित्

ब भज् + एश् 8.4.54 अभ्यासे चर्च । ~ झलाम् जस्

Because the अङ्ग starts with आदेश caused by लिट्, 6.4.120 अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि। is not applicable. However 6.4.122 तृफलभजत्रपश्च । gives एत्त्व and अभ्यासलोप.

भेज् + ए 6.4.122 तृफलभजत्रपश्च ।

[LSK] भक्तासि, भक्तासे II/1 ।

भज् + तास् + सि

भग् + तास् + सि 8.2.30 चोः कुः । ~ झलि

भक् + तास् + सि 8.4.55 खरि च । ~ चर् झलाम्

भक् + ता + सि 7.4.50 तासस्त्योर्लोपः। ~ सः सि

लट्					
भजति	भजतः	भजन्ति	भजते	भजेते	भजन्ते
भजसि	भजथः	भजथ	भजसे	भजेथे	भजध्वे
भजामि	भजावः	भजामः	भजे	भजावहे	भजामहे
लिट् Being not listed in क्रादिनियम, there is इट् for लिट्. For थल्, वैकल्पिक-अनिट् by 7.2.61 अचस्तास्वत् थल्यनिटो नित्यम्। and 7.2.63 ऋतो भारद्वाजस्य।. एत्त्व and अभ्यासलोप by 6.4.122.					
बभाज	भेजतुः	भेजुः	भेजे	भेजाते	भेजिरे
भेजिथ 6.4.121 /बभक्थ 8.2.30, 8.4.55	भेजथुः	भेज	भेजिषे	भेजाथे	भेजिध्वे
बभाज/बभज	भेजिव	भेजिम	भेजे	भेजिवहे	भेजिमहे

लुट् 8.2.30 चोः कुः। ~ झलि and 8.4.55 खरि च ।					
भक्ता	भक्तारौ	भक्तारः	भक्ता	भक्तारौ	भक्तारः
भक्तासि	भक्तास्थः	भक्तास्थ	भक्तासे	भक्तासाथे	भक्ताध्वे
भक्तास्मि	भक्तास्वः	भक्तास्मः	भक्ताहे	भक्तास्वहे	भक्तास्महे
लृट् 8.2.30 चोः कुः। ~ झलि, 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः ।, and 8.4.55 खरि च ।					
भक्ष्यति	भक्ष्यतः	भक्ष्यन्ति	भक्ष्यते	भक्ष्येते	भक्ष्यन्ते
भक्ष्यसि	भक्ष्यथः	भक्ष्यथ	भक्ष्यसे	भक्ष्येथे	भक्ष्यध्वे
भक्ष्यामि	भक्ष्यावः	भक्ष्यामः	भक्ष्ये	भक्ष्यावहे	भक्ष्यामहे
लोट्					
भजतु/भजतात्	भजताम्	भजन्तु	भजताम्	भजेताम्	भजन्ताम्
भज/भजतात्	भजतम्	भजत	भजस्व	भजेथाम्	भजध्वम्
भजानि	भजाव	भजाम	भजै	भजावहै	भजामहै
लङ्					
अभजत्	अभजताम्	अभजन्	अभजत	अभजेताम्	अभजन्त
अभजः	अभजतम्	अभजत	अभजथाः	अभजेथाम्	अभजध्वम्
अभजम्	अभजाव	अभजाम	अभजे	अभजावहि	अभजामहि
विधिलिङ्					
भजेत्	भजेताम्	भजेयुः	भजेत	भजेयाताम्	भजेरन्
भजेः	भजेतम्	भजेत	भजेथाः	भजेयाथाम्	भजेध्वम्
भजेयम्	भजेव	भजेम	भजेय	भजेवहि	भजेमहि
आशीर्लिङ्					
भज्यात्	भज्यास्ताम्	भज्यासुः	भक्षीष्ट	भक्षीयास्ताम्	भक्षीरन्
भज्याः	भज्यास्तम्	भज्यास्त	भक्षीष्ठाः	भक्षीयास्थाम्	भक्षीध्वम्
भज्यासम्	भज्यास्व	भज्यास्म	भक्षीय	भक्षीवहि	भक्षीमहि
लुङ्					
अभाक्षीत्	अभाक्ताम् 8.2.26	अभाक्षुः	अभक्त 8.2.26	अभक्षाताम्	अभक्षत
अभाक्षीः	अभाक्तम् 8.2.26	अभाक्त 8.2.26	अभक्थाः 8.2.26	अभक्षाथाम्	अभग्ध्वम् 8.2.25, 8.2.30
अभाक्षम्	अभाक्ष्व	अभाक्ष्म	अभक्षि	अभक्ष्वहि	अभक्ष्महि
लृङ्					
अभक्ष्यत्	अभक्ष्यताम्	अभक्ष्यन्	अभक्ष्यत	अभक्ष्येताम्	अभक्ष्यन्त
अभक्ष्यः	अभक्ष्यतम्	अभक्ष्यत	अभक्ष्यथाः	अभक्ष्येथाम्	अभक्ष्यध्वम्
अभक्ष्यम्	अभक्ष्याव	अभक्ष्याम	अभक्ष्ये	अभक्ष्यावहि	अभक्ष्यामहि

8. यजँ देवपूजासङ्गतिकरणदानेषु (1UA) - संप्रसारणम्

[LSK] यजँ देवपूजासङ्गतिकरणदानेषु॥८॥

This धातु is used in the senses of to worship, to make connections, to give, etc.

The content of the धातु is यज्. अँ is इत्. Being स्वरित-इत्-धातु, it is उभयपदी धातु. The स्वर of the धातु is अनुदात्त. Thus it is categorized as अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्।.

This धातु is one of the members of यजादिगण, which is referred to by 6.1.15 वचिस्वपियजादीनां किति। and 6.1.17 लिट्यभ्यासस्योभयेषाम् ।. Also, यज् is found in 8.2.36 व्रश्चभ्रस्जसृजमृजयजराजभ्राजच्छशां षः। ~ झलि पदस्य अन्ते च.

== लट् ==

[LSK] यजति, यजते III/1 ॥

यज् + शप् + ति

Conjugation of यज् (1U) in लट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	यजति	यजतः	यजन्ति	यजते	यजेते	यजन्ते
मध्यमपुरुषः	यजसि	यजथः	यजथ	यजसे	यजेथे	यजध्वे
उत्तमपुरुषः	यजामि	यजावः	यजामः	यजे	यजावहे	यजामहे

== लिट् ==

[विधिसूत्रम्] 6.1.17 लिट्यभ्यासस्योभयेषाम् । ~ संप्रसारणम्

संप्रसारण takes place for अभ्यास of both वच् etc. and ग्रह् etc. when लिट् follows.

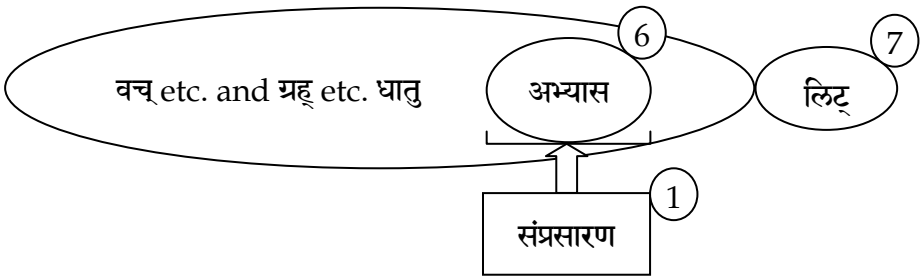

लिटि $^{7/1}$ अभ्यासस्य $^{6/1}$ उभयेषाम् $^{6/3}$ । ~ संप्रसारणम् $^{1/1}$

3 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- लिटि 7/1 – लिट्-प्रत्यय; in परसप्तमी.
- अभ्यासस्य 6/1 – in स्थानेयोगा षष्ठी.
- उभयेषाम् 6/3 – Both वचि etc. told in 6.1.15 वचिस्वपियजादीनां किति। and ग्रहि etc. told in 6.1.16 ग्रहिज्यावयिव्यधिवष्टिविचतिवृश्चतिपृच्छति- भृज्जतीनां ङिति च।; in सम्बन्धे षष्ठी to अभ्यासस्य.
- संप्रसारणम् 1/1 – This is आदेश.

[LSK] वचि-आदीनाम् $^{6/3}$ ग्रहि-आदीनाम् $^{6/3}$ च ^{0} अभ्यासस्य $^{6/1}$ संप्रसारणम् $^{1/1}$ लिटि $^{7/1}$ ।

संप्रसारण is the substitute for अभ्यास of वच् etc. and ग्रह् etc. when लिट् follows.

[LSK] इयाज $^{III/1}$॥

यज् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
यज् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
यज् + णल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
यज् यज् + अ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
इ अज् यज् + अ	6.1.17 लिट्यभ्यासस्योभयेषाम् । ~ संप्रसारणम्
इज् यज् + अ	6.1.108 संप्रसारणाच्च । ~ अचि पूर्वरूपम् एकः पूर्वपरयोः
इ यज् + अ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
इ याज् + अ	7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः ञ्णिति अङ्गस्य

[विधिसूत्रम्] 6.1.15 वचिस्वपियजादीनां किति । ~ संप्रसारणम्

संप्रसारण takes place for वच् etc. धातुs when कित् follows.

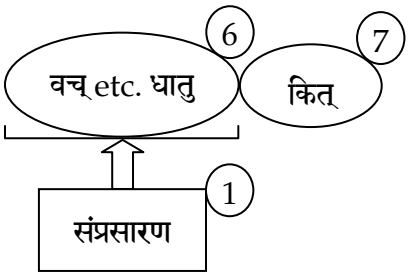

वचि-स्वपि-यजादीनाम् $^{6/3}$ किति $^{7/1}$ । ~ संप्रसारणम् $^{1/1}$

2 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- वचि-स्वपि-यजादीनाम् 6/3 – वचिः च स्वपिः च यजादयः च वचिस्वपियजादयः (ID), तेषाम् ।
  वच्, स्वप्, and nine यजादिगण धातुs: यज् वप् वह् वस् वेञ् व्येञ् ह्वेञ् वद् श्वि.
- किति 7/1 – क् इति यस्य सः कित् (116B), तस्मिन्।; in परसप्तमी.
- संप्रसारणम् 1/1 – This is आदेश.

[LSK] वचि-स्वप्योः $^{6/2}$ वाचि-आदीनाम् $^{6/3}$ च ^{0} संप्रसारणम् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ किति $^{7/1}$ ।

संप्रसारण is the substitute for वच्, स्वप् and वाच् etc. when कित् follows.

[LSK] ईजतुः $^{III/2}$ । ईजुः $^{III/3}$ ।

यज् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
यज् + तस्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
यज् + अतुस्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
अतुस् is कित्	1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् । ~ अपित्
इ अज् + अतुस्	6.1.15 वचिस्वपियजादीनां किति । ~ संप्रसारणम्

Before द्वित्व, संप्रसारण has to be done. There is a परिभाषा stating "संप्रसारणं तदाश्रयं च कार्यं बलवत्".

इज् + अतुस्	6.1.108 संप्रसारणाच्च । ~ अचि पूर्वरूपम् एकः पूर्वपरयोः
इज् इज् + अतुस्	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
इ इज् + अतुस्	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
ईज् + अतुस्	6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः । ~ संहितायाम्

[LSK] इयजिथ, इयष्ठ [II/1] ।

In the opinion of भारद्वज, इट्-आगम should come by 7.2.63 ऋतो भारद्वाजस्य।.

यज् + थल्

यज् + इथ	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।
यज् यज् + इथ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
इ अज् यज् + इथ	6.1.17 लिट्यभ्यासस्योभयेषाम् । ~ संप्रसारणम्
इज् यज् + इथ	6.1.108 संप्रसारणाच्च । ~ अचि पूर्वरूपम् एकः पूर्वपरयोः
इ यज् + इथ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

In the opinion of पाणिनि, इट्-आगम should not come by 7.2.62.

यज् + थल्

यज् यज् + थ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
इ अज् यज् + थ	6.1.17 लिट्यभ्यासस्योभयेषाम् । ~ संप्रसारणम्
इज् यज् + थ	6.1.108 संप्रसारणाच्च । ~ अचि पूर्वरूपम् एकः पूर्वपरयोः
इ यज् + थ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
इ यष् + थ	8.2.36 व्रश्चभ्रस्जसृजमृजयजराजभ्राजच्छशां षः। ~ झलि पदस्य अन्ते च
इ यष् + ठ	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः

In आत्मनेपद,

[LSK] ईजे [III/1] ।

As all तिङ् in लिट् are कित, the same process for ईजतुः.

Conjugation of यज् (1U) in लिट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	इयाज	ईजतुः	ईजुः	ईजे	ईजाते	ईजिरे
मध्यमपुरुषः	इयजिथ/इयष्ठ	ईजथुः	ईज	ईजिषे	ईजाथे	ईजिध्वे
उत्तमपुरुषः	इयाज/इयज	ईजिव	ईजिम	ईजे	ईजिवहे	ईजिमहे

== लुट् ==

[LSK] यष्टा $^{II/1}$ ॥

Conjugation of यज् (1U) in लुट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	यष्टा (वा.)	यष्टारौ	यष्टारः	यष्टा	यष्टारौ	यष्टारः
मध्यमपुरुषः	यष्टासि 7.4.50	यष्टास्थः	यष्टास्थ	यष्टासे 7.4.50	यष्टासाथे	यष्टाध्वे 8.2.25
उत्तमपुरुषः	यष्टास्मि	यष्टास्वः	यष्टास्मः	यष्टाहे 7.4.52	यष्टास्वहे	यष्टास्महे

== लृट् ==

[विधिसूत्रम्] **8.2.41 षढोः कः सि ।**

ष् and ढ् are replaced by क् when स् follows.

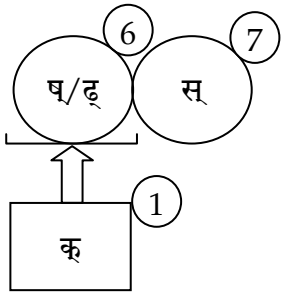

ष-ढोः $^{6/2}$ कः $^{1/1}$ सि $^{7/1}$ ।

3 words in the सूत्र; no अनुवृत्ति is required.

- ष-ढोः 6/2 – षः च ढ् च षढौ (ID), तयोः ।; the अ after ष् is for उच्चारण; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- कः 1/1 – This is आदेश.
- सि 7/1 – in परसप्तमी.

[LSK] यक्ष्यति, यक्ष्यते $^{III/1}$ ।

यज् + स्य + ति

यष् + स्य + ति 8.2.36 व्रश्चभ्रस्जसृजमृजयजराजभ्राजच्छशां षः। ~ झलि पदस्य अन्ते च

यक् + स्य + ति 8.2.41 षढोः कः सि ।

यक् + ष्य + ति 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः

Conjugation of यज् (1U) in लृट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	यक्ष्यति	यक्ष्यतः	यक्ष्यन्ति	यक्ष्यते	यक्ष्येते	यक्ष्यन्ते
मध्यमपुरुषः	यक्ष्यसि	यक्ष्यथः	यक्ष्यथ	यक्ष्यसे	यक्ष्येथे	यक्ष्यध्वे
उत्तमपुरुषः	यक्ष्यामि	यक्ष्यावः	यक्ष्यामः	यक्ष्ये	यक्ष्यावहे	यक्ष्यामहे

== लोट् ==

Conjugation of यज् (1U) in लोट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	यजतु/यजतात्	यजताम्	यजन्तु	यजताम्	यजेताम्	यजन्ताम्
मध्यमपुरुषः	यज/यजतात्	यजतम्	यजत	यजस्व	यजेथाम्	यजध्वम्
उत्तमपुरुषः	यजानि	यजाव	यजाम	यजै	यजावहै	यजामहै

== लङ् ==

Conjugation of यज् (1U) in लङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	अयजत्	अयजताम्	अयजन्	अयजत	अयजेताम्	अयजन्त
मध्यमपुरुषः	अयजः	अयजतम्	अयजत	अयजथाः	अयजेथाम्	अयजध्वम्
उत्तमपुरुषः	अयजम्	अयजाव	अयजाम	अयजे	अयजावहि	अयजामहि

== विधिलिङ् ==

Conjugation of यज् (1U) in विधिलिङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	यजेत्	यजेताम्	यजेयुः	यजेत	यजेयाताम्	यजेरन्
मध्यमपुरुषः	यजेः	यजेतम्	यजेत	यजेथाः	यजेयाथाम्	यजेध्वम्
उत्तमपुरुषः	यजेयम्	यजेव	यजेम	यजेय	यजेवहि	यजेमहि

== आशीर्लिङ् ==

[LSK] इज्यात्[III/1] ।

यज् + लिङ्	3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।
यज् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
यज् + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
यज् + यास् त्	3.4.104 किदाशिषि । ~ लिङः यासुट्
इ अज् + यास् त्	6.1.15 वचिस्वपियजादीनां किति । ~ संप्रसारणम्
इज् + यास् त्	6.1.108 संप्रसारणाच्च । ~ अचि पूर्वरूपम् एकः पूर्वपरयोः
इज् + या त्	8.2.29 स्कोः संयोगाद्योरन्ते च । ~ लोपः
इज्यात्	

[LSK] यक्षीष्ट[III/1] ।

यज् + लिङ्	3.3.173 आशिषि लिङ्-लोटौ ।
यज् + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
यज् + सीयुट् त	3.4.102 लिङः सीयुट् ।
यज् + सीय् सुट् त	3.4.107 सुट् तिथोः । ~ लिङः
यज् + सी स् त	6.1.66 लोपो व्योर्वलि ।
यष् + सी स् त	8.2.36 व्रश्चभ्रस्जसृजमृजयजराजभ्राजच्छशां षः। ~ झलि पदस्य अन्ते च
यक् + सी स् त	8.2.41 षढोः कः सि ।
यक् + षी स् त	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः
यक् + षी ष् त	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः
यक् + षी ष् ट	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः

Conjugation of यज् (1U) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	इज्यात्	इज्यास्ताम्	इज्यासुः	यक्षीष्ट	यक्षीयास्ताम्	यक्षीरन्
मध्यमपुरुषः	इज्याः	इज्यास्तम्	इज्यास्त	यक्षीष्ठाः	यक्षीयास्थाम्	यक्षीध्वम्
उत्तमपुरुषः	इज्यासम्	इज्यास्व	इज्यास्म	यक्षीय	यक्षीवहि	यक्षीमहि

== लुङ् ==

[LSK] अयाक्षीत्[III/1] ।

यज् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
यज् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
यज् + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
यज् + च्लि + त्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
यज् + सिच् + त्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
याज् + स् + त्	7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।
याज् + स् + ईट् त्	7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्
याष् + सीत्	8.2.36 व्रश्चभ्रस्जसृजमृजयजराजभ्राजच्छशां षः। ~ झलि पदस्य अन्ते च
याक् + सीत्	8.2.41 षढोः कः सि ।
याक् + षीत्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः
अट् + याक्षीत्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

In परस्मैपद III/2,

यज् + सिच् + ताम्

याज् + स् + ताम्	7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।
याज् + ताम्	8.2.26 झलो झलि। ~ सस्य लोपः
याष् + ताम्	8.2.36 व्रश्चभ्रस्जसृजमृजयजराजभ्राजच्छशां षः। ~ झलि पदस्य अन्ते च
याष् + टाम्	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः
अट् + याष्टाम्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

अयाष्टाम्[III/2]

[LSK] अयष्ट[III/1] ।

यज् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
यज् + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
यज् + च्लि + त	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
यज् + सिच् + त	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
यष् + स् + त	8.2.36 व्रश्चभ्रस्जसृजमृजयजराजभ्राजच्छशां षः। ~ झलि पदस्य अन्ते च
यष् + त	8.2.26 झलो झलि। ~ सस्य लोपः
यष् + ट	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः
अट् + यष्ट	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

यज् + सिच् + आताम्

यष् + स् + आताम् 8.2.36 व्रश्चभ्रस्जसृजमृजयजराजभ्राजच्छशां षः। ~ झलि पदस्य अन्ते च

यक् + स् + आताम् 8.2.41 षढोः कः सि ।

यक् + ष् + आताम् 8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः

अट् + यक्षाताम् 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

अयक्षाताम् III/2

यज् + सिच् + ध्वम्

यज् + + ध्वम् 8.2.25 धि च । ~ सस्य लोपः

यष् + ध्वम् 8.2.36 व्रश्चभ्रस्जसृजमृजयजराजभ्राजच्छशां षः। ~ झलि पदस्य अन्ते च

यष् + ढ्वम् 8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः

यड् + ढ्वम् 8.4.53 झलां जश् झशि ।

अट् + यड्ढ्वम् 6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

अयड्ढ्वम् II/3

Conjugation of यज् (1U) in लुङ्/कर्तरि

The अङ्ग for तिङ् is अयाक्ष्/अयक्ष्, with 8.2.36 and 8.2.41, for परस्मैपद/आत्मनेपद, respectively. When झलादि तिङ् follows, स् is लोप by 8.2.26, making अङ्ग into अयाष्/अयष्.

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	अयाक्षीत्	अयाष्टाम्	अयाक्षुः	अयष्ट	अयक्षाताम्	अयक्षत
मध्यमपुरुषः	अयाक्षीः	अयाष्टम्	अयाष्ट	अयष्ठाः	अयक्षाथाम्	अयड्ढ्वम् 8.4.53
उत्तमपुरुषः	अयाक्षम्	अयाक्ष्व	अयाक्ष्म	अयक्षि	अयक्ष्वहि	अयक्ष्महि

== लृङ् ==

[LSK] अयक्ष्यत्, अयक्ष्यत III/1 ॥

Conjugation of यज् (1U) in लृङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	अयक्ष्यत्	अयक्ष्यताम्	अयक्ष्यन्	अयक्ष्यत	अयक्ष्येताम्	अयक्ष्यन्त
मध्यमपुरुषः	अयक्ष्यः	अयक्ष्यतम्	अयक्ष्यत	अयक्ष्यथाः	अयक्ष्येथाम्	अयक्ष्यध्वम्
उत्तमपुरुषः	अयक्ष्यम्	अयक्ष्याव	अयक्ष्याम	अयक्ष्ये	अयक्ष्यावहि	अयक्ष्यामहि

9. वहँ प्रापणे (1UA) to carry - संप्रसारणम्

[LSK] वहँ प्रापणे॥९॥

The content of the धातु is वह्. अँ is इत्. Being स्वरित-इत्-धातु, it is उभयपदी धातु. The स्वर of the धातु is अनुदात्त. Thus it is categorized as अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्।.

वह् is one of the members of यजादिगण. Thus it is subject to संप्रसारणम् by 6.1.15 वचिस्वपिवहादीनां किति । and 6.1.17 लिट्यभ्यासस्योभयेषाम् ।.

== लट् ==

[LSK] वहति, वहते III/1 ॥

वह् + शप् + ति

Conjugation of वह् (1U) in लट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	वहति	वहतः	वहन्ति	वहते	वहेते	वहन्ते
मध्यमपुरुषः	वहसि	वहथः	वहथ	वहसे	वहेथे	वहध्वे
उत्तमपुरुषः	वहामि	वहावः	वहामः	वहे	वहावहे	वहामहे

== लिट् ==

[LSK] उवाह III/1॥

The process is in exactly the same manner as for इयाज, of यज् धातु.

वह् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
वह् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
वह् + णल्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
वह् वह् + अ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
उ अह् वह् + अ	6.1.17 लिट्यभ्यासस्योभयेषाम् । ~ संप्रसारणम्
उह् वह् + अ	6.1.108 संप्रसारणाच्च । ~ अचि पूर्वरूपम् एकः पूर्वपरयोः
उ वह् + अ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
उ वाह् + अ	7.2.116 अत उपधायाः । ~ वृद्धिः ञ्णिति अङ्गस्य

[LSK] ऊहतुः III/2 । ऊहुः III/3 ।

Here, also in exactly the same manner as for ईजतुः, ईजुः, of यज् धातु.

वह् + लिट्	3.2.115 परोक्षे लिट् । ~ अनद्यतने भूते धातोः
वह् + तस्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
वह् + अतुस्	3.4.82 परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः । ~ लिटः
अतुस् is कित्	1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित् । ~ अपित्
उ अह् + अतुस्	6.1.15 वचिस्वपिवहादीनां किति । ~ संप्रसारणम्

Before द्वित्व, संप्रसारण has to be done. There is a परिभाषा stating "संप्रसारणं तदाश्रयं च कार्यं बलवत्".

उह् + अतुस्	6.1.108 संप्रसारणाच्च । ~ अचि पूर्वरूपम् एकः पूर्वपरयोः
उह् उह् + अतुस्	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
उ उह् + अतुस्	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
ऊह् + अतुस्	6.1.101 अकः सवर्णे दीर्घः । ~ संहितायाम्

[LSK] उवहिथ II/1 ।

In the opinion of भारद्वज, इट्-आगम should come by 7.2.63. The process is in exactly the same manner as for इयजिथ, of यज् धातु.

वह् + थल्

वह् + इथ	7.2.35 आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।
वह् वह् + इथ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
उ अह् वह् + इथ	6.1.17 लिट्यभ्यासस्योभयेषाम् । ~ संप्रसारणम्
उह् वह् + इथ	6.1.108 संप्रसारणाच्च । ~ अचि पूर्वरूपम् एकः पूर्वपरयोः
उ वह् + इथ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य

In the opinion of पाणिनि, इट्-आगम should not come by 7.2.62. For making the form, the following three sūtras are required.

[विधिसूत्रम्] 8.2.40 झषस्तथोर्धोऽधः ।

त्/थ् after झष् are replaced by ध्, but not after धा-धातु.

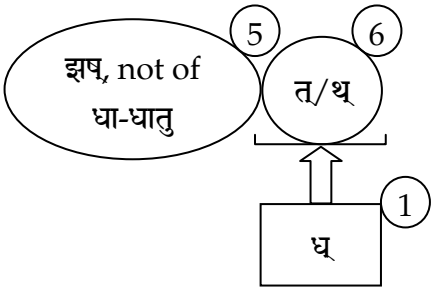

झषः $^{5/1}$ तथोः $^{6/2}$ धः $^{1/1}$ अधः $^{5/1}$ ।

4 words in the सूत्र; no अनुवृत्ति is required.

- झषः 5/1 – प्रत्याहारः झष्; in पूर्वपञ्चमी.
- तथोः 6/2 – तः च थ् च तथौ (ID), तयोः ।; अ after त् is for उच्चारण; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- धः 1/1 – This is आदेश.
- अधः 5/1 – न धा इति अधा (NT), तस्मात् ।; not डुधाञ् धारणपोषणयोः (3U) to support, to nourish; by 6.4.140 आतो धातोः।, the last आ is elided before ङसिँ विभक्ति.

[LSK] झषः $^{5/1}$ परयोः $^{6/2}$ तथोः $^{6/2}$ धः $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ न ^{0} तु ^{0} दधातेः $^{5/1}$ ॥

ध् is the substitute in the place of त्/थ् after झष्, but not after धा-धातु.

वह् + थल्

वह् वह् + थ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
उ अह् वह् + थ	6.1.17 लिट्यभ्यासस्योभयेषाम् । ~ संप्रसारणम्
उह् वह् + थ	6.1.108 संप्रसारणाच्च । ~ अचि पूर्वरूपम् एकः पूर्वपरयोः
उ वह् + थ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
उ वढ् + थ	8.2.31 हो ढः । ~ झलि पदस्य अन्ते च
उ वढ् + ध्	8.2.40 झषस्तथोर्धोऽधः ।
उ वढ् + ढ्	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः

Continue with the next sūtra.

[विधिसूत्रम्] 8.3.13 ढो ढे लोपः ।

ढ् is elided when followed by ढ्.

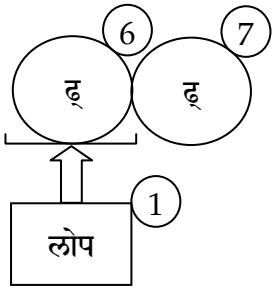

ढः $^{6/1}$ ढे $^{7/1}$ लोपः $^{1/1}$ ।

3 words in the सूत्र; no अनुवृत्ति is required.

- ढः 6/1 – प्रातिपदिक is ढ्; in स्थानेयोगा षष्ठी.
- ढे 7/1 – प्रातिपदिक is ढ; the अ after ढ् is for उच्चारण; in परसप्तमी.
- लोपः 1/1 – This is आदेश.

लोप is the substitute in the place of ढ् when ढ् follows.

उ वढ् + ढ्	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः
उ व + ढ्	8.3.13 ढो ढे लोपः ।

ष्टुत्व is सिद्धवत् for this sūtra. [25]

Here, 6.3.111 ढ्रलोपे पूर्वस्य दीर्घोऽणः । is प्राप्त. The next sūtra give अपवाद for that.

[25] [K] ष्टुत्वस्य अत्र सिद्धत्वम् आश्रयाद् द्रष्टव्यम् ।

[विधिसूत्रम्] 6.3.112 सहिवहोरोदवर्णस्य । ~ ढलोपे

After the elision of ढ्, the अवर्ण of सह्/वह् is replaced by ओ.

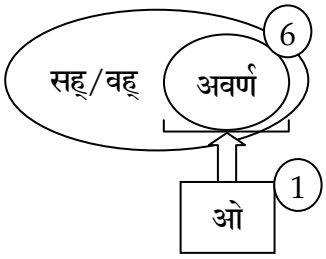

सहिवहोः $^{6/2}$ ओत् $^{1/1}$ अवर्णस्य $^{6/1}$ । ~ ढलोपे $^{7/1}$

3 words in the सूत्र; 1 word as अनुवृत्ति

- सहिवहोः 6/2 – सहिः च वह् च सहिवहौ (ID), तयोः।; सह्-धातु with इक्-निर्देश and वह्-धातु; in सम्बन्धे षष्ठी to अवर्णस्य.
- ओत् 1/1 – This is आदेश.
- अवर्णस्य 6/1 – In स्थानेयोगा षष्ठी.
- ढलोपे 7/1 – From 6.3.111 ढ्रलोपे पूर्वस्य दीर्घोऽणः ।; since there is no possibility for रेफ, only the लोप of ढ् is considered here; in सतिसप्तमी.

[LSK] अनयोः $^{6/2}$ अवर्णस्य $^{6/1}$ ओत् $^{1/1}$ स्यात् $^{III/1}$ ढलोपे $^{7/1}$ ।

ओ is the substitute in the place of अवर्ण of सह्/वह्, when there is लोप of ढ्.

[LSK] उवोढ $^{II/1}$ ।

वह् + थल्

वह् वह् + थ	6.1.8 लिटि धातोरनभ्यासस्य। ~ एकाचः द्वे प्रथमस्य
उ अह् वह् + थ	6.1.17 लिट्यभ्यासस्योभयेषाम् । ~ संप्रसारणम्
उह् वह् + थ	6.1.108 संप्रसारणाच्च । ~ अचि पूर्वरूपम् एकः पूर्वपरयोः
उ वह् + थ	7.4.60 हलादिः शेषः । ~ अभ्यासस्य
उ वढ् + थ	8.2.31 हो ढः । ~ झलि पदस्य अन्ते च
उ वढ् + ध	8.2.40 झषस्तथोर्धोऽधः ।
उ वढ् + ढ	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः
उ व + ढ	8.3.13 ढो ढे लोपः ।
उ वो + ढ	6.3.112 सहिवहोरोदवर्णस्य । ~ ढलोपे

[LSK] ऊहे III/1 ।

As all तिङ् in लिट् are कित, the same process as for ऊहतुः.

Conjugation of वह् (1U) in लिट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	उवाह	ऊहतुः	ऊहुः	ऊहे	ऊहाते	ऊहिरे
मध्यमपुरुषः	उवहिथ/उवोढ	ऊहथुः	ऊह	ऊहिषे	ऊहाथे	ऊहिढ्वे/ऊहिध्वे 8.3.79
उत्तमपुरुषः	उवाह/उवह	ऊहिव	ऊहिम	ऊहे	ऊहिवहे	ऊहिमहे

== लुट् ==

[LSK] वोढा II/1 ।

वह् + लुट्	3.3.15 अनद्यतने लुट् । ~ भविष्यति धातोः
वह् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
वह् + तास् + तिप्	3.1.33 स्यतासी लृँलुँटोः । ~ प्रत्ययौ धातोः
वह् + तास् + डा	2.4.85 लुटः प्रथमस्य डारौरसः ।
वह् + त् + आ	(प.) डित्त्वसामर्थ्यादभस्यापि टेर्लोपः।
वढ् + ता	8.2.31 हो ढः । ~ झलि पदस्य अन्ते च
वढ् + धा	8.2.40 झषस्तथोर्धोऽधः ।
वढ् + ढा	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः
व + ढा	8.3.13 ढो ढे लोपः ।
वो + ढा	6.3.112 सहिवहोरोदवर्णस्य । ~ ढलोपे

Conjugation of वह् (1U) in लुट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	वोढा (वा.)	वोढारौ	वोढारः	वोढा	वोढारौ	वोढारः
मध्यमपुरुषः	वोढासि 7.4.50	वोढास्थः	वोढास्थ	वोढासे 7.4.50	वोढासाथे	वोढाध्वे 8.2.25
उत्तमपुरुषः	वोढास्मि	वोढास्वः	वोढास्मः	वोढाहे 7.4.52	वोढास्वहे	वोढास्महे

== लृट् ==

[LSK] वक्ष्यति, वक्ष्यते III/1 ।

वह् + स्य + ति

वढ् + स्य + ति 8.2.31 हो ढः । ~ झलि पदस्य अन्ते च

वक् + स्य + ति 8.2.41 षढोः कः सि ।

वक् + ष्य + ति 8.3.59 आदेशप्रत्यवयोः । ~ सः मूर्धन्यः

Conjugation of वह् (1U) in लृट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	वक्ष्यति	वक्ष्यतः	वक्ष्यन्ति	वक्ष्यते	वक्ष्येते	वक्ष्यन्ते
मध्यमपुरुषः	वक्ष्यसि	वक्ष्यथः	वक्ष्यथ	वक्ष्यसे	वक्ष्येथे	वक्ष्यध्वे
उत्तमपुरुषः	वक्ष्यामि	वक्ष्यावः	वक्ष्यामः	वक्ष्ये	वक्ष्यावहे	वक्ष्यामहे

== लोट् ==

Conjugation of वह् (1U) in लोट्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	वहतु/वहतात्	वहताम्	वहन्तु	वहताम्	वहेताम्	वहन्ताम्
मध्यमपुरुषः	वह/वहतात्	वहतम्	वहत	वहस्व	वहेथाम्	वहध्वम्
उत्तमपुरुषः	वहानि	वहाव	वहाम	वहै	वहावहै	वहामहै

== लङ् ==

Conjugation of वह् (1U) in लङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	अवहत्	अवहताम्	अवहन्	अवहत	अवहेताम्	अवहन्त
मध्यमपुरुषः	अवहः	अवहतम्	अवहत	अवहथाः	अवहेथाम्	अवहध्वम्
उत्तमपुरुषः	अवहम्	अवहाव	अवहाम	अवहे	अवहावहि	अवहामहि

== विधिलिङ् ==

Conjugation of वह् (1U) in विधिलिङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	वहेत्	वहेताम्	वहेयुः	वहेत	वहेयाताम्	वहेरन्
मध्यमपुरुषः	वहेः	वहेतम्	वहेत	वहेथाः	वहेयाथाम्	वहेध्वम्
उत्तमपुरुषः	वहेयम्	वहेव	वहेम	वहेय	वहेवहि	वहेमहि

== आशीर्लिङ् ==

Conjugation of वह् (1U) in आशीर्लिङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	उह्यात्	उह्यास्ताम्	उह्यासुः	वक्षीष्ट	वक्षीयास्ताम्	वक्षीरन्
मध्यमपुरुषः	उह्याः	उह्यास्तम्	उह्यास्त	वक्षीष्ठाः	वक्षीयास्थाम्	वक्षीध्वम्
उत्तमपुरुषः	उह्यासम्	उह्यास्व	उह्यास्म	वक्षीय	वक्षीवहि	वक्षीमहि

== लुङ् ==

[LSK] अवाक्षीत्[III/1] ।

वह् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
वह् + तिप्	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
वह् + त्	3.4.100 इतश्च । ~ ङितः लस्य परस्मैपदस्य लोपः
वह् + च्लि + त्	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
वह् + सिच् + त्	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
वाह् + स् + त्	7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।
वाह् + स् + ईट् त्	7.3.96 अस्तिसिचोऽपृक्ते । ~ हलि ईट्
वाढ् + सीत्	8.2.31 हो ढः । ~ झलि पदस्य अन्ते च
वाक् + सीत्	8.2.41 षढोः कः सि ।
वाक् + षीत्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः
अट् + वाक्षीत्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

[LSK] अवोढाम्[III/2] ।

वह् + सिच् + ताम्

वाह् + स् + ताम्	7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।
वाह् + ताम्	8.2.26 झलो झलि। ~ सस्य लोपः
वाढ् + ताम्	8.2.31 हो ढः । ~ झलि पदस्य अन्ते च
वाढ् + धाम्	8.2.40 झषस्तथोर्धोऽधः ।
वाढ् + ढाम्	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः
वा + ढाम्	8.3.13 ढो ढे लोपः ।
वो + ढाम्	6.3.112 सहिवहोरोदवर्णस्य । ~ ढलोपे
अट् + वोढाम्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

[LSK] अवाक्षुः[III/3] ।

वह् + सिच् + झ

वह् + स् + उस्	3.4.109 सिजभ्यस्तविदिभ्यश्च । ~ झेः जुस् ङितः
वाह् + स् + उस्	7.2.1 सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।
वाढ् + स् + उस्	8.2.31 हो ढः । ~ झलि पदस्य अन्ते च
वाक् + स् + उस्	8.2.41 षढोः कः सि ।
वाक् + ष् + उस्	8.3.59 आदेशप्रत्यययोः । ~ सः मूर्धन्यः इण्कोः
अट् + वाक्षुस्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

अवाक्षुः

[LSK] अवाक्षीः[II/1] ।

The same process as for अवाक्षीत्[III/1].

[LSK] अवोढम्[II/2] । अवोढ[II/3] ।

The same process as for अवोढाम्[III/2].

[LSK] अवाक्षम्[I/1] । अवाक्ष्व[I/2] । अवाक्ष्म[I/3] ।

The same process as for अवाक्षुः[III/3].

In आत्मनेपद, when the suffix starts with त/थ, the process is similar to अवोढाम्[III/2] of परस्मैपद. When the suffix starts with the letters other than त/थ, the process is similar to अवाक्षीत्[III/1] of परस्मैपद.

[LSK] अवोढ[III/1] ।

वह् + लुङ्	3.2.110 लुङ् । ~ भूते धातोः
वह् + त	3.4.78 तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् । ~ लस्य
वह् + च्लि + त	3.1.43 च्लि लुङि । ~ धातोः
वह् + सिच् + त	3.1.44 च्लेः सिँच् ।
वढ् + स् + त	8.2.31 हो ढः । ~ झलि पदस्य अन्ते च
वढ् + त	8.2.26 झलो झलि। ~ सस्य लोपः
वढ् + ध	8.2.40 झषस्तथोर्धोऽधः ।
वढ् + ढ	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः
व + ढ	8.3.13 ढो ढे लोपः ।
वो + ढ	6.3.112 सहिवहोरोदवर्णस्य । ~ ढलोपे
अट् + वोढ	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

[LSK] अवक्षाताम्[III/2] । अवक्षत[III/3] ।

अट् + वह् + स् + आताम्; अट् + वह् + स् + अत; 8.2.31 हो ढः।, 8.2.41 षढो कः सि।, and 8.3.59.

[LSK] अवोढाः[II/1] ।

अट् + वह् + स् + थास्; 8.2.26 झलो झलि। ~ सस्य लोपः, 8.2.31 हो ढः।, 8.2.40 झषस्तथोर्धोऽधः।, 8.3.13 ढो ढे लोपः ।, and 6.3.112 सहिवहोरोदवर्णस्य । ~ ढलोपे.

The same process as for अवाक्षीत्[III/1].

[LSK] अवक्षाथाम्[II/2] । अवोढ्वम्[II/3] ।

वढ् + स् + ध्वम्	8.2.31 हो ढः । ~ झलि पदस्य अन्ते च
वढ् + ध्वम्	8.2.26 झलो झलि। ~ सस्य लोपः
वढ् + ढ्वम्	8.4.41 ष्टुना ष्टुः । ~ स्तोः
व + ढ्वम्	8.3.13 ढो ढे लोपः ।
वो + ढ्वम्	6.3.112 सहिवहोरोदवर्णस्य । ~ ढलोपे
अट् + वोढ्वम्	6.4.71 लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः। ~ अङ्गस्य

[LSK] अवक्षि[I/1] । अवक्ष्वहि[I/2] । अवक्ष्महि[I/3] ॥

Conjugation of वह् (1U) in लुङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	अवाक्षीत्	अवोढाम्	अवाक्षुः	अवोढ	अवक्षाताम्	अवक्षत
मध्यमपुरुषः	अवाक्षीः	अवोढम्	अवोढ	अवोढाः	अवक्षाथाम्	अवोढ्वम्
उत्तमपुरुषः	अवाक्षम्	अवाक्ष्व	अवाक्ष्म	अवक्षि	अवक्ष्वहि	अवक्ष्महि

== लृङ् ==

Conjugation of वह् (1U) in लृङ्/कर्तरि

	परस्मैपदेषु			आत्मनेपदेषु		
प्रथमपुरुषः	अवक्ष्यत्	अवक्ष्यताम्	अवक्ष्यन्	अवक्ष्यत	अवक्ष्येताम्	अवक्ष्यन्त
मध्यमपुरुषः	अवक्ष्यः	अवक्ष्यतम्	अवक्ष्यत	अवक्ष्यथाः	अवक्ष्येथाम्	अवक्ष्यध्वम्
उत्तमपुरुषः	अवक्ष्यम्	अवक्ष्याव	अवक्ष्याम	अवक्ष्ये	अवक्ष्यावहि	अवक्ष्यामहि

डुवपँ बीजसन्तापे (1UA) to sow, to scatter

The content of the धातु is वप्. डु is इत् by 1.3.5 आदिर्ञिटुडवः ।, for कृत्प्रत्यय क्ति by 3.3.88 ङ्वितः क्तिः।. अँ is also इत्. Being स्वरित-इत्-धातु, it is उभयपदी धातु. The स्वर of the धातु is अनुदात्त. Thus it is categorized as अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्।.

वप् is one of the members of यजादिगण. Thus it is subject to संप्रसारणम् by 6.1.15 वचिस्वपिवहादीनां किति । and 6.1.17 लिट्यभ्यासस्योभयेषाम् ।.

लट्					
वपति	वपतः	वपन्ति	वपते	वपेते	वपन्ते
वपसि	वपथः	वपथ	वपसे	वपेथे	वपध्वे
वपामि	वपावः	वपामः	वपे	वपावहे	वपामहे
लिट् Being not listed in क्रादिनियम, there is इट् for लिट्. For थल्, वैकल्पिक-अनिट् by 7.2.62 उपदेशेऽत्वतः। and 7.2.63 ऋतो भारद्वाजस्य।. In अभ्यास, संप्रसारण by 6.1.17 लिट्यभ्यासस्योभयेषाम् । takes place. When कित् by 1.2.5 असंयोगाल्लिट् कित्। ~ अपित् follows, संप्रसारण by 6.1.15 वचिस्वपिवहादीनां किति । takes place before द्वित्व.					
उवाप	ऊपतुः	ऊपुः	ऊपे	ऊपाते	ऊपिरे
उवपिथ/उवप्थ	ऊपथुः	ऊप	ऊपिषे	ऊपाथे	ऊपिध्वे
उवाप/उवप	ऊपिव	ऊपिम	ऊपे	ऊपिवहे	ऊपिमहे
लुट्					
वप्ता	वप्तारौ	वप्तारः	वप्ता	वप्तारौ	वप्तारः
वप्तासि	वप्तास्थः	वप्तास्थ	वप्तासे	वप्तासाथे	वप्ताध्वे
वप्तास्मि	वप्तास्वः	वप्तास्मः	वप्ताहे	वप्तास्वहे	वप्तास्महे
लृट्					
वप्स्यति	वप्स्यतः	वप्स्यन्ति	वप्स्यते	वप्स्येते	वप्स्यन्ते
वप्स्यसि	वप्स्यथः	वप्स्यथ	वप्स्यसे	वप्स्येथे	वप्स्यध्वे
वप्स्यामि	वप्स्यावः	वप्स्यामः	वप्स्ये	वप्स्यावहे	वप्स्यामहे
लोट्					
वपतु/वपतात्	वपताम्	वपन्तु	वपताम्	वपेताम्	वपन्ताम्
वप/वपतात्	वपतम्	वपत	वपस्व	वपेथाम्	वपध्वम्
वपानि	वपाव	वपाम	वपै	वपावहै	वपामहै

लङ्					
अवपत्	अवपताम्	अवपन्	अवपत	अवपेताम्	अवपन्त
अवपः	अवपतम्	अवपत	अवपथाः	अवपेथाम्	अवपध्वम्
अवपम्	अवपाव	अवपाम	अवपे	अवपावहि	अवपामहि
विधिलिङ्					
वपेत्	वपेताम्	वपेयुः	वपेत	वपेयाताम्	वपेरन्
वपेः	वपेतम्	वपेत	वपेथाः	वपेयाथाम्	वपेध्वम्
वपेयम्	वपेव	वपेम	वपेय	वपेवहि	वपेमहि
आशीर्लिङ्					
उप्यात्	उप्यास्ताम्	उप्यासुः	वप्सीष्ट	वप्सीयास्ताम्	वप्सीरन्
उप्याः	उप्यास्तम्	उप्यास्त	वप्सीष्ठाः	वप्सीयास्थाम्	वप्सीध्वम्
उप्यासम्	उप्यास्व	उप्यास्म	वप्सीय	वप्सीवहि	वप्सीमहि
लुङ्					
अवाप्सीत्	अवाप्ताम् 8.2.26	अवाप्सुः	अवप्त 8.2.26	अवप्साताम्	अवप्सत
अवाप्सीः	अवाप्तम् 8.2.26	अवाप्त 8.2.26	अवप्थाः 8.2.26	अवप्साथाम्	अवब्ध्वम् 8.2.25, 8.4.53
अवाप्सम्	अवाप्स्व	अवाप्स्म	अवप्सि	अवप्स्वहि	अवप्स्महि
लृङ्					
अवप्स्यत्	अवप्स्यताम्	अवप्स्यन्	अवप्स्यत	अवप्स्येताम्	अवप्स्यन्त
अवप्स्यः	अवप्स्यतम्	अवप्स्यत	अवप्स्यथाः	अवप्स्येथाम्	अवप्स्यध्वम्
अवप्स्यम्	अवप्स्याव	अवप्स्याम	अवप्स्ये	अवप्स्यावहि	अवप्स्यामहि

धावुँ गतिसुद्ध्योः (1US) to go, to wash

The content of the धातु is धाव्. उँ is इत्. Being स्वरित-इत्-धातु, it is उभयपदी धातु. The स्वर of the धातु is उदात्त. Thus it is categorized as सेट्.

लट्					
धावति	धावतः	धावन्ति	धावते	धावेते	धावन्ते
धावसि	धावथः	धावथ	धावसे	धावेथे	धावध्वे
धावामि	धावावः	धावामः	धावे	धावावहे	धावामहे
लिट्					
दधाव	दधावतुः	दधावुः	दधावे	दधावाते	दधाविरे
दधाविथ	दधावथुः	दधाव	दधाविषे	दधावाथे	दधाविढ्वे/दधाविध्वे 8.3.79
दधाव	दधाविव	दधाविम	दधावे	दधाविवहे	दधाविमहे
लुट्					
धाविता	धावितारौ	धावितारः	धाविता	धावितारौ	धावितारः
धावितासि	धावितास्थः	धावितास्थ	धावितासे	धावितासाथे	धाविताध्वे
धावितास्मि	धावितास्वः	धावितास्मः	धावितास्वहे	धावितास्वहे	धावितास्महे
लृट्					
धाविष्यति	धाविष्यतः	धाविष्यन्ति	धाविष्यते	धाविष्येते	धाविष्यन्ते
धाविष्यसि	धाविष्यथः	धाविष्यथ	धाविष्यसे	धाविष्येथे	धाविष्यध्वे
धाविष्यामि	धाविष्यावः	धाविष्यामः	धाविष्ये	धाविष्यावहे	धाविष्यामहे
लोट्					
धावतु/धावतात्	धावताम्	धावन्तु	धावताम्	धावेताम्	धावन्ताम्
धाव/धावतात्	धावतम्	धावत	धावस्व	धावेथाम्	धावध्वम्
धावानि	धावाव	धावाम	धावै	धावावहै	धावामहै
लङ्					
अधावत्	अधावताम्	अधावन्	अधावत	अधावेताम्	अधावन्त
अधावः	अधावतम्	अधावत	अधावथाः	अधावेथाम्	अधावध्वम्
अधावम्	अधावाव	अधावाम	अधावे	अधावावहि	अधावामहि

विधिलिङ्					
धावेत्	धावेताम्	धावेयुः	धावेत	धावेयाताम्	धावेरन्
धावेः	धावेतम्	धावेत	धावेथाः	धावेयाथाम्	धावेध्वम्
धावेयम्	धावेव	धावेम	धावेय	धावेवहि	धावेमहि
आशीर्लिङ्					
धाव्यात्	धाव्यास्ताम्	धाव्यासुः	धाविषीष्ट	धाविषीयास्ताम्	धाविषीरन्
धाव्याः	धाव्यास्तम्	धाव्यास्त	धाविषीष्ठाः	धाविषीयास्थाम्	धाविषीध्वम्
धाव्यासम्	धाव्यास्व	धाव्यास्म	धाविषीय	धाविषीवहि	धाविषीमहि
लुङ्					
अधावीत्	अधाविष्टाम्	अधाविषुः	अधाविष्ट	अधाविषाताम्	अधाविषत
अधावीः	अधाविष्टम्	अधाविष्ट	अधाविष्ठाः	अधाविषाथाम्	अधाविढ्वम्/अधाविध्वम् 8.3.79
अधाविषम्	अधाविष्व	अधाविष्म	अधाविषि	अधाविष्वहि	अधाविष्महि
लृङ्					
अधाविष्यत्	अधाविष्यताम्	अधाविष्यन्	अधाविष्यत	अधाविष्येताम्	अधाविष्यन्त
अधाविष्यः	अधाविष्यतम्	अधाविष्यत	अधाविष्यथाः	अधाविष्येथाम्	अधाविष्यध्वम्
अधाविष्यम्	अधाविष्याव	अधाविष्याम	अधाविष्ये	अधाविष्यावहि	अधाविष्यामहि

राजृँ दीप्तौ (1US) to shine

The content of the धातु is राज्. ऋँ is इत्. Being स्वरित-इत्-धातु, it is उभयपदी धातु. The स्वर of the धातु is उदात्त. Thus it is categorized as सेट्.

राज् is included in फणादि-गण. Thus there is optional एत्व and अभ्यासलोप in लिट् by 6.4.125 फणां च सप्तानाम् ।.

लट्					
राजति	राजतः	राजन्ति	राजते	राजेते	राजन्ते
राजसि	राजथः	राजथ	राजसे	राजेथे	राजध्वे
राजामि	राजावः	राजामः	राजे	राजावहे	राजामहे
लिट् Optional एत्व and अभ्यासलोप when कित् follows by 6.4.125 फणां च सप्तानाम् ।					
रराज	रेजतुः/रराजतुः	रेजुः/रराजुः	रेजे/रराजे	रेजाते/रराजाते	रेजिरे/रराजिरे
रेजिथ/रराजिथ	रेजथुः/रराजथुः	रेज/रराज	रेजिषे/रराजिषे	रेजाथे/रराजाथे	रेजिध्वे/रराजिध्वे
रराज/ररज	रेजिव/रराजिव	रेजिम/रराजिम	रेजे/रराजे	रेजिवहे/रराजिवहे	रेजिमहे/रराजिमहे
लुट्					
राजिता	राजितारौ	राजितारः	राजिता	राजितारौ	राजितारः
राजितासि	राजितास्थः	राजितास्थ	राजितासे	राजितासाथे	राजिताध्वे
राजितास्मि	राजितास्वः	राजितास्मः	राजिताहे	राजितास्वहे	राजितास्महे
लृट्					
राजिष्यति	राजिष्यतः	राजिष्यन्ति	राजिष्यते	राजिष्येते	राजिष्यन्ते
राजिष्यसि	राजिष्यथः	राजिष्यथ	राजिष्यसे	राजिष्येथे	राजिष्यध्वे
राजिष्यामि	राजिष्यावः	राजिष्यामः	राजिष्ये	राजिष्यावहे	राजिष्यामहे
लोट्					
राजतु/राजतात्	राजताम्	राजन्तु	राजताम्	राजेताम्	राजन्ताम्
राज/राजतात्	राजतम्	राजत	राजस्व	राजेथाम्	राजध्वम्
राजानि	राजाव	राजाम	राजै	राजावहै	राजामहै
लङ्					
अराजत्	अराजताम्	अराजन्	अराजत	अराजेताम्	अराजन्त
अराजः	अराजतम्	अराजत	अराजथाः	अराजेथाम्	अराजध्वम्
अराजम्	अराजाव	अराजाम	अराजे	अराजावहि	अराजामहि

विधिलिङ्					
राजेत्	राजेताम्	राजेयुः	राजेत	राजेयाताम्	राजेरन्
राजेः	राजेतम्	राजेत	राजेथाः	राजेयाथाम्	राजेध्वम्
राजेयम्	राजेव	राजेम	राजेय	राजेवहि	राजेमहि
आशीर्लिङ्					
राज्यात्	राज्यास्ताम्	राज्यासुः	राजिषीष्ट	राजिषीयास्ताम्	राजिषीरन्
राज्याः	राज्यास्तम्	राज्यास्त	राजिषीष्ठाः	राजिषीयास्थाम्	राजिषीध्वम्
राज्यासम्	राज्यास्व	राज्यास्म	राजिषीय	राजिषीवहि	राजिषीमहि
लुङ्					
अराजीत्	अराजिष्टाम्	अराजिषुः	अराजिष्ट	अराजिषाताम्	अराजिषत
अराजीः	अराजिष्टम्	अराजिष्ट	अराजिष्ठाः	अराजिषाथाम्	अराजिढ्वम् 8.3.78 अङ्ग for ध्वम् is इ-ending.
अराजिषम्	अराजिष्व	अराजिष्म	अराजिषि	अराजिष्वहि	अराजिष्महि
लृङ्					
अराजिष्यत्	अराजिष्यताम्	अराजिष्यन्	अराजिष्यत	अराजिष्येताम्	अराजिष्यन्त
अराजिष्यः	अराजिष्यतम्	अराजिष्यत	अराजिष्यथाः	अराजिष्येथाम्	अराजिष्यध्वम्
अराजिष्यम्	अराजिष्याव	अराजिष्याम	अराजिष्ये	अराजिष्यावहि	अराजिष्यामहि

टुयाचृँ याच्ञायाम् (1US) to beg

The content of the धातु is याच्. टु is इत् by 1.3.5 आदिर्ञिटुडवः।. ऋँ is इत्. Being स्वरित-इत्-धातु, it is उभयपदी धातु. The स्वर of the धातु is उदात्त. Thus it is categorized as सेट्.

लट्					
याचति	याचतः	याचन्ति	याचते	याचेते	याचन्ते
याचसि	याचथः	याचथ	याचसे	याचेथे	याचध्वे
याचामि	याचावः	याचामः	याचे	याचावहे	याचामहे
लिट् Since it is neither in क्रादिनियम, nor अजन्त, nor अत्वत्, इट्-आगम is attached.					
ययाच	ययाचतुः	ययाचुः	ययाचे	ययाचाते	ययाचिरे
ययाचिथ	ययाचथुः	ययाच	ययाचिषे	ययाचाथे	ययाचिध्वे
ययाच/ययच	ययाचिव	ययाचिम	ययाचे	ययाचिवहे	ययाचिमहे
लुट्					
याचिता	याचितारौ	याचितारः	याचिता	याचितारौ	याचितारः
याचितासि	याचितास्थः	याचितास्थ	याचितासे	याचितासाथे	याचिताध्वे
याचितास्मि	याचितास्वः	याचितास्मः	याचिताहे	याचितास्वहे	याचितास्महे
लृट्					
याचिष्यति	याचिष्यतः	याचिष्यन्ति	याचिष्यते	याचिष्येते	याचिष्यन्ते
याचिष्यसि	याचिष्यथः	याचिष्यथ	याचिष्यसे	याचिष्येथे	याचिष्यध्वे
याचिष्यामि	याचिष्यावः	याचिष्यामः	याचिष्ये	याचिष्यावहे	याचिष्यामहे
लोट्					
याचतु/याचतात्	याचताम्	याचन्तु	याचताम्	याचेताम्	याचन्ताम्
याच/याचतात्	याचतम्	याचत	याचस्व	याचेथाम्	याचध्वम्
याचानि	याचाव	याचाम	याचै	याचावहै	याचामहै
लङ्					
अयाचत्	अयाचताम्	अयाचन्	अयाचत	अयाचेताम्	अयाचन्त
अयाचः	अयाचतम्	अयाचत	अयाचथाः	अयाचेथाम्	अयाचध्वम्
अयाचम्	अयाचाव	अयाचाम	अयाचे	अयाचावहि	अयाचामहि

विधिलिङ्					
याचेत्	याचेताम्	याचेयुः	याचेत	याचेयाताम्	याचेरन्
याचेः	याचेतम्	याचेत	याचेथाः	याचेयाथाम्	याचेध्वम्
याचेयम्	याचेव	याचेम	याचेय	याचेवहि	याचेमहि
आशीर्लिङ्					
याच्यात्	याच्यास्ताम्	याच्यासुः	याचिषीष्ट	याचिषीयास्ताम्	याचिषीरन्
याच्याः	याच्यास्तम्	याच्यास्त	याचिषीष्ठाः	याचिषीयास्थाम्	याचिषीध्वम्
याच्यासम्	याच्यास्व	याच्यास्म	याचिषीय	याचिषीवहि	याचिषीमहि
लुङ्					
अयाचीत्	अयाचिष्टाम्	अयाचिषुः	अयाचिष्ट	अयाचिषाताम्	अयाचिषत
अयाचीः	अयाचिष्टम्	अयाचिष्ट	अयाचिष्ठाः	अयाचिषाथाम्	अयाचिढ्वम् 8.3.78 अङ्ग for ध्वम् is इ-ending.
अयाचिषम्	अयाचिष्व	अयाचिष्म	अयाचिषि	अयाचिष्वहि	अयाचिष्महि
लृङ्					
अयाचिष्यत्	अयाचिष्यताम्	अयाचिष्यन्	अयाचिष्यत	अयाचिष्येताम्	अयाचिष्यन्त
अयाचिष्यः	अयाचिष्यतम्	अयाचिष्यत	अयाचिष्यथाः	अयाचिष्येथाम्	अयाचिष्यध्वम्
अयाचिष्यम्	अयाचिष्याव	अयाचिष्याम	अयाचिष्ये	अयाचिष्यावहि	अयाचिष्यामहि

खनुँ अवदारणे (1US) to dig

The content of the धातु is खन्. उँ is इत्. Being स्वरित-इत्-धातु, it is उभयपदी धातु. The स्वर of the धातु is उदात्त. Thus it is categorized as सेट्.

खन् is one of the members of 6.4.98 गमहनजनखनघसां लोपः क्ङित्यनङि। ~ अचि उपधायाः, thus उपधा अ is elided when कित्/ङित् follows.

लट्					
खनति	खनतः	खनन्ति	खनते	खनेते	खनन्ते
खनसि	खनथः	खनथ	खनसे	खनेथे	खनध्वे
खनामि	खनावः	खनामः	खने	खनावहे	खनामहे
लिट् By 6.4.98 गमहनजनखनघसां लोपः क्ङित्यनङि। ~ अचि उपधायाः, उपधा अ is elided when कित् follows.					
चखान	चख्नतुः	चख्नुः	चख्ने	चख्नाते	चख्निरे
चखनिथ	चख्नथुः	चख्न	चख्निषे	चख्नाथे	चख्निध्वे
चखान/चखन	चख्निव	चख्निम	चख्ने	चख्निवहे	चख्निमहे
लुट्					
खनिता	खनितारौ	खनितारः	खनिता	खनितारौ	खनितारः
खनितासि	खनितास्थः	खनितास्थ	खनितासे	खनितासाथे	खनिताध्वे
खनितास्मि	खनितास्वः	खनितास्मः	खनिताहे	खनितास्वहे	खनितास्महे
लृट्					
खनिष्यति	खनिष्यतः	खनिष्यन्ति	खनिष्यते	खनिष्येते	खनिष्यन्ते
खनिष्यसि	खनिष्यथः	खनिष्यथ	खनिष्यसे	खनिष्येथे	खनिष्यध्वे
खनिष्यामि	खनिष्यावः	खनिष्यामः	खनिष्ये	खनिष्यावहे	खनिष्यामहे
लोट्					
खनतु/खनतात्	खनताम्	खनन्तु	खनताम्	खनेताम्	खनन्ताम्
खन/खनतात्	खनतम्	खनत	खनस्व	खनेथाम्	खनध्वम्
खनानि	खनाव	खनाम	खनै	खनावहै	खनामहै
लङ्					
अखनत्	अखनताम्	अखनन्	अखनत	अखनेताम्	अखनन्त
अखनः	अखनतम्	अखनत	अखनथाः	अखनेथाम्	अखनध्वम्
अखनम्	अखनाव	अखनाम	अखने	अखनावहि	अखनामहि

विधिलिङ्					
खनेत्	खनेताम्	खनेयुः	खनेत	खनेयाताम्	खनेरन्
खनेः	खनेतम्	खनेत	खनेथाः	खनेयाथाम्	खनेध्वम्
खनेयम्	खनेव	खनेम	खनेय	खनेवहि	खनेमहि
आशीर्लिङ् By 6.4.43 ये विभाषा । ~ जनसनखनाम् आत् क्ङिति, optional आ for the last letter when यकारादि कित्/ङित् follows.					
खायात्/खन्यात्	खायास्ताम्/खन्यास्ताम्	खायासुः/खन्यासुः	खनिषीष्ट	खनिषीयास्ताम्	खनिषीरन्
खायाः/खन्याः	खायास्तम्/खन्यास्तम्	खायास्त/खन्यास्त	खनिषीष्ठाः	खनिषीयास्थाम्	खनिषीध्वम्
खायासम्/खन्यासम्	खायास्व/खन्यास्व	खायास्म/खन्यास्म	खनिषीय	खनिषीवहि	खनिषीमहि
लुङ् वृद्धि is optional by 7.2.7 अतो हलादेर्लघोः । ~ इटि सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु अङ्गस्य विभाषा। in परस्मैपद.					
अखानीत्/अखनीत्	अखानिष्टाम्/ अखनिष्टाम्	अखानिषुः/ अखनिषुः	अखनिष्ट	अखनिषाताम्	अखनिषत
अखानीः/अखनीः	अखानिष्टम्/अखनिष्टम्	अखानिष्ट/अखनिष्ट	अखनिष्ठाः	अखनिषाथाम्	अखनिढ्वम् 8.3.78 अङ्ग for ध्वम् is इ-ending.
अखानिषम्/अखनिषम्	अखानिष्व/अखनिष्व	अखानिष्म/अखनिष्म	अखनिषि	अखनिष्वहि	अखनिष्महि
लृङ्					
अखनिष्यत्	अखनिष्यताम्	अखनिष्यन्	अखनिष्यत	अखनिष्येताम्	अखनिष्यन्त
अखनिष्यः	अखनिष्यतम्	अखनिष्यत	अखनिष्यथाः	अखनिष्येथाम्	अखनिष्यध्वम्
अखनिष्यम्	अखनिष्याव	अखनिष्याम	अखनिष्ये	अखनिष्यावहि	अखनिष्यामहि

शपँ आक्रोशे (1UA) to curse

The content of the धातु is शप्. अँ is इत्. Being स्वरित-इत्-धातु, it is उभयपदी धातु. The स्वर of the धातु is अनुदात्त. Thus it is categorized as अनिट् by 7.2.10 एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्।.

लट्					
शपति	शपतः	शपन्ति	शपते	शपेते	शपन्ते
शपसि	शपथः	शपथ	शपसे	शपेथे	शपध्वे
शपामि	शपावः	शपामः	शपे	शपावहे	शपामहे
लिट् Being not listed in क्रादिनियम, there is इट् for लिट्. For थल्, वैकल्पिक-अनिट् by 7.2.62 उपदेशेऽत्वतः। and 7.2.63 ऋतो भारद्वाजस्य।. In अभ्यास, संप्रसारण by 6.1.17 लिट्यभ्यासस्योभयेषाम् । takes place.					
शशाप	शेपतुः	शेपुः	शेपे	शेपाते	शेपिरे
शेपिथ/शशप्थ	शेपथुः	शेप	शेपिषे	शेपाथे	शेपिध्वे
शशाप/शशप	शेपिव	शेपिम	शेपे	शेपिवहे	शेपिमहे
लुट्					
शप्ता	शप्तारौ	शप्तारः	शप्ता	शप्तारौ	शप्तारः
शप्तासि	शप्तास्थः	शप्तास्थ	शप्तासे	शप्तासाथे	शप्ताध्वे
शप्तास्मि	शप्तास्वः	शप्तास्मः	शप्ताहे	शप्तास्वहे	शप्तास्महे
लृट्					
शप्स्यति	शप्स्यतः	शप्स्यन्ति	शप्स्यते	शप्स्येते	शप्स्यन्ते
शप्स्यसि	शप्स्यथः	शप्स्यथ	शप्स्यसे	शप्स्येथे	शप्स्यध्वे
शप्स्यामि	शप्स्यावः	शप्स्यामः	शप्स्ये	शप्स्यावहे	शप्स्यामहे
लोट्					
शपतु/शपतात्	शपताम्	शपन्तु	शपताम्	शपेताम्	शपन्ताम्
शप/शपतात्	शपतम्	शपत	शपस्व	शपेथाम्	शपध्वम्
शपानि	शपाव	शपाम	शपै	शपावहै	शपामहै

लङ्					
अशपत्	अशपताम्	अशपन्	अशपत	अशपेताम्	अशपन्त
अशपः	अशपतम्	अशपत	अशपथाः	अशपेथाम्	अशपध्वम्
अशपम्	अशपाव	अशपाम	अशपे	अशपावहि	अशपामहि
विधिलिङ्					
शपेत्	शपेताम्	शपेयुः	शपेत	शपेयाताम्	शपेरन्
शपेः	शपेतम्	शपेत	शपेथाः	शपेयाथाम्	शपेध्वम्
शपेयम्	शपेव	शपेम	शपेय	शपेवहि	शपेमहि
आशीर्लिङ्					
शप्यात्	शप्यास्ताम्	शप्यासुः	शप्सीष्ट	शप्सीयास्ताम्	शप्सीरन्
शप्याः	शप्यास्तम्	शप्यास्त	शप्सीष्ठाः	शप्सीयास्थाम्	शप्सीध्वम्
शप्यासम्	शप्यास्व	शप्यास्म	शप्सीय	शप्सीवहि	शप्सीमहि
लुङ्					
अशाप्सीत्	अशाप्ताम् 8.2.26	अशाप्सुः	अशप्त 8.2.26	अशप्साताम्	अशप्सत
अशाप्सीः	अशाप्तम् 8.2.26	अशाप्त 8.2.26	अशप्थाः 8.2.26	अशप्साथाम्	अशब्ध्वम् 8.2.25, 8.4.53
अशाप्सम्	अशाप्स्व	अशाप्स्म	अशप्सि	अशप्स्वहि	अशप्स्महि
लृङ्					
अशप्स्यत्	अशप्स्यताम्	अशप्स्यन्	अशप्स्यत	अशप्स्येताम्	अशप्स्यन्त
अशप्स्यः	अशप्स्यतम्	अशप्स्यत	अशप्स्यथाः	अशप्स्येथाम्	अशप्स्यध्वम्
अशप्स्यम्	अशप्स्याव	अशप्स्याम	अशप्स्ये	अशप्स्यावहि	अशप्स्यामहि

[LSK] इति भ्वादयः ॥ १ ॥

Thus end the धातुs beginning with भू.

www.arshaavinash.in

WEBSITE FOR FREE E-BOOKS ON VEDANTA & SANSKRIT

ALL THE BOOKS IN OUR WEBSITE CAN BE **DOWNLOADED FREE**

Swami Paramarthananda's Vedanta Books

Available books are Tattva Bodhah, Bhagavad Gita (3329 pages), Isavasya Upanisad, Kenopanisad, Kathopanisad, Prasna Upanisad, Mundaka Upanisad, Mandukya Upanisad with karika, Taittiriya Upanisad, Aitareya Upanisad, Chandogya Upanisad, Brihadarnyaka Upanisad (1190 pages), Kaivalya Upanisad, Brahma Sutra (1486 pages), Niti Satakam, Vairagya Satakam, Atma Bodha, Vivekachudamani (2038 pages), Panchadasi, Manisha Panchakam, Upadesha Saara, Saddarsanam, Jayanteya Gita, Jiva Yatra, Advaita Makaranda, Dakshinamurthy Stotram, Drg Drsya Viveka, Vichara Sagaram, Vakkya Vritti, Upadesa Sahasri and Naishkarmya Siddhi.

Medha Michika's Sanskrit Grammar Books

Enjoyable Sanskrit Grammar Books - Basic Structure of Language, Phonetics & Sandhi, Derivatives (Pancavrttayah), Dhatukosah, Astadhyayi, Study Guide to Panini Sutras through Lagu Siddhanta Kaumudi – Sajna Prakaranam & Sandhi Prakaranam, Shadlingah, Halanta Pullingah & Avyayam, Tinanda Prakaranam, Grammatical Analysis of Bhagavad Gita, Tattva Bodha and Vakkya Vritti, Sanskrit Alphabet Study Books - Single Letters, Conjunct Consonants.

THERE ARE MANY MORE BOOKS & ARTICLES ON INDIAN CULTURE & SPIRITUALITY, CHANTING, YOGA AND MEDITATION.

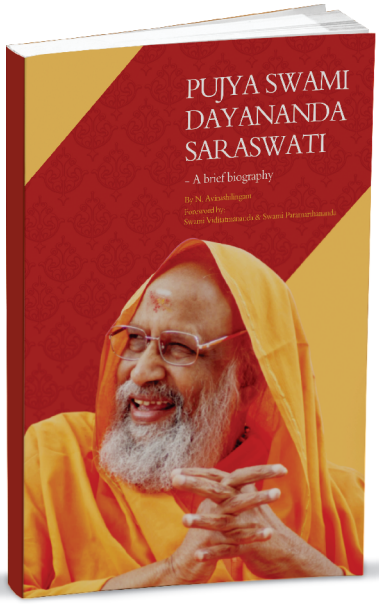

Pujya Swami Dayananda Saraswati

- A brief biography by N. Avinashilingam.

Available in English, Tamil, Hindi, Kannada, Telugu, French, Japanese, Portuguese and Spanish

ARSHA AVINASH FOUNDATION

104 Third Street, Tatabad, Coimbatore 641012, India

+91 9487373635 E-mail: **arshaavinash.in@gmail.com**